

Finansdepartementet

Finansmarknadsavdelningen

Bankenheten

Eva Forssell

Ämnesråd

Telefon 08-405 1227

Telefax: 08-796 90 98

E-post. eva.forssell@finance.ministry.se

Finansdepartementets promemoria om nya kapitaltäckningsregler

Remissinstanser:

1. Sveriges riksbank
2. Riksdagens ombudsmän (JO)
3. Svea Hovrätt
4. Länsrätten i Stockholms län
5. Justitiekanslern
6. Finansinspektionen
7. Insättningsgarantinämnden
8. Stockholmsbörsen Aktiebolag
9. Konkurrensverket
10. Verket för näringslivsutveckling, NUTEK
11. Sveriges advokatsamfund
12. Svenska Revisorssamfundet SRS
13. Juridiska fakulteten vid Stockholms Universitet
14. Svenska Bankföreningen
15. Sveriges Försäkringsförbund
16. Fristående Sparbankers Riksförbund
17. Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR
18. Svenska Revisorssamfundet
19. Exportkreditnämnden
20. Riksgäldskontoret
21. Första AP-fonden
22. Andra AP-fonden
23. Tredje AP-fonden
24. Fjärde AP-fonden
25. Sjätte AP-fonden

26. Sjunde AP-fonden
27. Nordic Growth Market NGM AB
28. AktieTorget AB
29. Svenskt Näringsliv
30. Företagarnas Riksorganisation
31. Finansbolagens Förening
32. Fondbolagens Förening
33. Svenska Fondhandlareföreningen
34. Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB
35. Landsorganisationen i Sverige LO
36. Tjänstemännens Centralorganisation TCO
37. Sveriges Akademikers Centralorganisation SACO
38. Svensk Energi
39. Sveriges Kommuner och Landsting

Remissvaren i 3 exemplar, varav ett i elektronisk form till registrator@finance.ministry.se, skall vara inkomna till Finansdepartementet **senast den 24 mars 2006**.

De EG-direktiv som ligger till grund för förslagen i promemorian finns tillgängliga på rådets hemsida under följande länkar för svensk respektive engelsk version:

http://register.consilium.eu.int/servlet/driver?page=Result&lang=SV&typ=Advanced&cmsid=639&ff_COTE_DOCUMENT=12890%2F05&ff_COTE_DOSSIER_INST=&ff_TITRE=&ff_FT_TEXT=&ff_SOUS_COTE_MATIERE=&dd_DATE_DOCUMENT=&dd_DATE_REUNION=&dd_FT_DATE=&fc=REGAISSU&srm=25&md=100&ssf

http://register.consilium.eu.int/servlet/driver?page=Result&lang=EN&typ=Advanced&cmsid=639&ff_COTE_DOCUMENT=12890%2F05&ff_COTE_DOSSIER_INST=&ff_TITRE=&ff_FT_TEXT=&ff_SOUS_COTE_MATIERE=&dd_DATE_DOCUMENT=&dd_DATE_REUNION=&dd_FT_DATE=&fc=REGAISEN&srm=25&md=100&ssf

Den som önskar erhålla länkarna i elektronisk form eller vill ha direktiven i pappersform kan kontakta Solveig Pettersson, telefon 08/405 19 86 eller e-post solveig.pettersson@finance.ministry.se.

I remissen ligger att departementet vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens broschyr "Svara på remiss. Hur och varför?" Broschyren kan beställas från Regeringskansliet, Information Rosenbad, 103 33 Stockholm eller hämtas från nätet: www.regeringen.se.

Göran Haag
Rättschef

Kopia till
Riksdagens utredningstjänst
Finansutskottet
Registrator, Finansdepartementet

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	6
2	Lagtext.....	8
2.1	Förslag till lag om kapitaltäckning och stora . exponeringar	8
2.2	Förslag till lag om införande av lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.	34
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan	37
2.4	Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619) .	38
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse	39
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:759) om Sveriges allmänna hypoteksbank.....	41
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker	42
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti	43
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag	44
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:35) om byte av redovisningsvaluta i finansiella företag	46
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).....	47
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål	48
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1223) om utgivning av säkerställda obligationer	49
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om investeringsfonder.....	54
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse	56
3	Inledning.....	60
4	Bakgrund	61
4.1	Allmänt om regleringen av den finansiella sektorn	61
4.2	Den sektorspecifika regleringen	61
4.2.1	Regleringen av banker och kreditmarknadsföretag	61
4.2.2	Regleringen av värdepappersbolag.....	63
4.3	Risker i institutens verksamhet	64
4.4	Kapitaltäckningsregler	65
4.4.1	Kapitalets betydelse för de finansiella företagen	65
4.5	De nuvarande reglerna om kapitaltäckning m.m.	67
4.5.1	Baselkommittén och Basel I - överenskommelsen.....	67
4.5.2	EG:s regelverk	68

4.5.3	Bestämmelser om kapitaltäckning och stora exponeringar	69
4.6	Motiven för ett reviderat regelverk	71
4.7	De nya kapitaltäckningsreglerna	74
4.7.1	Basel II - överenskommelsen.....	74
4.7.2	De omarbetade EG-direktiven	75
4.7.3	Ändringar i kreditinstitutsdirektivet	75
4.7.4	Ändringar i kapitalkravsdirektivet	78
5	Genomförande av ändringarna i kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet	79
5.1	En ny lag om kapitaltäckning m.m.	79
5.2	Minimidirektiv?	84
6	Definitioner.....	85
6.1	Vissa definitioner i kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet.....	85
6.2	Handelslagret	92
6.3	Finansiellt instrument.....	99
7	Riskhantering.....	103
7.1	Effektiva styrformer m.m.....	103
7.2	Storleken på det interna kapitalet i förhållande till riskerna.....	109
8	Kapitalbasen	113
8.1	Poster som får ingå i kapitalbasen	113
8.1.1	Utgångspunkten i kreditinstitutsdirektivet....	113
8.1.2	Den utvidgade kapitalbasen enligt kapitalkravsdirektivet.....	119
8.2	Avdrag från kapitalbasen	121
8.2.1	Avdrag från det primära kapitalet.....	122
8.2.2	Avdrag från kapitalbasen för tillskott i finansiella företag	123
8.2.3	Ytterligare justeringar av kapitalbasen	128
8.3	Begränsningar i kapitalbasen	130
9	Det sammanlagda kapitalkravet	132
9.1	Det sammanlagda kapitalkravet enligt huvudregeln.....	132
9.2	Undantag för vissa värdepappersföretag.....	137
10	Beräkningen av det riskvägda exponeringsbeloppet för kreditrisker.....	143
10.1	Schablonmetoden och internmetoden	143
10.2	Schablonmetoden	144
10.2.1	Beräkningen av det riskvägda exponeringsbeloppet	144
10.2.2	Godkännande av kreditvärderingsföretag m.m.	159
10.3	Internmetoden	166
10.3.1	Beräkningen av riskvägda exponeringsbelopp.....	166
10.3.2	Krav på tillstånd för internmetoden	171
10.3.3	Byte av metod	178

10.3.4	Internmetoden får införas delvis eller stegvis	180
11	Kreditriskreducering.....	185
11.1	Bakgrund.....	185
11.2	Möjligheten att beakta kreditriskkydd.....	185
11.3	Begränsningsregler	190
11.3.1	Ett kreditriskkydd får inte medföra ett högre kapitalkrav	190
11.3.2	Beaktande av ett kreditriskkydd får bara ske en gång.....	191
12	Värdepapperisering.....	193
12.1	Inledning	193
12.2	Beräkning av riskvägda exponeringsbelopp för värdepapperisering	195
12.3	Godkännande av kreditvärderingsföretag m.m.....	198
12.4	Kreditriskreducering	200
12.5	Stöd utöver avtalsmässiga förpliktelser	201
13	Beräkningen av kapitalkravet för marknadsrisker.....	202
13.1	Beräkning av kapitalkrav för marknadsrisk.....	202
13.2	Möjligheten att beräkna kapitalkravet för positionsrisk, avvecklingsrisker och motpartsrisker med stöd av de metoder som används för kreditrisker	208
13.3	Reducerade kapitalkrav för säkerställda obligationer.....	210
13.4	Godkännande av fondföretag från tredje land	211
13.5	Egna riskberäkningsmodeller.....	212
14	Beräkningen av kapitalkravet för operativa risker	215
14.1	Beräkning av kapitalkravet för operativa risker.....	215
14.2	Möjligheten att kombinera olika beräkningsmetoder	223
14.3	Möjligheten att byta från en metod till en enklare metod.....	225
15	Stora exponeringar.....	227
15.1	Begränsningar och rapporteringar av stora exponeringar m.m.	227
15.2	Undantag från stora exponeringar, beräkning av värde av stora exponeringar, m.m.	231
15.3	Överskridande av gränsvärden för stora exponeringar i handelslagret	238
16	Offentliggörande av information.....	241
16.1	Tillämpningsområde	241
16.2	Upplysninger som skall offentliggöras	241
16.3	Hur och hur ofta skall informationen offentliggöras?.....	243
16.4	Riktlinjer och instruktioner för offentliggörande av information.....	245
16.5	Ett institut skall förklara sina kreditvärderingsbeslut	247
17	Finansiella företagsgrupper	249
17.1	Vad är en finansiell företagsgrupp?	249
17.2	Vilken myndighet är ansvarig för tillsynen?.....	258

17.3	Undantag från den gruppbaseade tillsynen för vissa företag	261
17.4	Delegering av tillsynsansvaret	261
17.5	Holdingföretag med blandad verksamhet	262
17.6	Möjligheten att undanta institut från individuell tillsyn ..	265
17.7	Beaktande av dotterföretag	267
17.8	Artikel 129	268
17.9	Ledningen i ett finansiellt holdingföretag.....	271
17.10	Moderföretag i tredje land	272
18	Tillsyn.....	274
18.1	Övervakning.....	274
18.2	Samarbete mellan tillsynsmyndigheterna	276
18.3	Informationsutbyte mellan företag.....	281
18.4	Utlämnande eller kontroll av uppgifter.....	282
18.5	De behöriga myndigheternas upplysningsplikt.....	284
19	Ingripande.....	286
19.1	Ingripanden mot kreditinstitut och värdepappersbolag...	286
19.2	Ingripande mot holdingföretag	290
19.3	Förseningsavgift.....	292
20	Övergångsbestämmelser.....	293
20.1	Ikraftträdande	293
20.2	Kapitalbasens lägsta nivå under åren 2007-2009.....	293
20.3	Möjlighet att tillämpa de nuvarande bestämmelserna	296
20.4	Ägarposter i försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag.....	299
20.5	Exponeringar mot stater och centralbanker i en annan valuta än den nationella valutan.....	300
20.6	Undantag från gränsvärdena för stora exponeringar beträffande värdepappersbolag	301
20.7	Undantag från reglerna om kapitalkrav för vissa värdepappersbolag	303
20.8	Ett alternativt kapitalkrav för operativa risker för vissa värdepappersbolag	304
20.9	Övriga övergångsbestämmelser	305
21	Konsekvenser	306
21.1	Ekonomiska konsekvenser.....	306
21.2	Konsekvenser för små och medelstora företag	308
22	Författningskommentar	310
22.1	Förslag till lag om kapitaltäckning och stora exponeringar	310
22.2	Förslag till lag om införande av lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar	338
22.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse	340
22.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag ...	341
22.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder).....	341

22.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1223) om utgivning av säkerställda obligationer	341
22.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse	342
22.8	Övriga lagändringar	342

1 Sammanfattning

Reglerna om kapitaltäckning och stora exponeringar är en central del i det regelverk som syftar till att stärka stabiliteten i det finansiella systemet. Kapitaltäckningsreglerna anger miniminivån på det buffertkapital (s.k. kapitalbas) kreditinstitut och värdepappersbolag (institut) måste ha för att kunna möta förluster i verksamheten. Reglerna om stora exponeringar syftar till att begränsa storleken på den förlust ett institut kan ådra sig i det fall en kund eller grupp av kunder inte kan infria sina lån eller andra åtaganden mot företaget.

Sedan 1988 har det funnits internationellt överenskomna rekommendationer om kapitaltäckningsregler för banker. Dessa rekommendationer har utformats inom ramen för den s.k. Baselkommittén, vilken är ett samarbetsorgan mellan G 10-ländernas centralbanker och tillsynsmyndigheter. Mot bakgrund av att de befintliga kapitaltäckningsreglerna har ansetts otillräckliga har Baselkommittén utarbetat nya rekommendationer (den s.k. Basel II-överenskommelsen).

De nya rekommendationerna har föranlett kommissionen att föreslå direktiv om omarbetning av det s.k. kreditinstitutsdirektivet (2000/12/EG) och kapitalkravsdirektivet (1993/6/EG). Europaparlamentet och rådet har enats om innehållet i dessa direktiv men direktiven är ännu inte antagna.

Denna promemoria innehåller förslag till hur de kommande direktiven skall införlivas med svensk rätt. Det föreslås därför en ny lag om kapitaltäckning och stora exponeringar. Lagen är en ramlag och innehåller omfattande bemyndiganden till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. I och med den nya kapitaltäckningslagen upphävs lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag. Detta föranleder vidare följdändringar i andra lagar.

Genom den nya kapitaltäckningslagen införs bl.a. möjligheter för instituten att beräkna kapitalkraven med hjälp av metoder med olika grader av komplexitet och riskkänslighet. Ju mer riskkänslig en metod är desto bättre bild av risken i verksamheten ger den.

Enligt gällande rätt beräknar instituten kapitalkrav för kreditrisker och marknadsrisker. Sådana kapitalkrav skall även beräknas enligt den nya kapitaltäckningslagen. Ändringarna av reglerna om marknadsrisker innebär att i stället för att behandla de olika beräkningsmetoderna i lag kommer de att framgå av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Kapitalkravet för kreditrisker kommer att beräknas på sätt som skiljer sig från gällande rätt. Institutet får antingen använda schablonmetoden eller, efter tillstånd av Finansinspektionen, en internmetod. Enligt schablonmetoden skall kapitalkravet för kreditrisker i likhet med gällande rätt, bestämmas med utgångspunkt från den exponeringsklass – stat, företag, hushåll – som exponeringen tillhör. För varje exponeringsklass gäller olika riskvikter. Riskvikten skall bestämmas med stöd av det kreditbetyg (rating) som exponeringarna har enligt externa kreditvärderingsföretag eller exportkreditorgan. Om någon rating inte finns tillgänglig för en exponering, bestäms riskvikten av vilken exponeringsklass den tillhör. Enligt internmetoden beräknas värdet på ett

instituts riskvägda exponeringar med stöd av institutets interna riskklassificeringssystem och särskilda beräkningsmetoder för respektive exponeringsklass. Schablonmetoden är mer riskkänslig, dvs. den speglar på ett mer precist sätt de kreditrisker instituten är exponerade för i sin dagliga verksamhet än den metod som är tillåten i dag. Internmetoden är i sin tur mer riskkänslig än schablonmetoden.

Kapitalkravet för kreditrisker kombineras med bestämmelser om att säkerheter, garantier och andra kreditriskskydd som reducerar kreditrisken i verksamheten får beaktas när kapitalkravet beräknas. Vidare skall instituten vid beräkning av kapitalkravet för kreditrisk även beakta sådana engagemang som baseras på värdepapperisering.

Genom den nya kapitaltäckningslagen införs en skyldighet att beräkna kapitalkrav även för operativa risker. Detta kapitalkrav skall beräknas med stöd av en basmetod, en schablonmetod eller, efter tillstånd av Finansinspektionen, en internmätningsslagmetod. Enligt de två förstnämnda metoderna beräknas kapitalkravet i förhållande till institutets rörelseintäkter. Enligt internmätningsslagmetoden bestäms kapitalkravet med stöd av institutets eget riskmätningssystem. Basmetoden är mindre riskkänslig än schablonmetoden, som i sin tur är mindre riskkänslig än internmätningsslagmetoden.

Instituten skall ha fungerande system för att hantera riskerna i verksamheten. Om det finns brister i dessa system kan Finansinspektionen ålägga instituten att ha en högre kapitalbas än den som annars följer av bestämmelserna om kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker.

Reglerna om kapitalbasens beståndsdelar och om stora exponeringar överförs i stort sett oförändrade till den nya lagen. En nyhet är dock att ett institut som omfattas av lagen skall offentliggöra information om sin kapitaltäckning och riskhantering som behövs för att bedöma institutets finansiella ställning.

Instituten skall stå under individuell tillsyn och tillsyn på gruppnivå tillsammans med övriga företag i en finansiell företagsgrupp. Definitionen av finansiell företagsgrupp i den nya kapitaltäckningslagen stämmer i huvudsak överens med gällande rätt. Beroende på att de krav som ställs på de individuella instituten utvidgas även kraven på den finansiella företagsgruppen. Efter en gemensam ansökan från ett moderföretag och dess dotterföretag med verksamhet i olika länder inom EES skall de berörda behöriga myndigheterna sträva efter att komma överens om vilket beslut ansökan skall föranleda. Om myndigheterna inte kan komma överens, skall den myndighet till vilken ansökan gavs in själv pröva den.

Finansinspektionen har tillsyn över att bestämmelserna i den nya kapitaltäckningslagen följs.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2007.

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om kapitaltäckning och stora exponeringar

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 kap. Definitioner

1 § I denna lag betyder

1. *anknutet företag*: ett svenskt eller utländskt företag vars huvudsakliga verksamhet består i att äga eller förvalta fast egendom, tillhandahålla datatjänster eller driva annan liknande verksamhet som har samband med den huvudsakliga verksamheten i ett eller flera kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländska företag,

2. *behörig myndighet*: Finansinspektionen eller en annan myndighet inom EES som utövar tillsyn över institut, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländsk företag.

3. *EES*: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

4. *exponering*: tillgångar i balansräkningen och åtaganden utanför balansräkningen,

5. *finansiellt holdingföretag*: ett finansiellt institut som inte är ett blandat finansiellt holdingföretag enligt 1 kap. 3 § 3 lagen (2006:000) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat och

a) som har minst ett dotterföretag som är kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländskt företag, och

b) vars dotterföretag även i övrigt uteslutande eller huvudsakligen utgörs av sådana företag eller finansiella institut som avses i a,

6. *finansiellt institut*: ett svenskt eller utländskt företag som inte är kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländskt företag och vars huvudsakliga verksamhet är att

– förvärva eller inneha aktier eller andelar,

– driva värdepappersrörelse utan att vara tillståndspliktigt enligt 1 kap. 3 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, eller

– driva en eller flera av de verksamheter som anges i 7 kap. 1 § andra stycket 2–10 och 12 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, utan att vara tillståndspliktigt enligt 2 kap. 1 § samma lag,

7. *finansiellt instrument*: ett avtal som ger upphov till en finansiell tillgång för en part samtidigt som en annan part får en finansiell skuld eller utfärdar ett egetkapitalinstrument,

8. *finansiellt moderholdingföretag inom EES*: ett svenskt eller utländskt finansiellt holdingföretag som inte är dotterföretag till ett annat institut eller ett motsvarande utländskt företag eller till ett annat svenskt eller utländskt finansiellt holdingföretag,

9. *holdingföretag med blandad verksamhet*: ett svenskt eller utländskt moderföretag som inte är kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (2006/00/EG.....

elektroniska pengar, motsvarande utländskt företag, holdingföretag med finansiell verksamhet eller ett blandat finansiellt holdingföretag enligt 1 kap. 3 § 3 lagen om särskild tillsyn över finansiella konglomerat, men som har minst ett dotterföretag som är kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländskt företag,

10. *institut*: kreditinstitut och värdepappersbolag,

11. *kapitalkravsdirektivet*: Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/XX/EG av den XX 2006 om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut,

12. *kreditinstitut*: bank, kreditmarknadsföretag och Svenska skeppshypotekskassan,

13. *kreditinstitutsdirektivet*: Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/XX/EG av den XX 2006 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut,

14. *moderinstitut inom EES*: ett institut eller motsvarande utländskt företag som inte är dotterföretag till ett annat institut eller ett motsvarande utländskt företag eller till ett finansiellt holdingföretag, och

15. *värdepappersbolag*: ett svenskt aktiebolag som har fått tillstånd att driva värdepappersrörelse enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse.

2 § Ett företag är moderföretag och en annan juridisk person är dotterföretag, om moderföretaget

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i den juridiska personen,

2. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar,

3. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan, eller

4. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att ensam utöva ett bestämmande inflytande över denna på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av bestämmelse i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

Vidare är en juridisk person dotterföretag till moderföretaget, om ett annat dotterföretag till moderföretaget eller moderföretaget tillsammans med ett eller flera andra dotterföretag eller flera andra dotterföretag tillsammans

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i den juridiska personen,

2. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, eller

3. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan.

Om ett dotterföretag äger aktier eller andelar i en juridisk person och på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av bestämmelse i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara

stadgar har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över den juridiska personen, är även denna dotterföretag till moderföretaget.

Moderföretag och dotterföretag utgör tillsammans en *koncern*.

3 § Det finns ett *ägarintresse* om

1. en juridisk person är intresseföretag till ett företag enligt 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554), eller

2. ett företag direkt eller indirekt äger minst 20 procent av kapitalet eller av samtliga röster i ett annat företag.

4 § I de fall som avses i 2 § första stycket 1–3 och andra stycket samt 3 § skall sådana rättigheter som tillkommer någon som handlar i eget namn men för en annan fysisk eller juridisk persons räkning anses tillkomma den personen.

När antalet röster i ett dotterföretag eller ett företag enligt 3 § bestäms, skall inte de aktier eller andelar i respektive företag som innehas av företaget självt eller av dess dotterföretag tas med. Detsamma gäller aktier eller andelar som innehas av den som handlar i eget namn men för något av företagets eller deras dotterföretags räkning.

5 § Ett instituts *handelslager* består av alla positioner i finansiella instrument och råvaror som

1. institutet innehar i handelssyfte eller för att säkra andra positioner i handelslagret, och

2. inte är förenade med villkor som begränsar möjligheten att handla med dem eller, om de är förenade med sådana villkor, är möjliga att säkra.

Med positioner avses institutets egna positioner och positioner som härrör från verksamhet för kunders räkning eller som marknadsgarant.

6 § En position innehas i handelssyfte om syftet med innehavet är att på kort sikt sälja positionen vidare eller att på kort sikt dra nytta av faktiska eller förväntade kortsiktiga förändringar mellan inköps- eller försäljningspriser eller andra förändringar av priser eller räntesatser.

7 § Även andra positioner än sådana som avses i 5 § får ingå i handelslagret om det framgår av föreskrifter som meddelas med stöd av 13 kap. 1 § 1.

8 § Ett institut skall fastställa vilka positioner som skall ingå i handelslagret enligt 5 och 7 §§. För de positioner som innehas i handelssyfte skall instituten dessutom ha en handelsstrategi samt kunna styra handeln med positionerna och övervaka positionerna mot handelsstrategin. Styrelsen skall se till att det för dessa ändamål finns skriftliga riktlinjer och instruktioner.

Av 1 kap. 6 d § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse framgår att instituten skall kunna hantera de risker som följer med verksamheten i handelslagret.

2 kap. Det sammanlagda kapitalkravet

Vad som skall täckas av kapitalbasen

1 § Ett institut skall vid varje tidpunkt ha en kapitalbas som

1. motsvarar minst summan av de kapital som krävs för att uppfylla kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker enligt 3–7 §§ eller det särskilda kapitalkravet enligt 8 §, eller

2. framgår av ett åläggande enligt 2 § .

En och samma mängd av kapitalbasen får bara användas för att täcka ett av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker.

Av 7 kap. 8 § framgår att ett institut som efter tillstånd av Finansinspektionen överskrider gränsvärdena för stora exponeringar, skall uppfylla ett särskilt kapitalkrav.

2 § Finansinspektionen får ålägga ett institut att ha en viss minsta storlek på sin kapitalbas som är större än vad som krävs enligt 1 §, om det finns brister i institutets riskhantering enligt 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller 1 kap. 6 d och f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och det inte är troligt att dessa brister rättas till inom rimlig tid.

Kapitalkravet för kreditrisker

3 § För att uppfylla kapitalkravet för kreditrisker skall ett institut ha ett kapital beräknat enligt 3 kap. 1–7 §§ som motsvarar minst åtta procent av värdet av institutets riskvägda exponeringar beräknade enligt 4 kap.

Kapitalkravet för marknadsrisker

4 § För att uppfylla kapitalkravet för marknadsrisker skall ett institut ha ett kapital beräknat enligt 3 kap. som täcker marknadsrisker beräknade enligt 5 kap.

5 § Ett institut får, efter tillstånd av Finansinspektionen, för sådana marknadsrisker som avses i 5 kap. 1 § 1 beräkna kapitalkravet enligt 3 §, om summan av marknadsvärdet av positionerna i handelslagret och fordringar hänförliga till dessa

1. normalt inte överstiger 5 procent av summan av institutets totala balansomslutning och totala åtagande utanför balansräkningen,

2. normalt inte överstiger ett belopp som motsvarar 15 miljoner euro, och

3. inte vid något tillfälle överstiger 6 procent av institutets totala balansomslutning och totala åtaganden utanför balansräkningen och inte heller överstiger ett belopp som motsvarar 20 miljoner euro.

Ett institut som inte längre uppfyller förutsättningarna i första stycket skall underrätta Finansinspektionen om detta.

Kapitalkravet för operativa risker

6 § För att uppfylla kapitalkravet för operativa risker skall ett institut ha ett kapital beräknat enligt 3 kap. 1–7 §§, som täcker operativa risker beräknade enligt 6 kap.

7 § Ett värdepappersbolag som tillhör någon av följande kategorier får, efter tillstånd av Finansinspektionen, beräkna kapitalkravet för operativa risker enligt andra stycket i stället för det som sägs i 6 §.

1. Värdepappersbolag som handlar för egen räkning bara i syfte att

- a) utföra en order för kunds räkning, eller
- b) få tillträde till system för clearing och avveckling eller en erkänd börs när de uppträder som agent eller utför kundorder.

2. Värdepappersbolag

- a) som inte innehar klienters pengar eller värdepapper,
- b) som enbart handlar för egen räkning,
- c) som inte har några externa kunder, och
- d) för vilkas transaktioner ansvaret för genomförandet och avräkningen ligger hos ett clearinginstitut och garanteras av samma clearinginstitut.

Kapitalkravet för operativa risker skall motsvara minst 25 procent av värdepappersbolagets fasta omkostnader enligt 9 §.

Ett särskilt kapitalkrav för vissa värdepappersbolag

8 § Ett värdepappersbolag som inte ägnar sig åt handel med finansiella instrument för egen räkning eller garantigivning eller annan medverkan vid emissioner av fondpapper eller erbjudanden om köp eller försäljning av finansiella instrument som är riktade till en öppen krets får, efter tillstånd av Finansinspektionen, ha ett kapital som motsvarar minst det högsta av följande poster:

1. summan av kapitalkravet för kreditrisker och marknadsrisker beräknade enligt 3–5 §§ och 7 kap. 8 §, eller

2. 25 procent av bolagets fasta omkostnader enligt 9 §.

9 § Med ett värdepappersbolags fasta omkostnader avses bolagets fasta omkostnader för det föregående räkenskapsåret eller, om bolagets verksamhet pågått i mindre än ett år, de fasta omkostnader som angetts i bolagets verksamhetsplan.

Om omfattningen av bolagets verksamhet ändrats väsentligt sedan det föregående året eller om Finansinspektionen finner att verksamhetsplanen behöver korrigeras, får inspektionen besluta om ändring av beräkningsunderlaget enligt första stycket.

3 kap. Kapitalbasen

Sammansättning

1 § Kapitalbasen består av summan av primärt och supplementärt kapital, beräknat enligt detta kapitel.

Det primära kapitalet skall uppgå till minst hälften av kapitalbasen.

Primärt kapital

2 § I det primära kapitalet får ingå:

1. I bankaktiebolag, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag; eget kapital med undantag för kumulativa preferensaktier, i sparbanker; reservfonder, i medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar; eget kapital med undantag för förlagsinsatser samt i Svenska skeppshypotekskassan; kassans reservfond. Från eget kapital skall undantas uppskrivningsfonder samt avräknas förluster uppkomna under löpande räkenskapsår.

2. I banker, kreditmarknadsföretag och värdepappersbolag; kapitalandelen av skatteutjämningsreserv och periodiseringsfond.

3. I banker och kreditmarknadsföretag kapitalandelen av det belopp som svarar mot bankens eller företagets reserver till följd av avskrivning på egendom som upplåtits till nyttjande.

Från summan av posterna enligt första stycket skall räknas av immateriella anläggningstillgångar enligt bilaga 1 till lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, punkten 9 under rubriken tillgångar.

Supplementärt kapital

3 § I det supplementära kapitalet får ingå efterställda skuldförbindelser med en ursprunglig löptid på minst fem år.

Andra poster som får ingå i det primära eller det supplementära kapitalet

4 § Som primärt eller supplementärt kapital får dessutom, efter tillstånd av Finansinspektionen, räknas värdet av förlagsinsatser samt andra kapitaltillskott och reserver än de som anges i 2 och 3 §§.

Avräkning från det primära och det supplementära kapitalet

5 § Från det primära och det supplementära kapitalet skall institutet, på sätt som anges i 6 §, räkna av det bokförda värdet av aktierna eller av vad som har skjutits till i annan form (tillskott) i

1. ett institut, ett institut för elektroniska pengar, ett försäkringsbolag eller motsvarande utländska företag,

2. ett finansiellt institut,

3. ett utländskt återförsäkringsföretag, eller

4. ett försäkringsholdingföretag.

En sådan avräkning skall göras om

1. institutets ägarandel överstiger 5 procent av företagets kapital, eller

2. ägarandelen är mindre än enligt 1 och,

a) tillskottet eller summan av tillskotten överstiger 5 procent av det egna kapitalet eller de egna fonderna i företaget eller det sammanlagda bokförda värdet av sådana tillskott överstiger 10 procent av summan av institutets primära och supplementära kapital, eller

b) institutet har ett ägarintresse i det andra företaget.

Avräkning skall inte göras för tillskott som belöper på företag som omfattas av samma gruppbase redovisning som institutet enligt 9 kap. genom fullständig konsolidering eller genom en klyvningsmetod.

Avräkning skall inte heller göras för tillskott som belöper på företag som gemensamt med institutet omfattas av tillsyn enligt lagen (2006:000) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.

6 § Av det sammanlagda belopp som skall räknas av enligt 5 § skall ena hälften dras av från det primära kapitalet och den andra hälften från det supplementära kapitalet.

Om det belopp som skall dras av från det supplementära kapitalet är större än detta, skall det överskjutande beloppet dras av från det primära kapitalet.

7 § Någon avräkning enligt 5 § behöver inte göras för aktier eller tillskott som med stöd av bestämmelsen i 1 kap. 7 § får ingå i ett instituts handelslager.

Utvidgad kapitalbas

8 § För att uppfylla de kapitalkrav som avses i 2 kap. 4 och 9 §§ får ett institut – utöver de poster som enligt 2–4 §§ kan utgöra primärt eller supplementärt kapital – till kapitalbasen räkna även andra poster, såsom nettovinster hänförliga till institutets handelslager och förlagslån med en ursprunglig löptid på minst två år. Från den utvidgade kapitalbasen skall institutet räkna av icke likvida tillgångar.

4 kap. Kapitalkravet för kreditrisker

Exponeringar som omfattas av kapitalkravet för kreditrisker och för marknadsrisker enligt 2 kap. 5 §

1 § Kapitalkravet för kreditrisker skall beräknas för sådana exponeringar som inte ingår i handelslagret. Något kapitalkrav behöver inte beräknas för tillgångar som dragits av från kapitalbasen.

Ett kapitalkrav skall även beräknas för exponeringar som ett institut har värdepapperiserat om det

1. inte har överfört en betydande del av sin kreditrisk till tredje man, eller
2. har gett stöd till värdepapperiseringen utöver sina avtalsmässiga förpliktelser.

Om ett institut medverkar vid en värdepapperisering av ett annat instituts exponeringar skall det, om det har gett stöd till värdepapperiseringen utöver sina avtalsmässiga förpliktelser, beräkna ett kapitalkrav för exponeringarna.

Ett institut som skall beräkna ett kapitalkrav enligt andra stycket 2 eller tredje stycket skall offentliggöra att det har tillhandahållit där angivet stöd och hur detta påverkar institutets kapitalkrav.

2 § När kapitalkravet för marknadsrisker bestäms med stöd av bestämmelsen i 2 kap. 5 §, skall även exponeringar som ingår i handelslagret beaktas.

Riskvägda exponeringar

3 § Värdet av ett instituts riskvägda exponeringar bestäms genom att exponeringarnas värden multipliceras med deras riskvikter.

Schablonmetoden

4 § Ett institut skall beräkna värdet av sina riskvägda exponeringar enligt schablonmetoden för kreditrisker, om inte annat framgår av 6 §.

Vid tillämpningen av schablonmetoden bestäms exponeringarnas värden och riskvikter med stöd av författningsbestämmelser.

5 § Riskvikten för en exponering bestäms av

1. den riskvikt som gäller för den exponeringsklass som exponeringen tillhör, eller
2. exponeringens kreditkvalitet enligt kreditvärderingar som gjorts av
 - a. kreditvärderingsföretag som godkänts av Finansinspektionen enligt 12 §, eller
 - b. vissa exportkreditorgan, om kreditvärderingarna avser stater eller centralbanker.

Internmetoden

6 § Ett institut får, efter tillstånd av Finansinspektionen, använda en internmetod i stället för schablonmetoden för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker.

Enligt internmetoden beräknas värdet på ett instituts riskvägda exponeringar med stöd av institutets interna riskklassificeringssystem och enligt de särskilda beräkningsmetoder som gäller för respektive exponeringsklass.

Ett institut som använder internmetoden får för exponeringar som består av positioner i värdepapperisering och för vissa exponeringar som institutet värdepapperiserat använda bland annat metoder som bygger på kreditvärderingar gjorda av kreditvärderingsföretag som godkänts av Finansinspektionen enligt 12 §.

7 § Ett institut får, efter tillstånd av Finansinspektionen, använda internmetoden. Ett sådant tillstånd kan avse en enkel eller en avancerad internmetoden. Tillstånd skall ges om instituten uppfyller kraven i 8 och 9 §§ i tillämpliga delar.

8 § Tillstånd för ett institut att använda en internmetod skall ges bara om förutsättningarna i 9 och 10 §§ är uppfyllda och om

1. institutet har ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för kreditrisker som uppfyller kraven i 1 kap. 6 d

och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,

2. institutets riskklassificeringssystem är tillförlitligt och tillräckligt integrerat med institutets övriga verksamhet, och

3. institutet dokumenterar riskklassificeringssystemet och motiven för dess utformning.

Om ett moderinstitut inom EES och dess dotterföretag eller ett finansiellt moderholdingföretag inom EES och dess dotterföretag använder en gemensam internmetod, får företagen betraktas som en enhet vid bedömningen av om kraven i första stycket är uppfyllda.

9 § Internmetoden skall användas för alla exponeringar som ingår i handelslagret. Om ett institut använder denna metod, skall även de övriga institut som ingår i samma koncern som institutet göra det. Finansinspektionen får dock ge ett institut i koncernen tillstånd att

1. använda schablonmetoden för vissa exponeringar,

2. gå över från schablonmetoden till internmetoden stegvis, eller

3. gå över stegvis från en enkel internmetod till en avancerad internmetod.

Ett tillstånd enligt första stycket 1 eller 3 får ges antingen i anslutning till att ett institut får tillstånd att använda internmetoden eller i ett senare skede.

10 § Om ett institut, som har fått tillstånd att använda en internmetod inte längre uppfyller kraven i 8 §, skall det för Finansinspektionen redovisa en plan för hur det avser att rätta till bristerna. Någon sådan plan behöver inte upprättas om bristerna är ringa.

11 § Ett institut som använder en internmetod får inte byta till schablonmetoden. Ett institut får inte heller byta från en avancerad internmetod till en enkel internmetod. Finansinspektionen får dock medge att institutet gör ett sådant byte om institutet kan visa att det finns godtagbara skäl för det.

Användning av kreditvärderingsföretags kreditvärderingar

12 § Finansinspektionen skall om förutsättningarna i andra stycket är uppfyllda godkänna ett kreditvärderingsföretag så att dess kreditvärderingar kan användas av institut i syfte att bestämma antingen

a) riskvikter för positioner i värdepapperiseringar eller vissa exponeringar som institutet har värdepapperiserat, eller

b) riskvikter för andra exponeringsklasser enligt schablonmetoden.

Ett kreditvärderingsföretag får godkännas om

1. dess kreditvärderingsmetod är objektiv, oberoende och genomlysbar,

2. kreditvärderingarna ses över löpande, och

3. kreditvärderingarna uppfattas som trovärdiga och är tillgängliga.

Om ett kreditvärderingsföretag har godkänts av en utländsk behörig myndighet för ett av syftena i första stycket, skall Finansinspektionen godkänna att institut använder kreditvärderingsföretagets

kreditvärderingar i samma syfte utan att göra någon egen prövning enligt andra stycket.

När förutsättningarna i andra eller tredje stycket inte längre är uppfyllda, skall Finansinspektionen besluta att kreditvärderingarna inte längre får användas för att bestämma riskvikter.

13 § Finansinspektionen skall dela in de godkända kreditvärderingsföretagens kreditvärderingar i kreditkvalitetssteg. Varje kreditkvalitetssteg skall motsvara en viss riskvikt.

Om en annan behörig myndighet än Finansinspektionen har delat in ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar i kreditkvalitetssteg, skall inspektionen använda samma indelning.

14 § Hur instituten får använda kreditvärderingarna framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 13 kap. 1 § 16.

Minskning av kreditrisken med hjälp av kreditriskskydd

15 § Vid beräkningen av det riskvägda beloppet för en viss exponering får ett institut som använder schablonmetoden eller en enkel variant av internmetoden ta hänsyn till sådana säkerheter, garantier och andra kreditriskskydd som minskar den kreditrisk som exponeringen innebär och som uppfyller de krav som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 13 kap. 1 § 17

Detta gäller inte för ett kreditriskskydd som redan har beaktats vid beräkningen av de riskvägda exponeringsbeloppen enligt 4–14 §§.

5 kap. Kapitalkravet för marknadsrisk

Exponeringar som omfattas av kapitalkravet för marknadsrisk

1 § Kapitalkravet för marknadsrisk består av summan av

1. kapitalkraven för positionsrisk (ränte- och aktiekursrisk), avvecklingsrisk, motpartsrisk för verksamhet i handelslagret, och
2. kapitalkraven för valutakursrisk och råvarurisk i hela verksamheten.

Något kapitalkrav behöver inte beräknas för tillgångar som dragits av från kapitalbasen.

Schablonmetoden

2 § Kapitalkravet för marknadsrisk skall beräknas enligt schablonmetoden för marknadsrisk, om inte annat följer av 3 §.

Vid tillämpningen av schablonmetoden beräknas kapitalkravet för varje enskild riskkategori med stöd av författningsbestämmelser.

Egna riskberäkningsmodeller

3 § Ett institut får, efter tillstånd av Finansinspektionen, använda egna riskberäkningsmodeller för att beräkna kapitalkraven för positionsrisk, valutakursrisk och råvarurisk. Tillstånd skall ges bara om

1. institutet har ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för marknadsrisk som uppfyller kraven i 1 kap. 6 d och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
2. institutet använder en riskberäkningsmodell som ger en tillförlitlig bild av marknadsriskernas storlek och som är tillräckligt integrerad med institutets övriga verksamhet, och
3. institutet dokumenterar sin riskberäkningsmodell och motiven för dess utformning.

6 kap. Kapitalkravet för operativa risker

1 § Om inte annat framgår av 9 §, skall ett institut använda en och samma metod för att beräkna kapitalkravet för samtliga operativa risker.

Basmetoden

2 § Kapitalkravet för operativa risker skall beräknas enligt en basmetod, om inte annat följer av 3–8 §§.

Vid tillämpning av basmetoden motsvarar kapitalkravet för operativa risker 15 procent av ett årligt genomsnitt av rörelseintäkterna under de tre senaste räkenskapsåren eller av ett annat beräkningsunderlag som är jämförbart med rörelseintäkterna.

Schablonmetoden

3 § Ett institut får, efter anmälan till Finansinspektionen, beräkna kapitalkravet för operativa risker enligt en schablonmetod.

Vid tillämpning av schablonmetoden skall institutet dela in sin verksamhet i olika affärsområden. För varje affärsområde skall institutet beräkna ett kapitalkrav. Kapitalkravet för vart och ett av affärsområdena skall motsvara en viss procentsats, mellan 12 och 18 procent, av ett årligt genomsnitt av rörelseintäkterna under de tre senaste räkenskapsåren eller av ett annat beräkningsunderlag som är jämförbart med rörelseintäkterna. Summan av kapitalkraven för de enskilda affärsområdena utgör kapitalkravet för operativa risker.

4 § Ett institut som använder schablonmetoden för operativa risker skall

1. med stöd av skriftliga riktlinjer och instruktioner som ses över regelbundet fördela rörelseintäkterna eller det jämförbara beräkningsunderlaget mellan olika affärsområden på ett lämpligt sätt, och
2. ha ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för operativa risker som uppfyller kraven i 1 kap. 6 d och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Den alternativa schablonmetoden

5 § Ett institut får, efter tillstånd av Finansinspektionen, använda en annan beräkningsgrund än som anges i 3 § för ett eller flera affärsområden.

Internmätningssystemet

6 § Ett institut får, efter tillstånd av Finansinspektionen, använda en internmätningssystem för att beräkna kapitalkravet för operativa risker.

Vid tillämpning av internmätningssystemet bestäms kapitalkravet för operativa risker med stöd av institutets eget riskmätningssystem.

7 § Tillstånd att använda internmätningssystemet skall ges bara om

1. institutet har ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för operativa risker som uppfyller kraven i 1 kap. 6 b och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, och

2. institutets riskmätningssystem är tillförlitligt.

Om ett moderinstitut inom EES eller ett finansiellt moderholdingföretag inom EES och något av dess dotterföretag använder en gemensam internmätningssystem, får företagen betraktas som en enhet vid bedömningen av om kraven i första stycket är uppfyllda.

Kombination av olika metoder

8 § Ett institut får, efter tillstånd av Finansinspektionen, använda en kombination av de metoder som anges i 2, 3, 5 och 6 §§.

Basmetoden och schablonmetoden får dock kombineras bara om det finns särskilda skäl och om institutet åtar sig att gå över till att tillämpa schablonmetoden för hela verksamheten enligt en i förväg upprättad tidsplan.

Övergång till en enklare metod

9 § Om inte annat följer av tillstånd som har meddelats enligt 8 §, får ett institut inte byta

1. från schablonmetoden till basmetoden, eller
2. från internmätningssystemet till basmetoden eller schablonmetoden.

Ett institut får dock, efter tillstånd av Finansinspektionen, byta till en mindre avancerad beräkningsmetod. Ett sådant tillstånd får ges bara om institutet kan visa att det finns skäl för det.

7 kap. Stora exponeringar

1 § Detta kapitel tillämpas inte på Svenska skeppshypotekskassan.

2 § Vid tillämpning av 3 och 5 §§ skall kapitalbasen bestämmas enligt 3 kap.

3 § Värdet av ett instituts exponering gentemot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning får inte överstiga 25 procent av institutets kapitalbas.

Om en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning är moderföretag eller dotterföretag till institutet eller dotterföretag till moderföretaget, får värdet av exponeringen inte överstiga 20 procent av institutets kapitalbas.

4 § Med en grupp av kunder med inbördes anknytning avses två eller flera fysiska eller juridiska personer som, om inte annat visas, utgör en helhet från risksynpunkt därför att

1. någon av dem har, direkt eller indirekt, ägarinflytande över en eller flera av de övriga i gruppen, eller

2. de utan att stå i sådant förhållande som avses i 1 har sådan inbördes anknytning att någon eller samtliga av de övriga kan befaras råka i betalningssvårigheter om en av dem drabbas av finansiella problem.

Med kund avses i fråga om placeringar i finansiella instrument emittenten eller, om instrumentet har andra finansiella instrument som underliggande tillgång, emittenten av denna tillgång och i fråga om andra fordringar eller åtaganden den som svarar för fordringen eller åtagandet.

5 § Det sammanlagda värdet av ett instituts stora exponeringar får inte överstiga 800 procent av institutets kapitalbas.

En stor exponering är en exponering som ett institut har gentemot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning när värdet av exponeringen är 10 procent eller mer av institutets kapitalbas.

6 § Vid bestämmandet av värdet på ett instituts exponeringar enligt 3 och 5 §§ skall följande exponeringar inte räknas in

1. exponeringar som vid valutatransaktioner uppkommer i samband med normal avveckling av en transaktion under två dygn efter betalning,

2. exponeringar som vid köp eller försäljning av finansiella instrument uppkommer i samband med normal avveckling av en transaktion under fem vardagar efter den tidpunkt då antingen betalning har skett eller de finansiella instrumenten har levererats,

3. exponeringar som ett institut har mot ett annat koncernföretag, om företagen är föremål för gruppbaserad tillsyn som utövas av en behörig myndighet inom EES eller likvärdig tillsyn i tredje land,

4. poster som räknats av från institutets kapitalbas, och

5. andra poster än de som anges 1–4, om kreditrisken är låg.

7 § Under vissa förutsättningar får ett institut när det beräknar en exponerings värde i stället för att tillämpa 6 § 5 uppskatta exponeringens värde

1. med stöd av internmetoden, eller

2. med beaktande av ett kreditriskskydds riskreducerande effekt.

Om ett institut utnyttjar möjligheten i första stycket skall den del av exponeringen som täcks av en säkerhet behandlas som en exponering mot emittenten av säkerheten och inte mot kunden.

8 § Värdet av ett instituts exponeringar i handelslagret mot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning får, efter tillstånd av Finansinspektionen, överstiga de gränsvärden som anges i 3 och 5 §§, om institutet uppfyller det särskilda kapitalkrav och de övriga villkor som föreskrivits med stöd av 13 kap. 1 § 29.

8 kap. Offentliggörande av information

1 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller för ett enskilt institut som inte ingår i en finansiell företagsgrupp eller en motsvarande grupp enligt en offentlig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet. För finansiella företagsgrupper finns bestämmelser i 9 kap.

2 § Ett institut skall offentliggöra information som rör dess kapitaltäckning och riskhanteringssystem. Sådan information som är oväsentlig, utgör en företagshemlighet eller är konfidentiell behöver dock inte offentliggöras.

Om ett institut inte offentliggör information med motiveringen att den utgör en företagshemlighet eller är konfidentiell, skall det ange skälet till det samt i stället offentliggöra mer allmänna upplysningar om det som informationskravet gäller.

3 § Styrelsen i ett institut skall se till att det finns skriftliga riktlinjer och instruktioner för hur institutet skall uppfylla kraven på offentliggörande av information enligt 2 § och för hur det skall utvärdera om den offentliggjorda informationen är tillfredsställande, vilket skall inkludera hur informationen verifieras samt med vilken frekvens den offentliggörs.

9 kap. Finansiella företagsgrupper

En finansiell företagsgrupp

1 § En finansiell företagsgrupp består av

- a. ett institut, eller
- b. ett finansiellt holdingföretag, och
 1. de dotterföretag som är institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut, eller
 2. de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut som det i a nämnda institutet eller det i b nämnda holdingföretaget har ägarintresse i och som leds tillsammans med ett eller flera andra företag, om ägarnas ansvar är begränsat till den andel av kapitalet som dessa innehar, eller
 3. de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut som det i a nämnda institutet eller det i b nämnda holdingföretaget har en gemensam eller i huvudsak gemensam ledning med, eller
 4. dotterföretag enligt 1 samt företag som det finns ägarintresse i enligt 2 eller i huvudsak gemensam ledning med enligt 3.

När en finansiell företagsgrupp föreligger enligt första stycket, skall även ett anknutet företag som är dotterföretag eller som det finns ägarintresse i ingå i gruppen.

2 § Om det framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 13 kap. 1 § 31 skall bestämmelserna om finansiella företagsgrupper gälla även för

- a. ett institut, eller
- b. ett finansiellt holdingföretag och

1. de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut som det finns andra ägarintressen i än sådana som anges i 1 § första stycket 2,

2. de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut, som det i a nämnda institutet eller det i b nämnda holdingföretaget har andra former av kapitalbindningar till, eller

3. de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut, som det i a nämnda institutet eller det i b nämnda holdingföretaget utövar ett väsentligt inflytande över.

Om det av föreskrifterna framgår att bestämmelserna om finansiella företagsgrupper skall gälla, skall även ett anknutet företag som är dotterföretag eller som det finns ägarintresse i ingå i gruppen.

3 § För en finansiell företagsgrupp skall ansvaret för att de gruppbaseade kraven uppfylls åligga det institut

1. som inte är dotterföretag till ett annat institut eller ett svenskt finansiellt holdingföretag, eller

2. vars moderföretag är ett finansiellt holdingföretag som inte är dotterföretag till ett institut eller ett svenskt finansiellt holdingföretag.

Om ett finansiellt holdingföretag som avses i första stycket 2 är moderföretag till både ett kreditinstitut och ett värdepappersbolag, är det kreditinstitutet som skall ansvara för att de gruppbaseade kraven är uppfyllda.

Om holdingföretaget är moderföretag till två eller flera kreditinstitut eller till två eller flera värdepappersbolag, skall det kreditinstitut respektive det värdepappersbolag som har den största balansomslutningen ansvara för att de gruppbaseade kraven uppfylls.

4 § Ett institut får, efter tillstånd av Finansinspektionen, inkludera dotterföretag vid beräkning av det sammanlagda kapitalkravet enligt 2 kap. och för kontroll av att gränsvärdena för stora exponeringar enligt 7 kap. följs.

De gruppbaseade kraven

5 § Ett institut som avses i 3 § skall se till att den finansiella företagsgruppen sammantaget uppfyller kraven i

1. 2 kap. 1–6 §§ om det sammanlagda kapitalkravet,

2. 7 kap. om stora exponeringar,

3. 7 kap. 9–11 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse om ett kreditinstituts innehav av aktier och andelar i företag, om ett kreditinstitut ingår i gruppen,

4. 3 kap. 1 a § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse om ett värdepappersbolags kvalificerade innehav av aktier eller andelar i företag med annan verksamhet än finansiell verksamhet, om ett värdepappersbolag som har tillstånd att bedriva verksamhet som avses i 3 kap. 4 § första stycket 4 och 5 samma lag ingår i gruppen, och

5. 6 kap. 1 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller 1 kap. 6 c § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse om soliditet.

Institutet skall vidare se till att det inom företagsgruppen finns en riskhantering som uppfyller kraven i 6 kap. 2 § lagen om bank- och finansieringsrörelse eller 1 kap. 6 d § lagen om värdepappersrörelse.

6 § Bestämmelserna i 5 § skall även tillämpas på den del av en finansiell företagsgrupp som består av

1. ett institut och de utländska institut, finansiella institut eller förvaltningsbolag i ett land utanför EES som är dotterföretag till institutet eller som institutet har ägarintresse i, eller

2. ett institut vars moderföretag är ett finansiellt holdingföretag och de utländska institut, finansiella institut eller förvaltningsbolag i ett land utanför EES som är dotterföretag till holdingföretaget eller som holdingföretaget har ägarintresse i.

7 § Ett institut som är moderinstitut inom EES eller vars moderföretag är ett finansiellt moderholdingföretag inom EES skall uppfylla kraven i 8 kap. om offentliggörande av information på grundval av den finansiella företagsgruppens finansiella ställning. Om ett sådant institut har ett betydande dotterföretag skall även dotterföretaget offentliggöra sådan information om bl.a. kapitalbasen och kapitalkravet samt institutets riskhantering som framgår av föreskrifter som meddelas med stöd av 13 kap. 1 § 32.

Finansinspektionen får besluta om undantag från första stycket om ett institut omfattas av information som skall offentliggöras av ett moderföretag utanför EES och den informationen är likvärdig med den information som skall offentliggöras enligt denna lag.

8 § Om det inte ingår något kreditinstitut i den finansiella företagsgruppen och de värdepappersföretag som ingår i gruppen är sådana värdepappersbolag som anges i 2 kap. 7 eller 8 § eller motsvarande utländska företag, får Finansinspektionen medge att de gruppbaseade kapitalkravet beräknas på något av de sätt som anges i andra och tredje styckena i stället för enligt 5 § första stycket 1.

Om det i företagsgruppen ingår sådana värdepappersföretag som anges i 2 kap. 7 §, skall den sammanlagda kapitalbasen för gruppen uppgå till minst summan av

1. kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker beräknade enligt 2 kap. 3–5 §§ och det särskilda kapitalkravet för exponeringar som överstiger gränsvärdena enligt 7 kap. 8 §, och

2. 25 procent av bolagets fasta omkostnader beräknade enligt 2 kap. 9 §.

Om värdepappersföretagen bara driver sådan verksamhet som anges i 2 kap. 8 §, skall den sammanlagda kapitalbasen för företagsgruppen uppgå till minst det högsta av följande poster:

1. summan av kapitalkravet för kreditrisker och marknadsrisker beräknade enligt 2 kap. 3–5 §§ och det särskilda kapitalkravet för exponeringar som överstiger gränsvärdena enligt 7 kap. 8 §, eller
2. 25 procent av bolagets fasta omkostnader beräknade enligt 2 kap. 9 §.

Gruppbaserad redovisning

9 § För tillämpningen av 5–8 §§ skall det för en finansiell företagsgrupp upprättas en gruppbaserad redovisning.

Den gruppbaserade redovisningen skall upprättas med tillämpning av de regler som gäller för upprättandet av koncernbalansräkning och koncernresultaträkning enligt 7 kap. lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Detta gäller inte om annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag.

Konsolidering

10 § Vid upprättande av den redovisning som avses i 9 §

1. skall dotterföretagen konsolideras fullständigt,
2. ägarintressen som avses i 1 § första stycket 2 skall konsolideras med tillämpning av klyvningsmetoden enligt 7 kap. 30 § årsredovisningslagen (1995:1554), och
3. konsolideringen i de övriga fall som avses i 1 eller 2 § skall ske på det sätt som framgår av föreskrifter som meddelas med stöd av 13 kap. 1 § 35.

Beräkning av kapitalbas m.m.

11 § Kapitalbasen för den finansiella företagsgruppen skall bestämmas i enlighet med vad som anges i 3 kap. Även den del av kapitalbasen som belöper på minoritetsandelar skall ingå. Goodwill som belöper på företag som omfattas av gruppbaserad redovisning skall räknas av från primärt kapital.

12 § Vid beräkning av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker skall bestämmelserna i 4–6 kap tillämpas. För beräkning av det särskilda kapitalkravet för exponeringar som överstiger gränsvärdena tillämpas 7 kap. 8 §. Exponeringar skall bestämmas på sätt som anges i 7 kap.

Ledningen i ett finansiellt holdingföretag

13 § Den som ingår i ledningen för ett finansiellt holdingföretag skall ha tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av företaget och även i övrigt vara lämplig för en sådan uppgift.

Undantag från de gruppbaseade kraven för vissa företag

14 § Finansinspektionen får medge att ett dotterföretag eller ett företag som det finns ägarintresse i enligt 1 § och 2 § första stycket 1 undantas vid beräkning enligt 5–8 §§ och utelämnas från sådan tillsynsredovisning som skall upprättas enligt 10 kap. 11 § om

1. företaget är beläget i ett land utanför EES där det finns rättsliga hinder för överföring av nödvändig information,
2. företaget är av mindre betydelse med hänsyn till syftet med tillsynen, eller
3. en sammanställning av företagets finansiella ställning skulle vara olämplig eller vilseledande med hänsyn till syftet med tillsynen.

Om ett dotterföretag som är institut är undantaget från beräkning eller utelämnat från tillsynsredovisningen enligt första stycket 2 eller 3, skall moderföretaget till Finansinspektionen lämna de upplysningar som inspektionen behöver för sin tillsyn över institutet.

10 kap. Tillsyn

Tillämpliga tillsynsregler

1 § Finansinspektionen övervakar att denna lag följs.

I fråga om tillsynen gäller bestämmelserna i de lagar som reglerar institutens verksamhet, om inte annat följer av denna lag.

Tillsynsansvaret för en finansiell företagsgrupp

2 § Finansinspektionen skall utöva tillsyn över en finansiell företagsgrupp som avses i 9 kap. 1 eller 2 §§ om

1. det i toppen av den finansiella företagsgruppen finns ett institut,
2. det finansiella holdingföretaget är moderföretag till ett institut men inte till något utländskt institut,
3. det finansiella holdingföretaget, som är etablerat i Sverige, är moderföretag till institut och utländska institut,
4. det finns två eller flera finansiella holdingföretag med huvudkontor i olika stater inom EES, däribland Sverige, som är moderföretag till både institut och utländska institut och ett institut är det dotterföretag som har den största balansomslutningen, eller
5. det finansiella holdingföretaget är moderföretag till två eller flera institut och utländska institut, som inte är auktoriserade i den stat inom EES där holdingföretaget är etablerat, och ett institut har den största balansomslutningen.

Finansinspektionen skall även utöva tillsynen om inspektionen tillsammans med övriga berörda behöriga myndigheter kommer överens om det i enlighet med bestämmelserna i 4 §.

3 § När Finansinspektionen enligt 2 § första stycket 3–5 skall utöva tillsynen, får inspektionen tillsammans med övriga berörda behöriga myndigheter komma överens om att en annan behörig myndighet inom EES än inspektionen skall ansvara för tillsynen. Finansinspektionen får ingå en sådan överenskommelse, om det är olämpligt att inspektionen

ansvarar för tillsynen med hänsyn till de institut det gäller och den relativa betydelsen av deras verksamheterna i de olika länderna.

De berörda behöriga myndigheterna skall ge moderinstitutet inom EES, det finansiella moderholdingföretaget inom EES eller det institut som har den största balansomslutningen, beroende på vad som är tillämpligt, tillfälle att yttra sig innan Finansinspektionen och de övriga berörda behöriga myndigheterna ingår överenskommelsen. Europeiska gemenskapernas kommission skall underrättas om sådana överenskommelser.

4 § Om det skulle vara olämpligt med hänsyn till de institut det gäller och den relativa betydelsen av deras verksamheter i de olika länderna att den myndighet som enligt artiklarna 126.1 och 126.2 i kreditinstitutsdirektivet utövar tillsynen över en finansiell företagsgrupp, får Finansinspektionen komma överens med de övriga berörda behöriga myndigheterna om att inspektionen eller någon annan behörig myndighet skall ansvara för tillsynen.

I ett sådant fall skall de berörda behöriga myndigheterna ge moderinstitutet inom EES, det finansiella moderholdingföretaget inom EES eller det institut som har den största balansomslutningen, beroende på vad som är tillämpligt, tillfälle att yttra sig innan Finansinspektionen och de övriga berörda behöriga myndigheterna ingår överenskommelsen. Europeiska gemenskapernas kommission skall underrättas om sådana överenskommelser.

Ansökningar om tillstånd

5 § När ett moderinstitut inom EES och dess dotterföretag eller dotterföretagen till ett finansiellt holdingföretag inom EES ansöker om tillstånd att använda internmetoden för kreditrisker, egna riskberäkningsmodeller för marknadsrisker eller internmätningmetoden för operativa risker, skall ansökan ges in till den behöriga myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen av moderinstitutet eller det institut som kontrolleras av holdingföretaget.

6 § De berörda behöriga myndigheterna skall inom sex månader från det att en komplett ansökan enligt 5 § getts in, komma överens om vilket beslut som bör fattas med anledning av ansökan. Denna överenskommelse och skälen för den skall redovisas skriftligen. Om Finansinspektionen är ansvarig för den gruppbaseade tillsynen på EU-nivå, skall inspektionen fatta ett beslut i enlighet med överenskommelsen och sända över det till sökanden.

Om de behöriga myndigheterna inte kan komma överens inom sex månader, skall ansökan prövas av den myndighet till vilken ansökan getts in enligt 5 §.

Beslut som fattas av en utländsk behörig myndighet enligt första och andra styckena gäller i Sverige.

Uppgiftsskyldighet

7 § Följande företag skall till Finansinspektionen lämna de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär för tillsynen:

1. företag som ingår i en finansiell företagsgrupp enligt denna lag eller enligt en offentligrättslig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet,
2. andra dotterföretag till ett institut eller ett finansiellt holdingföretag än de som avses i 1,
3. ett holdingföretag med blandad verksamhet och dotterföretag till ett holdingföretag med blandad verksamhet.

Om företaget inte lämnar upplysningarna till Finansinspektionen, får inspektionen förelägga företaget att göra det.

Samarbete och utbyte av information med utländska myndigheter

8 § Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta och utbyta information med utländska behöriga myndigheter och med myndigheter inom EES som har tillsyn över försäkringsföretag i den utsträckning som följer av kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet.

9 § Finansinspektionen skall, efter begäran från en utländsk behörig myndighet, inom ramen för sin befogenhet lämna eller kontrollera information som behövs för att den utländska myndigheten skall kunna utöva sin tillsyn. Den utländska myndigheten får närvara vid en kontroll som görs av inspektionen.

Kreditvärderingsföretags uppgiftsskyldighet

10 § Ett kreditvärderingsföretag skall lämna Finansinspektionen de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen behöver för att kontrollera om förutsättningarna i 4 kap. 12 § är uppfyllda.

Tillsynsredovisning

11 § För en finansiell företagsgrupp skall uppgifter lämnas, i den omfattning som följer av denna lag eller föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag, i en särskild redovisning som avser gruppens samlade ekonomiska ställning (gruppbaserad redovisning).

Ett holdingföretag med blandad verksamhet skall lämna den information som behövs för tillsynen över de dotterföretag som är institut (samlad information).

12 § Ett institut och ett finansiellt holdingföretag som avses i 9 kap. 3 § skall upprätta och ge in den gruppbaserade redovisningen till Finansinspektionen för de räkenskapsperioder och vid de tidpunkter som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 13 kap. 1 § 38. Om en

finansiell företagsgrupp föreligger enligt 9 kap. 2 §, skall redovisningen upprättas och ges in av de företag som anges i föreskrifter meddelade med stöd av 13 kap. 1 § 39.

Ett holdingföretag med blandad verksamhet skall upprätta och ge in den samlade informationen till Finansinspektionen för de räkenskapsperioder och vid de tidpunkter som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 13 kap. 1 § 38.

13 § Ett företag som ingår i en finansiell företagsgrupp och övriga dotterföretag till ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet samt dotterföretag till ett holdingföretag med blandad verksamhet skall lämna de uppgifter som krävs för tillsynsredovisningen till det företag som enligt 12 § skall upprätta gruppbaserad redovisning eller samlad information.

Första stycket gäller även ett svenskt företag i förhållande till ett sådant företag inom EES som skall upprätta och ge in en rapport enligt offentlig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet.

Undersökning

14 § Finansinspektionen får företa undersökningar hos de företag som enligt 13 § skall lämna uppgifter samt hos finansiella holdingföretag och blandade finansiella holdingföretag för att kontrollera den gruppbaserade redovisning eller samlade information som företagen är skyldiga att lämna.

Rapportering

15 § Ett institut och det företag i en finansiell företagsgrupp som enligt 11 § skall upprätta den gruppbaserade redovisningen skall fortlöpande rapportera stora exponeringar till Finansinspektionen.

Om ett instituts eller en finansiell företagsgrupps exponeringar överstiger något av de i 7 kap. angivna gränsvärdena, skall institutet eller det företag som enligt 12 § skall upprätta den gruppbaserade redovisningen omgående anmäla detta till Finansinspektionen. Inspektionen får bestämma en viss tid inom vilken exponeringarna skall bringas ned till de tillåtna gränsvärdena.

Tystnadsplikt

16 § En styrelseledamot eller befattningshavare hos ett holdingföretag med finansiell verksamhet eller ett holdingföretag med blandad verksamhet som i den egenskapen får kunskap om affärsförhållanden i ett företag som enligt 13 § skall lämna uppgifter, får inte obehörigen röja vad han fått veta och inte heller utnyttja kunskapen i strid med det uppgiftslämnande företagets intresse.

I fråga om europabolag som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den

8 oktober 2001 om stadga för europabolag tillämpas vad som sägs om styrelseledamot i första stycket på ledamot i tillsynsorganet.

Av 16 § andra stycket och 22 § lagen (2004:575) om europabolag framgår att den i andra stycket angivna bestämmelsen skall tillämpas också på ledamöter i ett europabolags lednings- eller förvaltningsorgan.

Uppgiftsskyldighet

17 § Ett holdingföretag med finansiell verksamhet och ett holdingföretag med blandad verksamhet är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Meddelandeförbud

18 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 17 § får förordna att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 17 § eller att det pågår en förundersökning eller ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte skall äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. Förbudet skall vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, skall undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet skall upphöra.

Avgifter

19 § Institut som står under tillsyn enligt denna lag skall bekosta Finansinspektionens verksamhet med årliga avgifter.

Om Finansinspektionen för bedömning av en viss fråga vid tillsynen enligt denna lag behöver anlita någon med särskild fackkunskap, skall kostnaden för detta betalas av det institut som tillsynen avser.

11 kap. Moderföretag utanför EES

1 § Om ett institut vars moderföretag är ett institut eller ett finansiellt holdingföretag som har sitt huvudkontor utanför EES, skall Finansinspektionen kontrollera om den gruppbaseade tillsyn som utövas av tillsynsmyndigheten i tredje land är likvärdig med den gruppbaseade

tillsyn som föreskrivs i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut.

Finansinspektionen är skyldig att på begäran av moderföretaget eller av ett institut, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländska företag som ingår i den finansiella företagsgruppen och som auktoriserats inom EES utföra kontrollen. Innan Finansinspektionen tar ställning till om tillsynen är likvärdig, skall inspektionen höra övriga berörda behöriga myndigheter inom EES. Inspektionen skall också ha rådfrågat den Europeiska bankkommittén.

2 § Om tillsynen inte bedöms likvärdig, skall Finansinspektionen tillämpa bestämmelserna om finansiella företagsgrupper i 9 och 10 kap. som om moderföretaget haft sitt huvudkontor inom EES.

Efter att ha hört övriga relevanta behöriga myndigheter får Finansinspektionen i stället besluta att använda sig av andra tillsynsmetoder som säkerställer att instituten i den finansiella företagsgruppen är föremål för tillräcklig tillsyn. Inspektionen får därvid förelägga en ägare till institutet att inrätta ett blandat finansiellt holdingföretag med huvudkontor inom EES och tillämpa bestämmelserna i denna lag på instituten i den finansiella företagsgruppen som leds av detta holdingföretag.

Finansinspektionen skall underrätta de berörda behöriga myndigheterna och Europeiska gemenskapernas kommission när sådana andra tillsynsmetoder som anges i andra stycket används.

12 kap. Ingripanden och ansvarsbestämmelse

Förelägganden och vite

1 § Om ett institut eller en finansiell företagsgrupp inte uppfyller kraven i denna lag skall Finansinspektionen förelägga institutet eller det företag i en finansiell företagsgrupp som enligt 10 kap. 12 § skall upprätta den gruppbaseade redovisningen att vidta åtgärder.

Om ett institut bryter mot denna lag, gäller dessutom bestämmelserna i de lagar som reglerar institutens verksamhet.

2 § Finansinspektionen skall förelägga ett finansiellt holdingföretag eller ett holdingföretag med blandad verksamhet att vidta åtgärder för att göra rättelse, om holdingföretaget inte uppfyller de krav som ställs på det enligt denna lag. Ett sådant föreläggande skall också riktas mot ett finansiellt holdingföretag, vars ledning inte uppfyller kraven i denna lag.

3 § Om Finansinspektionen meddelar föreläggande enligt denna lag, får inspektionen förelägga vite.

Förseningsavgift

4 § Om ett institut, ett finansiellt holdingföretag eller ett holdingföretag med blandad verksamhet med huvudkontor i Sverige inte i tid lämnar de

upplysningar som föreskrivits med stöd av 13 kap. 1 § 37 och 40, får Finansinspektionen besluta att företaget skall betala en förseningsavgift med högst 100 000 kronor.

Avgiften tillfaller staten.

5 § Förseningsavgiften skall betalas till Finansinspektionen inom trettio dagar efter det att beslutet om den vunnit laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.

6 § Finansinspektionens beslut att ta ut förseningsavgift får verkställas utan föregående dom eller utslag, om avgiften inte har betalats inom den tid som anges i 5 §.

7 § Om förseningsavgiften inte betalas inom den tid som anges i 5 §, skall Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

8 § En förseningsavgift faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet vann laga kraft.

Ansvarsbestämmelse

9 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot ett meddelandeförbud enligt 10 kap. 18 §.

13 kap. Bemyndiganden

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vilka poster som skall ingå i handelslagret enligt 1 kap. 5 § och omfattningen av dessa,

2. vilka poster som får ingå i handelslagret enligt 1 kap. 7 § och villkoren för det,

3. vilka åtgärder ett institut skall vidta för att dess riktlinjer och instruktioner skall uppfylla kraven i 1 kap. 8 § första stycket.

4. under vilka förutsättningar tillstånd att räkna med vissa dotterföretag enligt 9 kap. 4 § får ges

5. villkoren för att beräkna kapitalkravet enligt undantagsregeln i 2 kap. 5 §.

6. villkoren för att beräkna kapitalkravet enligt 2 kap. 7 och 8 §§

7. beräkningen av fasta omkostnader enligt 2 kap. 9 §.

8. villkor att räkna in poster i kapitalbasen och räkna av poster från densamma enligt 3 kap., omfattningen av dessa poster och hur kapitalbasen i övrigt skall beräknas enligt samma kapitel,

9. när ett institut som värdepapperiserat sina tillgångar och ett medverkande institut skall beräkna ett kapitalkrav för exponeringarna enligt 4 kap. 1 § andra och tredje styckena,

10. hur ett institut som använder schablonmetoden skall beräkna de riskvägda exponeringarna enligt 4 kap. 4 §,

11. vilka förutsättningar ett exportkreditorgans kreditvärderingar skall uppfylla för att de skall få användas för att bestämma riskvikter enligt 4 kap. 5 §,

12. hur ett institut som har tillstånd att använda internmetoden skall beräkna de riskvägda exponeringarna enligt 4 kap. 6 § och förväntat förlustbelopp,

13. vilka åtgärder ett institut skall vidta för att få tillstånd att använda internmetoden enligt 4 kap. 8 §,

14. under vilka förutsättningar ett institut får kombinera schablon- och internmetoden eller införa internmetoden stegvis enligt 4 kap. 9 §,

15. vilka krav kreditvärderingsföretagens metoder och kreditvärderingar skall uppfylla för att kreditvärderingsföretagen skall godkännas enligt 4 kap. 12 §,

16. hur ett institut får använda kreditvärderingar gjorda av kreditvärderingsföretag för att beräkna de riskvägda exponeringsbeloppen,

17. vilka kreditriskskydd som får användas, under vilka förutsättningar olika kreditriskskydd får beaktas och hur kreditriskskydds riskreducerande effekter skall beräknas enligt 4 kap. 15 §,

18. hur ett institut som använder schablonmetoden för marknadsrisker skall beräkna kapitalkravet för marknadsrisker enligt 5 kap. 2 § första stycket,

19. vilka åtgärder ett institut skall vidta för att få tillstånd att använda egna riskberäkningsmodeller enligt 5 kap. 3 §,

20. hur ett institut som använder basmetoden skall beräkna kapitalkravet enligt 6 kap. 2 §,

21. hur ett institut som använder schablonmetoden skall beräkna kapitalkravet enligt 6 kap. 3 och 5 §§,

22. vilka åtgärder ett institut skall vidta för att uppfylla de krav som enligt 6 kap. 4 § ställs på ett institut som använder schablonmetoden för operativa risker,

23. vilka villkor ett institut skall uppfylla för att få använda en annan beräkningsgrund för vissa affärsområden enligt 6 kap. 5 §,

24. vilka åtgärder ett institut skall uppfylla för att få tillstånd att använda internmätningmetoden enligt 6 kap. 7 §,

25. vilka villkor som skall vara uppfyllda för att ett institut skall få tillstånd att kombinera olika metoder för operativ risk enligt 6 kap. 8 §,

26. hur exponeringarna skall värderas vid beräkningen av ett instituts exponeringar enligt 7 kap. 3 och 5 §§,

27. vilka poster som inte behöver räknas in i kapitalbasen enligt 7 kap. 6 § 5,

28. under vilka förutsättningar ett institut i de fall som avses i 7 kap. 7 § får beräkna en exponerings värde med stöd av internmetoden eller med beaktande av riskreducerande åtgärder och vilka krav ett institut som använder någon av dessa beräkningsmetoder i övrigt skall uppfylla,

29. vilket särskilt kapitalkrav och vilka övriga villkor ett institut skall uppfylla enligt 7 kap. 8 §,

30. vilken information som skall offentliggöras enligt 8 kap. 2 §, vid vilken tidpunkt och med vilka intervall informationen skall lämnas och hur informationens riktighet skall kontrolleras,

31. i vilka fall bestämmelserna om finansiella företagsgrupper skall gälla enligt 9 kap. 2 §,
32. vilken information som skall offentliggöras enligt 9 kap. 7 §,
33. under vilka förutsättningar undantag kan beviljas enligt 9 kap. 9 §,
34. hur gruppbaserad redovisning enligt 9 kap. 9 § skall upprättas för sådana institut som tillämpar Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder.
35. hur konsolideringen skall ske enligt 9 kap. 10 §,
36. hur kapitalbasen skall beräknas enligt 9 kap. 11 §,
37. innehållet, utformningen och omfattningen av den redovisning eller information som skall lämnas enligt 10 kap. 11 §
38. vilka räkenskapsperioder den gruppbaseade redovisningen och den samlade informationen skall avse och vid vilka tidpunkter den gruppbaseade redovisningen och den samlade informationen skall ges in enligt 10 kap. 12 §,
39. vilka företag som enligt 10 kap. 12 § skall upprätta och ge in den gruppbaseade redovisningen om det finns en finansiell företagsgrupp enligt 9 kap. 2 §.
40. omfattningen och fullgörandet av rapporteringsskyldigheten enligt 10 kap. 15 §.

2 § Regeringen får meddela närmare föreskrifter om

1. indelningen i kreditkvalitetssteg enligt 4 kap. 13 §, och
- 2 vilka upplysningar Finansinspektionen skall offentliggöra rörande genomförande av kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet och om tillämpningen av denna lag.

14 kap. Överklaganden

1 § Beslut som Finansinspektionen meddelar enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande skall gälla omedelbart.

Föreskrifter om ikraftträdande av denna lag meddelas i lagen (2006:000) om införande av lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

2.2 Förslag till lag om införande av lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

1 § Lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar och denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

Den avancerade varianten av internmetoden enligt 4 kap. 6 § lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar får i fråga om fordringar eller villkorade fordringar på nationella regeringar och centralbanker, institut och företag inte tillämpas före år 2008. Detsamma gäller internmätningmetoden enligt 6 kap. 6 § samma lag.

2 § Genom lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar upphävs lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

3 § Ett medgivande för ett institut enligt 4 kap. 9 § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag att använda egna riskberäkningsmodeller för att beräkna kapitalkravet för marknadsrisker som gäller vid ikraftträdandet skall fortsätta att gälla som tillstånd enligt 5 kap. 3 § lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

4 § Medgivanden enligt 2 kap. 4 § och 6 § fjärde stycket samt 5 kap. 6 § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag som gäller vid lagens ikraftträdande skall fortsätta att gälla som tillstånd enligt 2 kap. 5 §, 3 kap. 4 § respektive 7 kap. 8 § lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

5 § Ett institut som tillämpar en internmetod för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker eller för i marknadsrisker ingående motpartsrisker, skall under åren 2007, 2008 och 2009 ha en kapitalbas som motsvarar minst 95, 90 respektive 80 procent av kapitalkraven för

1. kreditrisker och marknadsrisker enligt 2 kap. 3 och 4 §§ lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, och

2. 5 kap. 6 § samma lag.

Ett institut som tillämpar en internmätningmetod för att beräkna kapitalkravet för operativa risker skall ha en kapitalbas som åren 2008 och 2009 motsvarar minst 90 respektive 80 procent av summan av kapitalkraven enligt första stycket 1 och 2.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kapitalbasen skall beräknas enligt denna paragraf.

6 § Ett institut får under år 2007 tillämpa bestämmelserna i 3 kap. lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag i stället för schablonmetoden för kreditrisker enligt 4 kap. 4 § lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar. Ett institut som utnyttjar denna möjlighet för alla exponeringar, får även tillämpa bestämmelserna om stora exponeringar i

6 kap. i den förstnämnda lagen i stället för bestämmelserna i 7 kap. lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Om ett institut utnyttjar möjligheten i första stycket första meningen, skall det vid tillämpningen av övriga bestämmelser i lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar anses tillämpa schablonmetoden. Bestämmelserna om riskreducering, offentliggörande av information och, om det framgår av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, bestämmelserna om värdepapperisering skall dock inte tillämpas.

För ett institut som utnyttjar möjligheten i första stycket skall kapitalkravet för operativa risker enligt 6 kap. lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar, minskas med den andel som motsvarar kvoten av värdet på de exponeringar för vilka kreditinstitutet beräknar riskvägda exponeringsbelopp enligt första stycket och det totala värdet på institutets exponeringar.

7 § Om ett institut, vars innehav av aktier eller tillskott i försäkringsbolag eller ett motsvarande utländskt företag, ett utländskt återförsäkringsföretag eller ett försäkringsholdingföretag före den XX 2006¹ uppgår till de nivåer som anges i 3 kap. 5 andra stycket lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar behöver inte tillämpa 3 kap. 6 § lagen samma lag före år 2013. I stället får institutet räkna av aktier och tillskott i sådana företag från summan av det primära och det supplementära kapitalet.

8 § Ett värdepappersbolag som tillhandahåller investeringstjänster avseende sådana finansiella instrument som anges i punkterna 5–7, 9 och 10 i bilaga 1 avsnitt C i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG, efter tillstånd av Finansinspektionen, överstiga de gränsvärden som anges i 7 kap. 3 och 5 §§ utan att beräkna något särskilt kapitalkrav enligt 7 kap. 8 § om det uppfyller de särskilda villkor som föreskrivs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

9 § Till och med år 2010 gäller inte bestämmelserna som avser värdepappersbolag i lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar för sådana värdepappersbolag vars huvudsakliga verksamhet är att tillhandahålla investeringstjänster avseende sådana finansiella instrument som anges i punkterna 5–7, 9 och 10 i bilaga 1 avsnitt C i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG.

¹ Skall ersättas med det datum då Europaparlamentets och rådets direktiv om omarbeting av Europaparlamentets och rådets direktiv den av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut träder i kraft (se artikel 159 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv).

10 § Till och med år 2011 får ett värdepappersbolag vars totala positioner i handelslagret aldrig överstiger 50 miljoner euro och som under ett räkenskapsår i genomsnitt har högst 100 anställda, efter tillstånd av Finansinspektionen, beräkna kapitalkravet för operativa risker till det lägsta av följande krav:

1. kapitalkravet enligt 2 kap. 6 § lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar, och

2. 12/88 av det högsta av

a) summan av kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker enligt 2 kap. 3 och 4 §§ samma lag och

b) 25 procent av bolagets fasta omkostnader för det närmast föregående räkenskapsåret eller, om bolagets verksamhet pågått mindre än ett år, de fasta omkostnader som angetts i bolagets verksamhetsplan.

Det sammanlagda kapitalkravet får dock inte understiga det kapitalkrav som gällde för värdepappersbolaget den 31 december 2006, om inte minskningen beror på att bolagets verksamhet har minskat.

Den andel som anges i första stycket 2 skall öka årligen enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (1980:1097) om Svenska Skeppshypotekskassan skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §¹

Bestämmelser om kapitaltäckning finns i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Bestämmelser om kapitaltäckning finns i lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

¹ Senaste lydelse 1994:2006.

2.4 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 1 § sparbankslagen (1987:619)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

1 §²

En stiftare, huvudman, styrelseledamot eller delegat, som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar en sparbank, skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom överträdelse av denna lag, lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, tillämplig lag om årsredovisning, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller bankens reglemente.

En stiftare, huvudman, styrelseledamot eller delegat, som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar en sparbank, skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom överträdelse av denna lag, lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar, tillämplig lag om årsredovisning, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller bankens reglemente.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

¹ Lagen omtryckt 1996:1005.

² Senaste lydelse 2004:304.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

Härigenom föreskrivs att i fråga om lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

dels att 5 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas fyra nya paragrafer, 1 kap. 6 c–6 f §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 c §

Ett värdepappersbolags rörelse skall drivas på ett sådant sätt att bolagets förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte äventyras.

6 d §

Ett värdepappersbolag skall identifiera, mäta, styra, internt rapportera och ha kontroll de risker som dess rörelser är förknippad med.

Ett värdepappersbolag skall särskilt se till att

1. dess kreditrisker, marknadsrisker, operativa risker och andra risker sammantagna inte medför att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras,

2. det har tillfredsställande rutiner för intern kontroll.

6 e §

Rörelsen i ett värdepappersbolag skall organiseras och drivas på ett sådant sätt att bolagets ställning kan överblickas.

6 f §

Styrelsen i ett värdepappersbolag skall se till att det finns skriftliga riktlinjer och instruktioner i den omfattning som behövs för att styra rörelsen.

5 kap.

1 §¹

Bestämmelser om kapital- Bestämmelser om kapital-
täckning och stora exponeringar täckning och stora exponeringar
finns i lagen (1994:2004) om finns i lagen (2006:000) om
kapitaltäckning och stora kapitaltäckning och stora
exponeringar för kreditinstitut och exponeringar.
värdepappersbolag.

Ett värdepappersbolags kapitalbas får inte understiga det belopp som enligt 2 kap. 5 § krävdes när rörelsen påbörjades. För ett värdepappersbolag som har bytt redovisningsvaluta gäller i stället att kapitalbasen inte får understiga det högsta av de belopp som avses i 6 och 7 §§ lagen (2000:35) om byte av redovisningsvaluta i finansiella företag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

¹ Senaste lydelse 2000:40.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:759) om Sveriges allmänna hypoteksbank

Härigenom föreskrivs att 10–13 §§ lagen (1994:759) om Sveriges allmänna hypoteksbank skall upphöra att gälla vid utgången av december 2006.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 1 och 3 §§ lagen (1995:1570) om medlemsbanker skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

1 §¹

En styrelseledamot eller delegat, som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar en medlemsbank, skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en medlem eller någon annan genom överträdelse av denna lag, lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, tillämplig lag om årsredovisning, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller bankens stadgar.

En styrelseledamot eller delegat, som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar en medlemsbank, skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en medlem eller någon annan genom överträdelse av denna lag, lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar, tillämplig lag om årsredovisning, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller bankens stadgar.

3 §²

En medlem i en medlemsbank eller en röstberättigad som inte är medlem skall ersätta skada som han uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar medlemsbanken, en medlem eller någon annan genom att medverka till överträdelse av denna lag, lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, tillämplig lag om årsredovisning, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller stadgarna.

En medlem i en medlemsbank eller en röstberättigad som inte är medlem skall ersätta skada som han uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar medlemsbanken, en medlem eller någon annan genom att medverka till överträdelse av denna lag, lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar, tillämplig lag om årsredovisning, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller stadgarna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

¹ Senaste lydelse 2004:318.

² Senaste lydelse 2004:318.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Nämnden skall årligen bestämma hur stort belopp varje institut skall betala i avgift. Avgiften skall betalas inom en månad från dagen för beslutet.

Avgiften skall motsvara summan av institutets insättningar till den del de omfattas av garantin, multiplicerat med lägst 60 procent och högst 140 procent av det tal som tillämpas enligt 12 § andra stycket. Avgiften skall bestämmas med hänsyn till institutets kapitaltäckningsgrad, beräknad enligt 2 kap. 1 § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Avgiften skall motsvara summan av institutets insättningar till den del de omfattas av garantin, multiplicerat med lägst 60 procent och högst 140 procent av det tal som tillämpas enligt 12 § andra stycket. Avgiften skall bestämmas med hänsyn till institutets kapitaltäckningsgrad, beräknad enligt 2 kap. 1 och 2 §§ lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Dröjsmålsränta skall tas ut på avgifter som inte betalas i rätt tid, om det inte finns särskilda skäl mot det. Dröjsmålsränta skall beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar den av Riksbanken fastställda, vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635) med ett tillägg av åtta procentenheter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007

¹ Senaste lydelse 2005:257.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

dels att 2 kap. 1 §, 6 kap. 3 § och 7 kap. 1 § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 5 kap. 7 §, och närmast före denna en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §¹

I banker, kreditmarknadsföretag, hypoteksinstitut, värdepappersbolag och institut för elektroniska pengar skall en finansieringsanalys ingå i årsredovisningen. Detsamma skall gälla för övriga aktiebolag som omfattas av denna lag i fall som avses i 2 kap. 1 § andra stycket årsredovisningslagen (1995:1554).

I kreditinstitut och värdepappersbolag som omfattas av lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, skall även en kapitaltäckningsanalys ingå i årsredovisningen.

I kreditinstitut och värdepappersbolag som omfattas av lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar, skall även en kapitaltäckningsanalys ingå i årsredovisningen.

5 kap.

Upplysningar som avser kapitaltäckningen m.m.

7 §

Utöver vad som följer av 1 § skall uppgift lämnas om var sådan information som skall offentliggöras enligt 8 kap. lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar tillhandahålls om den inte finns i årsredovisningen.

6 kap.

3 §

I kapitaltäckningsanalysen skall uppgifter lämnas om kapitalbasen och kapitaltäckningen för kreditrisker och marknadsrisker enligt lagen (1994:2004) om

I kapitaltäckningsanalysen skall uppgifter lämnas om kapitalbasen och kapitaltäckningen för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker enligt lagen

¹ Senaste lydelse 2002:151.

kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Företag som är moderföretag i en sådan finansiell företagsgrupp som avses i 6 kap. 1 och 2 §§ lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, skall lämna de uppgifter som anges i första stycket beträffande gruppen.

(2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Företag som är moderföretag i en sådan finansiell företagsgrupp som avses i 9 kap. 1 och 2 §§ lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar, skall lämna de uppgifter som anges i första stycket beträffande gruppen.

7 kap.

1 §²

Kreditinstitut och värdepappersbolag som är moderföretag och sådana finansiella holdingföretag som avses i 1 kap. 1 § andra stycket skall för varje räkenskapsår upprätta koncernredovisning enligt denna lag, om inte annat följer av 5 §.

I banker, kreditmarknadsföretag, hypoteksinstitut, värdepappersbolag, finansiella holdingföretag och institut för elektroniska pengar skall en finansieringsanalys ingå i koncernredovisningen. Detsamma skall gälla för övriga aktiebolag som omfattas av denna lag i fall som avses i 7 kap. 4 § andra stycket årsredovisningslagen (1995:1554).

För finansiella holdingföretag som omfattas av lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, skall en kapitaltäckningsanalys enligt 6 kap. 3 § ingå i koncernredovisningen.

För finansiella holdingföretag som omfattas av lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar, skall en kapitaltäckningsanalys enligt 6 kap. 3 § ingå i koncernredovisningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

² Senaste lydelse 2002:151.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:35) om byte av redovisningsvaluta i finansiella företag

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2000:35) om byte av redovisningsvaluta i finansiella företag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I denna lag avses med

1. försäkringsbolag: försäkringsaktiebolag och ömsesidigt försäkringsbolag som omfattas av försäkringsrörelselagen (1982:713),
2. understödsförening: förening som avses i 1 kap. 1 § lagen (1972:262) om understödsföreningar,
3. kreditinstitut: bankaktiebolag, sparbank och medlemsbank samt kreditmarknadsföretag enligt 1 kap. 5 § 11 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse och institut för elektroniska pengar enligt 1 kap. 2 § lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar,
4. finansiellt företag: de företag som anges i punkterna 1–3 samt
 - a) värdepappersbolag enligt 1 kap. 2 § 2 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
 - b) fondbolag enligt 1 § 7 lagen (2004:46) om investeringsfonder,
 - c) börs enligt 1 kap. 4 § 1 lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet,
 - d) auktoriserad marknadsplats enligt 1 kap. 4 § 3 lagen om börs- och clearingverksamhet,
 - e) clearingorganisation enligt 1 kap. 4 § 5 lagen om börs- och clearingverksamhet och
 - f) central värdepappersförvarare enligt 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument,
5. finansiell företagsgrupp: grupp av företag som avses i 6 kap. 1 § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag eller annan grupp av företag på vilka, enligt föreskrift meddelad med stöd av 6 kap. 2 § samma lag, bestämmelserna om finansiell företagsgrupp skall tillämpas och
5. finansiell företagsgrupp: grupp av företag som avses i 9 kap. 1 § lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar eller annan grupp av företag på vilka, enligt föreskrift meddelad med stöd av 13 kap. 1 § 31 samma lag, bestämmelserna om finansiell företagsgrupp skall tillämpas och
6. koncern: detsamma som i 1 kap. 5 och 6 §§ aktiebolagslagen (1975:1385), varvid vad som sägs om moderbolag tillämpas även på andra juridiska personer än aktiebolag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

¹ Senaste lydelse 2005:925.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 11 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

11 §

Av var och en av Första–Fjärde AP-fondernas tillgångar, värderade till marknadsvärdet, får högst tio procent utgöras av fondpapper eller andra finansiella instrument utfärdade av en emittent eller av en grupp av emittenter med inbördes anknytning. Denna begränsning gäller inte emittenter som anges i 4 kap. 6 § andra stycket A lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Av var och en av Första–Fjärde AP-fondernas tillgångar, värderade till marknadsvärdet, får högst tio procent utgöras av fondpapper eller andra finansiella instrument utfärdade av en emittent eller av en grupp av emittenter med inbördes anknytning. Denna begränsning gäller inte *följande* emittenter

1. svenska staten, en svensk kommun eller därmed jämförlig samfällighet, och

2. utländska stater, centralbanker, utländska kommuner eller därmed jämförliga samfälligheter, och andra emittenter, som får noll procent riskvikt med stöd av schablonmetoden för kreditrisker enligt 4 kap. 4 § lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Med grupp av emittenter med inbördes anknytning avses två eller flera fysiska eller juridiska personer som utgör en helhet från risksynpunkt därför att

1. någon av dem har direkt eller indirekt ägarinflytande över en eller flera av de övriga i gruppen, eller

2. de utan att stå i sådant förhållande som avses i 1 har sådan inbördes anknytning att någon eller samtliga av de övriga kan befaras råka i betalningssvårigheter om en av dem drabbas av finansiella problem.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 10 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål skall ha följande lydelse.

*Lydelse enligt en av regeringen
den 6 oktober 2005 beslutad
lagrådsremiss om finansiella
konglomerat* *Föreslagen lydelse*

5 kap.

10 §

Bestämmelser om uppgiftsskyldighet finns i 26 i § lagen (1972:262) om understödsföreningar, 7 a kap. 10 a § försäkringsrörelselagen (1982:713), 1 kap. 8 a § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, 2 kap. 9 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet, 7 kap. 13 a § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, 8 kap. 2 a § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, 4 kap. 5 § lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar, 2 kap. 20 § lagen (2004:46) om investeringsfonder, 1 kap. 11 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse och 6 kap. 8 § lagen (2006:000) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.

Bestämmelser om uppgiftsskyldighet finns i 26 i § lagen (1972:262) om understödsföreningar, 7 a kap. 10 a § försäkringsrörelselagen (1982:713), 1 kap. 8 a § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, 2 kap. 9 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet, 10 kap. 16 § lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar, 8 kap. 2 a § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, 4 kap. 5 § lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar, 2 kap. 20 § lagen (2004:46) om investeringsfonder, 1 kap. 11 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse och 6 kap. 8 § lagen (2006:000) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.

I de lagar som anges i första stycket finns även bestämmelser om meddelandeförbud och ansvarsbestämmelser för den som bryter mot ett sådant förbud.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1223) om utgivning av säkerställda obligationer

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 §, 3 kap. 1 och 2 §§ samt 6 kap. 3 § lagen (2003:1223) om utgivning av säkerställda obligationer skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I denna lag avses med
emittentinstitut: en bank eller ett kreditmarknadsföretag som fått tillstånd enligt 2 kap. 1 § att ge ut säkerställda obligationer,

säkerställda obligationer: obligationer och andra jämförbara skuldförbindelser som är förenade med förmånsrätt i emittentinstitutets säkerhetsmassa,

fyllnadssäkerheter: tillgångar som enligt 3 kap. 2 § får ingå i säkerhetsmassan,

derivatavtal: avtal som träffats mellan ett emittentinstitut och motparter som avses i 3 kap. 1 § första stycket A 2–6 och B 1–6 lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, i syfte att uppnå balans mellan finansiella villkor för tillgångar i säkerhetsmassan och motsvarande villkor för de säkerställda obligationerna,

säkerhetsmassa: krediter, fyllnadssäkerheter och i registret antecknade medel enligt 4 kap. 4 § i vilka obligationsinnehavarna och emittentinstitutets motparter i derivatavtal har förmånsrätt i enlighet med bestämmelserna i denna lag och förmånsrättslagen (1970:979),

bank: ett svenskt bankaktiebolag, en svensk sparbank eller en svensk medlemsbank,

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

I denna lag avses med
emittentinstitut: en bank eller ett kreditmarknadsföretag som fått tillstånd enligt 2 kap. 1 § att ge ut säkerställda obligationer,

säkerställda obligationer: obligationer och andra jämförbara skuldförbindelser som är förenade med förmånsrätt i emittentinstitutets säkerhetsmassa,

fyllnadssäkerheter: tillgångar som enligt 3 kap. 2 § får ingå i säkerhetsmassan,

derivatavtal: avtal som träffats, i syfte att uppnå balans mellan finansiella villkor för tillgångar i säkerhetsmassan och motsvarande villkor för de säkerställda obligationerna, mellan ett emittentinstitut och någon av följande motparter,

1. svenska staten, en svensk kommun eller därmed jämförlig samfällighet,

2. en utländsk stat eller centralbank,

3. Europeiska gemenskaperna eller någon av de utländska stater eller centralbanker som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 1,

4. en sådan utländsk kommun eller därmed jämförlig samfällighet, med befogenhet att kräva in offentlig uppbörd, som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 1,

5. Sveriges allmänna hypoteks-

¹ Senaste lydelse 2004:443.

kreditmarknadsföretag: ett svenskt aktiebolag eller en svensk ekonomisk förening som har fått tillstånd att driva finansieringsrörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

bank, ett kreditinstitut eller ett värdepappersbolag med tillstånd enligt 3 kap. 4 § första stycket 4 och 5 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,

6. en kommun eller därmed jämförlig samfällighet i någon av de utländska stater som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 1,

7. ett utländskt kreditinstitut i någon av de utländska stater som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 1,

8. de internationella utvecklingsbanker som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 1, och

9. motparter som inte är mer riskfyllda än de som anges i 1–8 och som uppfyller de krav som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 1,

säkerhetsmassa: krediter, fyllnadssäkerheter och i registret antecknade medel enligt 4 kap. 4 § i vilka obligationsinnehavarna och emittentinstitutets motparter i derivatavtal har förmånsrätt i enlighet med bestämmelserna i denna lag och förmånsrättslagen (1970:979),

bank: ett svenskt bankaktiebolag, en svensk sparbank eller en svensk medlemsbank,

kreditmarknadsföretag: ett svenskt aktiebolag eller en svensk ekonomisk förening som har fått tillstånd att driva finansieringsrörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

3 kap.

1 §

Säkerhetsmassan får bestå av

1. krediter som lämnats mot inteckning i fast egendom som är avsedd för bostads-, jordbruks-, kontors- eller affärsändamål, mot inteckning i tomträtt som är avsedd för bostads-, kontors- eller affärsändamål, mot pant i bostadsrätt eller mot motsvarande utländska säkerheter (hypotekskrediter), förutsatt att krediterna uppfyller de villkor som uppställs i 3–7 §§, och

2. krediter för vilka låntagare 2. krediter för vilka *följande*

som avses i 3 kap. 1 § första stycket A 2–6 lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag svarar eller garanterar (offentliga krediter).

låntagare svarar eller garanterar (offentliga krediter)

a) svenska staten, en svensk kommun eller därmed jämförlig samfällighet,

b) en utländsk stat eller centralbank,

c) Europeiska gemenskaperna eller någon av de utländska stater eller centralbanker som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 4,

d) en sådan utländsk kommun eller därmed jämförlig samfällighet, med befogenhet att kräva in offentlig uppbörd, som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 4, och

e) motparter som inte är mer riskfyllda än de som anges i 1–4 och som uppfyller de krav som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 4.

Hypotekskrediter som lämnats mot inteckning i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt som är avsedd för kontors- eller affärsändamål får utgöra högst 10 procent av säkerhetsmassan.

2 §

I säkerhetsmassan får ingå fyllnadssäkerheter. Dessa får bestå av sådana tillgångar som anges i 3 kap. 1 § första stycket A lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag. Finansinspektionen får tillåta att även sådana tillgångar som anges i 3 kap. 1 § första stycket B samma lag används som fyllnadssäkerheter.

I säkerhetsmassan får ingå fyllnadssäkerheter. Dessa får bestå av följande tillgångar

1. inneliggande kassa, checkar och postremissväxlar,

2. placeringar och fordringar för vilka svenska staten, en svensk kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar,

3. placeringar och fordringar för vilka en utländsk stat eller centralbank svarar, om placeringen eller fordran gäller i den utländska statens valuta och är refinansierad i samma valuta,

4. övriga placeringar och fordringar för vilka svarar Europeiska gemenskaperna eller någon annan av de utländska stater eller centralbanker som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 5,

5. placeringar och fordringar

för vilka svarar en sådan utländsk kommun eller därmed jämförlig samfällighet, med befogenhet att kräva in offentlig uppbörd, som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 5,

6. placeringar, fordringar, garantiförbindelser och andra åtaganden som inte är mer riskfyllda än de som anges i 1–5 och som uppfyller de krav som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 5, och

7. placeringar, fordringar, garantiförbindelser och andra åtaganden, för vilka säkerheten utgörs av sådana placeringar eller fordringar som anges i 1–6.

Finansinspektionen får tillåta att även följande tillgångar används som fyllnadssäkerheter

1. placeringar och fordringar för vilka Sveriges allmänna hypoteksbank, ett kreditinstitut eller ett värdepappersbolag med tillstånd enligt 3 kap. 4 § första stycket 4 och 5 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse svarar,

2. placeringar och fordringar för vilka svarar en kommun eller därmed jämförlig samfällighet i någon av de utländska stater som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 5,

3. placeringar och fordringar med en återstående löptid av högst ett år för vilka ett utländskt kreditinstitut svarar,

4. placeringar och fordringar för vilka svarar ett utländskt kreditinstitut i någon av de utländska stater som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 5,

5. placeringar och fordringar för vilka svarar någon av de internationella utvecklingsbanker som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 5,

6. placeringar, fordringar,

garantiförbindelser och andra åtaganden som inte är mer riskfyllda än de som avses i 1–5 och som uppfyller de krav som framgår av föreskrifter meddelade med stöd av 6 kap. 3 § 5, och

7. placeringar, fordringar, garantiförbindelser och andra åtaganden, för vilka säkerheten utgörs av sådana placeringar eller fordringar som anges i 1–6.

Fyllnadssäkerheterna får utgöra högst 20 procent av säkerhetsmassan. Om det finns särskilda skäl får Finansinspektionen tillåta att andelen för en begränsad tid får utgöra högst 30 procent.

6 kap

3 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

- 1. motparter som avses i 1 kap. 2 §,*
 - 2. innehållet i de planer som krävs enligt 2 kap. 1 § första stycket 3 och 4,*
 - 3. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt som avses i 3 kap. 1 § första stycket 1,*
 - 4. låntagare som avses i 3 kap. 1 § första stycket 2,*
 - 5. tillgångar som avses i 3 kap. 2 § första och andra styckena,*
 - 6. hur värdering av säkerheterna enligt 3 kap. 5 § skall utföras,*
 - 7. hur kontrollen av marknadsvärdet enligt 3 kap. 7 § skall utföras,*
 - 8. villkor för derivatavtal samt beräkning av och villkor för riskexponering och räntebetalningar enligt 3 kap. 9 §,*
 - 9. hur registret skall föras enligt 3 kap. 12 och 13 §§*
 - 10. den oberoende granskarens kompetens, uppgifter och rapporteringsskyldighet enligt 3 kap. 12 och 13 §§, och*
 - 11. sådana avgifter för tillsyn som avses i 5 kap. 7 §.*
- 1. innehållet i de planer som krävs enligt 2 kap. 1 § första stycket 3 och 4,*
- 2. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt som avses i 3 kap. 1 § första stycket 1,*
- 3. hur värdering av säkerheterna enligt 3 kap. 5 § skall utföras,*
- 4. hur kontrollen av marknadsvärdet enligt 3 kap. 7 § skall utföras,*
- 5. villkor för derivatavtal samt beräkning av och villkor för riskexponering och räntebetalningar enligt 3 kap. 9 §,*
- 6. hur registret skall föras enligt 3 kap. 12 och 13 §§*
- 7. den oberoende granskarens kompetens, uppgifter och rapporteringsskyldighet enligt 3 kap. 12 och 13 §§, och*
- 8. sådana avgifter för tillsyn som avses i 5 kap. 7 §.*

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om investeringsfonder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 och 10 a §§ lagen (2004:46) om investeringsfonder skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt en av regeringen den 6 oktober 2005 beslutad lagrådsremiss om finansiella konglomerat *Föreslagen lydelse*

2 kap.

10 §

Ett fondbolag som förvaltar någon annans finansiella instrument skall för denna förvaltning och de tjänster enligt 7 kap. 1 § första stycket som bolaget utför ha det eventuella ytterligare kapital för kreditrisker och marknadsrisker som enligt lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag krävs av ett värdepappersbolag med motsvarande verksamhet.

Ett fondbolag som förvaltar någon annans finansiella instrument skall för denna förvaltning och de tjänster enligt 7 kap. 1 § första stycket som bolaget utför ha det eventuella ytterligare kapital för kreditrisker och marknadsrisker som enligt lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar krävs av ett värdepappersbolag med motsvarande verksamhet.

10 a §

För ett fondbolag som förvaltar någon annans finansiella instrument skall, utöver vad som följer av 10 §, även övriga bestämmelser i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag som är tillämpliga för ett värdepappersbolag med motsvarande verksamhet gälla.

För fondbolag som inte förvaltar någon annans finansiella instrument skall de bestämmelser om finansiella företagsgrupper i 6 och 7 kap. lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag som är tillämpliga för ett värdepappersbolag gälla. Vad som föreskrivs i 8, 9 och 11 §§ detta kapitel om kapitalkrav för fondbolag skall då tillämpas även på en finansiell företagsgrupp.

För ett fondbolag som förvaltar någon annans finansiella instrument skall, utöver vad som följer av 10 §, även övriga bestämmelser i lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar som är tillämpliga för ett värdepappersbolag med motsvarande verksamhet gälla.

För fondbolag som inte förvaltar någon annans finansiella instrument skall de bestämmelser om finansiella företagsgrupper i 9 och 10 kap. lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar som är tillämpliga för ett värdepappersbolag gälla. Vad som föreskrivs i 8, 9 och 11 §§ detta kapitel om kapitalkrav för fondbolag skall då tillämpas även på en finansiell företagsgrupp.

När ett fondbolag är moderföretag i en finansiell företags-

När ett fondbolag är moderföretag i en finansiell företagsgrupp, skall den gruppbase-
rade redovisningen i 6 kap. 5 § lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag upprättas med tillämpning av de regler som gäller för upprättandet av koncernbalansräkning och koncernresultaträkning enligt 7 kap. årsredovisningslagen (1995:1554). Detta gäller dock inte om annat följer av lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

grupp, skall den gruppbase-
rade redovisningen i 9 kap. 8 § lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar upprättas med tillämpning av de regler som gäller för upprättandet av koncernbalansräkning och koncernresultaträkning enligt 7 kap. årsredovisningslagen (1995:1554). Detta gäller dock inte om annat följer av lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

dels att 1 kap. 5 och 8 §§, 6 kap. 2 §, 7 kap. 11 §, 9 kap. 1 §, 10 kap. 28 §, 12 kap. 20 § och 13 kap. 11 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 13 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

I denna lag betyder

1. *anknutet företag*: ett svenskt eller utländskt företag vars huvudsakliga verksamhet består i att äga eller förvalta fast egendom, tillhandahålla datatjänster eller driva annan liknande verksamhet som har samband med den huvudsakliga verksamheten i ett eller flera kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländska företag,

2. *bank*: bankaktiebolag, sparbank och medlemsbank,

3. *bankaktiebolag*: ett aktiebolag som har fått tillstånd att driva bankrörelse,

4. *behörig myndighet*: en utländsk myndighet som har behörighet att utöva tillsyn över utländska kreditinstitut,

5. *EES*: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

6. *filial*: ett avdelningskontor med självständig förvaltning, varvid även ett utländskt kreditinstituts etablering av flera driftställen skall anses som en enda filial,

7. *finansiellt institut*: ett företag som inte är kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländskt företag och vars huvudsakliga verksamhet är att

a) förvärva aktier eller andelar,

b) driva värdepappersrörelse utan att vara tillståndspliktigt enligt 1 kap. 3 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, eller

c) driva en eller flera av de verksamheter som anges i 7 kap. 1 § andra stycket 2–10 och 12 utan att vara tillståndspliktigt enligt 2 kap. 1 §,

8. *hemland*: det land där ett företag har fått tillstånd till rörelse som avses i denna lag,

9. *kapitalbas*: detsamma som i 2 kap. 6–8 §§ lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag,

10. kreditinstitut: bank och kreditmarknadsföretag,

7. *finansiellt institut*: ett företag som inte är kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländskt företag och vars huvudsakliga verksamhet är att

a) förvärva *eller inneha* aktier eller andelar,

11. *kreditmarknadsbolag*: ett aktiebolag som har fått tillstånd att driva finansieringsrörelse,
12. *kreditmarknadsförening*: en ekonomisk förening som har fått tillstånd att driva finansieringsrörelse,
13. *kreditmarknadsföretag*: kreditmarknadsbolag och kreditmarknadsförening,
14. *kvalificerat innehav*: ett direkt eller indirekt ägande i ett företag, om innehavet representerar tio procent eller mer av kapitalet eller av samtliga röster eller annars möjliggör ett väsentligt inflytande över ledningen av företaget,
15. *medlemsbank*: en ekonomisk förening som avses i lagen (1995:1570) om medlemsbanker,
16. *sparbank*: ett företag som avses i sparbankslagen (1987:619),
17. *startkapital*: det kapital som definieras i artikel 34.2.1 och 34.2.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut,
18. *utländskt bankföretag*: ett utländskt företag som i hemlandet har tillstånd att driva bankrörelse,
19. *utländskt kreditföretag*: ett utländskt företag som i hemlandet har tillstånd att driva finansieringsrörelse, och
20. *utländskt kreditinstitut*: ett utländskt bankföretag och ett utländskt kreditföretag.

8 §

Om ett kreditinstitut ingår i en finansiell företagsgrupp enligt 6 kap. 1 § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag, skall bestämmelserna i 6–9, 13 och 15 kap. denna lag samt bestämmelserna i lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag om ett instituts rörelse och om tillsyn över ett institut, gälla i tillämpliga delar för övriga företag i företagsgruppen.

Begränsningarna i fråga om ett instituts rörelse skall avse företagen i företagsgruppen gemensamt. Om det finns särskilda skäl får ett företag undantas från bestämmelserna i första stycket. Frågor om sådana undantag prövas av Finansinspektionen. Ärenden som är av principiell betydelse eller av synnerlig vikt prövas dock av regeringen.

6 kap.

2 §

Ett kreditinstitut skall identifiera, mäta, styra och ha kontroll över de risker som dess rörelser är förknippad med.

Ett kreditinstitut skall identifiera, mäta, styra, *internt rapportera* och ha kontroll de risker som dess rörelser är förknippad med.

Ett institut skall särskilt se till att dess kreditrisker, marknadsrisker, operativa risker och andra risker sammantagna inte medför att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras.

Ett institut skall särskilt se till att

1. att dess kreditrisker, marknadsrisker, operativa risker och andra risker sammantagna inte medför att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras, och

2. det har tillfredsställande rutiner för intern kontroll.

7 kap.

11 §

De i 9 § första stycket angivna gränserna får överskridas om

1. det belopp med vilket det kvalificerade innehavet överskrids täcks av institutets kapitalbas, och

2. det görs avdrag för motsvarande del av kapitalbasen vid beräkningen av kapitaltäckningsgraden enligt lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

De i 9 § första stycket angivna gränserna får överskridas om

1. det belopp med vilket det kvalificerade innehavet överskrids täcks av institutets kapitalbas, och

2. det görs avdrag för motsvarande del av kapitalbasen vid beräkningen av kapitaltäckningsgraden enligt lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Om båda de gränser som anges i 9 § första stycket överskrids, skall det största belopp som någon gräns överskrids med, täckas på det sätt som beskrivs i första stycket.

9 kap.

1 §

Bestämmelser om kapitaltäckning och stora exponeringar finns i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Bestämmelser om kapitaltäckning och stora exponeringar finns i lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

10 kap.

28 §

Vad som i 15 kap. 1–3 §§ aktiebolagslagen (1975:1385) föreskrivs om ansvar vid överträdelse av den lagen, av tillämplig lag om årsredovisning och av bolagsordningen gäller för bankaktiebolag även vid överträdelse av denna lag och lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kredit-

Vad som i 15 kap. 1–3 §§ aktiebolagslagen (1975:1385) föreskrivs om ansvar vid överträdelse av den lagen, av tillämplig lag om årsredovisning och av bolagsordningen gäller för bankaktiebolag även vid överträdelse av denna lag och lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

institut och värdepappersbolag.

12 kap.

20 §

Vad som i 13 kap. 1–3 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar föreskrivs om ansvar vid överträdelse av den lagen, av tillämplig lag om årsredovisning och av stadgarna gäller beträffande kreditmarknadsföreningar även vid överträdelse av denna lag och lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Vad som i 13 kap. 1–3 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar föreskrivs om ansvar vid överträdelse av den lagen, av tillämplig lag om årsredovisning och av stadgarna gäller beträffande kreditmarknadsföreningar även vid överträdelse av denna lag och lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

13 kap.

6 a §

Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta och utbyta information med motsvarande utländska behöriga myndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

11 §

Styrelsen i en sparbank, en medlemsbank eller i en kreditmarknadsförening är skyldig att genast låta upprätta en särskild balansräkning, om det finns skäl att anta att institutet inte kan uppfylla kravet på kapitaltäckning enligt lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Styrelsen i en sparbank, en medlemsbank eller i en kreditmarknadsförening är skyldig att genast låta upprätta en särskild balansräkning, om det finns skäl att anta att institutet inte kan uppfylla kravet på kapitaltäckning enligt lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Balansräkningen skall granskas av institutets revisor. Om granskningen visar att kravet inte är uppfyllt, skall institutets styrelse genast underrätta Finansinspektionen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

3 Inledning

Den 14 juli 2004 lade kommissionen fram ett förslag till omarbetning av rådets direktiv av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut och rådets direktiv 93/6/EEG av den 15 mars 1993 om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut (KOM [2004] 486 slutlig). Enligt förslaget föreslås delvis nya regler om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag. De skall vara genomförda i medlemsstaterna den 31 december 2006.

Kommissionens förslag förhandlades av rådet och Europaparlamentet under andra hälften av 2004 och fram till september månad 2005. Behandlingen ledde till ett stort antal ändringsförslag men institutionerna lyckades trots det nå en överenskommelse som bekräftades genom en omröstning i parlamentet den 27 september 2005 och genom en politisk överenskommelse i rådet den 11 oktober 2005. Efter språkgranskningen av direktivtexterna förväntas ett formellt antagande av direktiven kunna ske under våren 2006.

Denna promemoria innehåller förslag till hur de kommande direktiven bör genomföras i svensk rätt.

Direktiven bifogas inte denna promemoria. En konsoliderad version av direktivtexterna som de godkänts av rådet och Europaparlamentet – men ännu inte språkgranskade – finns tillgängliga på rådets hemsida <http://ue.eu.int> under rubriken handlingar. Rådets dokumentnummer är 12890/05. Den svenska versionen av direktivet finns under följande länk http://register.consilium.eu.int/servlet/driver?page=Result&lang=SV&typ=Advanced&cmsid=639&ff_COTE_DOCUMENT=12890%2F05&ff_COTE_DOSSIER_INST=&ff_TITRE=&ff_FT_TEXT=&ff_SOUS_COTE_MATIERE=&dd_DATE_DOCUMENT=&dd_DATE_REUNION=&dd_FT_DATE=&fc=REGAISSU&srm=25&md=100&ssf=

Den engelska versionen finns under följande länk http://register.consilium.eu.int/servlet/driver?page=Result&lang=EN&typ=Advanced&cmsid=639&ff_COTE_DOCUMENT=12890%2F05&ff_COTE_DOSSIER_INST=&ff_TITRE=&ff_FT_TEXT=&ff_SOUS_COTE_MATIERE=&dd_DATE_DOCUMENT=&dd_DATE_REUNION=&dd_FT_DATE=&fc=REGAISEN&srm=25&md=100&ssf=

Begreppen kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet

I promemorian används begreppen 2005 års kreditinstitutsdirektiv och 2005 års kapitalkravsdirektiv. Med dessa uttryck avses de preliminära svenska versionerna av de kommande direktiven i deras lydelse 2005.

Även när begreppen kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet används avses – om inte annat framgår av omständigheterna – de preliminära versionerna av de kommande direktiven.

4 Bakgrund

4.1 Allmänt om regleringen av den finansiella sektorn

Genom det finansiella systemet tillhandahålls ett antal grundläggande funktioner som är av stor betydelse för en väl fungerande samhällsekonomi. Dit hör att det skall finnas generella betalningssystem, en fungerande kapitalförsörjning samt funktioner för att hantera och omfördela risker. Flera företag – främst banker, men också kreditmarknadsföretag, värdepappersbolag och försäkringsbolag – är väsentliga för att dessa funktioner skall kunna upprätthållas. Om det uppstår stora störningar i någon av dessa funktioner kan de samhällsekonomiska konsekvenserna bli mycket allvarliga. Därför är de finansiella företagen föremål för en omfattande näringsrättslig reglering utöver den allmänna associationsrättsliga regleringen. Det huvudsakliga syftet med dessa regler är att värna om stabiliteten och effektiviteten i det finansiella systemet. Ett annat viktigt syfte är ett gott konsumentskydd.

Bland de regler som tar sikte på att upprätthålla den finansiella stabiliteten är lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag (i det följande institut) en central beståndsdel. Det huvudsakliga syftet med denna lag är att trygga att instituten upprätthåller en viss soliditetsnivå. Detta åstadkoms genom att det i lagen ställs krav på hur stort buffertkapital instituten måste ha i relation till riskerna i rörelsen. Kapitaltäckning är således i grunden ett soliditetsmått även om det formuleras på ett annorlunda sätt än för företag i allmänhet.

Vid sidan av kapitaltäckningslagen finns dessutom i rörelselagstiftningen bestämmelser som syftar till att instituten skall sprida och hantera sina risker på ett lämpligt sätt, samt att de skall ha fungerande system för detta. Bestämmelserna är tillämpliga på individuella företag och s.k. finansiella företagsgrupper.

I det följande beskrivs den övergripande regleringen av banker, kreditmarknadsföretag och värdepappersbolag, närmare. Därefter behandlas kapitaltäckningsreglerna m.m.

4.2 Den sektorspecifika regleringen

4.2.1 Regleringen av banker och kreditmarknadsföretag

Bankernas centrala roll i det finansiella systemet gör dem till viktiga objekt för reglering och tillsyn. Stabila banker med en god motståndskraft mot påfrestningar är viktigt för att undvika kriser i det finansiella systemet och de höga samhällsekonomiska kostnader som riskerar att följa av sådana kriser. Utöver bankerna är *kreditmarknadsföretagen* föremål för reglering med hänsyn till sin betydelse för kreditförsörjningen.

En bank är ett företag som har tillstånd att driva *bankrörelse*. Med bankrörelse avses rörelse i vilken ingår såväl betalningsförmedling via generella betalningssystem som mottagande av medel som efter uppsägning är tillgängliga för fordringsägaren inom högst 30 dagar.

Ett kreditmarknadsföretag är ett företag som har tillstånd att driva *finansieringsrörelse*, dvs. rörelse i vilken det ingår verksamhet som har till ändamål att:

1. ta emot återbetalningspliktiga medel från allmänheten, direkt eller indirekt via ett företag med vilket det finns ett nära samband, och

2. lämna kredit, ställa garanti för kredit eller i finansieringssyfte förvärva fordringar eller upplåta lös egendom till nyttjande (finansiell leasing).

I lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse används begreppet kreditinstitut som den gemensamma beteckningen på en bank (bankaktiebolag, sparbank och medlemsbank) och ett kreditmarknadsföretag (kreditmarknadsbolag och kreditmarknadsförening).

Av definitionerna av bank- och finansieringsrörelse framgår vilka samhällsviktiga funktioner som ansetts behöva omfattas av den näringsrättsliga regleringen.

Enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse får en bank och ett kreditmarknadsföretag bara driva finansiell verksamhet och verksamhet som har naturligt samband med den. Till den verksamhet som får drivas hör bl.a. kreditgivning, finansiell leasing, betalningsförmedling, värdepappersrörelse, valutahandel och ekonomisk rådgivning. Banker och kreditmarknadsföretag kan alltså erbjuda fler tjänster än de som kommer till uttryck i definitionerna av bankrörelse och finansieringsrörelse. Den enda skillnaden mellan den verksamhet banker och kreditmarknadsföretag får driva är att banker, men inte kreditmarknadsföretag kan kombinera betalningsförmedling i generella system med mottagande av kortfristiga medel.

Lagen om bank- och finansieringsrörelse innehåller rambestämmelser om bl.a. soliditet och likviditet, riskhantering samt genomlysning. Soliditets- och likviditetsbestämmelser anger att bankers och kreditmarknadsföretags rörelser skall drivas på ett sådant sätt att deras förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte äventyras. Enligt bestämmelsen om riskhantering skall banker och kreditmarknadsföretag identifiera, mäta, styra och ha kontroll över de risker som deras rörelser är förknippade med. Bestämmelsen om genomlysning innebär att rörelsen skall organiseras och drivas på ett sådant sätt att institutets ställning kan överblickas.

Reglerna i lagen om bank- och finansieringsrörelse har delvis EG-rättslig grund. EG-reglerna finns i Europaparlamentets och rådets direktiv (2000/12/EG) av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (kreditinstitutsdirektivet).

I kreditinstitutsdirektivet definieras ett kreditinstitut som ett företag vars verksamhet består i att från allmänheten ta emot insättningar eller andra återbetalbara medel och att bevilja krediter för egen räkning.

Av definitionen av kreditinstitut i kreditinstitutsdirektivet jämförd med definitionen av bankrörelse och finansieringsrörelse i lagen om bank- och finansieringsrörelse, framgår att Sverige har valt definitioner som är vidare än de i EG-rätten. De svenska bankerna och kreditmarknadsföretagen uppfyller dock de minimikrav som enligt EG-rätten gäller för sådana kreditinstitut.

Kreditinstitutsdirektivet innehåller också regler om bl.a. kapitalkravet för kreditrisker, stora exponeringar och finansiella företagsgrupper. Dessa behandlas i följande avsnitt.

4.2.2 Regleringen av värdepappersbolag

Konsumentskyddet är ett viktigt motiv bakom den svenska regleringen av *värdepappersbolag*. Därtill syftar regleringen till att underlätta för värdepappersmarknaden att på ett effektivt sätt fylla behovet av kapital och investeringsmöjligheter.

För värdepappersbolag finns rörelse regler i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Där definieras värdepappersrörelse som verksamhet som består i att yrkesmässigt tillhandahålla någon eller flera av följande tjänster:

1. handel med finansiella instrument för annans räkning i eget namn,
2. förmedling av kontakt mellan köpare och säljare av finansiella instrument eller i annat fall medverkan vid transaktioner avseende sådana instrument,
3. handel med finansiella instrument för egen räkning,
4. förvaltning av någon annans finansiella instrument, och
5. garantigivning eller annan medverkan vid emissioner av fondpapper eller erbjudanden om köp eller försäljning av finansiella instrument som är riktade till en öppen krets.

Ett svenskt aktiebolag som har fått tillstånd att driva värdepappersrörelse kallas för värdepappersbolag. Tillstånd att driva värdepappersrörelse kan även ges till en bank eller ett kreditmarknadsföretag.

Ett värdepappersbolag som har fått tillstånd att driva värdepappersrörelse, kan få tillstånd att ägna sig åt vissa sidoverksamheter. Dit hör rådgivning i finansiella frågor, förvaring av värdepapper, mottagande av medel med redovisningsskyldighet, mottagande av medel på konto för att underlätta värdepappersrörelsen, kreditgivning mot säkerhet för placeringar i finansiella instrument för att underlätta värdepappersrörelsen och valutaväxling.

Lagen om värdepappersrörelse innehåller inte några rambestämmelser om soliditet, likviditet m.m. liknande dem som finns i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Värdepappersrörelse skall dock drivas så att allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden upprätthålls och enskildas kapitalinsatser inte äventyras samt i övrigt så att rörelsen kan anses sund.

Regleringen av värdepappersföretag finns främst i direktivet 93/22/EEG om investeringstjänster inom värdepappersområdet (investeringstjänstedirektivet) och direktivet 93/6/EEG om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut. Europaparlamentets och rådet antog i april 2004 direktiv 2004/39/EG om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (MiFID). Detta direktiv, som

enligt nu gällande bestämmelser skall vara genomfört den 30 april 2006³, ersätter investeringstjänstedirektivet. Tiden för införlivande kan dock komma att förlängas.

4.3 Risker i institutens verksamhet

Den verksamhet som finansiella företag bedriver handlar i stor utsträckning om att omfördela och hantera finansiella risker i affärsrörelsen. Denna förmåga kan sägas vara avgörande för institutens konkurrenskraft och lönsamhet.

De risker som de finansiella företagen utsätts för i sin normala rörelse kan delas upp i finansiella risker och andra risker. De väsentligaste riskerna är de finansiella, dvs. marknads-, likviditets- och kreditrisker. Andra risker vid sidan av de finansiella riskerna kan samlas under begreppet operativ risk.

Kreditrisker

Kreditrisk kan definieras som risken för att en part i en finansiell transaktion inte uppfyller villkoren i kontraktet och förorsakar fordringsägaren kapital- eller ränteförlust, eller ökade kostnader. Således är institutens innehav av kreditfordringar, certifikat och obligationer förenade med kreditrisk, dvs. risk för att låntagaren inte uppfyller sina åtaganden gentemot instituten vad gäller betalning av räntor och amorteringar på avtalad tid.

Kreditrisk utgör i allmänhet den dominerande riskexponeringen för kreditinstitut medan värdepappersföretag i regel har en lägre grad av kreditriskexponeringar. Detta kommer sig av att kreditinstitut i huvudsak ägnar sig åt kreditgivning och liknande verksamhet (i kombination med inlåning eller utlåning) medan värdepappersbolag i första hand ägnar sig åt värdepappersrörelse. Det senare är sällan förknippad med några större kreditrisker.

Marknadsrisker

I likhet med värdepappersbolag driver kreditinstitut ofta även värdepappersrörelse. Den rörelsen innefattar bl.a. handel med finansiella instrument för egen eller annans räkning, förmedling av kontakter mellan köpare och säljare av finansiella instrument eller garantigivning vid emission av fondpapper och dylikt.

Handeln med finansiella instrument syftar i hög grad till att uppnå vinster genom att omsätta olika typer av tillgångar på de finansiella marknaderna. Sådana affärer är ofta av kortsiktig karaktär och handlar sällan om att bedöma och hantera kreditrisker. I stället är instituten utsatta för andra typer av risker som i huvudsak är förknippade med prisutvecklingen på de finansiella marknaderna, s.k. marknadsrisker.

Med marknadsrisker avses i traditionell mening risken för att marknadsvärdet (priset) på en tillgång förändras i oönskad riktning.

Förändringar i marknadsvärdet på exempelvis aktier, räntebärande instrument, råvaror eller valutakurser tillhör denna kategori av risk. I lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag (kapitaltäckningslagen) finns emellertid en något vidare definition av marknadsrisk. Med marknadsrisk avses där även avvecklings- och motpartsrisk, dvs. risken för att en affär inte kan avvecklas enligt överenskommelse eller för att motparten misslyckas med att fullgöra sina åtaganden.

Likviditetsrisker

Likviditetsrisk är risken för att ett institut inte har tillgång till tillräcklig mängd likvida medel för att t.ex. kunna möta kunders behov (t.ex. återbetala en insättares medel när denne begär det), återbetala skulder som löper ut, hjälpa dotterbolag med kapitalbehov eller genomföra någon annan nödvändig transaktion eller investering som kräver likviditet.

Operativa risker

Operativ risk är risken för förluster till följd av icke ändamålsenliga eller inte fungerande interna förfaranden, mänskliga fel, system eller yttre händelser, inbegripet rättsliga risker. Dessa kan exempelvis vara förluster som uppkommer till följd av tekniska problem eller brister i interna kontrollfunktioner. Operativa risker kan i princip sägas utgöra ett samlingsbegrepp för icke-finansiella risker.

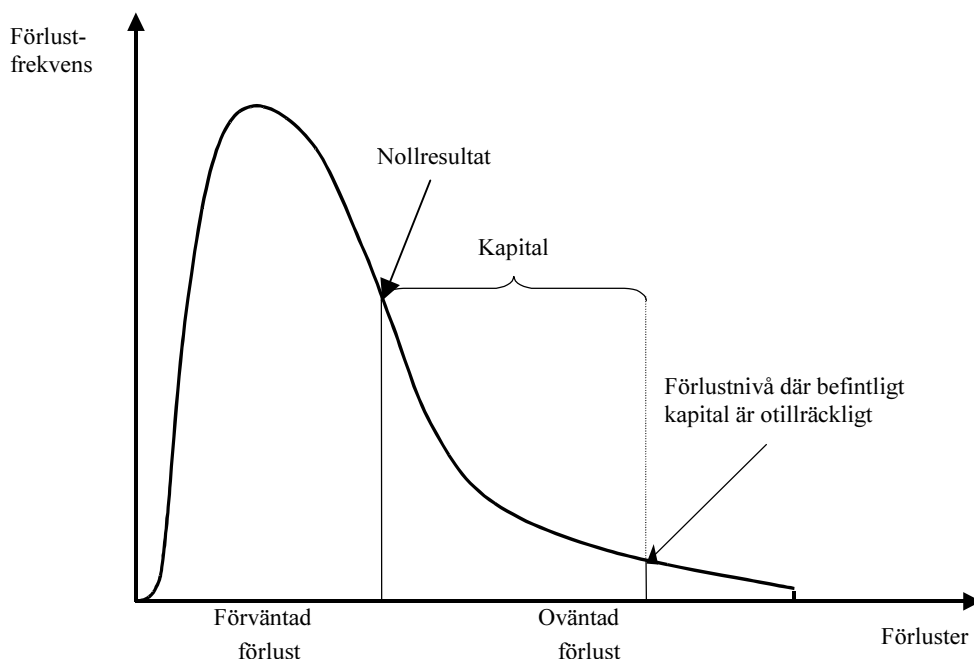
4.4 Kapitaltäckningsregler

4.4.1 Kapitalets betydelse för de finansiella företagen

I likhet med icke-finansiella företag håller kreditinstitut och värdepappersföretag kapital (aktiekapital, förlagslån osv.) som en buffert mot förluster som kan uppkomma i rörelsen. Detta kapitalet skyddar instituten mot finansiella störningar som annars skulle kunna leda till likvidation eller konkurs. Ju mer buffertkapital företaget har, desto mindre är risken för att instituten drabbas av finansiella problem.

En schematisk bild av hur förluster kan påverka ett instituts resultat illustreras i diagrammet nedan. Av diagrammet framgår att förlusterna i verksamheten fördelar sig över tiden enligt en sannolikhetsfördelning. Institutet räknar med att verksamheten över tid genererar en viss genomsnittlig förlustnivå (förväntade förluster). Eftersom institutet räknar med att vissa förluster (t.ex. i form av lån som inte återbetalas) kommer att uppstå prissätter de sina produkter så att intäkterna i verksamheten skall täcka förlustutfallet. Om institutets intäkter precis täcker det högsta (genomsnittliga) förväntade förlustutfallet kommer verksamheten att generera ett nollresultat. Detta innebär att alla utfall som överstiger den förväntade förlustnivån leder till ett negativt resultat i verksamheten, dvs. verksamheten går med förlust. För att hantera sådana förlustscenarion håller institutet kapital som absorberar de oväntade förlusterna upp till en viss nivå. Det skulle dock kunna inträffa att

verksamheten genererar en förlust vid en enskild tidpunkt som är oväntat stor. Om institutet inte avsatt kapital för att täcka denna oväntade förlust kommer institutets skulder överstiga dess tillgångar. Utan nya kapitaltillskott innebär detta att institutet kan komma att sättas i konkurs⁴.

Syftet med kapitalkrav är att tillförsäkra att instituten har tillräckligt med kapital för att täcka förluster som är större än förväntat, d.v.s. utgöra en buffert mot oväntade förluster.

Samtidigt som kapitalet utgör ett skydd mot förluster i rörelsen är det kostsamt för instituten att hålla kapital. De krav som ställs på buffertkapitalet, blir därför en avvägning mellan effektivitet och stabilitet. Både lönsamhet och konkurs sannolikhet är beroende av mängden avsatt kapital. Institutets ägare har ett intresse av att göra institutet så lönsamt som möjligt samtidigt som det finns ett samhällsekonomiskt intresse av att upprätthålla finansiell stabilitet. Ur detta perspektiv kan det finnas en intressekonflikt mellan institutets ägare och samhället om vilket belopp ett institut skall avsätta. Det enskilda institutet kan inte förväntas att fullt ut beakta de samhällsekonomiska kostnaderna av finansiell instabilitet. Därmed finns det risk att de väljer att hålla mindre kapital än vad som är önskvärt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Genom att föreskriva ett kapitalkrav för instituten kan lagstiftaren uppnå en balans mellan effektivitet och stabilitet som anses samhällsekonomiskt motiverad. Det är dock varken praktiskt möjligt eller önskvärt att instituten håller så mycket kapital att konkurs sannolikheten helt elimineras. En sådan ordning skulle förhindra instituten att fullgöra sina funktioner i det finansiella systemet. Utgångspunkten bör i stället vara att försöka hitta en storlek på det kapital som ett institut bör avsätta som är tillräcklig för att, tillsammans med övrig reglering och tillsyn, upprätthålla finansiell stabilitet.

⁴ Förutsättningen för att ett institut skall sättas i konkurs är att det inte kan fullgöra sina åtaganden och denna oförmåga inte enbart är tillfällig.

Ett skäl för att ställa kapitalkrav på instituten är att det finansiella systemets uppbyggnad innebär en påtaglig risk för att finansiella problem sprider sig mellan olika institut. I takt med den allt tydligare internationaliseringen av den finansiella sektorn accentueras kopplingarna mellan finansiella företag över nationsgränserna. En konsekvens av detta är att finansiella problem i ett enskilt land lättare kan sprida sig mellan länder och orsaka finansiella kriser.

4.5 De nuvarande reglerna om kapitaltäckning m.m.

Dagens kapitaltäckningsregler har sitt ursprung i den så kallade Baselöverenskommelsen från 1988 mellan länderna inom G-10 som enats om gemensamma principer för beräkning av kapitaltäckning. Principerna i den överenskommelsen har överförts till EG-rätten och därefter införlivats med svensk rätt.

4.5.1 Baselkommittén och Basel I - överenskommelsen

Baselkommittén (The Committee on Banking Supervision) är ett samarbetsorgan mellan G 10-ländernas centralbanker och – i de länder där tillsynen över institut utövas av annan myndighet än centralbanken – tillsynsmyndigheter. I G 10-gruppen ingår Belgien, Storbritannien, Frankrike, Nederländerna, Italien, Japan, Kanada, Sverige, Förenta Staterna, Tyskland och Schweiz.

Baselkommittén antog år 1988 en rekommendation om gemensamma kapitaltäckningsregler för internationellt verksamma banker: The Basel Capital Accord – International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, July 1988. Rekommendationen brukar på svenska benämnas Baselöverenskommelsen, (numera vanligen Basel I).

Baselöverenskommelsen från år 1988 är avsedd att tjäna två syften. Det ena syftet är att öka soliditeten hos internationellt verksamma banker. Det andra syftet är att möjliggöra en konkurrens på lika villkor mellan banker i olika länder.

Ursprungligen innehöll Basel I enbart kapitalkrav för kreditrisker men utvidgas 1996 till att omfatta även kapitalkrav för marknadsrisker. Utgångspunkten i Basel I är att kapitalkravet skall vara anpassat till de risker som finns i verksamheten. Sättet att fastställa kapitalkravet för kreditrisker och marknadsrisker skiljer sig åt. Generellt kan dock sägas att kapitalkravet varierar beroende på den risknivå som anses vara förenad med tillgångarna. För kreditrisker gäller exempelvis att utlåning till stater tillskrivs ett lägre kapitalkrav än utlåning till banker eller hushåll eftersom sådan utlåning anses vara mindre riskfylld.

För att kapitalkravet på ett korrekt skall spegla riskerna i institutens verksamhet görs en uppdelning av verksamheten mellan det s.k. handelslagret och den övriga verksamheten. Verksamhet som ingår i handelslagret avser huvudsakligen institutens handel med finansiella instrument. I sådan verksamhet är instituten främst exponerade för marknadsrisker. Den övriga verksamheten innefattar huvudsakligen kreditgivning, vilken främst är föremål för kreditrisker. Kapitalkraven för

är därför konstruerade så att kapitalkravet för marknadsrisk, med vissa undantag, beräknas för verksamhet i handelslagret och kapitalkravet för kreditrisk beräknas för den övriga verksamheten.

4.5.2 EG:s regelverk

Det kapitalkrav som ställs på kreditinstitut och värdepappersföretag regleras av direktiv (2000/12/EG) av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (kreditinstitutsdirektivet) och rådets direktiv 93/6/EEG av den 15 mars 1993 om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut (kapitalkravsdirektivet).

EG-direktiven bygger väsentligen på Baselöverenskommelsen, men de olika regelverken överensstämmer inte helt med varandra. En skillnad är att EG-direktiv är bindande medan Baselöverenskommelsen är en rekommendation och som sådan inte juridisk bindande. En annan skillnad är att Baselöverenskommelsen bara omfattar banker medan EG-direktiven tillsammans reglerar banker och andra kreditinstitut samt därutöver värdepappersföretag. EG-direktiven innehåller dessutom regler för övervakning och kontroll av stora exponeringar, något som inte återfinns i Baselöverenskommelsen.

Kreditinstitutsdirektivet

Kreditinstitutsdirektivet innehåller regler om bl.a. kapitalkrav för kreditrisker, stora exponeringar och finansiella företagsgrupper.

I enlighet med Baselackordet skall kreditinstitut, enligt direktivet, ha en kapitalbas som motsvarar minst åtta procent av de riskvägda tillgångarna. Tillgångarna viktas procentuellt utifrån den kreditrisk som de anses föra med sig. Kravet bestäms med hänsyn till tillgångarna i och utanför balansräkningen med undantag för handelslagret. Kapitalkravet för exponeringar i handelslagret (marknadsrisker) skall i stället beräknas enligt särskilda regler i kapitalkravsdirektivet.

I direktivet finns även regler som anger vad ett institut får räkna in i kapitalbasen.

Vidare innehåller direktivet regler som begränsar kreditinstitutens stora exponeringar. Syftet med dessa regler är att motverka oacceptabelt stora förlustrisker som uppstår till följd av en alltför stor koncentration av exponeringar gentemot en enskild kund eller grupp av kunder med inbördes anknytning.

Enligt direktivet gäller reglerna om kapitalbasen, kapitalkravet och stora exponeringar inte bara för individuella kreditinstitut utan även för s.k. finansiella företagsgrupper.

Kapitalkravsdirektivet

Kapitalkravsdirektivet kompletterar kreditinstitutsdirektivet i olika avseenden.

I direktivet finns det bestämmelser om kapitalbas och startkapital för värdepappersföretag.

Genom bestämmelser i kapitalkravsdirektivet görs också bl.a. följande regler i kreditinstitutsdirektivet tillämpliga på värdepappersföretag.

1. Reglerna om kapitalkrav för kreditrisker. Detta innebär att kapitalkraven för kreditrisker i princip blir enhetliga för värdepappersföretag och kreditinstitut.

2. Reglerna om övervakning och kontroll av kreditinstituts stora exponeringar. Kapitalkravsdirektivet innehåller därutöver bestämmelser för beräkning av stora exponeringar som ingår i institutens handelslager.

3. Reglerna om gruppbaserad tillsyn över kreditinstitut.

Enligt direktivet skall värdepappersföretag och kreditinstitut ha en kapitalbas för att – utöver kreditrisker – kunna täcka de risker som existerar på de finansiella marknaderna, dvs. marknadsrisker.

Kapitalkravet för marknadsrisker omfattar bl.a. positionsrisk samt avvecklings- och motpartsrisker som ett institut är utsatt för i sin verksamhet i handelslagret samt valutakursrisker och råvarurisker för hela verksamheten.

4.5.3 Bestämmelser om kapitaltäckning och stora exponeringar

Bestämmelserna i kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet har införlivats med svensk rätt genom bestämmelser i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag (kapitaltäckningslagen) och myndighetsföreskrifter. (Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd [2003:10] om kapitaltäckning och stora exponeringar).

I kapitaltäckningslagen finns bestämmelser som är gemensamma för instituten. Lagen innehåller dels kapitaltäckningsregler, dvs. bestämmelser som säkerställer att instituten har ett tillräckligt stort kapital i förhållande till de risker som är förknippade med deras tillgångar och åtaganden, dels regler om stora exponeringar för de individuella instituten. Lagen innehåller även bestämmelser om finansiella företagsgrupper.

Kapitalbasens beståndsdelar

Enligt kapitaltäckningslagen skall ett institut vid varje tidpunkt ha en kapitalbas av en viss minsta storlek. Kapitalbasen består av primärt och supplementärt kapital. Efter justeringar för vissa poster, bl.a. goodwill, består det primära kapitalet i princip av institutets egna kapital (för sparbanker vissa fonder). Som supplementärt kapital räknas bl.a. vissa förlagslån. Det primära kapitalet skall alltid utgöra minst hälften av kapitalbasen.

Det sammanlagda kapitalkravet

Kapitalbasen skall vid varje tidpunkt motsvara summan av kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker. För värdepappersbolag gäller dessutom att kapitalbasen aldrig får understiga motsvarande 25 procent av bolagets fasta omkostnader för det föregående året eller, om bolagets

verksamhet pågått i mindre än ett år, 25 procent av de fasta omkostnader som har angetts i bolagets verksamhetsplan.

Dessutom får kapitalbasen aldrig understiga ett instituts startkapital, dvs. det lägsta kapital som institutet måste ha för att få börja driva sin rörelse. Ett bankaktiebolag måste exempelvis ha ett startkapital som motsvarar minst fem miljoner euro. För värdepappersbolag varierar startkapitalets miniminivå mellan fem miljoner och 50 000 euro beroende på vilken verksamhet bolaget skall bedriva.

Kapitalkravet för kreditrisker

Kapitalkravet för kreditrisker bestäms med hänsyn till ett instituts tillgångar och dess åtaganden (exponeringar) som inte ingår i handelslagret⁵.

Kapitalkravet för kreditrisk beräknas på följande sätt. De olika exponeringarna värderas och placeras i olika riskklasser. I gällande rätt finns det fyra riskklasser. Varje riskklass har åsatts en viss i förväg bestämd riskvikt som i grova drag skall återspegla hur riskfyllda olika motparter anses vara. Riskvikten, som bestämmer hur stor andel av exponeringen som behöver räknas med när det riskvägda beloppet bestäms, har vägningstalen 0, 20, 50 eller 100 procent. Genom att summera de riskvägda beloppen för varje riskklass får man det totala riskvägda beloppet. Det är detta belopp som skall jämföras med kapitalbasen. Den senare måste vara åtminstone lika stor som åtta procent av det riskvägda beloppet. Exponeringar som tillhör en riskklass som har noll procents riskvikt kommer således inte att medföra något kapitalkrav, medan exponeringar som tas upp till 100 procents riskvikt ger ett kapitalkrav på åtta procent.

Kapitalkravet för marknadsrisker

I kapitaltäckningslagen delas marknadsriskerna in i positionsrisker, avvecklingsrisker, motpartsrisker, råvarurisker och valutakursrisker. Med undantag för råvaru- och valutakursrisker beräknas kapitalkravet för dessa risker på ett instituts exponeringar i handelslagret. Kapitalkrav för råvaru- och valutakursrisker skall beräknas på ett instituts totala verksamhet.

Efter medgivande av Finansinspektionen får ett institut för de risker som avser handelslagret beräkna kapitalkravet enligt bestämmelserna om kapitalkrav för kreditrisker om handelslagrets storlek är begränsat.

Efter tillstånd från Finansinspektionen får institutet vidare använda egna modeller för att beräkna kapitalkravet för marknadsrisker.

⁵ Ett instituts handelslager utgörs av sådana positioner i finansiella instrument och råvaror som institutet tagit för att på kort sikt göra en vinst eller för att skydda andra positioner i handelslagret. Till handelslagret skall också räknas sådana exponeringar som uppkommit till följd av oavslutade affärer i finansiella instrument och råvaror, eller inte fullgjorda leveranser av sådana instrument och råvaror.

Stora exponeringar

I kapitaltäckningslagen finns också bestämmelser om kontroll och övervakning av stora exponeringar, som har till syfte att begränsa storleken på den förlust ett institut kan ådra sig i det fall en kund eller grupp av kunder inte kan infria sina lån eller andra åtaganden mot företaget. Enligt kapitaltäckningslagen får värdet av ett instituts exponering mot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning inte överstiga 25 procent av kapitalbasen. Om denna kund eller grupp av kunder är institutets moderföretag eller dotterföretag får exponeringen inte överstiga 20 procent av kapitalbasen. Dessutom får inte det sammanlagda värdet av ett instituts stora exponeringar överstiga 800 procent av kapitalbasen. Med stor exponering avses en exponering mot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning som överstiger 10 procent av institutets kapitalbas.

Finansiella företagsgrupper

Det har inte ansetts tillräckligt att övervaka kreditinstitutens och värdepappersbolagens ekonomiska ställning individuellt. Reglerna om kapitalkrav för kreditrisker och marknadsrisker samt kontroll av stora exponeringar skall därför tillämpas på den samlade ekonomiska ställningen för en finansiell företagsgrupp. I tillsynen ingår även att se till att det finns tillfredsställande interna kontrollrutiner hos företag som skall upprätta eller ingå i en gruppbaserad redovisning.

Samlad information

I fråga om grupper som består av kreditinstitut vars moderföretag är ett s.k. blandat finansiellt holdingföretag är inte reglerna om finansiella företagsgrupper tillämpliga. I stället skall gruppen lämna sådan information som kan vara av betydelse för tillsynen över de dotterföretag som är institut.

Med ett holdingföretag med blandad verksamhet avses ett svenskt eller utländskt moderföretag som inte är kreditinstitut, värdepappersbolag eller institut för elektroniska pengar, motsvarande utländskt företag eller holdingföretag med finansiell verksamhet men som har minst ett dotterföretag som är kreditinstitut, värdepappersbolag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländskt företag. Ett holdingföretag med blandad verksamhet företag kan exempelvis vara ett försäkringsföretag.

4.6 Motiven för ett reviderat regelverk

Erfarenheter från finansiella kriser

Ett av huvudsyftena med den ursprungliga Baselöverenskommelsen från 1988 var att stärka soliditeten i internationellt verksamma banker genom att ange ett kapitalkrav för dem. Detta skulle främja den finansiella stabiliteten och reducera risken för att finansiella kriser uppstod.

Finansiella kriser medför ofta stora samhällsekonomiska kostnader. En studie som IMF genomförde 2003 visar att i genomsnitt över 10 procent av den inhemska bruttonationalprodukten har gått förlorad under bankkriser sedan 1970-talet.

Under den svenska bankkrisen, föll bruttonationalprodukten med sammantaget sex procent under loppet av två år. Det blev den djupaste recessionen sedan 1930-talet. Dessutom gick staten in i de krisdrabbade bankerna med statligt stöd. Stödinsatserna uppgick till 65 miljarder varav 60.2 miljarder har belastat statsbudgeten. De totala kostnaderna är dock mindre p.g.a. förädling och försäljning av de krisdrabbade bankernas tillgångar samt mottagande av garantiavgifter.

Det arbete som ledde fram till Basel II-överenskommelsen inleddes delvis mot bakgrund av erfarenheter från hur det befintliga kapitaltäckningsregelverket fungerat i samband med finansiella kriser. Kartläggningar av krisdrabbade bankers kapitaltäckning visar att i nästan alla förekommande fall har banken haft en god kapitaltäckning innan finansiella problem uppstår. En viktig slutsats var därför att de kapitalförhållanden som mäts med stöd av det befintliga regelverket inte ger en rättvisande bild av en banks finansiella situation. Samtidigt är det viktigt att påpeka att erfarenheterna visar att vid finansiella störningar har kapitaltäckningen spelat en viktig roll för bankernas motståndskraft. De banker som var bättre kapitaliserade drabbades mindre av finansiella problem jämfört med de banker som var sämre kapitaliserade.

Regleringen av kapitalkrav för kreditrisker är inte tillräckligt träffsäker

Utvecklingen har visat att indelningen av exponeringar i olika riskklasser utifrån kreditriskens storlek som görs enligt det befintliga regelverket är för grov. Reglerna tillskriver olika riskvikter för olika kategorier av tillgångar, såsom lån till stater, banker, företag och hushåll. Inom dessa riskklasser tas ingen hänsyn till den individuella tillgångens kreditrisk vilket ger instituten incitament att inom respektive riskklass öka andelen tillgångar som är underprissatta ur kapitaltäckningshänseende och minska andelen tillgångar som på motsvarande sätt är överprissatta. Detta har gjort att kapitalkraven inte alltid ger en rättvisande bild av den faktiska risken i bankens tillgångar, vilket får ofördelaktiga konsekvenser för såväl effektiviteten som stabiliteten i det finansiella systemet. Bland annat bidrar kapitaltäckningsreglerna oavsiktligt till en försämring av kreditkvaliteten i institutens tillgångsportfölj.

Vidare tillåter inte det befintliga regelverket att instituten i någon större omfattning får beakta kreditriskreducerande åtgärder (såsom exempelvis säkerheter i finansiella eller fysiska tillgångar) vid beräkning av kapitalkravet. Eftersom sådana åtgärder inte får tillgodoräknas kommer kapitalkravet vara omotiverat högt i förhållande till den sammanlagda kreditriskexponeringen. Detta innebär inte enbart en mindre effektiv kapitalallokering i instituten utan även att incitament att använda sig av – och ytterligare utveckla – tekniker för att reducera risker försvagas kraftigt.

Reglerna tar inte tillräcklig hänsyn till förekomsten av värdepapperisering

Värdepapperisering är ett begrepp som används för de tekniker där en grupp av tillgångar och de intäkter som flyter in från dessa skiljs från ett instituts övriga tillgångar för separat finansiering. Dessa tillgångar finansieras genom emission av värdepapper som har en direkt koppling till de avskiljda tillgångarna. I princip innebär detta att värdepappersinnehavaren övertar åtminstone delvis den risk som tillgångarna besitter från den som värdepapperiserar.

Med en ökad grad av värdepapperisering följer att riskbilden för instituten delvis har förändrats. Det nuvarande kapitaltäckningsregelverket är för enkelt för att kunna hantera den komplicerade riskbild som värdepapperiseringen innebär för både den som innehar värdepapperena och det institut vars tillgångar värdepapperiserats. Liksom i övriga delar av det nuvarande regelverket, saknas riskkänsligheten även när det gäller regler om värdepapperisering.

Regelverket täcker inte operativa risker

Varken det internationellt överenskomna Baselregelverket (Basel I) eller 2000 års kreditinstitutsdirektiv innehåller ett uttryckligt kapitalkrav för operativa risker. I stället har operativa risker underförstått beaktats genom att kapitalkravet för kreditrisker anses mer omfattande än vad som är motiverat enbart med hänsyn till kreditriskerna.

Under de senaste åren har förekomsten av operativa risker i finansiella företag rönt allt större uppmärksamhet. Det ökande medvetandet beror framförallt på att många kriser kan tillskrivas sådana faktorer som inte är hänförliga till institutets finansiella risker. Denna kategori av risker omfattar exempelvis brister i system eller processer, bedrägerier, insiderhandel, terrorism och naturkatastrofer. Fokusering på de operativa riskerna har möjliggjort utvecklingen av tekniker för att mäta och hantera operativa risker. Förutsättningar har därmed skapats för att utforma tillförlitliga metoder för att bestämma ett kapitalkrav för operativa risker.

Tillsynsmyndigheterna har inte tillräckliga verktyg

För tillsynsmyndigheter saknas det tydliga krav på granskning av institutens risker och om det kapital ett institut håller är rimligt i förhållande till riskerna. Tillsynsmyndigheterna har heller inte krav på sig att samarbeta över landgränser. Ett sådant samarbete är en förutsättning för att institut som bedriver gränsöverskridande verksamhet inte skall riskera drabbas av stora regleringsbördor.

Möjligheten att genomlysna institutens riskhantering är begränsad

Möjligheten till genomlysning av institutens riskhantering och kapitalallokering är begränsad i det befintliga regelverket. Detta försvårar för marknadsaktörer att göra välgrundade bedömningar av ett instituts finansiella ställning, vilket är en förutsättning för en effektiv och väl fungerande finansmarknad.

4.7 De nya kapitaltäckningsreglerna

4.7.1 Basel II - överenskommelsen

Mot bakgrund av de brister som uppmärksammats i det befintliga regelverket påbörjade Baselkommittén 1998 arbetet med att ta fram nya kapitaltäckningsregler (Basel II). Sverige deltog i arbetet genom Finansinspektionen och Riksbanken. I juni 2004 undertecknade Baselkommitténs medlemmar överenskommelsen. Basel II är en överenskommelse om gemensamma principer för kapitaltäckning. De länder som undertecknat överenskommelsen är inte bundna att införa kapitaltäckningsreglerna – som de uttrycks i Basel II – i den nationella lagstiftningen.

Utgångspunkten för arbetet med de nya kapitaltäckningsreglerna har varit att vidareutveckla regelverket i enlighet med de grundläggande principer som ligger till grund för Basel I, nämligen att tillhandahålla ett regelverk som stärker sundheten och stabiliteten i det internationella banksystemet och samtidigt skapar konkurrensneutralitet mellan internationellt verksamma banker.

Utvecklingen av regelverket har framförallt varit inriktat på att öka riskkänsligheten i kapitalkraven. Detta har skett genom att låta kapitalkraven mer direkt avspegla bankernas faktiska risker och samtidigt föra in en mer heltäckande behandling av olika typer av risk. Dessutom har det införts möjligheter för instituten att använda sig av olika metoder för beräkning av kapitalkraven. Genom att regelverket dessutom är konstruerat så att de mer avancerade metoderna genererar ett lägre kapitalkrav ges instituten incitament till att utveckla förbättrade riskhanteringsrutiner, vilket främjar den finansiella stabiliteten.

Baselreglerna är primärt utformade med tanke på internationellt verksamma banker men de underliggande principerna skall också vara tillämpliga på samtliga banker.

Viktiga grundprinciper från den tidigare Baselöverenskommelsen behålls, bl.a. kravet på att banker skall hålla kapital motsvarande minst åtta procent av de riskvägda tillgångarna och hur kapitalbasen skall fastställas. Samtidigt tillkommer en rad viktiga principiella nyheter i det nya regelverket, däribland en valmöjlighet för institut att tillämpa olika metoder för beräkning av kapitalkravet för kreditrisk samt ett särskilt kapitalkrav för operativ risk.

De tidigare kapitaltäckningsreglerna har i huvudsak omfattat harmoniserade minimikrav på kapital. Det nya regelverket delas upp i tre pelare där den första pelaren består av reviderade minimiregler för kapital, d.v.s. en omarbetning av de tidigare reglerna. Till detta läggs också ett helt nytt regelverk innehållande bestämmelser om en aktiv risktillsyn i pelare 2 och genomlysning av risker och kapital i pelare 3.

Baselreglerna är avsedda att träda i kraft från och med årsskiftet 2006/2007, med undantag för de regler som avser de mer avancerade metoderna för beräkning av kapitalkraven. Dessa är avsedda att tillämpas från och med årsskiftet 2007/2008.

4.7.2 De omarbetade EG-direktiven

Den 11 oktober 2005 nåddes en politisk överenskommelse om de två direktiven om omarbetning av direktiven 2000/12/EG (kreditinstitutsdirektivet) och 93/6/EEG (kapitalkravsdirektivet). Direktiven bygger i huvudsak på de nya regler som följer av den i juni 2004 undertecknade Baselöverenskommelsen (Basel II). De viktigaste förändringarna och nyheterna i de respektive direktiven beskrivs nedan.

Gemensamt för ändringarna av de båda direktiven är att det görs en distinktion mellan principbestämmelser och bestämmelser av mer teknisk karaktär. De senare återfinns huvudsakligen i bilagor till direktivet. Skälet till denna konstruktion är att det är nödvändigt att på ett flexibelt sätt kunna anpassa regelverket till utvecklingen på de finansiella marknaderna.

4.7.3 Ändringar i kreditinstitutsdirektivet

Kapitalkrav för kreditrisker

Även efter de ändringar som föreslås i kreditinstitutsdirektivet skall kapitalbasen motsvara minst åtta procent av de riskvägda exponeringarna. Kapitalkravet skall dock bestämmas på ett annat sätt än enligt de gällande reglerna.

I överensstämmelse med Baselöverenskommelsen skall kapitalkravet för kreditrisker beräknas antingen enligt schablonmetoden eller den s.k. internmetoden. Medan alla institut får använda schablonmetoden, krävs tillstånd från tillsynsmyndigheten för att ett institut i stället skall få internmetoden.

Schablonmetoden har likheter med de regler som i dag finns i kreditinstitutsdirektivet och kapitaltäckningslagen. Liksom enligt gällande rätt skall kapitalkravet för kreditrisker bestämmas med utgångspunkt från vilken exponeringsklass exponeringen tillhör. För varje exponeringsklass gäller olika riskvikter. Till skillnad från i dag kan det finnas flera olika riskvikter inom samma exponeringsklass. Direktivförslagets utgångspunkt är – något förenklat – att riskvikten skall bestämmas med stöd av det kreditbetyg (rating) som tillskrivits exponeringen av ett s.k. kreditvärderingsföretag. Om det inte är möjligt anges i direktivförslaget vilken riskvikt som skall gälla.

Internmetoden introducerar ett nytt sätt att beräkna kapitalkravet för kreditrisker. Liksom enligt schablonmetoden hör varje exponering till en exponeringsklass. I stället för att direkt i regelverket föreskriva vilken riskvikt som gäller för en exponeringsklass, bestäms exponeringsbeloppet och riskvikter av riskparametrar som tas fram med stöd av institutens interna riskklassificeringssystem. Det är institutens uppskattning av riskparametrarna som avgör till vilket belopp exponeringen anses uppgå, vilken riskvikt exponeringen skall åsättas och därmed också det riskvägda beloppet.

De nya metoderna för beräkning av kapitalkrav för kreditrisker innebär olika grader av riskkänslighet. Graden av riskkänslighet ökar från schablonmetoden till internmetoden. En ökad grad av riskkänslighet anses främja institutens riskhantering vilket i sin tur främjar stabiliteten i

det finansiella systemet. Samtidigt innebär den ökade riskkänsligheten även effektivare kapitalallokering för instituten. Genom att kapitalkravet i genomsnitt kan förväntas bli lägre för ett institut som använder de mer avancerade metoderna finns också ett inbyggt incitament i regelverket för att övergå till mer riskkänsliga metoder. Syftet med detta är att uppmuntra instituten att förbättra sin riskhantering och därmed främja den finansiella stabiliteten.

Direktivet innehåller också regler om s.k. *riskreducerande metoder*. Denna del av regelverket handlar om hur hänsyn skall tas till sådana riskreducerande metoder som t.ex. säkerheter och garantier när ett institut beräknar sitt kapitalkrav. Regelverket går ut på att ett instituts kapitalkrav skall minska i proportion till den risk som har reducerats. I regelverket finns det omfattande kriterier för godkännande av olika riskreducerande metoder samt olika metoder att beräkna effekter av riskreducerande metoder på instituts kapitalkrav.

I regelverket finns det också kriterier och metoder för hur ett institut skall beräkna kapitalkrav för *värdepapperiserade tillgångar*.

Externa kreditvärderingsföretag

Vid beräkningen av kapitalkrav för kreditrisker spelar kreditvärderingsföretag (ratingföretag) en viktig roll. Som har nämnts i det föregående bygger beräkningen av kapitalkravet för kreditrisker enligt schablonmetoden på kreditvärderingar som görs av kreditvärderingsföretagen. Genom att kreditvärderingsföretagen tillhandahåller kreditbetyg kan kreditinstitut och värdepappersbolag som av olika anledningar inte anser det lämpligt att tillämpa internmetoderna istället använda sig av externt producerade kreditvärderingar. För att detta skall vara möjligt, skall emellertid tillsynsmyndigheterna godkänna kreditvärderingsföretagen. För att kunna godkännas måste kreditvärderingsföretagen uppfylla vissa krav.

Kapitalkrav för operativa risker

Till skillnad från gällande rätt innehåller förslaget om ändring av kreditinstitutsdirektivet särskilda regler om kapitalkrav för operativa risker. Det finns enligt förslaget tre metoder som kan användas för att beräkna kapitalkravet för operativ risk: basmetoden, schablonmetoden samt internmätningmetoden.

Både bas- och schablonmetoden bygger på att kapitalkravet skall beräknas utifrån ett instituts genomsnittliga rörelseintäkter. Enligt basmetoden sker detta genom att rörelseintäkterna i hela verksamheten multipliceras med en faktor om 15 procent. Enligt schablonmetoden delas i stället institutets verksamheten in i något av åtta angivna affärsområden, bl.a. företagsfinansiering, handel och finansförvaltning, hushållsbank m.m. där varje affärsområde har åsatts en viss procentsats.

- För affärsområdena hushållsbank och storkundsbank får tillsynsmyndigheterna under vissa villkor ge ett institut tillstånd att använda en *alternativ schablonmetod*.

Slutligen får instituten beräkna kapitalkravet för operativa risker med hjälp av *internmätningssystemet*, om tillsynsmyndigheterna ger tillstånd till det. För att få ett sådant tillstånd skall instituten – förutom att ha riskhanteringssystem som uppfyller vissa allmänna krav – uppfylla vissa kvantitativa och kvalitativa kriterier. Bland annat skall institutets system för att mäta operativ risk vara nära integrerat med den dagliga riskhanteringsprocessen.

Liksom för beräkning av kapitalkrav för kreditrisker innebär metoderna för beräkning av kapitalkravet för operativa risker olika grader av riskkänslighet.

Riskhantering m.m.

Kreditinstitutsdirektivet ställer också krav på institutens riskhanteringssystem. Av direktivet framgår att de skall ha effektiva styrformer som bl.a. omfattar en tydlig

- organisationsstruktur,
- effektiva metoder för att identifiera, hantera, övervaka och rapportera de risker som instituten är eller skulle kunna bli exponerat för, och
- tillfredsställande rutiner för intern kontroll, däribland sunda förfaranden för administration och redovisning.

Dessutom skall instituten ha ett internt kapital som är tillräckligt stort i förhållande till de risker de tar.

Genomlysning

Kreditinstitutsdirektivet innehåller även krav på offentliggörande av uppgifter om risker, kapital och riskhantering. Syftet med detta är att ge marknadsaktörer en bättre möjlighet att bedöma institutens risknivå, rutiner för riskhantering och kapitaliseringsgrad. En förbättrad genomlysning främjar ett likformigt genomförande av det nya regelverket och underlättar jämförbarheten mellan olika institut.

Tillsyn

Tillsynsmyndigheten skall utvärdera institutens interna bedömning av kapitalbehovet och strategier för att upprätthålla den målsatta kapitalnivån, samt förmågan att efterleva de legala kapitalkraven. Myndigheten skall vidta åtgärder om de anser att institutets egen bedömning och strategi inte är tillfredsställande.

Den samlade bedömningen som görs med stöd av dessa regler kan för det enskilda institutet leda till ett kapitalkrav som är högre än det som fastställs i de generella kapitalkraven.

En ökad grad av gränsöverskridande verksamhet inom den europeiska banksektorn ställer högre krav på samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter. Direktivbestämmelserna avseende tillsynssamordning har därför utvecklats, bl.a. genom stärkta befogenheter för den tillsynsmyndighet som är huvudansvarig för ett institut som bedriver gränsöverskridande verksamhet.

Övriga ändringar

Utöver de nyheter som introduceras i de reviderade direktiven görs också en rad mindre omfattande ändringar, bl.a. i de regler som behandlar stora exponeringar och finansiella företagsgrupper. I fråga om stora exponeringar innebär ändringarna att hänsyn får tas till riskreducerande åtgärder vid beräkning av stora exponeringar.

4.7.4 Ändringar i kapitalkravsdirektivet

Genom olika bestämmelser i kapitalkravsdirektivet görs regler som finns i kreditinstitutsdirektivet tillämpliga även på värdepappersföretag. Av de ändringar och tillägg som görs i kreditinstitutsdirektivet följer sålunda motsvarande förändringar i kapitalkravsdirektivet i de delar som är gemensamma för kreditinstitut och värdepappersföretag. Detta gäller exempelvis de generella kapitalkraven för kreditrisker och operativa risker. I kapitalkravsdirektivet anpassas dock dessa bestämmelser utifrån vad som är lämpligt för den verksamhet som värdepappersföretag bedriver.

I kapitalkravsdirektivet regleras kapitalkrav för marknadsrisker i såväl värdepappersföretag som kreditinstitut. Dessa regler har dock enbart varit föremål för smärre justeringar. Bland dessa kan nämnas att det införs en ny definition av ett instituts handelslager. Syfte med den nya definitionen att på ett tydligare sätt än i dag ange vilka kapitalkrav som ställs på tillgångar i handelslagret samt att undvika att institut utnyttjar brister i regelverket för att minska kapitalbasen.

5 Genomförande av ändringarna i kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet

5.1 En ny lag om kapitaltäckning m.m.

Promemorians förslag: Reglerna i 2005 års kreditinstitutsdirektiv och 2005 års kapitalkravsdirektiv om kapitaltäckning m.m. skall huvudsakligen tas in i en ny lag om kapitaltäckning och stora exponeringar och i föreskrifter som meddelas med stöd av den lagen.

Skälen för promemorians förslag: Europaparlamentets och rådets direktiv om omarbetning av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (kreditinstitutsdirektivet) och om omarbetning av rådets direktiv 93/6/EEG av den 15 mars 1993 om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut (kapitalkravsdirektivet) innehåller bl.a. regler om hur stort buffertkapital ett institut skall ha i förhållande till riskerna i dess rörelse (kapitalbasen), hur riskernas storlek skall beräknas (kapitalkravet) och stora exponeringar. De ändringar som görs i direktiven är tämligen omfattande. Det införs exempelvis helt nya metoder för beräkning av kreditrisker och en skyldighet att beräkna ett kapitalkrav för operativa risker. Dessutom innehåller direktiven bl.a. nya regler om riskreducerande åtgärder och värdepapperisering. Detta kombineras med nya tillsynsmetoder.

Med hänsyn till att ändringarna i kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet är omfattande, bedöms det lämpligt att upphäva den nuvarande lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar (lagen [1994:2004] om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag) och ta in de bestämmelser som behövs i en ny lag om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag samt överföra de äldre bestämmelser som inte ändras till den nya lagen.

Många av reglerna i direktiven är mycket detaljerade och tekniskt komplicerade. De innehåller bl.a. matematiska formler och beskrivningar av vilka krav som ställs på olika interna system i instituten. Regelverket är vidare mycket omfattande och behöver sannolikt ändras alldeles för ofta för att hållas aktuellt och i takt med utvecklingen på de finansiella marknaderna. Det är därför inte lämpligt att ge hela regelverket form av lag. Utgångspunkten är därför att införliva direktiven genom en kombination av lag och myndighetsföreskrifter, dvs. samma lösning som valts i gällande rätt. Det bedöms inte finnas några negativa konsekvenser med en sådan lösning eftersom regeringen eller den myndighet regeringen delegerar föreskriftsrätten till, förutsätts utforma föreskrifternas med utgångspunkt från direktivens regler. Om myndigheten inför strängare regler eller avstår från att utnyttja en valmöjlighet som direktivet ger, torde detta ha föregåtts av noggranna överväganden av hur det påverkar institutens stabilitet och effektivitet.

En förutsättning för att det skall vara möjligt att delvis införliva direktiven genom föreskrifter är emellertid att regeringsformen (RF)

medger att normgivningsmakten delegeras från riksdagen till regeringen och från regeringen till en myndighet. Avgörande för svaret på denna fråga är hur den föreslagna lagstiftningen förhåller sig till bestämmelserna i 8 kap. 2 och 3 §§ RF, dvs. om lagstiftningen skall anses vara av privaträttslig eller offentligrättslig karaktär. Delegering av normgivningsmakten är möjlig om lagstiftningen är av offentligrättslig karaktär men inte om den är av privaträttslig karaktär.

Regeringsformen

I 8 kap. RF finns bestämmelser om hur lagar och andra föreskrifter som härrör från den offentliga makten meddelas.

Enligt 8 kap. 2 § RF skall föreskrifter om enskildas personliga ställning samt om deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes meddelas genom lag. Sådana *privaträttsliga föreskrifter* tillhör det obligatoriska lagområdet och riksdagen får inte delegera föreskrifträtten inom detta område.

Enligt 8 kap. 3 § RF skall föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden meddelas genom lag. Beträffande sådana *offentligrättsliga föreskrifter* är det möjligt att delegera föreskrifträtten i de fall som anges i 8 kap. 7 § RF. Det gäller bl.a. i fråga om kreditgivning och näringsverksamhet.

Oavsett om en regel är av det ena eller det andra slaget har regeringen enligt 8 kap. 13 § RF möjlighet att utan riksdagens bemyndigande meddela s.k. verkställighetsföreskrifter. Regeringen kan också bemyndiga en förvaltningsmyndighet att meddela sådana föreskrifter. Med verkställighetsföreskrifter avses i första hand föreskrifter av rent administrativ karaktär. I viss utsträckning kan visserligen verkställighetsföreskrifter användas för att fylla ut de bestämmelser som finns i en lag. Detta förutsätter emellertid att den lagbestämmelse som skall kompletteras är så detaljerad att regleringen inte tillförs något väsentligt nytt genom verkställighetsföreskriften (se prop. 1973:90 s. 211). Vilken grad av precision hos lagbestämmelsen som krävs är oklart. Det torde i vart fall vara nödvändigt att lagen anger en princip som är vägledande vid utformningen av verkställighetsföreskriften. För att i det aktuella fallet få en lämplig balans mellan den nya kapitaltäckningslagen och föreskrifter, är det emellertid nödvändigt att kunna meddela föreskrifter som går längre än rena verkställighetsföreskrifter.

Kapitaltäckningsreglernas syfte i svensk rätt

Bestämmelserna om kapitaltäckning och stora exponeringar syftar till att öka den finansiella motståndskraften hos de finansiella företagen för att därigenom minska risken för problem inom den finansiella sektorn. Att de finansiella företagen är motståndskraftiga skyddar i första hand den samhällsekonomiska funktion som tillståndskravet avser att upprätthålla (betalningssystemet och kapitalförsörjningen). Kapitaltäckningsbe-

stämmelser ger samtidigt ett visst kundskydd eftersom de minskar risken för att instituten inte längre kan fullgöra sina åtaganden.

Att regleringen innebär ett visst kundskydd är naturligt eftersom det som en del i rörelsen ingår bl.a. mottagande av återbetalbara medel och förvaltning av finansiella instrument för andras räkning. Om kunderna inte har förtroende för instituten, kan det påverka såväl tillgången till betaltjänster som kapitalförsörjningen negativt. Kapitaltäckningsbestämmelserna syftar emellertid inte till att reglera förhållanden mellan enskilda konsumenter och institut. I stället skyddar bestämmelserna kundkollektivet. Det finns andra offentlighetslagar vars huvudsakliga syfte är att skydda kundkollektivet. Som exempel kan nämnas marknadsföringslagen (1995:450) och prisinformationslagen (2004:347).

Kapitaltäckningsbestämmelserna kan vara skadestandsgrundande

När den nuvarande kapitaltäckningslagen infördes gjordes bedömningen att föreskrifter om kapitaltäckning m.m. är offentlighetslagar (prop. 1994/95:50 s. 283 ff). De ändringar som därefter har gjorts i lagen har inte förändrat bestämmelsernas karaktär eller syfte.

För kreditinstitut, men inte för värdepappersbolag, gäller sedan den 1 juli 2004 att överträdelser av kapitaltäckningslagen kan grunda rätt till skadestånd för bl.a. aktieägare, medlemmar eller andra. De som kan bli skadeståndsskyldiga är bl.a. styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor, granskare, aktieägare samt medlem eller röstberättigad i en bank eller ett kreditmarknadsföretag. (9 kap. 1 och 2 §§ sparbankslagen [1987:619], 11 kap. 1–3 §§ lagen [1995:1570] om medlemsbanker samt 10 kap. 28 §⁶, 11 kap. 1 § och 12 kap. 20 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse).

I förarbetena till dessa bestämmelser (prop. 2002/03:139 s. 473 f.) konstaterade regeringen bl.a. att lagstiftarens syfte med att föreskriva särskilda regler för hur bankrörelse skall bedrivas är att skydda det finansiella systemets funktion, vilket i sin tur har bedömts vara samhällsekonomiskt motiverat. Genom att lagstiftaren söker uppnå att enskilda banker är solida, minskar enligt regeringen risken för kriser som sprider sig till andra skyddsvärda institut. Detta innebär i sin tur att skyddet för t.ex. den som lämnar kredit till banken blir bättre. Enligt regeringen kan rörelsereglerna i så måtto sägas skydda borgenärer och andra tredje män, även om detta inte är det direkta syftet med dem. Då det av olika lagstiftningsärenden och av kreditinstitutsdirektivet framgår att kapitaltäckningsreglerna bl.a. syftar till att skydda företagets kunder och sparmedel (se prop. 1989/90:43 s. 87, prop. 1990/91:142 s. 129, prop. 1990/91:154 s. 42 samt skäl 5 i 2000 års kreditinstitutsdirektiv) ansåg regeringen att kapitaltäckningslagen bör grunda skadeståndsskyldighet. Den anförde vidare att det var lämpligt att välja samma lösning som för andra aktiebolag än bankaktiebolag, nämligen att överlämna till rättstillämpningen att avgöra när överträdelser av rörelsereglerna skall grunda rätt till skadestånd. Enligt regeringen fanns det emellertid inte skäl att sanktionera överträdelser av

⁶ 10 kap. 37 § i lagens lydelse från den 1 januari 2006.

Finansinspektionens föreskrifter med skadestånd. Föreskrifterna kommer dock enligt regeringen att indirekt kunna bli sanktionerade med skadestånd, eftersom de kan anses fylla ut och ge lagbestämmelserna ett mer konkret innehåll.

Som ovan har nämnts är rörelsereglerna i grunden offentlighetsrättsliga. Om även den nya kapitaltäckningslagen blir skadeståndsgrundande skulle det dock kunna hävdas att bestämmelserna i lagen enligt 8 kap. 2 § regeringsformen är av privaträttslig karaktär eftersom en enskild kan förpliktas betala skadestånd till en annan enskild. Som har nämnts i det föregående har regeringen emellertid inte tidigare avstått från att föreslå att kapitaltäckningslagen skall vara skadeståndsgrundande, trots att det varit uppenbart att det finns föreskrifter kopplade till dem. Här görs också den bedömningen att enbart den omständigheten att det i lagen kan finnas bestämmelser som kan vara skadeståndsgrundande inte medför att i grunden offentlighetsrättsliga föreskrifter förvandlas till föreskrifter av privaträttslig karaktär. Det förhållande att bestämmelserna är förknippade med skadeståndssanktion ändrar alltså inte bestämmelsernas offentlighetsrättsliga karaktär (prop. 1997/98:44 s. 58 ff och prop. 1998/99:130 s. 181 f.).

Lagstiftningen innehåller även andra exempel på att offentlighetsrättsliga bestämmelser kan ha privaträttsliga inslag utan att bestämmelsernas karaktär bedöms vara annat än offentlighetsrättslig. Som exempel kan nämnas lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Dessa regler kan ibland åberopas i civilrättsliga tvister, t.ex. tvister om skadestånd. Reglerna är emellertid starkt kopplade till de lagstadgade kraven på finansiell stabilitet och genomlysning av finansiella företag. Här dominerar således det offentlighetsrättsliga inslaget i reglerna.

Ett annat exempel finns i prisinformationslagen (2004:347). Enligt 6 § prisinformationslagen skall en näringsidkare som marknadsför bestämda produkter till konsumenter lämna prisinformation, t.ex. uppgift om varans pris och jämförpris. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt 11 § i samma lag meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna prisinformation och om beräkningen av pris och jämförpris. Om en näringsidkare inte lämnar prisinformation enligt prisinformationslagen eller enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen skall, enligt 12 § prisinformationslagen, marknadsföringslagen tillämpas. Prisinformation skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse ur konsumentens synpunkt enligt 4 § andra stycket marknadsföringslagen. Enligt 14 § marknadsföringslagen får en näringsidkare som vid sin marknadsföring låter bli att lämna sådan information som är av särskild betydelse ur konsumentens synpunkt åläggas att lämna sådan information. Den som bryter mot ett åläggande skall ersätta den skada som därigenom uppkommer för en konsument eller annan näringsidkare.

Syftet med den EG-rättsliga regleringen

I kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet görs inte på samma sätt som i svensk rätt en skillnad mellan privaträttsliga och

offentligrättsliga föreskrifter. Av båda direktiven framgår dock syftet med regleringen.

För kreditinstitutdirektivet är den rättsliga grunden artikel 47.2. Enligt denna bestämmelse skall rådet för att underlätta för personer att starta och utöva förvärvsverksamhet som egenföretagare utfärda direktiv om samordning av medlemsstaternas bestämmelser i lagar och andra författningar om upptagande och utövande av förvärvsverksamhet som egenföretagare. Enligt skäl 3 utgör kreditinstitutsdirektivet det väsentliga instrumentet för uppbyggnad av den inre marknaden. Enligt skäl 6 är syftet med den väg som valts bara att uppnå en sådan harmonisering som är nödvändig och tillräcklig för att säkra ett ömsesidigt erkännande av auktorisationer och av tillsynsfunktioner, en harmonisering som skall möjliggöra ett enda för hela gemenskapen giltigt verksamhetstillstånd samt tillämpning av principen om hemlandstillsyn.

Skyddet för spararna nämns bl.a. i det fjärde skälet, där det sägs att samordningen bör gälla alla kreditinstitut både för att ge skydd åt sparmedel och för att skapa lika konkurrensvillkor för instituten. I det åttonde skälet sägs att enhetliga finansiella krav behövs för att ge spararna likvärdigt skydd och för att skapa rättvisa konkurrensvillkor mellan jämförbara grupper av kreditinstitut.

Trots vad som sägs om skyddet för spararna finns det inte några bestämmelser i direktivet som ger dem rätt till ekonomisk ersättning för det fall att reglerna i det överträds. I stället innehåller direktivet krav som företagen skall uppfylla och ålägger de nationella tillsynsmyndigheterna att övervaka regelefterlevnaden. Spararna ges ett likvärdigt skydd genom att alla företag som tar emot återbetalbara medel regleras på ett eller annat sätt. Skyddet för spararna bör alltså ses som en del i att bygga upp den inre marknaden, eftersom brister i konsumentskyddet skulle kunna åberopas till grund för att vägra marknadstillträde med hänvisning till allmänintresset. Kreditinstitutsdirektivet innehåller inte heller några regler vars syfte är att direkt skydda individuella sparare.

I kapitalkravsdirektivet (skäl 2) anges att syftet med direktivet är att göra det möjligt för värdepappersföretag som är auktoriserade av de behöriga myndigheterna i hemlandet och övervakade av dessa myndigheter, att grunda filialer och fritt tillhandahålla tjänster i andra medlemsstater.

Av vad som har sagts i det föregående framgår att inte heller i EG-direktiven är det skyddet för den enskilde som är det huvudsakliga syftet med regleringen.

Slutsatser

Mot bakgrund av vad som anförts ovan är slutsatsen att regleringen av kapitaltäckning och stora exponeringar för institut i huvudsak är offentligrättslig. Detta gör det möjligt för riksdagen att delegera föreskriftsrätt i ämnet till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Reglerna i 2005 års kreditinstitutsdirektiv och 2005 års kapitalkravsdirektiv bör därför bland annat tas in i en ny lag om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag och föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

5.2 Minimidirektiv?

Promemorians bedömning: Reglerna i kreditinstitutsdirektivet är delvis minimiregler. Alla regler i kapitalkravsdirektivet är minimiregler.

Skälen för promemorians bedömning: Det finns alltid en möjlighet för medlemsstaterna att på ett valfritt sätt – i överensstämmelse med EG-rättsliga principer – reglera frågor som faller utanför den EG-rättsliga regleringen i t.ex. ett direktiv. Det kan t.ex. ske genom att en medlemsstat väljer att låta fler företag eller fler produkter omfattas av en viss reglering än vad direktivet kräver. Det kan också ske genom att medlemsstaterna ställer fler krav på instituten än vad direktivet gör. Det kan emellertid i vissa fall vara svårt att avgöra vad som tas om hand av direktivet och vad som faller utanför det. Om ett direktiv är ett s.k. minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna får införa strängare regler än de som framgår av direktivet – är det inte lika viktigt att bestämma vad som regleras av direktivet eller inte. Det avgörande är att de regler som föreslås inte får vara mindre stränga än direktivets. Ett direktiv behöver dock inte i sin helhet vara ett minimidirektiv. I stället kan det finnas vissa regler som är minimiregler och andra som inte är det. För bl.a. lagstiftaren är det viktigt att ta ställning till om de regler som finns i direktivet är minimiregler eller inte, eftersom det anger ramarna för hur långtgående de nationella reglerna får vara.

Den rättsliga grunden för kreditinstitutsdirektivet är artikel 47.2 i fördraget. Den rättsliga grunden ger dock inte något svar på om direktivets karaktär. Kapitalkravsdirektivet, som också har samma rättsliga grund, föreskriver att medlemsstaterna bör kunna fastställa strängare regler än de som finns i det direktivet (skäl 7 i ingressen och artikel 1.2). Någon bestämmelse motsvarande den i kapitalkravsdirektivet finns emellertid inte i kreditinstitutsdirektivet. Av direktivets utformning (bl.a. skäl 12 a och 31–38 i ingressen) framgår dock att bl.a. reglerna om kapitalkrav för kreditrisker och operativa risker är minimiregler.

Även om reglerna om beräkningen av kapitalkravet för kreditrisker delvis är minimiregler, bör utgångspunkten vara att inte frånga direktivet om det inte är motiverat av hänsyn till den finansiella stabiliteten. Att medlemsstaterna strävar mot gemensamma regler torde för övrigt vara nödvändig för att underlätta samarbetet mellan medlemsstaterna.

6 Definitioner

I artikel 4 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv och artikel 3 i 2005 års kapitalkravsdirektiv finns definitioner av olika begrepp som används i direktiven. Det är emellertid inte alla begrepp som avser reglerna om kapitaltäckning och stora exponeringar (se t.ex. artikel 4 punkterna 3, 7, 8 och 11 i kreditinstitutsdirektivet).

Direktivens bestämmelser om kapitaltäckning och stora exponeringar avses genomföras genom en kombination av lag och myndighetsföreskrifter (se avsnitt 5.1). Flera av de begrepp som finns i direktiven behöver inte användas i den nya kapitaltäckningslagen. Dit hör exempelvis begreppen i artikel 4 punkterna 24–44 i kreditinstitutsdirektivet. I detta avsnitt behandlas bara de begrepp i 2005 års direktiv som avses komma till användning i den nya kapitaltäckningslagen.

6.1 Vissa definitioner i kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet

Promemorians förslag: I den nya kapitaltäckningslagen definieras kreditinstitut, värdepappersbolag, behörig myndighet, finansiellt institut, institut, ägarintresse, koncern, moderinstitut inom EES, finansiellt moderholdingföretag inom EES, finansiellt holdingföretag, holdingföretag med blandad verksamhet, anknutet företag och grupp av kunder med inbördes anknytning.

Fler definitioner behandlas i avsnitten 6.2–6.3.

Skälen för promemorians förslag

Kreditinstitut

Enligt artikel 4.1 i kreditinstitutsdirektivet och artikel 3.1a i kapitalkravsdirektivet avses med kreditinstitut

a) ett företag vars verksamhet består i att från allmänheten ta emot insättningar eller andra återbetalbara medel och att bevilja krediter för egen räkning, eller

b) ett institut för elektroniska pengar i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/46/EG.

Definitionen överensstämmer med de i 2000 års kreditinstitutsdirektiv och 1993 års kapitalkravsdirektiv.

Enligt lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag (1994 års kapitaltäckningslag) definieras ett kreditinstitut som ”bank, kreditmarknadsföretag och Svenska skeppshypotekskassan” (1 kap. 1 § första stycket 4). Samma företagstyper bör omfattas av den nya definitionen. Enligt artikel 2 i 2000 års kreditinstitutsdirektiv och samma artikel i 2005 års direktiv, skall direktivet visserligen inte gälla för Svenska skeppshypotekskassan. Denna undantagsbestämmelse har dock inte utnyttjats i 1994 års kapitaltäckningslag i fråga om Skeppshypotekskassan (prop.

1994/1995:50 s. 167). Det har inte identifierats några skäl att nu utnyttja undantaget.

I lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse finns en definition av bankrörelse som skiljer sig från definitionen av kreditinstitut i kreditinstitutsdirektivet. Med bankrörelse avses i nämnda lag "rörelse i vilken det ingår betalningsförmedling via generella betalsystem och mottagande av medel som efter uppsägning är tillgängliga för fordringsägaren inom högst 30 dagar". Av detta följer att en bank enligt svensk rätt inte nödvändigtvis behöver vara ett kreditinstitut i EG-rättslig mening. Även om definitionen av banker enligt svensk rätt inte överensstämmer med definitionen av kreditinstitut i EG-rätten, bör samtliga banker omfattas av regleringen i den nya kapitaltäckningslagen. Ett skäl för detta är bankers betydelse för stabiliteten i det finansiella systemet.

Enligt artikel 4 i kreditinstitutsdirektivet och artikel 3 i kapitalkravsdirektivet omfattas institut för elektroniska pengar av kreditinstitutsdefinitionen. Enligt artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/46/EG av den 18 september 2000 om rätten att starta och driva affärsverksamhet i institut för elektroniska pengar samt om tillsyn av sådan verksamhet, undantas dock instituten för elektroniska pengar från tillämpningen av vissa regler i 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Till de regler som undantas hör de om kapitaltäckning och stora exponeringar. Instituterna för elektroniska pengar omfattas dock av reglerna om finansiella företagsgrupper (se avsnitt 17). Eftersom instituten för elektroniska pengar bara kommer att omfattas av vissa bestämmelser i den nya kapitaltäckningslagen, är det mindre lämpligt att låta dessa företag ingå i definitionen av kreditinstitut (se även definitionen av institut i det följande). När en bestämmelse gäller även institut för elektroniska pengar bör det i stället framgå genom att de nämns uttryckligen.

Av vad som nu sagts följer att ett kreditinstitut bör definieras som en bank eller ett kreditmarknadsföretag enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse samt Svenska skeppshypotekskassan.

Värdepappersföretag

Enligt artikel 3.1 första stycket b i kapitalkravsdirektivet avses med värdepappersföretag institut såsom de har definierats i artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (MiFID) och som är underkastade de krav som åläggs genom det direktivet. Ett värdepappersföretag är enligt denna definition en juridisk person vars regelmässiga verksamhet eller rörelse består i att yrkesmässigt tillhandahålla en eller flera investeringstjänster till tredje man och/eller att utföra en eller flera investeringsverksamheter. Medlemsstaterna får i definitionen av värdepappersföretag inbegripa värdepappersföretag som inte är juridiska personer om vissa förutsättningar är uppfyllda. Begreppet omfattar dock inte

- i) Kreditinstitut.

ii) Lokala företag, dvs. företag som handlar för egen räkning på marknader för finansiella terminer eller optioner eller andra derivatinstrument och på kontantmarknader enbart i syfte att säkra positioner på derivatmarknader eller som handlar för andra medlemmar på de marknader som är garanterade av clearingmedlemmar på samma marknader där ansvaret för att säkerställa efterlevnaden av avtal som ingås av sådana företag bärs av clearingmedlemmar på samma marknader.

iii) Företag som endast är auktoriserade att tillhandahålla investeringsrådgivning och/eller ta emot och vidarebefordra kundorder utan att inneha kontanter eller värdepapper som tillhör företagets klienter och som därför aldrig står i skuld gentemot sina klienter.

Definitionen i 2005 års kapitalkravsdirektiv överensstämmer i allt väsentligt med den i 1993 års kapitalkravsdirektiv. I det sistnämnda direktivet definieras ett värdepappersföretag genom en hänvisning till den definition av ett sådant företag som finns i investeringstjänstedirektivet (93/22/EEG). Dock undantas kreditinstitut, lokala företag och företag som endast tar emot och vidarebefordrar kundorder utan att inneha kontanter eller värdepapper som tillhör företagets klienter och som därför aldrig står i skuld gentemot sina klienter.

MiFID är ännu inte införlivat med svensk rätt. Hur det skall ske övervägs för närvarande av Utredningen om värdepappersmarknadsfrågor (Fi 2004:11). Utredningen skall presentera sitt betänkande senast den 31 december 2005. I avvaktan på att MiFID införlivas med svensk rätt bör ett värdepappersbolag definieras på samma sätt som i 1994 års kapitaltäckningslag, dvs. som ett svenskt aktiebolag som har fått tillstånd att driva värdepappersrörelse enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse.

Erkänt värdepappersföretag i tredje land

Enligt artikel 3.1 andra stycket kapitalkravsdirektivet skall vid tillämpning av gruppbaserad tillsyn begreppet värdepappersföretag omfatta värdepappersföretag i tredje land. Enligt artikel 3.1 första stycket d i samma direktivet avses med ett erkänt värdepappersföretag i tredje land företag som uppfyller följande villkor.

i) Företag som om det vore upprättat inom gemenskapen skulle omfattas av definitionen av värdepappersföretag.

ii) Företag som är auktoriserat i ett tredje land.

iii) Företag som är underkastat och uppfyller försiktighetsregler som enligt de behöriga myndigheternas uppfattning är minst lika stränga som de som fastställts i detta direktiv.

Den ovan återgivna definitionen av erkänt värdepappersföretag i tredje land överensstämmer med den som finns i 1993 års direktiv. I 1994 års kapitaltäckningslag finns ingen definition av erkänt värdepappersföretag i tredje land. I stället omfattas sådana företag av beteckningen ”motsvarande utländska företag”. Samma lagtekniska lösning bör väljas i den nya kapitaltäckningslagen.

Behörig myndighet

Enligt artikel 4.4 i kreditinstitutsdirektivet definieras behörig myndighet som de nationella myndigheter som enligt lag eller annan författning har behörighet att utöva tillsyn över kreditinstitut. I artikel 3.3 c i kapitalkravsdirektivet definieras behöriga myndigheter som de nationella myndigheter som enligt lag eller förordning erhållit befogenhet att övervaka värdepappersföretag. Definitionerna är desamma som i tidigare direktiv.

1994 års kapitaltäckningslag innehåller inte någon definition av behörig myndighet. En definition baserad på definitionen i kreditinstitutsdirektivet finns däremot i lagen om bank- och finansieringsrörelse. I den definieras behörig myndighet som en utländsk myndighet som har behörighet att utöva tillsyn över utländska kreditinstitut. Denna definition bör tas som utgångspunkt i den nya kapitaltäckningslagen. Till skillnad från lagen om bank- och finansieringsrörelse bör definitionen dock omfatta såväl den svenska tillsynsmyndigheten (Finansinspektionen) som de utländska myndigheter inom EES som har tillsyn över banker, kreditmarknadsföretag värdepappersföretag, institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländska företag.

Finansiellt institut

Enligt artikel 4.5 i kreditinstitutsdirektivet definieras finansiella institut som företag som inte är kreditinstitut men vars huvudsakliga verksamhet består i att förvärva aktier eller andelar eller att utföra en eller flera av de verksamheter som är upptagna i punkterna 2–12 i bilaga 1. Definitionen är densamma som i 2000 års kreditinstitutsdirektiv.

Enligt artikel 3.2 i kapitalkravsdirektivet har begreppet samma innebörd i det direktivet som i kreditinstitutsdirektivet.

En definition av finansiellt institut som införlivar definitionen i kreditinstitutsdirektivet finns bl.a. i lagen om bank- och finansieringsrörelse och i 1994 års kapitaltäckningslag. Där definieras finansiellt institut som företag som inte är ett kreditinstitut, värdepappersbolag institut för elektroniska pengar eller motsvarande utländskt företag och vars huvudsakliga verksamhet är att

- a) förvärva aktier eller andelar,
- b) driva värdepappersrörelse utan att vara tillståndspliktigt enligt 1 kap. 3 § lagen om värdepappersrörelse, eller
- c) driva en eller flera av de verksamheter som anges i 7 kap. 1 § andra stycket 2–10 och 12 lagen om bank- och finansieringsrörelse utan att vara tillståndspliktigt enligt 2 kap. 1 § samma lag.

En liknande definition bör tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Definitionen bör dock förtydligas såvitt avser uttrycket ”förvärva aktier eller andelar” i punkten a. Detta uttryck har i Finansinspektionens praxis ansetts omfatta både holdingföretags innehav och andra mer långsiktiga äganden (t.ex. investmentföretag). Kortsiktigare innehav omfattas i stället av punkten 7 i bilagan till kreditinstitutsdirektivet (handel för egen eller kunders räkning med överlåtbara värdepapper). Handel med aktier

eller andelar faller alltså under punkten c i den ovan nämnda bestämmelsen.

Definitionen av finansiellt holdingföretag (se nedan) förutsätter vidare att det finns ett finansiellt institut, vars dotterföretag uteslutande eller huvudsakligen är kreditinstitut eller finansiella institut. Begreppet finansiellt holdingföretag, som har betydelse för om det finns en finansiell företagsgrupp eller inte, förutsätter alltså att det finns mer långsiktiga förbindelser mellan det finansiella institutet och dess dotterföretag. Sådana förbindelser måste därför omfattas av definitionen av finansiellt institut. För att klargöra att punkten a i definitionen av finansiellt institut inte syftar på tillfälliga innehav, bör den ges lydelsen ”förvärva eller inneha” aktier eller andelar i stället för ”förvärva” aktier eller andelar. Motsvarande ändring bör göras i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Definitionen i övrigt bör vara oförändrad.

Ett finansiellt institut är alltså något annat än ett institut (se nedan).

Institut

Enligt artikel 4.6 i kreditinstitutsdirektivet avses med institut vid tillämpningen av bestämmelserna i avdelning V, kapitel 2 avsnitten 2 och 3 detsamma som institut enligt definitionen i artikel 3.1 c i kapitalkravsdirektivet. I den sistnämnda artikeln definieras institut som kreditinstitut och värdepappersföretag.

I 1994 års kapitaltäckningslag definieras institut som kreditinstitut och värdepappersbolag. En motsvarande definition bör tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

Ägarintresse

I artikel 4.10 i kreditinstitutsdirektivet definieras ägarintresse som

– ägarintresse i den mening som avses i artikel 17 första meningen i rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 om årsbokslut i vissa typer av bolag (fjärde bolagsdirektivet), eller

– direkt eller indirekt innehav av 20 procent av rösterna eller kapitalet. Definitionen gäller bara vid tillämpning av bestämmelserna om finansiella företagsgrupper och vissa bestämmelser om avräkning från kapitalbasen.

Definitionen av ägarintresse fick sin nuvarande lydelse genom konglomeratdirektivet (2002/87/EG) och har inte ändrats därefter. I en av regeringen den 6 oktober 2005 beslutad lagrådsremiss om finansiella konglomerat föreslås att begreppet ägarintresse i kapitaltäckningslagen skall definieras som

a) intresseföretag enligt 1 kap. 5 § årsredovisningslagen (1995:1554), eller

b) ett direkt eller indirekt ägande av minst 20 % av kapitalet eller av samtliga röster i ett annat företag.

En motsvarande definition bör tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

Moderföretag och dotterföretag (koncern)

I artikel 4.12 och 4.13 i kreditinstitutsdirektivet definieras moderföretag och dotterföretag. Enligt artikel 3.2 i kapitalkravsdirektivet har begreppen moderföretag och dotterföretag samma innebörd vid tillämpningen av reglerna i kapitalkravsdirektivet.

Definitionerna motsvarar dem i 2000 års kreditinstitutsdirektiv och 1993 års kapitalkravsdirektiv. Bestämmelsen har i gällande rätt genomförts genom 1 kap. 2 och 3 §§ 1994 års kapitaltäckningslag under den gemensamma beteckningen koncern. Eftersom direktivet inte har ändrats bör den bestämmelsen tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Som framgår av prop. 2004/05:24 Internationell redovisning i svenska företag (s. 87 f) kommer dock frågan om en ny koncerndefinition att beredas inom Regeringskansliet. Av detta följer att koncerndefinitionen kan komma att ändras inom kort.

Moderkreditinstitut och modervärdepappersföretag inom EU

I artikel 4.16 i kreditinstitutsdirektivet definieras moderkreditinstitut inom EU som ett moderkreditinstitut i en medlemsstat som inte självt är ett dotterföretag till ett kreditinstitut som auktoriserats i någon medlemsstat eller till ett finansiellt holdingföretag som är etablerat i någon medlemsstat.

En liknande definition av modervärdepappersföretag inom EU finns i artikel 3.1 första stycket g i kapitalkravsdirektivet.

Båda definitionerna är nya.

Definitionen omfattar de företag som finns i toppen av en finansiell företagsgrupp om alla företag inom EU beaktas. En motsvarande definition bör tas in i svensk rätt. Den bör dock omfatta både moderkreditinstitut och modervärdepappersföretag inom EES och betecknas moderinstitut inom EES.

Finansiellt moderholdingföretag inom EU

Med finansiellt moderholdingföretag inom EU avses enligt artikel 4.17 i kreditinstitutsdirektivet ett finansiellt moderholdingföretag i en medlemsstat som inte är dotterföretag till ett kreditinstitut som auktoriserats i någon medlemsstat eller till ett holdingföretag etablerat i någon medlemsstat.

Enligt artikel 3.2 i kapitalkravsdirektivet har begreppet samma innebörd vid tillämpningen av reglerna i det direktivet, med den skillnaden att hänvisningen till kreditinstitut skall läsas som hänvisning till institut.

Båda definitionerna är nya.

Definitionen syftar på de holdingföretag som finns i toppen av en finansiell företagsgrupp om alla företag belägna inom EU beaktas. En definition motsvarande i direktivet bör tas in i svensk rätt. Den bör dock avse finansiella moderholdingföretag inom EES.

Finansiellt holdingföretag

Enligt artikel 4.19 i kreditinstitutsdirektivet avses med ett finansiellt holdingföretag ett finansiellt institut vars dotterföretag uteslutande eller huvudsakligen är kreditinstitut eller finansiella institut, varvid minst ett av dotterföretagen skall vara ett kreditinstitut, och som inte är ett blandat finansiellt holdingföretag i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/87/EG.

Enligt artikel 3.2 i kapitalkravsdirektivet har begreppet samma innebörd vid tillämpningen av reglerna i det direktivet, med den skillnaden att hänvisningen till kreditinstitut skall läsas som hänvisning till institut. I artikel 3.3 i samma direktiv finns en definition av finansiellt holdingföretag som skall användas på grupper som inte innehåller något kreditinstitut. Enligt den definitionen har ordet kreditinstitut i definitionen i kreditinstitutsdirektivet bytts ut mot värdepappersföretag.

Definitionen har inte ändrats. I 1 kap. 1 § 7 i 1994 års kapitaltäckningslag finns en definition av holdingföretag med finansiell verksamhet. Definitionen har i lagrådsremissen om finansiella konglomerat föreslagits få en lydelse som överensstämmer med den i kreditinstitutsdirektivet. Definitionen bör ha samma innehåll i den nya kapitaltäckningslagen. Liksom i kreditinstitutsdirektivet bör dock företagen betecknas finansiellt holdingföretag i stället för holdingföretag med finansiell verksamhet.

Holdingföretag med blandad verksamhet

I artikel 4.20 i kreditinstitutsdirektivet definieras holdingföretag med blandad verksamhet som ett moderföretag som inte är ett finansiellt holdingföretag, ett kreditinstitut eller ett finansiellt holdingföretag med blandad verksamhet i den mening som avses i direktiv 2002/87/EG, och som har minst ett kreditinstitut bland sina dotterföretag.

I artikel 3.3 b i kapitalkravsdirektivet finns en definition av holdingföretag med blandad verksamhet som skall användas på grupper som inte innehåller något kreditinstitut. Enligt den definitionen har ordet kreditinstitut i definitionen i kreditinstitutsdirektivet bytts ut mot värdepappersföretag.

Definitionen av holdingföretag med blandad verksamhet har inte ändrats. Den har i gällande rätt genomförts genom bestämmelsen i 1 kap. 1 § 8 i 1994 års kapitaltäckningslag (se dess lydelse enligt lagrådsremissen om finansiella konglomerat). Definitionen i kapitaltäckningslagen bör oförändrad tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

Företag som tillhandahåller anknutna tjänster

Enligt artikel 4.21 i kreditinstitutsdirektivet är ett företag som tillhandahåller anknutna tjänster ett företag vars huvudsakliga verksamhet består i att äga eller förvalta fast egendom, tillhandahålla datatjänster eller bedriva annan liknande verksamhet som har samband med ett eller flera kreditinstituts huvudsakliga verksamhet.

Enligt artikel 3.2 i kapitalkravsdirektivet har begreppet samma innebörd vid tillämpningen av reglerna i det direktivet, med den skillnaden att hänvisningen till kreditinstitut skall läsas som hänvisning till institut.

Definitionen har inte ändrats. Begreppet har införlivats med svensk rätt genom bestämmelsen i 1 kap. 1 § 9 i 1994 års kapitaltäckningslag. Den definitionen bör föras över till den nya kapitaltäckningslagen.

Grupp av kunder med inbördes anknytning

Enligt artikel 4.45 i kreditinstitutsdirektivet definieras grupp av kunder med inbördes anknytning som

a) två eller flera fysiska eller juridiska personer som, om inte annat visas, utgör en helhet ur risksynpunkt därför att någon av dem har direkt eller indirekt ägarinflytande över den eller de andra, eller

b) två eller flera fysiska eller juridiska personer som om, utan att stå i sådant förhållande som avses i punkten a, har sådan inbördes anknytning att någon eller samtliga av de övriga kan befaras råka i betalningssvårigheter om en av dem drabbas av ekonomiska problem och därför skall betraktas som en helhet ur risksynpunkt.

Enligt artikel 3.2 i kapitalkravsdirektivet har begreppet samma innebörd vid tillämpningen av reglerna i det direktivet, med den skillnaden att hänvisningen till kreditinstitut skall läsas som hänvisning till institut.

Definitionen har inte ändrats. Begreppet har införlivats med svensk rätt genom bestämmelsen i 5 kap. 2 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Den definitionen bör föras över till den nya kapitaltäckningslagen.

6.2 Handelslagret

Promemorians förslag: Ett instituts handelslager består av alla positioner i finansiella instrument och råvaror som

1. institutet innehar i handelssyfte eller för att säkra andra positioner i handelslagret, och

2. inte är förenade med villkor som begränsar möjligheten att handla med dem eller, om de är förenade med sådana villkor, är möjliga att säkra.

Med positioner avses institutets egna positioner och positioner som härrör från verksamhet för kunders räkning eller som marknadsgarant.

En position innehas i handelssyfte om syftet med innehavet är att på kort sikt sälja positionen vidare eller att på kort sikt dra nytta av faktiska eller förväntade kortsiktiga förändringar mellan inköps- eller försäljningspriser eller andra förändringar av priser eller räntesatser.

Ett institut skall fastställa vilka positioner som skall ingå i handelslagret enligt definitionen ovan. För de positioner som innehas i handelssyfte skall instituten dessutom ha en handelsstrategi samt kunna styra handeln med positionerna och övervaka positionerna mot handelsstrategin. Styrelsen skall se till att det för dessa ändamål finns skriftliga riktlinjer och instruktioner.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att även andra positioner än de som omfattas av den ovan beskrivna definitionen av handelslagret får ingå i handelslagret och villkoren för det.

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Artikel 11.1 i kapitalkravsdirektivet innehåller en ny definition av begreppet handelslager (trading book). Enligt definitionen skall ett instituts handelslager bestå av positioner i finansiella instrument och råvaror som innehas antingen i avsikt att bedriva handel ("trading intent") eller för att säkra (hedga)⁷ andra delar av handelslagret. Dessutom måste sådana positioner antingen vara fria från alla villkor som inskränker möjligheten att handla med dem eller kunna säkras.

I begreppet position skall enligt artikel 11.2 i kapitalkravsdirektivet ingå egna positioner och positioner som härrör från verksamhet för kunders räkning eller som marknadsgarant.

Riktlinjer för vilka positioner som skall ingå i handelslagret

I bilaga VII, del C A i kapitalkravsdirektivet finns särskilda regler om positioner som får ingå i ett instituts handelslager. Det framgår dock inte av direktivet vilket samband bilagan har med artikeltexten.

Enligt bilagan skall ett institut ha tydligt definierade riktlinjer och förfaranden för att fastställa vilka exponeringar som skall ingå i handelslagret. Dessa riktlinjer och förfaranden skall vara förenliga med bestämmelserna i artikel 11 i kapitalkravsdirektivet och utarbetas med hänsyn till institutets riskhanteringssystem. Riktlinjerna skall vara väl dokumenterade och efterlevnaden av dem skall underkastas regelbunden kontroll.

Instituten skall vidare ha riktlinjer och förfaranden för den övergripande förvaltningen av handelslagret. Dessa riktlinjer och förfaranden skall sammanfattningsvis behandla åtminstone:

- vilken verksamhet som enligt institutet avser handel och således utgör en del av handelslagret för kapitalkravsändamål,
- hur positionerna i handelslagret kan värderas,
- i vilken omfattning det finns hinder mot att institutet förmår avveckla eller säkra en position på kort sikt,
- i vilken omfattning institutet kan och är skyldigt att aktiv riskhantera exponeringen i sin handelsverksamhet, samt
- i vilken omfattning institutet kan överföra risker eller exponeringar mellan handelslagret och den övriga verksamheten.

Enligt bilaga VII, del C A, 3 får de behöriga myndigheterna medge att vissa innehav av aktier eller andelar samt vissa tillskott som enligt kapitalbasreglerna skall avräknas från kapitalbasen får ingå i handelslagret. En förutsättning för att det skall få ske är att institutet kan visa att det är en aktiv marknadsgarant för instrumentet i fråga. Även

⁷ Med "hedge" avses de tekniker som en aktör, t.ex. en bank, kan använda sig av för att minska risknivån i en position eller uppsättning av positioner. Som exempel kan nämnas derivatinstrument.

vissa återköpstransaktioner relaterade till handelslagret.⁸ får under i bilagan angivna förutsättningar ingå i kapitalbasen.

Handelssyfte

Enligt artikel 11.2 i kapitalkravsdirektivet definieras positioner som innehas i avsikt att bedriva handel som sådana positioner som avsiktligt innehas för försäljning på kort sikt och/eller i avsikt att på kort sikt dra nytta av faktiska eller förväntade skillnader mellan inköps- och försäljningspriserna eller andra förändringar av priser eller räntor. Denna avsikt skall enligt artikel 11.3 i samma direktiv styrkas av de strategier, riktlinjer och förfaranden som institutet satt upp för att hantera positionen eller portföljen enligt bilaga VII, del A. Enligt bilagan skall positioner/portföljer som innehas i avsikt att bedriva handel uppfylla följande krav:

- Det måste finnas en av den högsta ledningen godkänd tydligt dokumenterad handelsstrategi för positionen/instrumentet eller portföljerna, som omfattar den förväntade innehavsperioden.

- Det skall finnas klart definierade riktlinjer och förfaranden för aktiv hantering av positionerna. Dessa skall innehålla bl.a. fastställda positionsgränser (limiter), handlarmandat och positionsrapportering till den högsta ledningen.

- Det skall finnas klart definierade riktlinjer och förfaranden för att övervaka positionen mot institutets handelsstrategi.

System och kontrollfunktioner

Av artikel 11.4 i kapitalkravsdirektivet framgår att instituten skall bygga upp och upprätthålla system och kontrollfunktioner för att hantera handelslagret i enlighet med bilaga VII, del B i samma direktiv.

Av bilagan framgår att systemen och kontrollfunktionerna skall vara tillräckliga för att ge försiktiga och tillförlitliga värderingar av positionerna i handelslagret. Systemen och kontrollfunktionerna skall innehålla åtminstone följande.

- Skriftliga riktlinjer och förfaranden för värderingsprocessen.

- Tydliga och oberoende rapporteringskanaler för de avdelningar som är ansvariga för värderingsförfarandet.

- Vissa metoder för försiktig värdering.

- Förfaranden för prisjusteringar och avsättningar till värderingsreserver.

Interna säkringar (internal hedge)

Enligt artikel 11.5 i kapitalkravsdirektivet får interna säkringar (internal hedges) ingå i handelslagret. När så är fallet tillämpas bilaga VII del C i samma direktiv. Enligt bilagan avses med intern säkring en position som helt eller i väsentlig grad täcker komponentriskdelen av ett innehav utanför handelslagret eller en rad innehav.

⁸ Term trading-related repo-style transactions.

Sådana positioner får höra till handelslagret om de förutsättningar som anges i bilaga VII, del C är uppfyllda. Dit hör att syftet med innehavet är att bedriva handel och att institutet uppfyller de allmänna kriterier som gäller för avsikt att bedriva handel och för försiktig värdering enligt delarna A och B i bilagan är uppfyllda.

Skälen för promemorians förslag: De risker som instituten utsätter sig för i de olika verksamheterna har skiftande karaktär. Ett instituts strategier för att uppnå lönsamhet i den del av verksamheten som omfattar kreditgivning till hushåll är inte densamma som den del av verksamheten som ägnar sig åt kapitalförvaltning. Ett mål med kapitaltäckningsreglerna är att anpassa kapitalkraven efter institutens affärsstrategiska syften och de risker som följer av verksamhetens olika inriktningar. Genom att – såsom i direktiven – göra en skillnad mellan kapitalkravet för exponeringar i handelslagret och kapitalkravet för exponeringar i övrig verksamhet uppnås detta mål.

Som framgår av avsnitt 9 hänför sig kapitalkravet för marknadsrisker, med undantag för valutakurs- och råvarurisker, uteslutande till de positioner som ingår i handelslagret. För valutakurs- och råvarurisker skall kapitalkravet beräknas för hela verksamheten.

Det kan inte generellt slås fast att det är förmånligare om en position tillhör handelslagret än om den tillhör den övriga verksamheten. Direktivets bestämmelser riskerar emellertid att urholkas om det råder tveksamhet om vilka positioner som skall ingå i handelslagret och vilka som skall ligga utanför detta. Detta skulle avsiktligt eller oavsiktligt kunna leda till att företagen varierar sammansättningen av handelslagret i syfte att reducera kapitalkravet. Vidare kan det försvåra en effektiv kontroll av att kapitaltäckningsreglerna följs.

I förhållande till gällande direktivbestämmelser ges handelslagret en tydligare definition i 2005 års kapitalkravsdirektiv. Vid sidan av att befintliga definitionen av vad som avses med handelssyfte behålls, ställs krav på att instituten skall ha riktlinjer för vilka positioner som skall inkluderas i handelslagret, hur instituten skall styrka handelssyftet samt att instituten skall ha system och kontrollfunktioner för att hantera handelslagret. Syftet med den utvidgade definitionen är just att skapa en ökad klarhet om vilka kapitalkrav som är tillämpliga och begränsa möjligheterna för instituten att utnyttja regelverket för att minska kapitalkravet.

Med hänsyn till handelslagrets centrala betydelse för beräkningen av kapitalkravet, bör begreppet ”handelslagret” definieras i den nya kapitaltäckningslagen. Definitionen bör ha samma funktionella inriktning som i direktivet och fånga in de delar av verksamheten som avser ett instituts positioner som innehas i handelssyfte. Härigenom anpassas kapitalkraven till den verksamhet instituten bedriver.

Begreppet position utgör en central komponent i definitionen av handelslagret. Med en position avses t.ex. ett innehav i ett finansiellt instrument eller en exponering.

Trots att kapitalkravsdirektivet är ett minimidirektiv är det med hänsyn till samspelet mellan reglerna om kapitalkrav för kreditrisker i kreditinstitutsdirektivet och reglerna om kapitalkrav för marknadsrisker i kapitalkravsdirektivet, tveksamt om det är lämpligt att välja en annan definition av handelslagret än den som finns i kapitalkravsdirektivet.

Varje utvidgning eller inskränkning av begreppet handelslagret riskerar nämligen att inskränka respektive vidga den del av institutets verksamhet som inte tillhör handelslagret och vars exponeringar skall kapitaltäckas enligt bestämmelserna om kreditrisker. Skilda regler i olika länder påverkar naturligtvis konkurrensen mellan instituten. En nationell definition som skiljer sig från EG-rättens riskerar också att bli mindre sträng än kapitalkravsdirektivet. Mot denna bakgrund görs bedömningen att den svenska bestämmelsen bör ges en utformning liknande den i direktivet.

I överensstämmelse med reglerna i kapitalkravsdirektivet bör det alltså av definitionen av handelslagret framgå att handelslagret består av alla positioner i finansiella instrument och råvaror som ett institut innehar antingen i avsikt att bedriva handel eller för att säkra andra delar av handelslagret. Det bör också framgå att för att ingå i handelslagret får positionen inte vara förenad med något villkor som begränsar möjligheten att handla med den eller måste kunna säkras (dvs. hedgas). Om det behövs ytterligare vägledning om vad som får ingå i handelslagret, bör det ges i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Riktlinjer för positioner i handelslagret

Enligt bilaga VII, del C A i kapitalkravsdirektivet skall instituten ha riktlinjer och förfaranden för att bestämma vilka exponeringar som skall ingå i handelslagret. Dessutom skall instituten ha riktlinjer och förfaranden för hanteringen av handelslagret. Av dessa skall det framgå bl.a. vilken verksamhet instituten anser utgör handel och hur instituten kan hantera (identifiera, mäta, styra, rapportera och ha kontroll, se avsnitt 7.1) riskerna i handelslagret. Där finns det också vissa närmare bestämmelser om hur specifika finansiella instrument skall hanteras när de ingår i handelslagret. Syftet med dessa regler torde vara att det tydligt skall framgå var gränsen går mellan handelslagret och den övriga verksamheten för att därigenom undvika att kapitalkraven beräknas på ett felaktigt sätt samt att se till att det finns riktlinjer för hanteringen av riskerna i verksamheten.

I överensstämmelse med direktivet bör det införas en bestämmelse av vilken det framgår att ett institut skall fastställa vilka exponeringar som skall ingå i handelslagret. För detta ändamål skall instituten ha skriftliga riktlinjer och instruktioner. Dessa riktlinjer, som skall utformas med utgångspunkt från de krav den nya kapitaltäckningslagen ställer, kommer att utgöra utgångspunkten när det bestäms om en exponering ingår i handelslagret eller inte. Om riktlinjerna avviker från lagen kan Finansinspektionen ingripa med sanktioner.

Enligt 1 kap. 6 d § lagen om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 § lagen om bank- och finansieringsrörelse skall instituten ha tillförlitliga riskhanteringssystem (se avsnitt 7). Enligt 6 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och 1 kap. 6 f § lagen om värdepappersrörelse skall styrelsen i ett kreditinstitut vidare se till att det finns riktlinjer och instruktioner i den omfattning som behövs för att styra rörelsen (se avsnitt 7.1). Dessa bestämmelser har kombinerats med en möjlighet för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela

föreskrifter om vilka åtgärder instituten skall vidta för att uppfylla de angivna kraven.

De krav som direktivet ställer på institutens riskhantering framgår av dessa bestämmelser. Någon särskild bestämmelse härom behövs därför inte tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Lagen bör dock – för tydlighetens skull – innehålla en upplysning om de nyss nämnda bestämmelserna om riskhantering samt kravet på att det skall finnas sådana riktlinjer och instruktioner som behövs för att styra rörelsen.

Handelssyfte

Av artikel 11.2 i kapitalkravsdirektivet framgår under vilka förutsättningar en position innehas i avsikt att bedriva handel med den. Eftersom uttrycket är centralt för den närmare innebörden av begreppet "handelslagret" bör även det uttrycket definieras i lagen. I överensstämmelse med vad som framgår av kapitalkravsdirektivet bör det framgå av den nya kapitaltäckningslagen att begreppet handelssyfte omfattar positioner som innehas för att på kort sig säljas vidare eller för att kort sikt dra nytta av faktiska eller förväntade skillnader mellan inköps- och försäljningspriser eller andra förändringar av priser eller räntesatser.

Vilka närmare krav som skall vara uppfyllda för att avsikten med ett innehav av en position skall anses vara att bedriva handel bör dock framgå av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Som konstaterats ovan skall instituten ha skriftliga riktlinjer för att bestämma vilka exponeringar som skall ingå i handelslagret. Vid utformningen av dessa riktlinjer måste instituten beakta innebörden av begreppet "handelssyfte". Av artikel 11.3 i kapitalkravsdirektivet framgår emellertid att det även skall finnas strategier, riktlinjer och förfaranden som behandlar de positioner som instituten har i handelssyfte.

Mot denna bakgrund bör det i svensk rätt tas in en bestämmelse av vilken det framgår att för de positioner som innehas i handelssyfte skall instituten ha en handelsstrategi samt kunna styra handeln med positionerna och övervaka positionerna mot handelsstrategin. Styrelsen skall se till att det för dessa ändamål finns skriftliga riktlinjer och instruktioner. Om ett institut saknar riktlinjer etc. för sådana positioner som de uppenbarligen har i handelssyfte strider emellertid detta mot reglerna.

System och kontrollfunktioner

Av artikel 11.4 i kapitalkravsdirektivet framgår att instituten skall bygga upp och upprätthålla system och kontrollfunktioner för att hantera handelslagret. Av bilaga VII, del B framgår att systemen och kontrollerna skall ge försiktiga och tillförlitliga uppskattningar av positionernas värden.

De positioner som ingår i handelslagret värderas från olika typer av marknadsinformation. Ofta kan värdet av en position utläsas av de priser

som finns tillgängliga på marknaden. Ibland krävs det dock att instituten själva, med stöd av relevant marknadsinformation, beräknar värdet på positionen. Eftersom positionernas värde utgör underlag för beräkningen av kapitalkraven är en korrekt värdering av positionerna en förutsättning för att kapitalkravsberäkningarna också skall bli korrekta. En felaktig värdering av en position innebär att det kapitalkrav som beräknas på positionen blir felaktigt.

Det framgår inte uttryckligen av kapitalkravsdirektivet om adekvata system och kontrollfunktioner är en förutsättning för att positionerna skall medräknas i handelslagret, eller om det är ett fristående krav. Här görs dock bedömningen att det är det sistnämnda alternativet som avses.

Det behövs emellertid inte någon särskild bestämmelse om att ett institut skall ha betryggande system för att kunna uppskatta värdet på positionerna i handelslagret. Som framgår ovan måste alla institut ha riskhanteringssystem som gör det möjligt att mäta bl.a. riskens storlek, rapportera och ha kontroll över sina risker. Ett instituts system och kontrollfunktioner för att värdera positionerna i handelslagret är en del av dess riskhantering. Ett institut kan inte anses kunna värdera sina risker om värderingen inte är tillförlitlig.

Interna säkringar, aktier och tillskott samt återköpsavtal relaterade till handelslagret

I det föregående har det beskrivits vilka instrument som enligt huvudregeln får ingå i handelslagret. Enligt kapitalkravsdirektivet får emellertid även interna säkringar, aktier och visa tillskott samt återköpsavtal relaterade till handelslagret under vissa förutsättningar ingå i handelslagret.

Med en *intern säkring* (internal hedge) avses enligt direktivet en position som helt eller delvis eliminerar risken i en exponering utanför handelslagret, exempelvis genom att ett institut säkrar kreditrisken i en exponering i verksamhet som ligger utanför handelslagret genom ett kreditderivat som ingår i handelslagret.

Enligt kapitalkravsdirektivet får en intern säkring räknas till handelslagret om den innehas i handelssyfte och kraven på försiktig värdering är uppfyllda (se föregående avsnitt). Syftet med denna bestämmelse är att instituten i kapitaltäckningshänseende skall kunna behandla interna säkringar som innehas i handelssyfte på samma sätt som om en sådan position ingåtts med en extern motpart. Institutet kan dock inte genom en intern säkring få några lättnader från de kapitalkrav som gäller i den övriga verksamheten så länge inte risken i handelslagret förs vidare till en extern motpart.

Enligt bilaga C A får de behöriga myndigheterna tillåta att *aktier och andelar och vissa tillskott* får ingå i handelslagret om institutet kan visa att det för dessa instrument är en aktiv marknadsgarant (market maker), dvs. har åtagit sig att köpa att sälja finansiella instrument för att upprätthålla likviditeten i instrumentet. En följd av denna bestämmelse torde vara att dessa poster inte skall räknas av från kapitalbasen. Det framstår som rimligt att tillåta att de ovan nämnda aktierna m.m. får ingå i handelslagret i stället för att räknas av från kapitalbasen.

Enligt bilaga C A får även vissa återköpsavtal relaterade till handelslagret under visa förutsättningar ingå i handelslagret.

Enligt de angivna bestämmelserna får de ovan angivna instrumenten räknas in i handelslagret trots att de inte ingår i handelslagret enligt huvudregeln i artikel 11.1–11.3. Det behövs därför särskilda bestämmelser för att de skall komma att ingå i handelslagret. Som har nämnts i det föregående bör dock lagstiftningen inte tyngas av en uppräkningslista av olika instrument som får ingå i handelslagret. I stället bör regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om att även andra positioner än de som omfattas av den ovan beskrivna definitionen av handelslagret får ingå i handelslagret och villkoren för det.

6.3 Finansiellt instrument

Promemorians förslag: Med ett finansiellt instrument avses ett avtal som ger upphov till en finansiell tillgång för en part samtidigt som en annan part får en finansiell skuld eller utfärdar ett egetkapitalinstrument.

Kapitalkravsdirektivets innehåll

Den nya definitionen av finansiellt instrument

Enligt artikel 3.1 första stycket i kapitalkravsdirektivet definieras finansiellt instrument som varje avtal som ger upphov till en finansiell tillgång för en part, samtidigt som en annan part ådrar sig en finansiell skuld eller utfärdar ett ägarandelsbevis.

Enligt artikel 3.1 tredje stycket skall finansiella instrument omfatta både primära finansiella instrument eller likvida instrument och finansiella derivatinstrument vilkas värde är beroende av priset för ett underliggande finansiellt instrument eller av räntesats, index eller pris för någon annan underliggande faktor och åtminstone omfattar de instrument som anges i avsnitt C i bilaga 1 i direktiv 2004/39/EG.

Finansiellt instrument enligt direktivet om marknader för finansiella instrument (2004/39/EG)

I bilaga 1, del C till MiFID definieras ett *finansiellt instrument* som

1. Överlåtbara värdepapper.
2. Penningmarknadsinstrument.
3. Andelar i företag för kollektiva investeringar.
4. Optioner, terminskontrakt, swappar, räntesäkringsavtal och varje annat derivatkontrakt som avser värdepapper, valutor, räntor eller avkastningar, eller andra derivatinstrument, finansiella index eller finansiella mått som kan avvecklas fysiskt eller kontant.
5. Optioner, terminskontrakt, swappar, räntesäkringsavtal och varje annat derivatkontrakt som avser råvaror, som måste avvecklas kontant eller kan avvecklas kontant på en av parternas begäran (på grund av ett

annat skäl än utebliven betalning eller någon annan händelse som leder till kontraktets upphörande).

6. Optioner, terminskontrakt, swappar och varje annat derivatkontrakt som avser råvaror som kan avvecklas fysiskt förutsatt att de handlas på en reglerad marknad och/eller en MTF-plattform.

7. Optioner, terminskontrakt, swappar, terminer och varje annat derivatkontrakt som avser råvaror, som kan avvecklas fysiskt om inget annat anges i C punkten 6 och som inte är för kommersiella ändamål, som anses ha egenskaper som andra derivat till finansiella instrument, med utgångspunkt från bland annat om clearing och avveckling sker via erkända avvecklingsorganisationer, eller om de är föremål för regelmässiga marginalsäkerhetskrav.

8. Derivatinstrument för överföring av kreditrisk.

9. Finansiella kontrakt avseende prisdifferenser.

10. Optioner, terminskontrakt, swappar, räntesäkringsavtal och varje annat derivatkontrakt som avser klimatvariationer, fraktavgifter, utsläppsrätter eller inflationstakten eller någon annan officiell ekonomisk statistik, som måste avvecklas kontant eller kan avvecklas kontant på en av parternas begäran (på grund av ett annat skäl än utebliven betalning eller någon annan händelse som leder till kontraktets upphörande), samt varje annat derivatkontrakt som avser tillgångar, rättigheter, skyldigheter, index och åtgärder om inte något annat anges i detta avsnitt C, som anses ha egenskaper som andra derivat till finansiella instrument, med utgångspunkt från bland annat om det handlas på en reglerad marknad eller en MTF-plattform, om clearing och avveckling sker via erkända avvecklingsorganisationer, eller om de är föremål för regelmässiga marginalsäkerhetskrav.

Överlåtbara värdepapper är enligt artikel 4.1 punkten 18 värdepapper (utom betalningsmedel) som kan bli föremål för handel på kapitalmarknaden. Som exempel anges

a) aktier och andra värdepapper som motsvarar andelar i aktiebolag, bolag med personligt ansvar eller andra enheter samt depåbevis för aktier,

b) obligationer eller andra skuldförbindelser, inklusive depåbevis för sådana värdepapper,

c) alla andra värdepapper som ger rätt att förvärva eller sälja sådana överlåtbara värdepapper eller som resulterar i en kontantavveckling som beräknas utifrån noteringar för överlåtbara värdepapper, valutor, räntor eller avkastningar, råvaror, eller andra index eller mått.

Penningmarknadsinstrument är enligt artikel 4.1.19 sådana kategorier av instrument som normalt omsätts på penningmarknaden. Som exempel anges statsskuldväxlar, inlåningsbevis och företagscertifikat, med undantag av betalningsmedel.

Skälen för promemorians förslag: Till skillnad från 1993 års kapitalkravsdirektiv innehåller 2005 års kapitalkravsdirektiv inte någon mer eller mindre uttömmande uppräkningslista av vad som avses med ett finansiellt instrument. I stället definieras ett finansiellt instrument som varje avtal som ger upphov till en finansiell tillgång för en part, samtidigt som en annan part ådrar sig en finansiell skuld eller utfärdar ett ägarandelsbevis.

En definition av finansiella instrument liknande den i kapitalkravsdirektivet finns i punkten 11 i den internationella redovisningsstandarden IAS 32 (Finansiella instrument; upplysningar och klassificering). Där definieras ett finansiellt instrument som varje form av avtal som ger upphov till både en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument i ett annat företag.

Enligt IAS 32 är en finansiell tillgång varje tillgång i form av

- a) kontanter,
- b) egetkapitalinstrument i ett annat företag,
- c) avtalsenlig rätt att
 - i) erhålla kontanter eller annan finansiell tillgång från ett annat företag,
 - ii) byta en finansiell tillgång eller en finansiell skuld med annat företag enligt villkor som kan komma att visa sig vara förmånliga,
- d) avtal som kommer eller kan komma att regleras i företagets egna egetkapitalinstrument och är
 - i) ett instrument som inte är derivat och som medför att företaget är eller kan bli förpliktigt att erhålla ett variabelt antal av företagets egetkapitalinstrument,
 - ii) ett derivat som kommer eller kan komma att regleras på annat sätt än genom att byta ett fastställt kontantbelopp eller annan finansiell tillgång mot ett fastställt antal av företagets egna egetkapitalinstrument. I detta syfte innefattar företagets egna egetkapitalinstrument inte instrument som i sig själva är avtal om framtida mottagande eller leverans av företagets egna egetkapitalinstrument.

En finansiell skuld är varje skuld som

- a) innebär en avtalsenlig skyldighet
 - i) att erlagga kontanter eller annan finansiell tillgång till ett annat företag, eller
 - ii) att byta en finansiell tillgång eller en finansiell skuld med annat företag under villkor som kan komma att visa sig vara oförmånliga.
- b) avtal som kommer eller kan komma regleras i företagets egna kapitalinstrument och är
 - i) ett instrument som inte är derivat och som medför att företaget är eller kan bli förpliktigt att erlagga ett variabelt antal av företagets egna egetkapitalinstrument
 - ii) ett derivat som kommer eller kan komma att regleras på annat sätt än genom att byta ett fastställt kontantbelopp eller annan finansiell tillgång mot ett fastställt antal av företagets egna egetkapitalinstrument. I detta syfte innefattar företagets egna egetkapitalinstrument inte instrument som i sig själva är avtal om framtida mottagande eller leverans av företagets egna egetkapitalinstrument.

Enligt IAS 32 avses med ett egetkapitalinstrument varje form av avtal som styrker en residual rätt i ett företags tillgångar efter avdrag för alla dess skulder.

Som exempel på finansiella instrument nämns i IAS 32 (VT 3 och 4)

- kontanter,
- tillgodohavande i en bank,
- kundfordringar och leverantörskrediter,
- kortfristiga värdepapper som fordringar respektive skulder,
- lånefordringar och låneskulder, och
- obligationsfordringar och obligationsskulder.

Med egetkapitalinstrument avses en rätt i ett företags nettotillgångar t.ex. en aktie. Även derivat utgör ett finansiellt instrument. Ett derivat är ett kontrakt vars värde bestäms av förändringen i exempelvis en särskild ränta eller priset på ett värdepapper. En vanlig typ av derivat är optioner att i framtiden förvärva aktier till ett förutbestämt pris. Många derivat kan anta såväl ett positivt som ett negativt värde.

Utöver vad som nu sagts skall dock alla de instrument som räknas upp i MiFID också omfattas av definitionen av finansiellt instrument i kapitalkravsdirektivet.

Begreppet finansiellt instrument i kapitalkravsdirektivet har en delvis annan innebörd än i t.ex. lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och lagen (2005:377) om straff för marknadsmissbruk vid handel med finansiella instrument. I båda dessa lagar definieras finansiellt instrument som ”fondpapper och annan rättighet eller förpliktelse avsedd för handel på värdepappersmarknaden. För att det inte skall råda någon tveksamhet om vad som avses med finansiella instrument i kapitaltäckningssammanhang, bör begreppet definieras i den nya kapitaltäckningslagen.

Eftersom direktivet är ett minimidirektiv (se t.ex. skäl 8 i ingressen) får dock medlemsstaterna införa strängare bestämmelser än de som finns i direktivet. Det har dock inte identifierats några motiv eller möjligheter att gå längre än vad direktivet föreskriver. Mot denna bakgrund bör definitionen av finansiella instrument ges en lydelse motsvarande den i kapitalkravsdirektivet. I stället för att använda begreppet ägarandelbevis bör dock i likhet med IAS 32 begreppet ”egetkapitalinstrument” användas.

7 Riskhantering

7.1 Effektiva styrformer m.m.

Promemorians förslag: En bank och ett kreditmarknadsföretag skall identifiera, mäta, styra, internt rapportera och ha kontroll över de risker deras rörelser är förknippade med. Företagen skall vidare ha tillfredställande rutiner för intern kontroll.

En motsvarande bestämmelse, liksom en bestämmelse om genomlysning skall införas i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Styrelsen i ett värdepappersbolag skall vidare se till att det finns riktlinjer och instruktioner i den omfattning som behövs för att styra rörelsen.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Enligt artikel 22.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall hemländernas behöriga myndigheter kräva att varje kreditinstitut har

1. effektiva styrformer som bl.a. omfattar en tydlig organisationsstruktur med en väl definierad, överblickbar och konsekvent ansvarsfördelning,

2. effektiva metoder för att identifiera, hantera, övervaka och rapportera de risker som kreditinstitutet är eller skulle kunna bli exponerat för, och

3. tillfredsställande rutiner för intern kontroll, däribland sunda förfaranden för administration och redovisning.

Enligt artikel 22.2 i samma direktiv skall dessa styrformer, metoder och rutiner omfatta hela verksamheten och stå i proportion till arten och omfattningen av kreditinstitutets verksamheter och till dess komplexitetsgrad. De tekniska kriterierna i bilaga V skall beaktas.

Enligt artikel 68.1 i direktivet skall varje kreditinstitut individuellt uppfylla de förpliktelser som anges i artikel 22 i samma direktiv.

Av artiklarna 2 och 34 i 2005 års kapitalkravsdirektiv framgår att reglerna i artikel 22, 68.1 och bilaga V i kreditinstitutsdirektivet gäller även för värdepappersföretag.

I *bilaga V* till kreditinstitutsdirektivet finns tekniska kriterier för organisation och riskhantering (dvs. punkterna 1 och 2 ovan). Dessa behandlas i det följande.

Styrning

Enligt punkten 1 i bilaga V skall den ansvariga ledningen ange formerna för uppdelningen av ansvar inom organisationen och förebyggande av intressekonflikter.

De krav som ställs på riskhanteringssystem

Enligt punkten 2, som behandlar *riskhantering*, skall den ansvariga ledningen godkänna och periodiskt se över strategier och riktlinjer för att ta på sig, hantera, övervaka och reducera de risker som kreditinstitutet är exponerat eller kan exponeras för, däribland de risker som skapas av den

makroekonomiska miljön där det verkar med hänsyn till konjunkturcykelns olika faser.

Kredit- och motpartsrisiker behandlas i punkterna 3–5. Där sägs att kreditgivning skall baseras på sunda och väldefinierade kriterier. Förfaranden för att godkänna, ändra, förnya och återfinansiera krediter skall fastställas klart. Genom effektiva system skall det bedrivas en löpande förvaltning och övervakning av de olika kreditriskbärande portföljerna och exponeringarna. Kreditportföljerna skall ha en lämplig diversifiering med hänsyn till kreditinstitutets målmarknader och övergripande kreditstrategi.

Beträffande *kvarstående risker* skall enligt punkten 6 risken för att kreditinstitutets erkända kreditriskreducerande tekniker visar sig vara mindre effektiva än förväntat, åtgärdas och kontrolleras genom skriftliga riktlinjer och förfaranden.

Enligt punkten 7 skall *koncentrationsrisiker* som uppstår till följd av exponering mot motparter, grupper av motparter med inbördes anknytning och motparter inom samma ekonomiska sektor, geografiska region, eller exponeringar som avser samma verksamhet eller råvara, och vid tillämpning av metoder för kreditriskreducering, däribland särskilt risker i samband med stora indirekta kreditexponeringar (t.ex. för en enskild emittent av säkerheter) åtgärdas och kontrolleras genom skriftliga riktlinjer och förfaranden.

Enligt punkten 8 skall *risiker som uppstår till följd av värdepapperisering* där kreditinstitutet är originator eller medverkande institut utvärderas och åtgärdas genom lämpliga riktlinjer och förfaranden för att bl.a. säkerställa att transaktionens ekonomiska innehåll avspeglas fullständigt i riskbedömning och förvaltningsbesluten. Likviditetsplaner för att åtgärda effekterna av både planerad och förtida amortering skall finnas hos det kreditinstitut som initierar rullande värdepapperisering med bestämmelser om förtida amortering (punkten 9).

Av punkten 10 framgår att det skall inrättas system för att utvärdera och hantera *risiker till följd av potentiella ränteförändringar*, i den utsträckning som de påverkar kreditinstitutets icke-handelsrelaterade verksamhet.

Reglerna i punkterna 11 och 12 behandlar *operativ risk*. Enligt dessa regler skall det upprättas riktlinjer och förfaranden för att utvärdera och hantera exponering för operativ risk, inklusive extrema händelser med stor inverkan på institutets verksamhet. Det skall vidare finnas beredskaps- och kontinuitetsplaner för att säkerställa ett kreditinstituts förmåga att verka löpande och begränsa förlusterna vid en allvarlig störning i verksamheten.

För *likviditetsrisiker* föreskrivs i punkten 13 att det skall finnas riktlinjer och förfaranden för kontinuerlig och framåtblickande mätning och hantering av institutets nettofinansieringsposition och finansieringsbehov. Alternativa scenarion skall övervägas och de antaganden som ligger till grund för besluten om nettofinansieringspositionen skall ses över regelbundet. Enligt punkten 14 skall det också finnas beredskapsplaner för att hantera likviditetskriser.

Skälen för promemorians förslag: Av de regler som beskrivits i det föregående framgår vilka krav som direktiven ställer på ett instituts organisation, riskhantering och interna kontroll. Kraven gäller för alla kreditinstitut och värdepappersbolag. De nämnda företagens verksamheter kan dock vara begränsade i olika avseenden. Kraven får då anpassas till verksamhetens omfattning, se artikel 22.2 i kreditinstitutsdirektivet. Som exempel kan nämnas att inte alla värdepappersbolag lämnar kredit. Av detta följer att flera av de specifika krav som gäller för kreditrisker enligt bilaga V till kreditinstitutsdirektivet inte gäller för dessa företag. Kraven får vidare anpassas till omfattningen av den verksamhet som drivs av instituten.

De krav som ställs upp är ett led i att se till att instituten har tillräckligt stort kapital i förhållande till sina risker (se även avsnitt 7.2).

Gällande rätt

I lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse finns ett antal övergripande bestämmelser om bankers och kreditmarknadsföretags (kreditinstitut) rörelser. Enligt bestämmelsen om soliditet och likviditet skall ett kreditinstituts rörelse drivas på ett sådant sätt att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte äventyras (6 kap. 1 §). Enligt en bestämmelse om riskhantering skall ett kreditinstitut identifiera, mäta, styra och ha kontroll över de risker som dess rörelse är förknippad med. Kreditinstitutet skall därvid särskilt se till att dess kreditrisker, marknadsrisker, operativa risker och andra risker sammantagna inte medför att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras (6 kap. 2 §). Av motiven till bestämmelsen (prop. 2002/03:139 s. 278 ff) framgår bl.a. att den ställer upp de mål som ett fungerande riskhanteringssystem skall uppnå, men utan att närmare ange hur det skall ske. Grundläggande beståndsdelar i ett bra riskhanteringssystem sägs vara fungerande informationsvägar, beslutssystem samt styrning och styrsystem.

I de nämnda förarbetena beskrivs riskhanteringsprocessen på följande sätt. Det första ledet i processen är att *identifiera* vilka riskerna är. Därefter skall riskens storlek uppskattas (*mätas*). Detta gäller både enskilda risker och rörelsens samlade risk. I begreppet *styra* ligger att instituten skall ha kunskap och förmåga att aktivt styra sina risker. Detta krav innebär att institutet måste kunna styra rörelsens utveckling och aktivt utnyttja riskreducerande möjligheter. Till grund för bedömningen av vilka riskbegränsade åtgärder som skall vidtas måste ligga en uppfattning om vilka risker som är acceptabla i rörelsen. Med begreppet *ha kontroll* avses att det måste finnas en kontrollfunktion som granskar efterlevnaden av olika system och instruktioner.

Att det skall vara möjligt att *genomlys* en banks och ett kreditmarknadsföretags rörelser framgår av 6 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse. Enligt den bestämmelsen skall rörelsen organiseras och drivas på ett sådant sätt att företagets ställning kan överblickas. När det gäller *rörelsens bedrivande* innebär bestämmelsen att företagets tillgångar skall vara överblickbara och dess ekonomiska ställning möjlig att värdera med någorlunda säkerhet. När det gäller *organisationen* av rörelsen innebär bestämmelsen att såväl den juridiska

personen som den faktiska strukturen skall vara uppbyggd så att det utan svårighet går att överblicka ansvars- och ägarförhållanden. Detta gäller i förhållande till såväl Finansinspektionen och Riksbanken som externa intressenter samt företagens ägare och ledning (prop. 2002/03:139 s. 276 f).

Enligt 6 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse skall styrelsen i ett kreditinstitut se till att det finns interna riktlinjer och instruktioner i den omfattning som behövs för att styra rörelsen. Begreppet riktlinjer omfattar strategi- och policydokument, medan begreppet instruktioner omfattar mer grundläggande regler för t.ex. kreditgivning och kredithantering. Som exempel på vad riktlinjerna kan komma att innehålla nämns vilka risknivåer som är acceptabla. Syftet med bestämmelsen är att instituten skall förmås att ange inriktningen för olika verksamheter, risker eller funktioner i den omfattning som behövs för att på ett övergripande plan styra rörelsen (prop. 2002/03:139 s. 351 ff).

Det finns inte några motsvarande bestämmelser i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Enligt den lagen skall dock värdepappersrörelse drivas så att allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden upprätthålls och enskildas kapitalinsatser inte otillbörligen äventyras samt i övrigt så att rörelsen kan anses sund.

Effektiva metoder riskhantering

Av artikel 22.1 i kreditinstitutsdirektivet framgår att ett institut skall ha effektiva metoder för att identifiera, hantera, övervaka och rapportera de risker som kreditinstitutet är eller skulle kunna bli exponerat för. Vad detta innebär preciseras i bilaga V. De kriterier som beskrivs i bilagan skall dock inte ses som en uttömmande uppräkningslista av vilka krav som ställs på riskhanteringssystemen för att metoderna skall anses uppfylla kraven i artikel 22.1. De mål som kreditinstitutsdirektivet anger att ett riskhanteringssystem skall uppnå motsvarar dem som finns i 6 kap. 2 § lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Begreppet "identifiera" förekommer i lagen om bank och finansieringsrörelse och kreditinstitutsdirektivet. I övrigt använder det båda regelverken olika formuleringar för att beskriva beståndsdelarna i ett effektivt riskhanteringssystem. Innebörden i de båda regelverken torde dock vara desamma. Det i kreditinstitutsdirektivet använda begreppet "hantera" torde innebära att institutet skall kunna uppskatta risken storlek (mäta den) och vidta de åtgärder som bedöms nödvändiga (styra). Det i kreditinstitutsdirektivet använda begreppet "övervaka" torde innebära att instituten skall kontrollera hur riskernas utvecklas över tiden. Även detta torde rymmas under rekvisitet "styra" i riskhanteringsbestämmelsen i lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Kravet på rapportering i kreditinstitutsdirektivet innebär att det skall finnas fungerande informationsvägar för att hålla såväl institutets styrelse och övriga ledning som handläggare och andra beslutsfattare ute i organisationen underrättade om riskerna storlek och utveckling. Begreppet "rapportera" i kreditinstitutsdirektivet har inte någon uttrycklig motsvarighet i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Som framgår av förarbetena till bestämmelsen i lagen om bank- och

finansieringsrörelse är dock fungerande informationsvägar en grundläggande beståndsdel i ett bra riskhanteringssystem (prop. 2002/03:139 s. 278). Även om ett institut knappast kan uppfylla de fyra övergripande målen (identifiera, mäta styra och ha kontroll över riskerna) utan att ha fungerande informationsvägar, bör dock även rapporteringskravet för tydlighetens skull komma till uttryck i riskhanteringsbestämmelsen. Av riskhanteringsbestämmelsen i 6 kap. 2 § lagen om bank och finansieringsrörelse bör det därför framgå att ett kreditinstitut – förutom att identifiera, mäta, styra och ha kontroll – internt skall rapportera sina risker.

Enligt 16 kap. 1 § lagen om bank- och finansieringsrörelse får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om vilka åtgärder som ett kreditinstitut skall vidta för att uppfylla kraven på riskhantering i 6 kap. 2 §. Detta bemyndigande gör det möjligt – och även nödvändigt för att genomföra kreditinstitutsdirektivet – att meddela föreskrifter med ett sådant innehåll som avses i bl.a. bilaga V till detta direktiv.

Lagen om värdepappersrörelse innehåller inte någon bestämmelse motsvarande den som finns i lagen om bank- och finansieringsrörelse. För värdepappersbolag torde det dock följa av sundhetsbestämmelsen i lagen (1 kap. 7 §). Med hänsyn till vikten av att det finns fungerande riskhanteringssystem i bolagen är denna lösning emellertid inte tillfredsställande. För värdepappersbolagen bör det därför införas bestämmelser motsvarande dem i direktivet. Här föreslås att den bestämmelsen skall ges samma lydelse som den bestämmelse som finns i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Som komplement till denna bestämmelse bör det även införas en bestämmelse om genomlysning motsvarande den i lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Effektiva styrformer

Enligt artikel 22 i kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet skall ett institut ha effektiva styrformer som bl.a. omfattar en tydlig organisationsstruktur med en väl definierad överblickbar och konsekvent ansvarsfördelning. Ett annat sätt att uttrycka detta är att säga att institutet skall vara genomlysbar, se 6 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse. Effektiva styrformer är emellertid också en nödvändig beståndsdel i ett fungerande riskhanteringssystem. Det torde också vara denna funktion som åsyftas i artikel 22. Regeln i artikel 22 om effektiva styrformer får anses omhändertagen genom bestämmelserna om riskhantering i 6 kap. 2 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och bestämmelsen i 6 kap. 5 § samma lag om att styrelsen skall se till att det finns skriftliga interna riktlinjer och instruktioner i den omfattning som behövs för att styra rörelsen.

Intern kontroll

Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall ett institut också ha tillfredsställande rutiner för intern kontroll. I detta ingår även sunnda förfaranden för administration och redovisning. En i sak

överensstämmande regel fanns i 2000 års kreditinstitutsdirektiv, som föreskrev att kreditinstituten skall tillämpa sunda rutiner för administration, redovisning och erforderlig intern kontroll.

Begreppet intern kontroll definieras inte i kreditinstitutsdirektivet. Viss vägledning av vad som i allmänhet avses med intern kontroll finns dock i Finansinspektionens allmänna råd (2005:1) om styrning och kontroll av finansiella företag. Där lämnar inspektionen rekommendationer beträffande den interna kontrollen. Enligt dessa allmänna råd kan ett företag genom god intern kontroll säkerställa

- en ändamålsenlig och effektiv organisation av verksamheten,
- tillförlitlig finansiell rapportering,
- effektiv drift och förvaltning av organisationssystem,
- en god förmåga att identifiera, mäta, övervaka och hantera sina risker, och
- en god förmåga att efterleva lagar, förordningar, interna regler och god sed eller god standard.

I de allmänna råden anger Finansinspektionen att en god intern kontroll kan uppnås exempelvis genom att

- följa upp verksamheten löpande och se till att det finns kontroller som säkerställer att rapporteringen på ett rimligt sätt återspeglar verksamheten,
- kontrollera löpande att resurser utnyttjas effektivt och i syfte att nå företagets mål,
- ta fram interna regler, samt dokumentera och uppdatera dessa löpande,
- fördela ansvar och arbete så att intressekonflikter undviks,
- se till att en befattningshavare inte ensam handlägger en transaktion genom hela behandlingskedjan (dualitetsprincipen),
- säkerställa genom kontroller att information lämnas om utvecklingen inom ett verksamhetsområde avviker från riktlinjer och mål i företaget,
- säkerställa genom kontroller för informationssäkerhet och fysisk säkerhet, kontinuitet i verksamheten och skydda företagets och kundernas tillgångar,
- se till att informations- och rapporteringssystem säkerställer aktuell och relevant information om institutets verksamhet och riskexponering etc.

Av inspektionens föreskrifter framgår vidare att det i företaget bör finnas en funktion för självständig riskkontroll liksom en funktion som utgör ett stöd för att verksamheten drivs enligt gällande regler (compliancefunktion). Styrelsen bör vidare se till att det finns en oberoende granskningsfunktion (internrevision) som utvärderar den interna kontrollen (som innefattar riskkontrollen och compliancefunktionen).

Av beskrivningen i det föregående framgår att det finns ett nära samband mellan en fungerande riskhantering och god intern kontroll. Som exempel kan nämnas den operativa risken. I kreditinstitutsdirektivet definieras operativ risk som risken för förluster till följd av icke ändamålsenliga eller inte fungerande interna förfaranden, mänskliga fel, system eller yttre händelser, inbegripet rättsliga risker (artikel 4). I hanteringen av den operativa risken ingår en fungerande intern kontroll.

På liknande sätt ingår intern kontroll i hanteringen av de övriga riskerna, t.ex. de finansiella riskerna kreditrisk och marknadsrisk.

De krav som riskhanteringsbestämmelsen i lagen om bank- och finansieringsrörelse ställer upp, kan bara uppfyllas om det finns en god intern kontroll. En god intern kontroll är alltså en del i en fungerande riskhantering. Det är därför inte nödvändigt att införa någon uttrycklig bestämmelse i lagen om bank- och finansieringsrörelse om att ett kreditinstitut skall ha tillfredsställande intern kontroll. Det kan dock finnas ett värde i att vara tydlig. Här föreslås därför att riskhanteringsbestämmelsen preciseras så att det framgår att tillfredsställande intern kontroll är ett moment i en fungerande riskhantering.

Lagen om värdepappersrörelse innehåller inte någon uttrycklig bestämmelse om intern kontroll. En bestämmelse motsvarande den i kreditinstitutsdirektivet bör därför tas in i den lagen.

7.2 Storleken på det interna kapitalet i förhållande till riskerna

Promemorians bedömning: För banker och kreditmarknadsföretag behöver det inte införas några nya bestämmelser för att införliva artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet.

Promemorians förslag: För värdepappersbolag skall det införas en bestämmelse om soliditet och likviditet enligt vilken ett värdepappersbolags rörelse skall drivas på ett sådant sätt att dess förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte äventyras.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: I avsnitt 7.1 har det redovisats vilka krav som ställs på ett instituts riskhantering och dess genomlysbarhet. Enligt skäl 46 i ingressen till 2005 års kreditinstitutsdirektiv bör det säkerställas att kreditinstituten har ett internt kapital som är tillfredsställande i fråga om kvantitet, kvalitet och fördelning med hänsyn till de risker de är eller kan komma att bli exponerade för. Det bör därför ha inrättat strategier och förfaranden för att bedöma om det interna kapitalet är tillräckligt och för att fortlöpande hålla det på en tillräcklig nivå.

Enligt artikel 123 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall ett kreditinstitut ha infört sunda, effektiva och heltäckande strategier och metoder för att fortlöpande värdera och upprätthålla internt kapital som till belopp, slag och fördelning enligt deras uppfattning är tillräckligt för att täcka arten och nivån på de risker som de är eller kan komma att bli exponerade för. Dessa strategier och metoder skall regelbundet utvärderas internt för att säkerställa att de fortfarande är heltäckande och står i proportion till arten om omfattningen av kreditinstitutets verksamheter och till dessas komplexitetsgrad.

Enligt artikel 68.2 i samma direktiv skall varje institut som varken är ett dotterföretag i den medlemsstat där det auktoriserats och står under tillsyn eller ett moderföretag och varje företag som undantagits från gruppbaseade tillsyn enligt artikel 73 individuellt uppfylla kraven i artikel 123.

Av skäl 26 i ingressen till och artiklarna 2 och 34 i 2005 års kapitalkravsdirektiv framgår att artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag

Vilken innebörd har artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet?

Regeln i artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet är tillämplig på värdepappersbolag och kreditinstitut.

Av artikel 22 i kreditinstitutsdirektivet framgår att instituten skall ha effektiva riskhanteringssystem. Av den artikeln framgår dock bara att instituten skall ha god kontroll över sina risker, men den anger inte vilken risknivå som är acceptabel. Av artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet framgår emellertid att ett institut skall ha strategier och metoder för att kunna upprätthålla ett internt kapital som är tillräckligt stort i förhållande till dess risker.

Artikel 123 behandlar enligt sin ordalydelse bara vilka krav som ställs på ett instituts strategier och metoder. Artikeln anger dock inte uttryckligen att institutet faktiskt skall ha ett tillräckligt stort kapital i förhållande till sina risker. Eftersom kraven på innehållet i strategier och metoder saknar betydelse om det inte ställs något motsvarande krav på institutet, får det ändå förutsättas att avsikten är att medlemsstaterna skall kräva att institutens risknivå anpassas till dess kapitalstyrka (se även skäl 46 i ingressen till kreditinstitutsdirektivet och skäl 26 i ingressen till kapitalkravsdirektivet). Att detta är avsikten framgår också av artikel 124.3 i samma direktiv som anger att tillsynsmyndigheterna skall fastställa om de styrformer, strategier, metoder och mekanismer som instituten inför och den kapitalbas de förfogar över är tillräckliga för att säkerställa en sund hantering och täckning av de risker de är exponerade för (se avsnitt 18.1). Att artikel 123 enligt sin ordalydelse bara behandlar strategier och metoder får dock betydelse vid tillämpningen av bestämmelsen i artikel 136.2 i kreditinstitutsdirektivet som anger i vilka situationer som de behöriga myndigheterna måste kunna ställa ett högre kapitalkrav på instituten än de som framgår av direktivet (se avsnitt 19).

Hur skall artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet införlivas med svensk rätt?

Som har nämnts i det föregående förutsätter direktivet dels att institutet anpassar sina risker till sin kapitalstyrka, dels att de har strategier och metoder som gör det möjligt att värdera och upprätthålla en sådan balans mellan risker och kapital. Frågan är hur artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet skall införlivas med svensk rätt.

Lagen om bank- och finansieringsrörelse innehåller redan bestämmelser som kräver att banker och kreditmarknadsföretag anpassar risknivån till kapitalstyrkan. Enligt 6 kap. 1 § i den lagen skall en bank- och ett kreditmarknadsföretags rörelse drivas på ett sådant sätt att deras förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte äventyras. Av 6 kap. 2 § andra stycket framgår att företagen vid sin riskhantering särskilt skall se till att

deras kreditrisker, marknadsrisker, operativa risker och andra risker sammantagna inte medför att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras. Dessa bestämmelser motsvarar den regel som finns i artikel 123. Vid en jämförelse mellan artikel 123 och 124.3 framgår emellertid att den förstnämnda artikeln jämför riskerna med *kapitalet* i allmänhet medan sistnämnda artikeln jämför riskerna med *kapitalbasen*. Kapitalbasen är ett något snävare begrepp än kapitalet. Syftet med artikel 124.3 har dock knappast varit att ställa ytterligare krav på instituten än de som följer av rörelsereglerna i direktivet. Bestämmelsen anger bara att de behöriga myndigheterna vid sin bedömning skall beakta kapitalbasens storlek i förhållande till riskerna. Vid bedömningen av om kapitalbasen är tillräckligt stor torde emellertid de behöriga myndigheterna även ta hänsyn till institutets interna kapital i övrigt. För övrigt får enligt 16 kap. 1 § 3 få regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om vilka åtgärder som ett institut skall vidta för att uppfylla kraven på bl.a. på soliditet och likviditet samt riskhantering. Med stöd av denna bestämmelse är det t.ex. möjligt att föreskriva vilket slags internt kapital som instituten får beakta när de bedömer om kapitalet är tillräckligt stort i förhållande till riskerna.

Enligt 6 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse skall styrelsen i ett kreditinstitut se till att det finns skriftliga interna riktlinjer och instruktioner i den omfattning som behövs för att styra rörelsen (se avsnitt 7.1).

Bestämmelsen i 6 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse hanterar – tillsammans med 6 kap. 1 § och 2 § andra stycket samma lag – den situation som avses i artikel 123. För banker och kreditmarknadsföretag behöver det därför inte införas någon ytterligare bestämmelse för att införliva artikel 123.

Enligt artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet skall strategierna och metoderna utvärderas regelbundet. Att strategierna och metoderna utvärderas och ses över regelbundet torde dock vara en nödvändig förutsättning för att instituten skall kunna bedöma deras lämplighet. Någon uttrycklig bestämmelse om detta behövs därför inte lag. Detta utesluter dock inte att detta kommer att framgå av föreskrifter, jfr 16 kap. 1 § lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Enligt artikel 68.2 i kreditinstitutsdirektivet gäller inte reglerna i artikel 123 om institutens värderingsmetoder för alla kreditinstitut. Dessa regler är dock lika centrala för bedömningen av ett instituts ekonomiska ställning som reglerna om riskhantering och kapitaltäckning. Eftersom de sistnämnda reglerna skall följas av varje kreditinstitut individuellt, bör detsamma gälla om bestämmelserna om institutens värderingsmetoder.

Värdepappersbolag

Lagen om värdepappersrörelse innehåller inte några bestämmelser motsvarande de som finns i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Oavsett om regeln i artikel 123 följer av sundhetsbestämmelsen i lagen (1 kap. 7 §) eller inte, är regeln i artikel 123 av sådan betydelse att den bör införlivas med svensk rätt genom en uttrycklig bestämmelse i lagen. De nya bestämmelserna bör härvid ges samma utformning som bestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse. I avsnitt 7.1

har det redan föreslagits att det skall införas en riskhanteringsbestämmelse av samma innebörd som i 6 kap. 2 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och en bestämmelse om riktlinjer och instruktioner motsvarande 6 kap. 5 § samma lag. Till detta bör emellertid läggas en bestämmelse om soliditet och likviditet av samma innebörd som 6 kap. 1 § i den lagen.

8 Kapitalbasen

Kapitalbasen är det buffertkapital som instituten skall ha för att kunna skydda sig mot förluster i verksamheten. Storleken på kapitalbasen, samt hur den beräknas, är således en hörnpelare i kapitaltäckningsreglerna. I det följande kommer kapitalbasens olika delar att behandlas.

I 2005 års kreditinstituts- och kapitalkravsdirektiv har kapitalbasreglerna lämnats i huvudsak oförändrade. Det kommer i stället att ske en särskild översyn av detta regelkomplex framöver. Arbetet med detta har påbörjats men när sådana regler kan bli aktuella att införa i svensk rätt är i dagsläget osäkert.

De delar av Basel II-reglerna som avser hur kapitalbasen skall vara sammansatt skiljer sig i vissa delar åt från motsvarande regler i direktiven. Det gäller framför allt vilka poster som får ingå i primärt kapital. Det beror på att Baselkommittén som ett svar på innovativa kapitalinstrument på finansmarknaderna förtydligade dessa regler 1998, och då gav dem en vidare innebörd. Denna ändring har inte beaktas vid utformningen av 2005 års direktiv. I stället har man valt att avvakta en större revision av kapitalbasreglerna inom EU framöver (se vidare nedan).

8.1 Poster som får ingå i kapitalbasen

8.1.1 Utgångspunkten i kreditinstitutsdirektivet

Promemorians förslag: Nuvarande regler om vilka poster som får ingå i kapitalbasen överförs väsentligen oförändrade till den nya kapitaltäckningslagen.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: 2005 års kreditinstitutsdirektiv innehåller inga förändringar av vilka poster som får ingå i ett kreditinstituts kapitalbas. Det har däremot gjorts omfattande redaktionella ändringar.

Enligt artikel 13 i 2005 års kapitalkravsdirektiv skall reglerna i kreditinstitutsdirektivet om hur kapitalbasen bestäms även tillämpas på värdepappersföretag. I artiklarna 14–16 finns dessutom regler för värdepappersföretag som saknar motsvarighet i kreditinstitutsdirektivet. Dessa behandlas i avsnitt 8.1.2.

Av kreditinstitutsdirektivet framgår att medlemsstaterna får införa strängare regler än de som följer av direktivet.

Kreditinstitutsdirektivet skiljer mellan primärt och supplementärt kapital där det primära har högre kvalitet än det supplementära. Det finns därför regler som begränsar det supplementära kapitalets storlek.

Nedan beskrivs det huvudsakliga innehållet i 2005 års kreditinstitutsdirektiv avseende de poster som får ingå i kapitalbasen.

Primärt kapital

Enligt artikel 66 och artikel 57 a–c i kreditinstitutsdirektivet ingår följande poster i det primära kapitalet:

- inbetalt eget kapital, tecknat av aktieägare eller andra innehavare, med undantag för kumulativa preferensaktier, samt överkurs vid aktieemission (punkten a),
- vissa kapitalreserver som definieras i artikel 23 i direktiv 86/635/EG samt balanserad vinst och förlust från föregående räkenskapsår (punkten b), och
- reserveringar för allmänna risker i bankrörelse (punkten c).

Supplementärt kapital

Enligt artikel 66 och artikel 57 d–h ingår följande poster i det supplementära kapitalet

- uppskrivningsfonder som de definieras i artikel 33 i direktiv 78/660/EEG (punkten d),
- värderegleringskonton som de definieras i artikel 37.2 i direktivet 86/635/EEG (punkten e),
- övriga poster enligt artikel 63 (punkten f),
- förpliktelser som gäller för medlemmar i kreditinstitut, bildade som kooperativa institut, och solidariska förpliktelser för låntagare hos vissa institut av sådan fondkaraktär som avses i artikel 64.1 (punkten g), samt
- kumulativa preferensaktier med bestämd löptid samt sådana skuldförbindelser med efterställd rätt till betalning som avses i artikel 64.3 (punkten h).

Sådana kumulativa preferensaktier med bestämd löptid och efterställda skuldförbindelser i kapitalbasen som nämns i artikel 57 h får enligt artikel 64.3 ingå i kapitalbasen om det finns ett bindande avtal enligt vilket sådana förbindelser, vid likvidation eller konkurs, efterställs alla andra borgenärer och inte återbetalas förrän alla andra utestående skulder har reglerats. För efterställda skuldförbindelser krävs dessutom att följande krav är uppfyllda:

- endast helt inbetalda medel får beaktas,
- lånen skall ha en ursprunglig löptid på minst fem år,
- den del till vilken lånen får räknas in i kapitalbasen skall gradvis minska under åtminstone de fem sista åren,
- låneavtalet får inte innehålla någon bestämmelse om att skulden skall förfalla till betalning före avtalad förfallodag under några andra särskilda omständigheter än då institutet är föremål för likvidation.

Övriga poster som får ingå i det supplementära kapitalet

Enligt artikel 57 f och artikel 63 kan medlemsstaterna inkludera s.k. övriga poster i det supplementära kapitalet, förutsatt att de uppfyller följande krav

- de kan fritt nyttjas av kreditinstitutet till täckning av normala risker i bankrörelse i fall där förlust eller nedgång i kapitalet ännu inte har konstaterats,
- de framgår av kreditinstitutets internredovisning, och

– deras storlek är fastställd av kreditinstitutets verkställande ledning, är reviderad av fristående revisorer, tillkännagiven av de behöriga myndigheterna och underkastad deras tillsyn.

Värdepapper med obegränsad löptid och andra instrument kan också godtas i kapitalbasen som supplementärt kapital om de uppfyller följande villkor:

– de skall inte kunna återbetalas på innehavarens initiativ eller utan behörig myndighets förhandsgodkännande,

– i låneavtalet skall kreditinstitutet tillförsäkras möjlighet att uppskjuta betalning av skuldräntan,

– långgivarens fordran på kreditinstitutet skall vara helt efterställd samtliga fordringar vars rätt till betalning ej är efterställd,

– de handlingar, i vilka emissionsvillkoren anges, skall innehålla en bestämmelse om att skulden och obetald ränta skall kunna tas i anspråk till täckning av förluster, så att kreditinstitutet ges möjlighet att fortsätta sin verksamhet, och

– endast till fullo inbetalt belopp får medräknas.

Enligt artikel 63.3 framgår vidare att vissa ytterligare belopp kan få ingå i kapitalbasen som ett resultat av beräkningen av förväntade förlustbelopp. Denna regel behandlas ytterligare i avsnitt 8.2.3.

Vilka redovisningsmetoder skall användas vid beräkningen av kapitalbasen?

Enligt skäl 30 i ingressen till kreditinstitutsdirektivet bör de närmare redovisningsmetoder som skall användas vid beräkningen av ett kreditinstituts kapitalbas och vid bedömningen av om den är tillräckligt stor med hänsyn till kreditinstitutets riskexponering och av koncentrationen av exponeringar, stå i överensstämmelse med bestämmelserna i rådets direktiv 86/635/EEG av den 8 december 1986 om årsbokslut och sammanställd redovisning för banker och andra finansiella institut (bankredovisningsdirektivet) eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder (IAS-förordningen) beroende på vilken av dessa rättsakter som reglerar kreditinstitutens redovisning enligt nationell lagstiftning.

Skälen för promemorians förslag: Som framgår av beskrivningen i det föregående har det inte skett någon ändring av vilka poster som får ingå i kapitalbasen. Denna omständighet och att kapitalbasbegreppet kommer att bli föremål för översyn talar för att nu bara göra begränsade ändringar av de befintliga bestämmelserna.

I överensstämmelse med gällande rätt bör termerna primärt och supplementärt kapital användas för att beteckna kapital av olika kvalitet.

Primärt kapital

I kreditinstitutsdirektivet görs ingen ändring av vilka poster som får ingå i det primära kapitalet. I överensstämmelse med gällande svensk rätt bör därför följande poster ingå i det primära kapitalet enligt den nya kapitaltäckningslagen:

– i bankaktiebolag, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag: eget kapital med undantag för kumulativa preferensaktier och uppskrivningsfond,

– i sparbanker: reservfonder,

– i medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar: eget kapital med undantag för förlagsinsatser och uppskrivningsfond, samt

– i Svenska skeppshypotekskassan: kassans reservfond.

Uppskrivningsfonder får enligt kreditinstitutsdirektivet alltså inte ingå i det primära kapitalet. De kan emellertid ingå i det supplementära kapitalet enligt artikel 57 d i kreditinstitutsdirektivet. Trots att uppskrivningsfonderna utgör bundet eget kapital i svensk rätt har det ansetts att de har sämre kvalitet i kapitaltäckningssammanhang, eftersom det underliggande värdet på tillgångarna som har skrivits upp kan sjunka, vilket skulle urholka värdet av uppskrivningsfonderna. Det skulle innebära att de inte uppfyller kravet på att permanent finnas till hands för förlusttäckning. De redovisningsregler som styr hur tillgångar får skrivas upp är emellertid strikta. Enligt 4 kap. 6 § årsredovisningslagen (1995:1554) får ett aktiebolags eller en ekonomisk förenings materiella eller finansiella anläggningstillgångar som har ett tillförlitligt och bestående värde som väsentligt överstiger bokfört värde skrivas upp mot uppskrivningsfonden. Det kan därför argumenteras för att uppskrivningsfonderna trots allt håller hög kvalitet för kapitaltäckning. Genom att reglerna är så tydliga i kreditinstitutsdirektivet på den här punkten bör emellertid svenska institut, liksom i gällande rätt, inte få räkna in uppskrivningsfonderna i det primära kapitalet, utan endast i det supplementära.

Det kan även noteras att av de egna fonderna i sparbankerna, dvs. grundfond, reservfond, garantifond och uppskrivningsfond, är det bara reservfonden som får ingå i det primära kapitalet. De övriga fonderna bör dock liksom tidigare kunna räknas in i det supplementära kapitalet efter medgivande från Finansinspektionen (se nedan).

Utöver de nämnda posterna bör även följande reserver ingå i det primära kapitalet:

– i banker, kreditmarknadsföretag och värdepappersbolag: kapitalandelen av skatteutjämningsreserv och periodiseringsfond,

– i banker och kreditmarknadsföretag: kapitalandelen av det belopp som svarar mot bankens eller företagens reserver till följd av avskrivning på egendom som upplåtits till nyttjande (s.k. överavskrivning på leasingobjekt).

De uppräknade reserverna som enligt 1994 års kapitaltäckningslag ingår i det primära kapitalet, motsvarar de poster som nämns i artikel 57 b i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Enligt artikel 57 c får även reserveringar för allmänna risker i bankverksamhet ingå i det primära kapitalet. Dessa har emellertid ingen motsvarighet i svensk rätt.

Supplementärt kapital

Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv består det supplementära kapitalet av de poster som anges i artikel 57 d–h.

1994 års kapitaltäckningslag nämner bara en av de poster som enligt direktivet får ingå i det supplementära kapitalet. Det är efterställda skuldförbindelser med en ursprunglig löptid på minst fem år. De övriga poster som nämns i direktivet får emellertid efter medgivande av Finansinspektionen ingå i det supplementära kapitalet.

Det görs ingen annan bedömning än att den ordningen kan överföras till den nya kapitaltäckningslagen. En bestämmelse med innebörd att efterställda skuldförbindelser med en ursprunglig löptid på minst fem år får ingå i det supplementära kapitalet bör därför behållas i den nya kapitaltäckningslagen.

Kapital som kan räknas in i kapitalbasen efter tillstånd

Som framgår av beskrivningen i det föregående kommer inte alla poster som enligt kreditinstitutsdirektivet får ingå i det primära och det supplementära kapitalet att regleras i lag. Det bör därför införas en bestämmelse i nya kapitaltäckningslagen som gör det möjligt för instituten att räkna in åtminstone de övriga poster som nämns i direktivet i kapitalbasen. I gällande rätt regleras detta enligt 2 kap. 6 § fjärde stycket 1994 års kapitaltäckningslag som säger att ”som primärt eller supplementärt kapital får dessutom, efter medgivande från Finansinspektionen, räknas värdet av förlagsinsatser samt andra kapitaltillskott och reserver än som sägs i andra och tredje styckena”.

Syftet med nämnda reglering är att åstadkomma en ökad flexibilitet. Det finns ett flertal finansiella instrument som inte är definierade i lag och utvecklingen på de finansiella marknaderna är snabb. Det är dessutom i många fall svårt att införa adekvata definitioner i lag. Det bör därför även i den nya kapitaltäckningslagen finnas en bestämmelse som ger Finansinspektionen en möjlighet att godkänna poster som primärt eller supplementärt kapital i kapitalbasen.

Det finns inga rekvisit i 1994 års kapitaltäckningslag som anger ramen för vad som kan godkännas som primärt kapital eller supplementärt kapital. Det finns anledning att överväga om man i lag närmare bör ange vilka krav som skall ställas på kapital för att kunna godkännas som primärt respektive supplementärt kapital, dels med tanke på vikten av att behålla kvaliteten på det primära kapitalet intakt, dels mot bakgrund av den problematik som omger s.k. hybridkapital. Hybridkapital är redovisningsmässigt en skuld men har i vissa avseenden karaktär av eget kapital. Ett exempel på sådant hybridkapital är primärkapitaltillskotten som finns reglerade i Finansinspektionens föreskrifter (2 kap. 11–23 §§ FFFS 2003:10).

I artikel 57 a–c i 2005 års kreditinstitutsdirektiv finns en uppräkningslista av vilka poster som får ingå i det primära kapitalet (se ovan). Enligt artikel 61 i direktivet innehåller kapitalbasbegreppet, såsom det är definierat i artikel 57 a–h, ett maximalt antal poster som kan ingå dvs. uppräkningslistan är uttömmande. Dessa poster består enbart av poster som redovisas som eget kapital. Genom att hybridkapital, inklusive, primärkapitaltillskott, redovisas som en skuld omfattas det således inte av uppräkningslistan, vilket innebär att det inte överensstämmer med direktivets ordalydelse att räkna in hybridkapital i det primära kapitalet.

Frågan är om det finns skäl som talar för att ändå tillåta hybridkapital, t.ex. primärkapitaltillskott, i det primära kapitalet. Principerna för vilket kapital som skall få räknas in i Tier 1, dvs det primära kapitalet, behandlades av Baselgruppen 1998, som ett svar på utvecklingen av innovativa kapitalinstrument på finansmarknaderna. Resultatet av detta arbete blev att kapitalbasreglerna för Tier 1-kapital fick en vidare tolkning medan regeltexten behölls oförändrad. Denna nya syn på Tier 1-kapital offentliggjordes i ett pressmeddelande den 27 oktober 1998. Några av de krav som ställdes upp på Tier 1-kapitalet var följande:

- det skall vara utgivet och till fullo inbetalt,
- icke-kumulativt,
- det skall ha förmåga att löpande absorbera förluster inom banken,
- det skall vara efterställt alla andra skulder i banken,
- det skall vara permanent,
- återköp på utgivarens initiativ skall tidigast få ske efter fem år och då endast med behörig myndighets godkännande, och
- räntebetalning får endast ske om det finns utdelningsbara medel tillgängliga i banken.

Genom de krav som ställdes upp uppnåddes en flexibilitet samtidigt som det primära kapitalets integritet behölls.

I 2005 års kreditinstitutsdirektiv har man inte ändrat definitionerna av primärt och supplementärt kapital med anledning av de omtolkade Baselreglerna. Anledningen till att man inte har sett över definitionerna är man avvaktar tills en planerad grundläggande revision av kapitalbasreglerna har genomförts.

Det finns ett flertal medlemsstater som tillåter hybridkapital i det primära kapitalet trots att kreditinstitutsdirektivet inte medger det. Som exempel kan nämnas Danmark, Tyskland, Storbritannien, Frankrike, Italien, Spanien, Belgien, Nederländerna och Irland. Hybridkapitalet är förenat med olika villkor i respektive land men gemensamt för dessa är att de uppfyller de nya kraven som Baselreglerna ställer upp för Tier 1-kapital. Även Sverige tillåter hybridkapital i det primära kapitalet i gällande rätt genom att Finansinspektionen har utfärdat föreskrifter som s.k. primärkapitaltillskott.

Man kan således säga att, i avvaktan på att direktivets regler för kapitalbasen omarbetas, så har det vuxit fram en europeisk praxis som innebär att hybridkapital får ingå i det primära kapitalet, förutsatt att villkoren för Tier 1-kapital enligt Baselreglerna är uppfyllda.

Institut från länder som tillåter hybridkapital i det primära kapitalet kan få en fördel i jämförelse med sina svenska motsvarigheter genom att finansieringskostnaden för dessa hybridinstrument generellt sett är lägre än för eget kapital. Det är önskvärt att de svenska instituten så långt som möjligt skall kunna tillämpa samma regler som sina utländska motsvarigheter, vilket talar för att tillåta hybridkapital som uppfyller kraven för Tier 1-kapital enligt Baselreglerna i det primära kapitalet även fortsättningsvis.

Det görs den bedömningen att hybridkapital som uppfyller Baselreglernas krav på Tier 1-kapital håller sådan kvalitet att det är förenligt med kreditinstitutsdirektivets syften att tillåta det som primärt kapital. Med utgångspunkt från det, och den praxis som finns i Europa med detta innehåll, bör möjligheten för Finansinspektionen att ge

tillstånd till sådant kapital att ingå i det primära kapitalet kvarstå. En definition på vilket hybridkapital som bör kunna tillåtas i det primära kapitalet bör inte införas i lag eftersom en sådan definition skulle bli allt för omfattande. Dessutom skulle den önskade flexibiliteten att kunna följa med den snabba utvecklingen på finansmarknaden också gå förlorad. En bestämmelse motsvarande den i 2 kap. 6 § i 1994 års kapitaltäckningslag bör därför tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

Föreskriftsrätt

I det föregående har det redovisats vilka poster som får ingå i kapitalbasen. De bestämmelser som föreslås ingå i lagen kommer inte att innehålla alla de villkor som instituten enligt kreditinstitutsdirektivet måste uppfylla för att räkna in posterna i kapitalbasen. De kommer inte heller att framgå av lagen hur de olika posterna skall värderas. Detta bör i stället regleras i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Som har nämnts i tidigare lagstiftningsärenden (prop. 2002/03:121 och 2004/05:24) kan det emellertid finnas situationer då det finns anledning för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att avvika från bestämmelserna i den nya kapitaltäckningslagen. Som exempel kan nämnas nya regler om hur tillgångarna skall värderas i redovisningen. Instituterna kommer att beräkna kapitalbasen antingen med stöd av lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller enligt IAS-förordningen. Det kan därför finnas behov av att dels göra kapitalbasereglerna neutrala i förhållande till vilka redovisningsprinciper som används, dels göra det möjligt att uppställa kvalitativa krav på de poster som får ingå i kapitalbasen. I likhet med vad som gäller enligt 1994 års kapitaltäckningslag bör det bemyndigande som ges till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer utformas så att det blir möjligt att meddela föreskrifter som begränsar vad som enligt lag annars kommer att ingå i kapitalbasen. Denna möjlighet bör dock utnyttjas med försiktighet och bara för sådana ändamål som beskrivits i det föregående eller liknande. Ett i vissa fall lämpligare alternativ till att begränsa möjligheten att räkna in en post i kapitalbasen kan vara att kräva att ytterligare poster än de som följer av lag skall avräknas från kapitalbasen. Se mer om detta i det följande.

Mot denna bakgrund bör det av lagen framgå att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om villkor för att räkna in poster i kapitalbasen, omfattningen av dessa poster och hur kapitalbasen i övrigt skall beräknas enligt samma paragrafer. Beträffande föreskriftsrätten i fråga om avräkning från kapitalbasen hänvisas till avsnitt 8.2.

8.1.2 Den utvidgade kapitalbasen enligt kapitalkravsdirektivet

<p>Promemorians förslag: Nuvarande regler om den utvidgade kapitalbasen överförs väsentligen oförändrade till den nya lagen om kapitaltäckning.</p>
--

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 13 i det nya kapitalkravsdirektivet skall reglerna i kreditinstitutsdirektivet om hur kapitalbasen bestäms tillämpas även på värdepappersföretag. I artiklarna 13–15 finns dessutom regler för värdepappersföretag som saknar motsvarighet i kreditinstitutsdirektivet.

Enligt artikel 13.2 i kapitalkravsdirektivet får de behöriga myndigheterna medge att ett institut får använda ett alternativt beräkningssätt för att beräkna kapitalbasen för att uppfylla följande kapitalkrav:

- kravet i artikel 21 att kapitalbasen i värdepappersföretag skall motsvara 25 procent av föregående års fasta omkostnader eller, om bolagets verksamhet har pågått mindre än ett år, 25 procent av de kostnader som har angetts i bolaget verksamhetsplan,

- kapitalkravet för stora exponeringar beräknat enligt artikel 28–32 och bilaga VI, samt

- kapitalkravet för positionsrisk, valutakursrisk och råvarurisk enligt bilaga I, III–IV och V.

Det sistnämnda innebär en viss förändring jämfört med 1993 års kapitalkravsdirektiv eftersom den utvidgade kapitalbasen inte längre kan användas för att täcka kapitalkravet för motpartsrisiker och avvecklingsrisiker.

Den utvidgade kapitalbasen består enligt artikel 13.2 i kapitalkravsdirektivet av följande poster.

- kapitalbasen som den definieras i kreditinstitutsdirektivet,

- institutets nettovinst i handelslagret, exklusive vissa poster, och

- efterställda skuldförbindelser som uppfyller kraven i artiklarna 13.3, 13.4 och 14. I stället för sådana efterställda skuldförbindelser, eller i kombination med dessa, kan de behöriga myndigheterna enligt artikel 13.5 tillåta att institutet räknar med sådana poster som anges i artikel 57 d–h i kreditinstitutsdirektivet (dvs. de poster som får ingå i det supplementära kapitalet)

De behöriga myndigheterna får besluta att ett institut skall räkna av de icke likvida tillgångar som anges i artikel 15, bl.a. materiella anläggningstillgångar, innehav i andra företag och underskott i dotterföretag. Om det görs, skall det samtidigt göras justeringar av kapitalbasen i första strecksatsen ovan.

Skälen för promemorians förslag: Bestämmelserna om utvidgad kapitalbas som finns i den nuvarande kapitaltäckningslagen infördes för att ge instituten möjlighet att möta de nya utvidgade kapitalkraven för marknadsrisiker som trädde i kraft 1995 (se prop. 1994/95:50 sid. 200 ff.).

Den kortaste tillåtna ursprungliga löptiden på skuldförbindelser som enligt kreditinstitutsdirektivet kan ingå i kapitalbasen är fem år. Det skall ses mot bakgrund av att kapitalbasen från början var anpassad till kapitalkravet för kreditrisiker. De låneengagemang som är förknippade med kreditrisiker är nämligen huvudsakligen långsiktiga och icke likvida och bokförs enligt lägsta värdets princip. Den handelsverksamhet som ger upphov till marknadsrisiker är däremot mer kortsiktig genom att vinster och förluster realiserar oftare. Handelslagret värderas i kapitaltäckningssammanhang till marknadsvärdet. Härigenom kan kapitalkraven för marknadsrisiker komma att variera mer i tiden än kapitalkraven för kreditrisiker. Dessa omständigheter motiverar att den

kapitalbas som används för att täcka kapitalkravet för marknadsrisker får innehålla poster av delvis annan karaktär än den kapitalbas som används för att täcka kapitalkravet för kreditrisker.

Reglerna i 1993 års kapitalkravsdirektiv har införlivats med svensk rätt genom bestämmelserna i 2 kap. 8 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Enligt den bestämmelsen får den utvidgade kapitalbasen, förutom primärt och supplementärt kapital, innehålla

- nettovinster hänförliga till institutets handelslager, och
- förlagslån med en ursprunglig löptid på minst två år.

Från dessa poster skall instituten räkna av icke likvida tillgångar.

Den utvidgade kapitalbasen får endast användas för att täcka kapitalkraven för de risker som anges i kapitalkravsdirektivet, dvs. marknadsrisker och stora exponeringar. Värdepappersbolag får även använda den utvidgade kapitalbasen för att uppfylla kapitalkravet för s.k. kostnadsrisker, vilka regleras i 2 kap. 5 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Poster som används i den utvidgade kapitalbasen får inte samtidigt användas för att täcka andra kapitalkrav.

Finansinspektionen skall enligt gällande rätt meddela föreskrifter om vilka poster som får ingå i den utvidgade kapitalbasen och omfattningen av dessa samt vilka icke likvida tillgångar som skall räknas av från kapitalbasen (8 kap. 1 § 2 kapitaltäckningslagen och 1 § 2 förordningen [2000:669] om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.). En sådan föreskriftsrätt bör även införas i den nya kapitaltäckningslagen.

De beskrivna bestämmelserna i 1994 års kapitaltäckningslag om den utvidgade kapitalbasen överensstämmer med regleringen i det nya kapitalkravsdirektivet. Nuvarande uppdelning mellan lag och föreskrifter bedöms också lämplig med hänsyn till regleringens komplexitet. Bestämmelserna i 1994 års kapitaltäckningslag bör därför utan någon ändring i sak föras över till den nya kapitaltäckningslagen.

2005 års kapitalkravsdirektiv har dock inskränkt möjligheterna att utnyttja den utvidgade kapitalbasen genom att den inte längre får användas för att täcka kapitalkraven för avvecklingsrisk och motpartsrisk. Denna förändring bör återspeglas i den nya kapitaltäckningslagen.

8.2 Avdrag från kapitalbasen

I det föregående har beskrivits vilka poster som får ingå i det primära och det supplementära kapitalet samt i den utvidgade kapitalbasen. I artikel 66 i kreditinstitutsdirektivet beskrivs dels relationen mellan det primära och det supplementära kapitalet, dels vilka poster som skall dras av från kapitalbasen.

8.2.1 Avdrag från det primära kapitalet

Promemorians förslag: Från det primära kapitalet skall räknas av immateriella anläggningstillgångar. Dessutom skall förluster uppkomna under löpande räkenskapsår räknas av från det egna kapitalet.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Av artikel 57 jämförd med artikel 66 framgår att posterna i artikel 57 i-k skall avräknas från de poster som får ingå i det primära kapitalet. De poster som skall avräknas är

- kreditinstitutets innehav av egna aktier till bokfört värde
- vissa immateriella tillgångar, nämligen
 - a) bolagsbildningskostnader, och
 - b) immateriella anläggningstillgångar, däribland goodwill
- förluster under löpande räkenskapsår

De nu beskrivna reglerna är desamma som i 2000 års direktiv.

Enligt artikel 13 i kapitalkravsdirektivet skall reglerna och avräkning tillämpas även på värdepappersföretag

Skälen för promemorians förslag: Enligt artikel 57 i skall egna aktier som innehas av institutet räknas av från kapitalbasen. Enligt 4 kap. 1 § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag och 4 kap. 14 § årsredovisningslagen (1995:1554) skall emellertid egna aktier inte tas upp som en tillgång i balansräkningen. Det är därför inte nödvändigt att i den nya lagen ta in en bestämmelse som föreskriver avräkning för innehav av egna aktier.

Artikel 57 j hänvisar till immateriella anläggningstillgångar som avses i artikel 4.9 i bankredovisningsdirektivet (86/635/EEG). Regeln i bankredovisningsdirektivet hänvisar i sin tur till immateriella anläggningstillgångar enligt artikel 9 i det fjärde bolagsrättsliga direktivet 78/660/EEG). Dessa immateriella anläggningstillgångar återfinns i svensk rätt i bilaga 1 till lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, punkten 9 under rubriken tillgångar. Av den nya kapitaltäckningslagen bör det framgå att avräkning skall ske för dessa poster. Detta innebär en förändring i jämförelse med 1994 års kapitaltäckningslag, som föreskriver att avräkning endast skall ske för övervärden vid förvärv av rörelse (inkrämgoodwill). Eftersom det av 2 kap. 54–57 §§ Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2003:10) om kapitaltäckning och stora exponeringar framgår att avdrag skall ske även för sådana immateriella anläggningstillgångar som anges i bilagan till lagen om årsredovisningslagen, innebär dock inte lagändringen någon förändring av gällande rätt som den framgår av lag och föreskrifter. För tydlighetens skull är det emellertid önskvärt att samla alla bestämmelser om avräkning för immateriella anläggningstillgångar i lag.

Enligt artikel 57 k i det nya kreditinstitutsdirektivet skall instituten räkna av väsentliga förluster under löpande räkenskapsår från det egna kapitalet. Regeln är införd i gällande rätt genom 2 kap. 7 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Eftersom ingen förändring har skett i 2005 års direktiv jämfört med det föregående direktivet bör en motsvarande bestämmelse införas i den nya kapitaltäckningslagen.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör liksom för närvarande meddela närmare föreskrifter om villkor för att räkna av poster från kapitalbasen. Härigenom är det möjligt att föreskriva att fler poster än de som framgår av den nya kapitaltäckningslagen skall avräknas.

8.2.2 Avdrag från kapitalbasen för tillskott i finansiella företag

Promemorians förslag: Från det primära och supplementära kapitalet skall i lika delar avräknas det bokförda värdet av aktier och vissa tillskott i företag inom finansiell sektor. Om det avdrag som skall göras från det supplementära kapitalet är större än detta, skall överskottet avräknas från det primära kapitalet.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll

Avräkning av poster från det primära och det supplementära kapitalet

Av artikel 57 l–p framgår att avräkning skall ske för innehav av ägarposter, fordringar med efterställd rätt till betalning och vissa andra instrument som ett kreditinstitut innehar hos kreditinstitut, finansiella institut, försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och holdingförsäkringsföretag. De poster som skall avräknas är följande:

– ägarposter i andra kreditinstitut och finansiella institut som motsvarar mer än 10 procent av dessa instituts kapital (punkten l),

– fordringar med efterställd rätt till betalning samt vissa andra instrument som återfinns i artikel 63 och 64.3 i direktivet som ett kreditinstitut innehar hos andra kreditinstitut eller finansiella institut, i vilka kreditinstitutet har en ägarandel som i varje enskilt fall motsvarar mer än 10 procent (punkten m),

– ägarposter i andra kreditinstitut och finansiella institut som motsvarar högst 10 procent av det mottagande institutets kapital, fordringar med efterställd rätt till betalning samt vissa andra instrument som återfinns i artikel 63 och 64.3 i direktivet som ett kreditinstitut innehar hos andra kreditinstitut och finansiella institut än de som nämnts i föregående strecksats och som tillsammans överstiger 10 procent av institutets egen kapitalbas (punkten n),

– ägarintressen i försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag (punkten o),

– vissa andra instrument som företaget har i företagen i föregående strecksats, t.ex. kumulativa preferensaktier, förlagslån och fordringar med efterställd rätt till betalning (punkten p).

Dessa bestämmelser är desamma jämfört med tidigare direktiv.

Hur avräkningen skall ske

Enligt artikel 66.2 skall avräkning av de ovan nämnda posterna göras med hälften från det primära kapitalet, efter avdrag för posterna i artikel 57 i–k (egna aktier till bokfört värde, vissa immateriella tillgångar och

förluster under löpande räkenskapsår) och hälften från det supplementära kapitalet (se avsnitt 8.2.1). Avräkningen skall göras med tillämpning av de begränsningsregler som finns i artikel 66.1 (se avsnitt 8.3). Om det belopp som skall avräknas från de poster som får ingå i det supplementära kapitalet är större än det supplementära kapitalet, skall det överstigande beloppet avräknas från det primära kapitalet.

Regleringen i 2005 års kreditinstitutsdirektiv är förändrad jämfört med tidigare. Enligt 2000 års direktiv finns ingen regel om med vilka andelar posterna skall räknas av från primärt respektive supplementär kapital. Det var således tidigare upp till instituten att själva bestämma detta.

Kapitalkravsdirektivet

Enligt artikel 13 i kapitalkravsdirektivet skall reglerna om avräkning tillämpas även på värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag

Avräkning av tillskott i andra företag i finansiell sektor

De poster som nämns i artikel 57 l–p behandlar sådant kapital som kan ingå i ett instituts kapitalbas. Motiven för att de angivna posterna skall dras av från institutets kapitalbas är att kapital som används för risktäckning inte samtidigt skall utgöra riskkapital i ett annat institut. Smärre tillskott som i realiteten inte innebär något ansvar skall dock undantas från avräkning.

Reglerna om avräkning från kapitalbasen i 2005 års kreditinstitutsdirektiv överensstämmer väsentligen med de som finns i 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Den största skillnaden ligger i hur tillskotten i företag i finansiell sektor enligt artikel 66 i 2005 års direktiv skall avräknas. Reglerna om avräkning i 2000 års direktiv har införlivats i svensk rätt genom 2 kap. 7 § tredje–femte styckena i 1994 års kapitaltäckningslag. Regeringen har i en den 6 oktober 2005 beslutad lagrådsremiss om finansiella konglomerat förslagit att den paragrafen skall ges följande lydelse:

Avräkning skall göras med det bokförda värdet av aktierna eller vad som har skjutits till i annan form (tillskott) i

1. ett institut, ett institut för elektroniska pengar, ett försäkringsbolag eller motsvarande utländska företag,
2. ett finansiellt institut,
3. ett utländskt återförsäkringsföretag, eller
4. ett försäkringsholdingföretag.

En sådan avräkning skall göras om

1. institutets ägarandel överstiger 5 procent av företagets kapital, eller
2. i det fall ägarandelen är mindre än enligt 1 och,
 - a) tillskottet eller summan av tillskotten överstiger 5 procent av det egna kapitalet eller de egna fonderna i företaget eller det sammanlagda bokförda värdet av sådana tillskott överstiger 10 procent av summan av institutets primära och supplementära kapital, eller
 - b) institutet har ett ägarintresse i det andra företaget.

Avräkning skall inte göras för tillskott som belöper på företag som omfattas av samma gruppbaseade redovisning som institutet genom fullständig konsolidering eller genom en klyvningsmetod.

Avräkning skall inte heller göras för tillskott som belöper på företag som gemensamt med institutet omfattas av tillsyn enligt lagen (2006:000) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.

I lagrådsremissen anför regeringen bl.a. följande:

Enligt konglomeratdirektivets ändring i artikel 34.2 i kreditinstitutsdirektivet skall avräkning ske för *ägarposter* i institut och finansiella institut. Avräkning skall också ske för *fordringar med efterställd rätt till betalning* och sådana instrument som avses i artikel 35 i kreditinstitutsdirektivet, bl.a. *vissa värdepapper med obegränsad löptid och vissa andra instrument som uppfyller vissa närmare angivna villkor*. I dessa avseenden innebär det inte någon materiell ändring i direktivet. Någon ändring i kapitaltäckningslagen behöver därför inte göras för att det skall framgå att innehav av sådana poster i institut och finansiella institut skall räknas av. Det bör dock klargöras att även innehav av sådana poster i institut för elektroniska pengar samt i sådana utländska företag som motsvarar institut skall räknas av. Dessutom kan det bokförda värdet av ägarposter i vissa fall skilja sig från det belopp som ursprungligen skjutits till som aktiekapital, exempelvis om ned- eller uppskrivning av aktierna skett. Av kapitaltäckningslagen bör det därför framgå att avdraget gäller det bokförda värdet av aktierna.

Enligt den nya lydelsen av artikel 34.2 skall avräkning också ske för *kumulativa preferensaktier med begränsad löptid* (se artikel 35 i samma direktiv) samt *vissa skuldförbindelser med efterställd rätt till betalning med en ursprunglig löptid av minst fem år* (se artikel 36.3 i samma direktiv). Kumulativa preferensaktier klassas som aktiekapital i svensk rätt och någon ändring i kapitaltäckningslagen behöver därför inte göras för att det skall framgå att avdrag skall ske.

Med tillskott avses enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2003:10) om kapitaltäckning och stora exponeringar annat riskbärande kapital än aktiekapital, t.ex. förlagslån och inbetald garantifond samt vissa aktieägartillskott. Någon lagändring för att sådana förlagslån som avses i artikel 36.3 skall avräknas bedöms därför inte heller nödvändig.

Kreditinstitutsdirektivet anger vidare hur stora ägarposterna eller tillskotten i ett *institut eller ett finansiellt institut* skall vara för att räknas av. I dessa avseenden innebär de ändringar av lydelsen som görs genom konglomeratdirektivet inte någon ändring i sak. Det bedöms därför inte finnas anledning att ändra motsvarande bestämmelser i kapitaltäckningslagen, som delvis är strängare än det minimikrav som kommer till uttryck i kreditinstitutsdirektivet. De gränsvärden som tidigare ansetts lämpliga bör alltså fortsätta att gälla.

Kreditinstitutsdirektivet i dess tidigare lydelse föreskrev inte att någon avräkning skall göras för ägarposter eller tillskott i *försäkringsföretag*. Så har emellertid ändå skett i svensk rätt, varvid gränsvärdena för när avräkning skall ske är desamma som de som gäller i fråga om ägarposter eller tillskott i kreditinstitut och värdepappersbolag. Enligt den ändring som genom konglomeratdirektivet görs i kreditinstitutsdirektivet skall avräkning nu ske för ägarintressen i försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag. Mot den bakgrunden bör det i kapitaltäckningslagen anges att avräkning skall ske för innehav i försäkringsbolag och motsvarande utländska företag, utländska återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag.

Enligt direktivet skall avräkning ske för *ägarintressen* i försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingbolag. I avsnitt 7.2 beskrivs vad som avses med ägarintressen. Om direktivet följs skulle det för försäkringsföretagens del som regel medföra en höjning av de nu gällande gränsvärdena för när avräkning skall ske.

En höjning skulle innebära att olika gränsvärden för när avräkning skall ske blev gällande för å ena sidan kreditinstitut och å andra sidan försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag. Syftet med avräkningsbestämmelsen är att undvika s.k. double gearing, dvs. att det kapital som skall användas till skydd för institutets

verksamhet samtidigt utgör riskkapital i ett annat institut eller försäkringsföretag (prop. 1994/95:50 s. 207). Det intresset bedöms väga lika tungt oavsett om institutet äger aktier eller har skjutit till kapital i ett annat företag inom bank- eller värdepapperssektorn eller om tillskottet avser försäkringssektorn. Det finns därför inte anledning att för dessa sektorer ha olika gränser för när avräkning bör ske. Av detta följer vidare att de gränser som enligt kapitaltäckningslagen i dag gäller för när avräkning skall ske för innehav i försäkringsföretag inte bör ändras. Dessutom bör samma gränser tillämpas för avräkning av innehav i återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag.

Kapitaltäckningslagen behandlar bara olika typer av kapitalbindningar, medan konglomeratdirektivets definition av ägarintresse även omfattar bl.a. den situationen när ett institut har 20 procent eller mer av rösterna i ett annat företag. Även om det bedöms mindre troligt att ett institut har ett ägarintresse utan att det samtidigt har en kapitalandel av den storlek som föreskrivs i kapitaltäckningslagen, dvs. minst fem procent, bör den befintliga bestämmelsen kompletteras med att avdrag skall ske även när det finns ett ägarintresse i ett annat företag inom bank och värdepapperssektorn eller försäkringssektorn.

Enligt kreditinstitutdirektivet skall inte bara ägarposterna dras av utan även vissa andra instrument i försäkringsföretag etc. i vilka ett institut har ägarintresse. Dit hör sådana instrument som avses i artikel 16.3 i första skadeförsäkringsdirektivet och 18.3 i första livförsäkringsdirektivet (numera artikel 27.3 i livförsäkringsdirektivet). De instrument som räknas upp där är samma instrument som nämns i artiklarna 35.2 och 36.2 i kreditinstitutdirektivet, dvs. värdepapper med begränsad löptid och vissa andra instrument som uppfyller vissa villkor, kumulativa preferensaktier med begränsad löptid och vissa skuldförbindelser med efterställd rätt till betalning med en ursprunglig löptid av minst fem år. Som har nämnts i det föregående behövs ingen ändring göras i kapitaltäckningslagen (2 kap. 7 §) för att dessa instrument skall omfattas av avräkningskravet.

Som ett alternativ till avräkning från kapitalbasen är det möjligt för medlemsstaterna att tillåta att kreditinstitut tillämpar någon av konglomeratdirektivets metoder för beräkning av kapitalbas och kapitalkrav för ett finansiellt konglomerat (se avsnitt 9.1). En tillämpning av dessa beräkningsmetoder innebär att motsvarande elimineringar av innehav och tillskott görs i en separat beräkning. Detta blir därför en mer komplicerad procedur än om avdrag görs direkt vid beräkningen av institutets individuella kapitalbas. Av denna anledning bör inte detta alternativ tillåtas.

Sedan tidigare är det enligt kreditinstitutdirektivet möjligt för medlemsstaterna att förordna att moderföretag som är föremål för gruppbasead tillsyn vid beräkningen av den egna icke-gruppbaseade kapitalbasen inte behöver göra avdrag för ägarposter i andra kreditinstitut och finansiella institut som omfattas av sammanställningen. Av kapitaltäckningslagen framgår att avräkning inte behöver göras för tillskott som belöper på företag som omfattas av gruppbasead redovisning genom fullständig konsolidering eller genom en klyvningsmetod. Den ändring i artikel 34.2 i kreditinstitutdirektivet som görs genom artikel 29.4 i konglomeratdirektivet innebär att medlemsstaterna får föreskriva att avräkning från den individuella kapitalbasen inte heller behöver ske om företagen omfattas av den särskilda tillsynen över finansiella konglomerat.

Denna undantagsbestämmelse innebär t.ex. att ett institut som äger ett försäkringsföretag inte behöver dra av innehavet i försäkringsföretaget vid beräkningen av den individuella kapitalbasen. I promemorian föreslogs att en sådan undantagsbestämmelse skall tas in i kapitaltäckningslagen. *Finansinspektionen* har emellertid avstyrkt att bestämmelsen införs.

Att införa en sådan bestämmelse motiveras av att de risker som innehavet medför kan beaktas genom det kapitalkrav som ställs på konglomeratnivå. Som *Finansinspektionen* konstaterar i sitt remissvar fokuserar tillsynen redan i dag i relativt stor utsträckning på den övergripande gruppnivån. Att införa den nämnda undantagsbestämmelsen kan därför sägas ligga i linje med denna inriktning. En sådan bestämmelse innebär visserligen att kapitalbasen kommer att bestämmas på olika sätt beroende på om institutet ingår i ett finansiellt konglomerat eller inte. *Finansinspektionen* påpekar att detta gör att jämförelser av kapital situationen mellan enskilda institut kompliceras. Redan i dag måste emellertid *Finansinspektionen* när den

jämför kapitalsituationen mellan olika institut ta hänsyn till om institutet ingår i en finansiell företagsgrupp eller inte. Vi anser därför att bestämmelsen bör tas in i kapitaltäckningslagen.

Av den utformning lagförslagen gavs i promemorian följer att avdrag även får göras vid beräkningen av den gruppbaseade kapitalbasen. Som har nämnts i det föregående får undantaget för avräkning från kapitalbasen emellertid bara göras vid beräkningen av den individuella kapitalbasen. För att klargöra detta föreslår vi att det införs en uttrycklig bestämmelse som anger att undantagsbestämmelsen inte är tillämplig vid beräkningen av kapitalbasen för finansiella företagsgrupper.

Inte någon av remissinstanserna hade någon invändning mot gränsvärdena under remissbehandlingen av den promemoria som låg till grund för lagrådsremissen.

Bestämmelserna i 2 kap. 7 § i 1994 års kapitaltäckningslag är strängare än de motsvarande reglerna i 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Gränserna har såvitt avser de företag som tillhör banksektorn och för försäkringsföretag använts sedan länge och har såvitt känt fungerat väl. I lagrådsremissen föreslås dock den nyheten att avdrag skall ske inte bara för försäkringsföretag utan även för innehav i andra företag inom försäkringssektorn och att det för avräkning av sådana innehav skall tillämpas samma gränsvärden som de som tidigare gällt för innehav i företag som tillhör banksektorn och för innehav i försäkringsföretag. Som framgår av beskrivningen ovan motiverar regeringen det med att syftet med regeln – att undvika s.k. double gearing – bedöms väga lika tungt oavsett om institutet äger aktier eller har skjutit till kapital i ett annat företag inom bank- eller värdepapperssektorn eller om tillskottet avser försäkringssektorn.

Det finns inte anledning att nu göra någon annan bedömning av hur 2005 års kreditinstitutsdirektiv bör införlivas med svensk rätt än den som nyligen gjordes av regeringen i den nämnda lagrådsremissen. Bestämmelsen i 1994 års kapitaltäckningslag – såsom den föreslagits i lagrådsremissen – bör därför tas in i den nya kapitaltäckningslagen

Hur avräkning av tillskott i vissa företag inom finansiell sektor skall ske

Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall avräkningen av tillskotten i de finansiella företagen göras med hälften från det primära kapitalet – beräknat efter avdrag för posterna i artikel 57 i–k (se avsnitt 8.2.1) – och hälften från det supplementära kapitalet.

Det kan finnas fall då det supplementära kapitalet är mindre än det belopp som skall avräknas. I det fallet skall det belopp som inte kan avräknas från det supplementära kapitalet i stället räknas av från det primära kapitalet.

Bestämmelsen om avräkning enligt 1994 års kapitaltäckningslag skiljer sig från motsvarande i 2005 års kreditinstitutsdirektiv. För att införliva direktivet med svensk rätt bör därför en bestämmelse motsvarande den i direktivet tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Den bestämmelsen bör ha det innehåll som beskrivits i det föregående. Den nya bestämmelsen torde inte innebära någon förändring av institutens kapitaltäckningsgrad. Den kommer däremot att försämra relationen mellan tillgångarna och det primära kapitalet (primärkapitalgraden). De

problem som detta kan innebära för instituten tas om hand av en övergångsregel som behandlas i avsnitt 20.4.

Avräkningen skall göras efter att man tillämpat artikel 66.1 som säger att det supplementära kapitalet aldrig får överstiga det primära kapitalet samt att summan av kumulativa preferensaktier med bestämd löptid och efterställda lån, som ingår i det supplementära kapitalet, inte får uppgå till mer än hälften av det primära kapitalet (se avsnitt 8.3). Avräkningen för vissa företag i finansiell sektor påverkar således inte denna begränsningsregel.

När avräkning inte behöver sker

De behöriga myndigheterna får enligt bilaga VII, del C A, 3 medge att sådana aktier och tillskott som ett institut innehar i egenskap av marknadsgarant får ingå i handelslagret (se avsnitt 6.2). Även om det inte uttryckligen framgår av direktivet torde de poster som omfattas av ett sådant medgivande inte behöva avräknas från kapitalbasen. En bestämmelse med denna innebörd bör tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

8.2.3 Ytterligare justeringar av kapitalbasen

Promemorians bedömning: Det bör framgå av föreskrifter från regeringen, eller den regeringen bemyndigar, att instituten har möjlighet att som supplementärt kapital räkna in det överskott som uppkommer om de avsättningar som har gjorts för att täcka förluster för vissa exponeringar överstiger de förväntade förlusterna för dessa exponeringar eller att från kapitalbasen räkna av ett motsvarande underskott. Även en bestämmelse om att instituten skall avräkna förväntade förlustbelopp för aktieexponeringar samt vissa belopp för exponeringar genom värdepapperiseringspositioner från kapitalbasen bör framgå av föreskrifter.

Föreskriftsrätten behandlas i avsnitt 8.1.1.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: En ny post som skall läggas till eller räknas av från kapitalbasen finns reglerad i artikel 57 q och artikel 63.3 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv. Det rör sig om skillnaden mellan de avsättningar som har gjorts i balansräkningen för att täcka förluster för vissa exponeringar och de förväntade förlusterna för dessa exponeringar.

Regeln togs upp till diskussion i ett sent skede i Basel II-förhandlingarna. Instituterna argumenterade för att förväntade förluster i allmänhet täcks av olika slags avsättningar i balansräkningen. Bankerna ansåg därför att kapitalbasen enbart skulle användas för att täcka förluster som *inte* var förväntade. Man menade att i den mån som avsättningarna för förluster motsvarade de förväntade förlusterna så skulle ingen ytterligare kapitaltäckning behövas för dessa. En sådan regel togs också in i Basel II-överenskommelsen, och sedan i 2005 års direktiv.

Enligt bilaga VII, del 1, punkt 34 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall instituten jämföra de avsättningar som gjorts för att täcka förluster för

vissa exponeringar med de förväntade förlusterna för dessa exponeringar, beräknade enligt bilaga VII, del 1, punkterna 28, 29 och 33. Det innebär att alla avsättningar och värde regleringar som har gjorts, förutom de som avser aktieexponeringar (vilka regleras i punkterna 30–32) kan beaktas. Förväntade förlustbelopp för värdepapperiserade exponeringar, samt värde regleringar och avsättningar som avser dessa exponeringar, skall heller inte tas med i denna beräkning (se vidare avsnitt 10.3.2).

Om de gjorda avsättningarna överstiger de motsvarande förväntade förlusterna, får instituten enligt artikel 63.3 i direktivet räkna in överskottet som supplementärt kapital i kapitalbasen med en summa motsvarande högst 0,6 procent av det sammanlagda riskvägda beloppet för institutet beräknat enligt internmetoden.

Om det i stället visar sig att avsättningarna är mindre än motsvarande förväntade förluster skall institutet enligt artikel 57 q i direktivet dra av underskottet i sin helhet från kapitalbasen.

De aktieexponeringar och värdepapperiserade exponeringar som inte får tas med i beräkningen ovan skall i stället enligt artikel 57 q–r i sin helhet räknas av från kapitalbasen.

Enligt artikel 66.2A skall man bortse från artikel 57 q och r och artikel 63.3 vid tillämpning av reglerna om stora exponeringar i avsnitt 15.

Enligt artikel 13 i kapitalkravsdirektivet skall de ovan nämnda bestämmelserna gälla även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians bedömning: Reglerna i 2005 års kreditinstitutsdirektiv om hur man beräknar förväntade förlustbelopp har inte ansetts lämpade att ta in i den nya kapitaltäckningslagen, bl.a. på grund av reglernas komplexitet och omfattning. Det har i stället överlämnats till regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, att reglera beräkningsmetoden i föreskrifter, se avsnitt 10.3.2). Detta talar för att även reglerna för hur avsättningar för förluster i förhållande till motsvarande förväntade förluster skall påverka kapitalbasen också bör framgå av sådana föreskrifter.

De regler om kapitalbasen som har föreslagits i tidigare avsnitt gäller dessutom för samtliga institut, oavsett vilken metod de använder för beräkning av kreditrisk. Möjligheten att räkna in de ovan nämnda posterna i det supplementära kapitalet, liksom skyldigheten att avräkna dem från kapitalbasen, gäller emellertid bara för företag som beräknar kapitalkravet för kreditrisker enligt internmetoden, vilket även det talar för att dessa regler bör tas om hand i föreskrifter.

Sammantaget bör således bestämmelserna för hur avsättningar för förluster i förhållande till motsvarande förväntade förluster skall påverka kapitalbasen hanteras i föreskrifter meddelade av regeringen, eller den regeringen bemyndigar. Bestämmelserna bör lämpligen spegla reglerna i artikel 57 q och r samt artikel 63.3 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Bestämmelserna tillämpas inte för stora exponeringar och kvalificerade innehav av aktier och andelar

Enligt kreditinstitutsdirektivet skall man bortse från posterna i artikel 57 q och r och 63.3 vid tillämpningen av reglerna om stora exponeringar och kvalificerade innehav av aktier och andelar i icke-finansiella företag. Detta skall ses mot bakgrund av att dessa regler i princip har lämnats

oförändrade i 2005 års kreditinstitutsdirektiv och att ett förändrat kapitalbasbegrepp skulle kunna påverka de nuvarande gränsvärdena för stora exponeringar och kvalificerade innehav. Dessa bestäms nämligen med utgångspunkt från kapitalbasens storlek.

Att de aktuella posterna inte skall beaktas vid tillämpningen av bestämmelserna om stora exponeringar eller kvalificerade innehav bör i konsekvens med vad som anförts hanteras i föreskrifter.

8.3 Begränsningar i kapitalbasen

Promemorians förslag: Det primära kapitalet skall uppgå till minst hälften av kapitalbasen.

Kreditinstitutsdirektivets innehåll: I artikel 66.1 a och b i kreditinstitutsdirektivet finns två begränsningsregler för kapitalbasen. Dessa är följande

a) det supplementära kapitalet får inte överstiga 100 procent av det primära kapitalet efter avdrag för summan av posterna i artikel 57 i–k,

b) summan av följande två poster får inte överstiga 50 procent av det primära kapitalet efter avdrag för summan av posterna i artikel 57 i–k:

– förpliktelser som gäller för medlemmar i kreditinstitut, bildade som kooperativa institut, och solidariska förpliktelser för låntagare hos vissa institut av sådan fonddkaraktär som avses i artikel 64.3 (artikel 57 g), samt

– kumulativa preferensaktier med bestämd löptid samt sådana skuldförbindelser med efterställd rätt till betalning som avses i artikel 64.3 (artikel 57 h).

Enligt artikel 66.3 får de behöriga myndigheterna medge att ett institut överskrider dessa gränsvärden under förhållanden som är exceptionella och av tillfällig natur.

Skälen för promemorians förslag: Det faktum att det primära kapitalet är av högre kvalitet i risktäckningshänseende än det supplementära kapitalet ligger till grund för både det nuvarande och 2005 års kreditinstitutsdirektiv. Reglerna som återfinns i artikel 66 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv är desamma som i det tidigare.

Svensk rätt måste innehålla båda de gränsvärden som beskrivs i det föregående. Det har inte kommit fram några skäl att införa strängare regler än i kreditinstitutsdirektivet.

En regel motsvarande den i artikel 66.1 a i 2005 års kreditinstitutsdirektiv är införd i 2 kap. 6 § andra meningen i 1994 års kapitaltäckningslag. Där sägs att det primära kapitalet skall utgöra minst hälften av kapitalbasen. Den bestämmelsen bör föras över till den nya kapitaltäckningslagen.

Regeln i artikel 66.1 b har i gällande rätt införts genom Finansinspektionens föreskrifter. Möjligheten att räkna in kumulativa preferensaktier i det supplementära kapitalet kommer inte att framgå av lag. De kumulativa preferensaktierna kan ingå i kapitalbasen först efter tillstånd av Finansinspektionen. Detta har kombinerats med en möjlighet för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilka poster som kan ingå i kapitalbasen. Det är mot denna bakgrund lämpligast att i sådana föreskrifter reglera även

förhållandet mellan de kumulativa preferensaktierna och de efterställda skuldförbindelserna å ena sidan och det primära kapitalet å andra sidan.

9 Det sammanlagda kapitalkravet

9.1 Det sammanlagda kapitalkravet enligt huvudregeln

Promemorians förslag: Ett institut skall vid varje tidpunkt ha en kapitalbas som åtminstone motsvarar summan av de kapitalbaser som krävs för att uppfylla kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker.

Kapitalkravet för kreditrisker skall uppgå till åtta procent av de riskvägda exponeringarna. Det beräknas på samtliga exponeringar utom de som

1. ingår i handelslagret, eller
2. har räknats av från kapitalbasen.

Kapitalkravet för marknadsrisker avser positionsrisker, avvecklingsrisker och motpartsrisker beräknade på positioner i handelslagret och råvarurisker och valutakursrisker beräknade för hela verksamheten. Dessutom skall det beräknas ett särskilt kapitalkrav för exponeringar i handelslagret som överstiger gränsvärdena för stora exponeringar (avsnitt 15.3).

Kapitalkravet för de operativa riskerna skall beräknas för hela verksamheten.

Kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Instituten skall ha ett buffertkapital, den s.k. kapitalbasen, som skydd mot förluster i verksamheten. Hur stor kapitalbasen skall vara, bestäms av riskerna i verksamheten.

Enligt artikel 75 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall medlemsstaterna kräva att kreditinstitut kan redovisa en kapitalbas som vid varje tillfälle är minst lika med det sammanlagda beloppet av kapitalkrav för:

1. kreditrisk och utspädningsrisk i all affärsverksamhet, med undantag för verksamhet i handelslagret och icke likvida tillgångar som dragits från kapitalbasen. Kapitalkravet skall uppgå till åtta procent av de riskvägda exponeringarna beräknade i enlighet med de metoder som föreskrivs i kreditinstitutsdirektivet.

2. positionsrisk, avvecklingsrisk och motpartsrisk samt, om institutet fått tillstånd att överskrida gränserna för stora exponeringar, stora exponeringar utöver dessa gränser för verksamhet i handelslagret beräknade i enlighet med artikel 18 i 2005 års kapitalkravsdirektiv.

3. valutarisk och råvarurisk i all affärsverksamhet beräknade i enlighet med artikel 18 i 2005 års kapitalkravsdirektiv.

4. operativa risker i all affärsverksamhet beräknade i enlighet med kreditinstitutsdirektivet.

Enligt artikel 20 i 2005 års kapitalkravsdirektiv skall, om inte annat föreskrivs, kapitalkraven i artikel 75 i kreditinstitutsdirektivet även gälla för värdepappersföretag (se även avsnitt 9.2).

Skälen för promemorians förslag: 2005 års direktiv innebär inte några egentliga förändringar av hur kapitalbasens miniminivå (kapitalkravet) bestäms. Liksom enligt gällande rätt bestäms kapitalbasens miniminivå av kapitalkraven för de olika risktyperna. Tidigare uppställde direktiven dock bara kapitalkrav för kreditrisker

respektive för positionsrisk, avvecklingsrisk, motpartsrisk, valutarisk och råvarurisk (s.k. marknadsrisk). 2005 års direktiv innehåller utöver detta även ett särskilt kapitalkrav för operativa risk som inte funnits tidigare.

Vilka metoder som skall användas för att beräkna kapitalkravet för respektive risktyp framgår inte av artikel 75 utan av andra regler i kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet. Förutom att det införs regler om hur kapitalkravet för operativa risk bestäms, innehåller 2005 års kreditinstitutsdirektiv nya regler av betydelse för beräkningen av kapitalkravet för kreditrisk (se nedan).

Enligt 2 kap. 1 § i 1994 års kapitaltäckningslag skall ett institut vid varje tidpunkt ha en kapitalbas som motsvarar summan av kapitalkraven för kreditrisk och marknadsrisk. I överensstämmelse med 2005 års kreditinstitutsdirektiv bör dessa element även fortsättningsvis ingå i det sammanlagda kapitalkravet enligt svensk rätt. Liksom 2000 års kreditinstitutsdirektiv och 1993 års kapitalkravsdirektiv saknar emellertid 1994 års kapitaltäckningslag ett särskilt kapitalkrav för operativa risk. För att införliva 2005 års direktiv bör även kapitalkravet för operativa risk ingå i beräkningen av det sammanlagda kapitalkravet. Av den nya kapitaltäckningslagen bör det alltså framgå att ett institut skall ha en kapitalbas som åtminstone motsvarar summan av de kapitalbaser som krävs för att uppfylla kapitalkravet för kreditrisk inklusive utspädningsrisk, marknadsrisk och operativa risk. I överensstämmelse med artikel 75 i kreditinstitutsdirektivet skall detta kapitalkrav vara uppfyllt hela tiden, dvs. vid varje tidpunkt. Hur bestämmelsen närmare skall utformas behandlas i det följande.

Enligt direktiven skall kapitalkravet för operativa risk beräknas för hela verksamheten. Detsamma gäller kapitalkraven för valutakursrisk och råvarurisk. Därutöver skall instituten för sin verksamhet beräkna ett kapitalkrav antingen för kreditrisk eller för positionsrisk, motpartsrisk och avvecklingsrisk. För detta ändamål skall instituten dela upp sin verksamhet i verksamhet som ingår i handelslagret och verksamhet som inte ingår i handelslagret. För verksamhet som ingår i handelslagret skall instituten beräkna ett kapitalkrav för positions-, motparts- och avvecklingsrisk. Om verksamheten inte ingår i handelslagret, skall de i stället beräkna ett kapitalkrav för kreditrisk. Samma verksamhet behöver alltså inte åsättas både ett kapitalkrav för kreditrisk och ett kapitalkrav för positions-, motparts- och avvecklingsrisk.

Att verksamheten kategoriseras utifrån vad som räknas till handelslagret eller inte syftar till att kapitalkravet på ett korrekt sätt skall spegla förekomsten av de risk som finns i den verksamhet som bedrivs av institutet. Verksamhet inom handelslagret kan något förenklat beskrivas som ett instituts kortsiktiga handel med värdepapper. Sådan verksamhet handlar sällan om att bedöma och hantera kreditrisk. I stället är de centrala riskkomponenterna i denna verksamhet sådana risk som innefattas i begreppet marknadsrisk. Verksamhet utanför handelslagret däremot avser i huvudsak institutens kreditgivning vilken i stort sett uteslutande handlar om institutets förmåga att bedöma och hantera kreditrisk. Kapitalkrav för risk som är oberoende av om verksamheten ingår i handelslagret eller inte, beräknas för hela

verksamheten. Genom att på detta sätt identifiera i vilka delar av verksamheten de relevanta riskerna finns och utifrån detta formulera ett kapitalkrav tillskapas ett ändamålsenligt kapitaltäckningsregelverk.

Förutom reglerna om operativa risker, som är nya, överensstämmer regleringen i 2005 års direktiv med den tidigare regleringen. Det har inte identifierats några skäl att i den nya kapitaltäckningslagen frångå direktivens reglering för vilka delar av verksamhet som de olika kapitalkraven skall beräknas. Regler motsvarande direktivets bör därför tas in i svensk rätt.

För vissa typer av värdepappersbolag som bedriver begränsad verksamhet kan emellertid behovet av ett heltäckande kapitalkrav vara mindre än för exempelvis banker. För detta ändamål ger 2005 års kapitalkravsdirektiv de behöriga myndigheterna möjligheten att – om värdepappersföretaget uppfyller särskilda villkor som föreskrivs i kapitalkravsdirektivet – medge andra kapitalkrav än de som ställs i artikel 75 i kreditinstitutsdirektivet. Dessa undantag behandlas i avsnitten 9.2 och 13.2.

Närmare om kapitalkravet för kreditrisker

Enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv skall ett institut ha en *kapitaltäckningsgrad* som uppgår till minst åtta procent för att uppfylla kapitalkravet för kreditrisker. Kapitaltäckningsgraden är ett mått som anger kapitalbasens andel av de riskvägda exponeringarna. De riskvägda exponeringarna är detsamma som värdet av institutets tillgångar i och utanför balansräkningen, riskjusterade enligt särskilda beräkningsmetoder.

Kapitalkravet för kreditrisker enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv

$$\text{Kapitaltäckningsgrad} = \frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Riskvägda exponeringar}} \geq 8\%$$

↓
Kapitalkrav

I 2005 års kreditinstitutsdirektiv används inte begreppet kapitaltäckningsgrad. Där uttrycks kapitalkravet i stället som att kapitalbasen skall uppgå till minst 8 procent av samtliga riskvägda exponeringar. Detta är dock i praktiken bara en omformulering av det kapitalkrav som gäller enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv.

Kapitalkravet för kreditrisker enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv

$$\text{Kapitalbas} \geq 8\% \times \text{riskvägda exponeringar}$$

Kapitalkrav

Enligt 1994 års kapitaltäckningslag skall ett kreditinstitut för att uppfylla kapitalkravet för kreditrisker ha en kapitalbas som motsvarar minst åtta procent av institutets riskvägda tillgångar (2 kap. 2 §). Detta motsvarar alltså det minimikrav som ställs i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Det skulle dock vara möjligt för medlemsstaterna att införa strängare regler än de som framgår av artikel 75 i kreditinstitutsdirektivet, t.ex. föreskriva ett lägsta kapitalkrav för kreditrisker som överstiger åtta procent. Det har under den tid 1994 års kapitaltäckningslag har gällt, inte funnits skäl att överväga att höja miniminivån för kapitalkravet. Att ensidigt ställa ett högre kapitalkrav för de svenska instituten än vad som i andra länder ställs på de där verksamma företagen kan försämra de svenska företagens konkurrenskraft. Här görs därför bedömningen att även den nya kapitaltäckningslagen bör innehålla en bestämmelse enligt vilken kapitalkravet för kreditrisker skall uppgå till lägst åtta procent av det riskvägda exponeringsbeloppet. Av avsnitt 7.2 framgår att Finansinspektionen ändå i vissa fall kan kräva att företagen har ett större buffertkapital än vad som följer av denna huvudregel.

Eftersom kapitalkravet är bestämt som en given procentsats av de riskvägda exponeringarna kommer kapitalkravet för kreditrisker att styras av storleken på de riskvägda exponeringarna. Ju mer riskfyllda exponeringarna är desto högre blir det riskvägda exponeringsbeloppet och därmed också det beloppsmässiga kapitalkravet. Hur de riskvägda exponeringarna beräknas är således av avgörande betydelse för kapitalkravets storlek. 2005 års kreditinstitutsdirektiv innehåller nya metoder för att beräkna de riskvägda exponeringsbeloppen (se avsnitten 10–12). Av detta följer att kapitalkravet för kreditrisker kommer att ändras trots att inte procentsatsen gör det.

Av artikel 75 a i 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår att även s.k. *utspädningsrisker* skall kapitaltäckas. Dessa risker är kopplad till verksamhet som avser ett instituts förvärv av fordringar, hushålls- eller företagsfordringar (t.ex. factoring, kontrakts- och reversfinansiering).⁹ Enligt artikel 4.24 i kreditinstitutsdirektivet definieras utspädningsrisk som risken för att beloppet av en fordran minskas på grund av krediteringar, kontant eller i annan form, till gäldenären. Detta skulle exempelvis kunna ske om det finns fel i en vara som köpts på kredit. I detta fall kan gäldenärens fordran komma att sättas ned vilket även kan komma att reducera det förvärvande institutets fordran mot gäldenären. Enligt gällande rätt beräknas inte något specifikt kapitalkrav för utspädningsrisker.

För exponeringar i form av förvärvade hushålls- och företagsfordringar beräknas alltså ett kapitalkrav både för kreditrisker och utspädningsrisker.¹⁰ Kapitalkravet för både kreditrisker och utspädningsrisker skall beräknas på institutets hela affärsverksamhet med undantag för verksamhet i handelslagret och icke likvida tillgångar om dessa har dragits av från kapitalbasen. Ett särskilt kapitalkrav för

⁹ Av artikel 87.2 och bilaga VII, del 1, punkten 26 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv (se också avsnitt 10) framgår att kapitalkravet för utspädningsrisker enbart skall beräknas för förvärvade hushålls- och företagsfordringar.

¹⁰ Kapitalkravet för kreditrisker beräknas efter det att kapitalkravet för utspädningsrisk har dragit av från exponeringsvärdet.

utspädningsrisker uppställs dessutom bara enligt en av de två huvudmetoderna för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker, nämligen internmetoden. Enligt den andra metoden, schablonmetoden, förutsätts utspädningsrisken ingå som en del av kapitalkravet för kreditrisker. Enligt internmetoden beräknas kapitalkravet för utspädningsrisker enligt samma principer som gäller för kreditrisker. I kreditinstitutsdirektivet behandlas vidare utspädningsrisker i avsnitt 3 som enligt rubriken handlar om kapitalkravet för kreditrisker. Mot denna bakgrund görs här bedömningen att det inte är nödvändigt att behandla utspädningsrisker som en särskild risktyp i den nya kapitaltäckningslagen. I stället bör begreppet kreditrisker inkludera även utspädningsrisker.

Enligt artikel 75 a skall ett institut inkludera icke likvida tillgångar¹¹ vid beräkning av kapitalkravet för *kreditrisk* om dessa tillgångar inte har dragits av från den utvidgade kapitalbasen. I avsnitt 8.1.2 föreslås dock att ett institut skall räkna av de icke likvida tillgångarna från den utvidgade kapitalbasen. Av detta följer att det i så fall inte skall beräknas något kapitalkrav för dessa tillgångar. Av artiklarna 80.1 och 87.1 i kreditinstitutsdirektivet framgår dessutom att det inte heller skall beräknas något kapitalkrav för andra tillgångar som räknats av från kapitalbasen.

För institutet innebär ett avdrag från kapitalbasen att kapitalbasen minskar med den icke likvida tillgångens värde. En sådan minskning av kapitalbasen motsvarar ett kapitalkrav på 100 procent av tillgångens (exponeringens) värde. För tillgångar som inte räknats av från kapitalbasen uppgår kapitalkravet till åtta procent av det riskvägda exponeringsbeloppet, dvs. tillgångens (exponeringens) värde multiplicerat med riskvikten. Kapitalkravet för tillgångar som dras av från kapitalbasen är alltså strängare än för andra tillgångar. Vilka typer av tillgångar som skall dras av från kapitalbasen och motiven för detta behandlas i avsnitt 8.2.

Närmare om kapitalkravet för marknadsrisk

I förhållande till gällande bestämmelser innehåller 2005 års kapitalkravsdirektiv inga genomgripande förändringar av kapitalkraven för marknadsrisk (se avsnitt 13).

Enligt 1994 års kapitaltäckningslag är marknadsrisk ett samlingsbegrepp för positionsrisk, avvecklingsrisk och motpartsrisk samt råvarurisk och valutarisk. Även i den nya kapitaltäckningslagen bör marknadsriskbegreppet användas som ett samlingsbegrepp för dessa risktyper. Även om det inte uttryckligen framgår av kapitalkravsdirektivet skall det inte beräknas något kapitalkrav för marknadsrisk för sådana poster som dragits av från kapitalbasen.

Om den behöriga myndigheten har gett ett institut tillstånd att överskrida gränserna för stora exponeringar i handelslagret skall ett ytterligare kapitalkrav beräknas för den del av exponeringen som överstiger dessa gränser. Av avsnitt 15.3 framgår att det även enligt den nya kapitaltäckningslagen bör finnas möjlighet för Finansinspektionen att

¹¹ T.ex. fastigheter.

tillåta att ett institut för exponeringar överskrider gränsvärdena för stora exponeringar. Ett institut som har fått ett sådant medgivande skall uppfylla ett ytterligare kapitalkrav.

Närmare om kapitalkravet för operativa risker

Som nämnts ovan införs genom artikel 75 d i 2005 års kreditinstitutsdirektiv ett särskilt kapitalkrav för operativa risker. Operativa risker definieras enligt artikel 3.22 som risken för förluster till följd av icke ändamålsenliga eller inte fungerande interna förfaranden, mänskliga fel, system eller yttre händelser, inbegripet rättsliga risker. Operativa risker kan i princip sägas utgöra ett samlingsbegrepp för icke-finansiella risker.

Varken det internationellt överenskomna Baselregelverket (Basel I) eller 2000 års kreditinstitutsdirektiv har tidigare innehållit något uttryckligt kapitalkrav för operativa risker. I stället har operativa risker underförstått beaktats genom att kapitalkravet för kreditrisker är mer omfattande än vad som är motiverat enbart med hänsyn till kreditriskerna. Enligt de nya reglerna kommer dock kapitalkravet för kreditrisker mer precist spegla de faktiska kreditriskerna. I syfte att kapitaltäcka de operativa riskerna är det därför nödvändigt att definiera ett separat kapitalkrav för dessa.

Hur kapitalkravet för operativa risker beräknas, behandlas i avsnitt 14.

9.2 Undantag för vissa värdepappersföretag

Promemorians förslag: Vissa värdepappersföretag skall undantas från skyldigheten att beräkna det sammanlagda kapitalkravet som summan av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker.

Kapitalkravdirektivets innehåll: Enligt artikel 20.1 i kapitalkravsdirektivet tillämpas artikel 75 i kreditinstitutsdirektivet om hur det sammanlagda kapitalkravet skall beräknas även för värdepappersföretag. Enligt artiklarna 20.2 och 20.3 i samma direktiv får emellertid de behöriga myndigheterna göra undantag från artikel 20.1 och tillåta att det sammanlagda kapitalkravet för värdepappersföretag beräknas på andra sätt.

Värdepappersbolag som inte har tillstånd att bedriva handel för egen räkning eller garantiverksamhet

Undantaget i artikel 20.2 i kapitalkravsdirektivet omfattar värdepappersföretag som inte är auktoriserade att tillhandahålla de investeringstjänster som anges i punkterna 3 och 6 i del A bilaga I i Europa Parlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG

(MiFID), dvs. handel för egen räkning eller garantiverksamhet för finansiella instrument och/eller placering av finansiella instrument på grundval av ett fast åtagande. De behöriga myndigheterna får tillåta ett sådant värdepappersföretag att ha en kapitalbas som alltid skall uppgå till eller överstiga det högsta av följande poster.

1) summan av kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker samt för exponeringar i handelslagret som överskrider gränsvärdena för stora exponeringar (enligt artikel 75 a–c i kreditinstitutsdirektivet), och

2) 25 procent av bolagets fasta omkostnader enligt artikel 21 i kapitalkravsdirektivet.

Värdepappersbolag som bedriver verksamhet med begränsad egen handel samt bolag som enbart handlar för egen räkning

Undantaget i artikel 20.3 i kapitalkravsdirektivet omfattar företag som enligt artikel 9 i samma direktiv skall ha ett startkapital på 730 000 euro och faller inom någon av följande kategorier:

a) Värdepappersföretag som handlar för egen räkning enbart i syfte att utföra en order för kunds räkning eller för att få tillträde till system för clearing och avveckling eller en erkänd börs när de uppträder som agent eller utför en kundorder.

b) Värdepappersföretag;

i) som inte innehar klienters pengar eller värdepapper,

ii) som enbart handlar för egen räkning,

iii) som inte har några externa kunder, och

iv) för vilkas transaktioner ansvaret för genomförandet och avräkningen ligger hos ett clearinginstitut och garanteras av samma clearinginstitut.

De behöriga myndigheterna får tillåta att sådana värdepappersföretag har en kapitalbas som alltid minst skall uppgå till summan av kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker samt för exponeringar i handelslagret som överskrider gränsvärdena för stora exponeringar plus 25 procent av bolagets fasta omkostnader enligt artikel 21 i kapitalkravsdirektivet.

Kostnadsregeln

Som framgår ovan gäller enligt artikel 21 i kapitalkravsdirektivet att kapitalbasen aldrig får understiga 25 procent av föregående års fasta omkostnader. Enligt artikel 20.4 a i kapitalkravsdirektivet gäller regeln i artikel 21 bara för sådana värdepappersföretag för vilka artiklarna 20.2 och 20.3 i samma direktiv är tillämpliga och på det sätt som specificeras i de nämnda artiklarna. För övriga värdepappersföretag kommer artikel 21, till skillnad från i dag, inte längre att vara tillämplig.

De behöriga myndigheterna får justera det ovan angivna kravet om det har inträffat en väsentlig förändring i verksamheten hos ett företag sedan det föregående året. Om ett företag inte har avslutat ett års verksamhet, inräknat den dag då verksamheten inleddes, är kapitalkravet 25 procent av det belopp för fasta omkostnader som anges i verksamhetsplanen om inte myndigheterna kräver att planen justeras.

Skälen för promemorians förslag: Enligt 1993 års kapitalkravsdirektiv gäller att det sammanlagda kapitalkravet för värdepappersföretag skall uppgå till summan av kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker eller 25 procent av föregående års fasta omkostnader om detta belopp är högre. Liksom för kreditinstitut finns inget uttryckligt kapitalkrav för operativa risker.

Enligt artikel 20.1 i 2005 års kapitalkravsdirektiv skall det sammanlagda kapitalkravet för ett värdepappersföretag beräknas enligt artikel 75 i kreditinstitutsdirektivet. Kapitalkravet skall alltså som huvudregel uppgå till summan av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker. De behöriga myndigheterna får dock tillåta att sådana värdepappersföretag som avses i artiklarna 20.2 och 20.3 i samma direktiv beräknar kapitalkravet på andra sätt.

Som konstateras i avsnitt 4 har utgångspunkten vid utformningen av det nya kapitaltäckningsregelverket varit att samma regler skall tillämpas för banker och värdepappersföretag. Syftet med detta är att skapa likartade konkurrensförutsättningar för banker och värdepappersbolag, som i många avseenden bedriver konkurrerande verksamhet. Samtidigt påpekas dock i skälen till kapitalkravsdirektivet att det är viktigt att vid utformningen av regelverket beakta skillnaderna i de verksamheter som olika institut inom EU bedriver.

För kreditrisker och marknadsrisker är det tämligen enkelt att konstruera kapitalkrav som beaktar sådana skillnader. Detta kommer sig av att det på ett enkelt sätt går att härleda förekomsten av kreditrisker och marknadsrisker till vissa verksamheter (t.ex. kreditgivning eller värdepappershandel) och därmed utforma ett kapitalkrav som står i direkt proportion till dessa risker. Enkelt uttryckt kan sägas att i den utsträckning ett institut tar på sig kreditrisker eller marknadsrisker i den egna verksamheten kommer detta också att avspeglas i kapitalkravet. Härigenom kommer således skillnader mellan olika instituts verksamheter att beaktas per automatik. Kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker är alltså utformade på ett sätt som säkerställer konkurrensneutralitet mellan olika institut.

För operativa risker är det dock inte möjligt att med samma träffsäkerhet utforma ett kapitalkrav som står i direkt proportion till den faktiska förekomsten av operativa risker. Detta beror framför allt på att det för de operativa riskerna inte på samma sätt som för de finansiella riskerna (kreditrisker och marknadsrisker) går att fastställa ett tydligt samband mellan avkastning och risk. De grundläggande metoder som skall användas för att beräkna kapitalkravet för operativa risker utgår från storleken på institutets nettointäkter. Även om detta mått i regel kan anses ge en god uppskattning av storleken på de operativa riskerna bör konsekvenserna av det nya kapitalkravet för instituten beaktas.

I och med att ett separat kapitalkrav har utformats för de operativa riskerna har samtidigt kapitalkravet för kreditrisker justerats ned för att det sammanlagda kapitalkravet skall ligga kvar på ungefär samma nivå som tidigare. Värdepappersföretag saknar i många fall kreditverksamhet eller bedriver bara sådan verksamhet i begränsad omfattning. Det nya kapitalkravet för operativa risker torde därför innebära att många värdepappersföretag får en väsentlig ökning av det sammanlagda kapitalkravet.

Kommissionen har undersökt effekterna på de sammanlagda kapitalkraven i värdepappersföretag vid tillämpningen av kapitalkravet för operativa risker. Denna analys bekräftar att när regelverket tillämpas på värdepappersföretag som har begränsade exponeringar mot kreditrisker och marknadsrisker, kommer det sammanlagda kapitalkravet att öka betydligt mer än vad som var avsikten i Baselöverenskommelsen.¹²

Undantagsbestämmelserna i artiklarna 20.2 och 20.3 i kapitalkravsdirektivet skall därför i huvudsak ses mot bakgrund av tillkomsten av särskilt kapitalkrav för operativa risker och de konsekvenser detta innebär för värdepappersföretagen.

Värdepappersbolag som inte har tillstånd att bedriva handel för egen räkning eller garantiverksamhet

De värdepappersföretag som enligt artikel 20.2 i kapitalkravsdirektivet får undantas är sådana företag som inte ägnar sig åt handel för egen räkning eller garantiverksamhet för finansiella instrument och/eller placering av finansiella instrument på grundval av ett fast åtagande¹³. För sådana företag får det sammanlagda kapitalkravet uppgå till summan av kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker eller 25 procent av bolagets fasta omkostnader om detta belopp är högre. Detta undantag innebär en lättnad i de fall då det sammanlagda kapitalkravet beräknat enligt artikel 75 i kreditinstitutsdirektivet, överstiger 25 procent av företagens fasta omkostnader.

De värdepappersföretag som omfattas av undantaget i artikel 20.2 i kapitalkravsdirektivet bedriver i huvudsak sådan verksamhet som innebär att kredit- och marknadsriskerna i den egna verksamheten är begränsade. Eftersom dagens kapitalkrav baseras på omfattningen av dessa risker har tillämpningen av 1993 års kapitalkravsdirektiv (och 1994 års kapitaltäckningslag) inneburit att kapitalkravet för många av dessa värdepappersföretag har uppgått till den miniminivån som gäller för värdepappersföretag, nämligen minst 25 procent av föregående års fasta omkostnader (artikel 21).

Som anförts ovan innebär skyldigheten att beräkna ett särskilt kapitalkrav för operativa risker sannolikt en väsentlig ökning av det sammanlagda kapitalkravet för de företag som avses i artikel 20.2 i kapitalkravsdirektivet. För att undvika en sådan ökning medger direktivet att dessa företag fortsätta att beräkna kapitalkravet på samma sätt som i dag.

De värdepappersföretag som omfattas av undantaget konkurrerar bara i begränsad utsträckning med banker och andra kreditinstitut. Det bör därför inte vara någon konkurrensnackdel för bankerna att dessa företag får beräkna kapitalkravet på detta sätt. Situationen är snarare den motsatta. Om inte undantaget införs försämras värdepappersföretagens konkurrenssituation eftersom de får ett omotiverat högt sammanlagt kapitalkrav. Denna omständighet tillsammans med vad som i det

¹² European Commission, 2004 Quantative Impact Study, Main Conclusions s. 5. paragraf 15.

¹³ Enligt punkterna 3 och 6 i del A bilaga I i direktiv 2004/39/EG.

föregående anförts, talar för att de svenska värdepappersbolagens bör ges samma möjligheter som sina konkurrenter i andra medlemsstater att utnyttja undantaget.

Som har nämnts ovan tar de värdepappersföretag som avses i artikel 20.2 bara i mycket liten omfattning finansiella risker i den egna verksamheten. Fallissemang i sådana bolag torde därför sällan kunna vara ett hot mot det finansiella systemets stabilitet. Därför kan ett avstående från att införa undantaget inte heller motiveras med att företagen i fråga ur ett systemskyddsperspektiv utgör en väsentlig risk.

Värdepappersbolag som bedriver verksamhet med begränsad egen handel samt bolag med som enbart handlar med egna medel

För den grupp av värdepappersföretag som är möjliga att undanta enligt artikel 20.3 i kapitalkravsdirektivet gäller ett något strängare kapitalkrav än i artikel 20.2 i samma direktiv. Kapitalbasen måste i detta fall uppgå till summan av kapitalbaserna för kreditrisker och marknadsrisker samt 25 procent av bolagets fasta omkostnader under föregående år. I detta fall ersätts kapitalkravet för operativa risker således av ett tillägg om 25 procent av de fasta omkostnaderna. För ett värdepappersföretag är det fördelaktigt att utnyttja detta undantag om kapitalkravet för operativa risker överstiger 25 procent av de fasta omkostnaderna.

Undantaget omfattar företag som enligt artikel 9 i kapitalkravsdirektivet skall ha ett startkapital på 730 000 euro och som bedriver verksamhet som faller inom någon av de två kategorier som anges i artikel 20.3 a och b. Den första kategorin omfattar värdepappersföretag som handlar för egen räkning enbart i syfte att utföra en order för kunds räkning eller för att få tillträde till system för clearing och avveckling eller en erkänd börs när de uppträder som agent eller utför en kundorder. I övrigt finns det inga begränsningar av vilka värdepappersstjänster företaget får tillhandahålla.

Den andra kategorin omfattar värdepappersföretag som bara handlar för egen räkning. Företagen i fråga innehar inte klienters värdepapper och har inte några externa kunder. Dessutom ligger ansvaret för företagets transaktioner hos ett clearinginstitut som också garanterar företagets transaktioner. Syftet med denna bestämmelse torde vara att identifiera de företag som i begränsad omfattning tar på sig finansiella risker och vars eventuella fallissemang därav utgör en begränsad risk för övriga aktörer i det finansiella systemet.

Som nämnts ovan har kommissionen i en särskild studie konstaterat att tillkomsten av kapitalkravet för operativa risker innebär en väsentlig ökning av det sammanlagda kapitalkravet för värdepappersföretag med begränsade exponeringar mot kredit- och marknadsrisker. Kommissionens beräkningar visar på att kapitalkravet för operativa risker innebär en ökning i förhållande till dagens kapitalkrav som är upp till tio gånger så stor än vad som avsågs vid utformningen av Basel II. Detta konstaterande resulterade bl.a. i att den undantagsmöjlighet som finns i artikel 20.3 togs in i kapitalkravsdirektivet.¹⁴

¹⁴ European Commission, 2004 Quantative Impact Study, Main Conclusions s. 5 paragraf 18.

Mot bakgrund av resultaten i ovanstående studie förefaller det mindre lämpligt att avstå från att införa undantaget i artikel 20.3. De kostnader i form av ett högre kapitalkrav som det nya regelverket skulle innebära för de berörda företagen framstår som omotiverade. De är inte heller rimliga i förhållanden till de fördelar som finns med att ha samma regler för kreditinstitut och värdepappersbolag. Att avstå från att införa undantaget kan inte heller motiveras med att företagen i fråga utgör en väsentlig risk ur ett stabilitetsperspektiv.

Slutsats

Mot bakgrund av vad som anförts i det föregående bör utgångspunkten vara att värdepappersbolag som anges i artiklarna 20.2 och 20.3 i kapitalkravsdirektivet skall ges möjlighet att utnyttja de där angivna undantagen. Det bör därför införas en möjlighet för dem att, efter tillstånd av Finansinspektionen, beräkna kapitalkravet på de alternativa sätt som förutsätts i dessa artiklar.

10 Beräkningen av det riskvägda exponeringsbeloppet för kreditrisker

10.1 Schablonmetoden och internmetoden

Promemorians förslag: Ett institut skall beräkna det riskvägda exponeringsbeloppet för kreditrisker enligt antingen schablonmetoden eller internmetoden.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Enligt artikel 75 i kreditinstitutsdirektivet skall ett kreditinstitut för att uppfylla kapitalkravet för kreditrisker ha en kapitalbas som uppgår till åtta procent av värdet för de sammanlagda riskvägda exponeringarna (det sammanlagda exponeringsbeloppet). Kapitalkravet för kreditrisker beräknas för exponeringar utom exponeringar i samband med verksamhet med handelslagret eller sådana exponeringar som inte räknats av från kapitalbasen (se avsnitt 9.1).

Av artikel 76 i kreditinstitutsdirektivet framgår vilka metoder som ett kreditinstitut får använda för att beräkna de riskvägda exponeringsbeloppen. Enligt artikeln skall instituten antingen använda schablonmetoden eller en metod baserad på intern riskklassificering (internmetoden). En förutsättning för att instituten skall få använda den sistnämnda metoden är dock att de behöriga myndigheterna ger ett uttryckligt tillstånd till det.

Av artikel 20 i kapitalkravsdirektivet framgår att de ovan beskrivna beräkningsmetoderna är tillämpliga även för värdepappersföretag.

Enligt både schablonmetoden och internmetoden beror det riskvägda exponeringsbeloppets storlek på exponeringens värde och riskvikt. Exponeringarnas värden och riskvikter bestäms dock på olika sätt enligt de båda metoderna. Schablonmetoden innebär i stora drag att exponeringarnas värden och deras riskvikter bestäms med stöd av på förhand givna regler i direktivet. Liksom enligt gällande rätt skall kapitalkravet för kreditrisker bestämmas med utgångspunkt från den exponeringsklass – stat, företag, hushåll – som exponeringen tillhör. För varje exponeringsklass gäller olika riskvikter. Till skillnad från i dag kan det finnas flera olika riskvikter inom samma exponeringsklass. Direktivets utgångspunkt är – något förenklat – att riskvikten skall bestämmas med stöd av den rating som exponeringarna har enligt externa kreditvärderingsföretag. Om någon rating inte finns tillgänglig, pekar direktivförslaget ut vilken riskvikt som skall gälla. Med denna metod kommer en viss exponering få samma riskvikt oavsett vilket institut som innehar exponeringen.

Internmetoden innebär – något förenklat – att instituten bygger upp egna riskklassificeringssystem. Med stöd av dessa system och inom vissa givna ramar beräknar institutet själv exponeringarnas värden och riskvikter. Med denna metod kan en viss exponerings riskvikt variera mellan olika institut. Internmetoden, som förutsätter att instituten har tämligen avancerade system, bör ge ett kapitalkrav som mer korrekt speglar risken i tillgångarna än schablonmetoden.

Skälen för promemorians förslag: Schablonmetoden som är den metod som mest liknar den som enligt 1994 års kapitaltäckningslag används för att beräkna de riskvägda exponeringsbeloppen, är relativt enkel. Det ställs inte upp några särskilda krav för att ett institut skall få använda metoden utan tanken är att metoden skall kunna användas av alla institut. Schablonmetoden är dock mer riskkänslig, dvs. den speglar på ett bättre sätt de kreditrisker instituten är exponerade för i sin dagliga verksamhet än den metod som är tillåten i dag. Internmetoden är i sin tur mer riskkänslig än schablonmetoden. Internmetoden ställer också större krav på institutens organisation än vad schablonmetoden gör.

Som framgår av avsnitt 5.2 är de regler i kreditinstitutsdirektivet som behandlar hur kapitalkravet för kreditrisker skall beräknas minimiregler. Detta innebär emellertid inte att det är möjligt för medlemsstaterna att avstå från att införa internmetoden eller schablonmetoden. Enligt skäl 34 i kreditinstitutsdirektivet är nämligen utgångspunkten att det bör finnas olika metoder för att beräkna kapitalkraven och att dessa metoder bör skilja sig åt i fråga om riskkänslighet. Av samma skäl framgår också att instituten bör ges lämpliga incitament att övergå till mer riskkänsliga metoder. Att inte införa både schablonmetoden och internmetoden skulle alltså strida mot direktivets syfte med de nya kapitaltäckningsreglerna. Av detta följer att instituten bör ha möjlighet att välja mellan att använda internmetoden eller schablonmetoden. Under vilka förutsättningar de olika metoderna får användas behandlas i följande avsnitt.

10.2 Schablonmetoden

10.2.1 Beräkningen av det riskvägda exponeringsbeloppet

Promemorians förslag: Vid tillämpning av schablonmetoden bestäms exponeringarnas värden och riskvikter med stöd av författningsbestämmelser.

Riskvikten för en exponering beror på vilken riskvikt som gäller för den exponeringsklass som exponeringen tillhör eller exponeringens kreditkvalitet enligt kreditvärderingar som gjorts av kreditvärderingsföretag som godkänts av Finansinspektionen eller enligt kreditvärderingar som gjorts av vissa exportkreditorgan.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om hur exponeringarnas värden och riskvikter skall beräknas.

Promemorians bedömning: Av en förordning meddelad av regeringen bör det framgå att

– en exponering mot en stat eller centralbank hemmahörande inom EES som är uttryckta och refinansierade i den valuta som gäller i det landet skall ges riskvikten noll (se även övergångsbestämmelserna i avsnitt 20.5).

– en exponering mot en svensk kommun skall ges samma riskvikt som en motsvarande exponering mot den svenska staten

– en exponering mot ett institut skall ges en riskvikt enligt den metod som baseras på hemstatens riskvikt.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Av reglerna i artiklarna 77–80 och i bilaga VI, del 1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår hur det riskvägda exponeringsbeloppet för kreditrisker räknas fram. Det sker i följande steg.

1. Exponeringarnas värden bestäms.
2. Exponeringarna delas in i olika exponeringsklasser.
3. För varje exponering bestäms en riskvikt.
4. Riskvikterna multipliceras med exponeringsvärdena, vilket ger det riskvägda exponeringsbeloppet.

I det följande beskrivs beräkningsmetoden mer i detalj. Hur de riskvägda exponeringsbeloppen för positioner i värdepapperiseringar skall beräknas, behandlas dock i avsnitt 12 (jfr artikel 80.5).

Av artikel 20 i kapitalkravsdirektivet framgår att de regler som beskrivs i detta avsnitt gäller även för värdepappersföretag.

Exponering och exponeringens värde

Med en exponering avses enligt artikel 77 i kreditinstitutsdirektivet en tillgång i balansräkningen eller en post utanför balansräkningen.

Av artikel 78 i kreditinstitutsdirektivet framgår hur en exponerings värde bestäms.

Enligt artikel 78.1 bestäms exponeringsvärdet för en tillgångspost – dvs. en post som tas upp som en tillgång i balansräkningen – till dess värde enligt balansräkningen. För poster utanför balansräkning som tas upp i bilaga II (bl.a. garantier, rembuser och oåterkalleliga kreditlöften), uppgår exponeringsvärdet till följande procentandelar av dess värde: 100 procent om det är en högriskpost, 50 procent om det är en medelriskpost, 20 procent om det är en medel-lågriskpost och 0 procent om det är en lågriskpost. Vilka poster som är högriskposter, medelriskposter, medel-lågriskposter eller lågriskposter framgår av bilaga II. För institut som använder den fullständiga metoden för finansiella säkerheter (se avsnitt 11.2 om möjligheten att beakta kreditriskskydd för riskreducering) finns det särskilda regler om hur värdet bestäms för vissa exponeringar som uppkommer t.ex. genom att värdepapper eller råvaror säljs, ställs som säkerhet eller lånas ut inom ramen för en repa.

Enligt artikel 78.2 skall exponeringsvärden för bl.a. vissa derivatinstrument, repor och värdepappers- eller råvarulån beräknas enligt bilaga III om motpartskreditrisker. I bilagan anges olika beräkningsmetoder. Utöver de två metoder som tillåts enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv – marknadsvärderingsmetoden och ursprungligt åtagande-metoden – får kreditinstituten använda antingen den s.k. schablonmetoden eller metoden med interna modeller. Enligt den s.k. schablonmetoden beräknas exponeringsvärdena enligt den formel som finns i bilagan. Enligt metoden med interna modeller används institutets egna modeller för att bestämma exponeringsvärdet. Den metoden får dock bara användas om den behöriga myndigheten har gett sitt tillstånd till det.

Huvudregeln är att instituten skall välja en av de angivna metoderna för beräkningen av exponeringsvärden. Inom en finansiell företagsgrupp är det dock möjligt att kombinera olika metoder.

Om en exponering är föremål för förbetalt kreditriskskydd får enligt artikel 78.3 det tillämpliga exponeringsvärdet för denna post ändras i enlighet med artiklarna 90–93 i kreditinstitutsdirektivet som handlar om reducering av kreditrisker (se avsnitt 11.2).

Enligt artikel 78.4 får utestående exponeringar med en central motpart under vissa förutsättningar bestämmas enligt särskilda regler i punkten 6 bilaga III, del 2 i kreditinstitutsdirektivet.

Exponeringsklasser

Enligt artikel 79.1 i kreditinstitutsdirektivet skall varje exponering hänföras till någon av följande 16 exponeringsklasser:

- a) Fordringar eller villkorade fordringar på nationella regeringar eller centralbanker.
- b) Fordringar eller villkorade fordringar på delstatliga eller lokala självstyrelseorgan och myndigheter.
- c) Fordringar eller villkorade fordringar på administrativa organ och icke kommersiella företag.
- d) Fordringar eller villkorade fordringar på multilaterala utvecklingsbanker.
- e) Fordringar eller villkorade fordringar på internationella organisationer.
- f) Fordringar eller villkorade fordringar på institut.
- g) Fordringar eller villkorade fordringar på företag.
- h) Fordringar eller villkorade fordringar på hushåll.
- i) Fordringar eller villkorade fordringar mot säkerhet i fastighet.
- j) Oreglerade poster.
- k) Poster som tillhör kategorier som enligt reglering präglas av hög risk.
- l) Fordringar i form av täckta obligationer.
- m) Positioner i värdepapperisering.
- n) Kortfristiga fordringar på institut och andra företag.
- o) Fordringar i form av andelar i företag för kollektiva investeringar (fondföretag).
- p) Övriga poster.

För att en exponering skall kunna hänföras till klassen för hushållsexponeringar (punkten h ovan) måste den enligt artikel 79.2 i kreditinstitutsdirektivet uppfylla följande villkor

- a) Exponeringen skall gälla antingen en eller flera enskilda personer eller en liten eller medelstor juridisk person.
- b) Exponeringen skall vara en av ett betydande antal exponeringar med liknande egenskaper, så att riskerna i samband med sådan utlåning minskas väsentligt.
- c) Det totala beloppet för skulden till kreditinstitutet och eventuella moder- och syskonföretag, inklusive eventuella förfallna exponeringar, för den kund eller den grupp av kunder med inbördes anknytning som är gäldenär får inte enligt kreditinstitutets kännedom överstiga en miljon euro. Vid bedömningen av skuldens storlek skall det dock bortses från fordringar mot säkerhet i bostadsfastigheter. Kreditinstitutet skall vidta rimliga åtgärder för att fastställa att dessa krav är uppfyllda.

Värdepapper får dock inte hänföras till klassen för hushållsexponeringar.

Enligt artikel 79.2a i samma direktiv får även nuvärdet av betalningar för leasing till konsumenter tillhöra klassen hushållsexponeringar.

Allmänt om riskvikter

För alla exponeringar som inte dras av från kapitalbasen (se avsnitt 8.2) skall det finnas riskvikter. Riskvikten, som anger hur stor del av exponeringens värde som skall räknas med när kapitalkravet bestäms, varierar mellan 0–150 procent. Riskvikten får enligt artikel 80.1 i kreditinstitutsdirektivet bestämmas av den exponeringsklass som exponeringen tillhör och av exponeringens kreditkvalitet. Kreditkvaliteten fastställs med stöd av externa kreditvärderingsföretags kreditvärderingar eller kreditvärderingar som görs av vissa exportkreditorgan.

Som framgår nedan innehåller kreditinstitutsdirektivet tämligen detaljerade regler om vilka riskvikter som får tilldelas exponeringar tillhörande olika exponeringsklasser. Om direktivet inte reglerar hur det riskvägda exponeringsbeloppet för en exponering skall beräknas, skall exponeringen enligt artikel 80.6 i samma direktiv tilldelas riskvikten 100 procent.

Enligt artikel 80.4 i kreditinstitutsdirektivet får den ursprungliga riskvikten för en exponering ändras om en exponering är föremål för förbetalt creditskydd (se avsnitt 11.2).

Enligt artikel 80.7 i direktivet får de behöriga myndigheterna under där angivna förutsättningar medge att riskvikten sätts till noll procent för ett instituts exponeringar mot en motpart som är dess moder-, dotter eller syskonföretag eller företag som står i sådant förhållande som avses i artikel 12.1 i direktiv 83/349/EEG (dvs. företag med vilka instituten har gemensam eller i huvudsak gemensam ledning). En första förutsättning är att exponeringen inte ger upphov till sådana poster som kan ingå i det primära eller supplementära kapitalet. Dessutom skall följande förutsättningar vara uppfyllda.

a) Motparten är ett institut eller ett finansiellt holdingföretag, ett finansiellt institut, ett kapitalförvaltningsbolag eller ett företag för anknutna tjänster som omfattas av tillfredsställande tillsynskrav.

b) Motparten ingår utan förbehåll i samma företagsgrupp som kreditinstitutet.

c) Samma förfaranden för riskbedömning, riskmätning och kontroll gäller för motparten som för kreditinstitutet.

d) Motparten är etablerad i samma medlemsstat som kreditinstitutet.

e) Det finns inte några rådande eller förutsedda materiella eller rättsliga hinder för att motparten snabbt skall kunna överföra medel ur kapitalbasen eller återbetala skulder till kreditinstitutet.

Enligt artikel 80.7a i samma direktiv får de behöriga myndigheterna under där angivna förutsättningar även ge noll procent i riskvikt för exponeringar mot en motpart om motparten och institutet tillhör samma system för att skydda institutet och då särskilt mot solvens- eller likviditetsproblem som kan leda till konkurs. För att det skall vara

möjligt skall bl.a. de ovan nämnda förutsättningarna i artikel 80.7 punkterna a, d och e vara uppfyllda.

Riskvikter för vissa exponeringsklasser

I bilaga VI, del I anges vilka riskvikter som skall åsättas exponeringarna tillhörande de olika exponeringsklasserna. I det följande redovisas ett urval av riskvikter. För en fullständig redogörelse hänvisas till direktivet.

För exponeringar mot *nationella regeringar och centralbanker är utgångspunkten att exponeringen* ges 100 procent i riskvikt (punkten 1), men exponeringar mot Europeiska centralbanken skall dock alltid ges noll procent i riskvikt (punkten 3).

Om det finns en kreditvärdering från ett valbart ratinginstitut (kreditvärderingsföretag) bestäms dock riskvikten för nationella regeringar och centralbanker av vilket kreditkvalitetssteg exponeringen tillhör (punkten 2).

Tabell 1

Kreditkvalitetssteg	1	2	3	4	5	6
Riskvikt	0 %	20 %	50 %	100 %	100 %	150 %

Exponeringar mot en medlemsstats nationella regering och centralbank som är uttryckta och refinansierade i den nationella valutan skall dock ges en riskvikt om noll procent (punkten 4).

Om behöriga myndigheter i tredje land som tillämpar tillsyns- och regleringssystem som minst motsvarar de system som tillämpas i EU, ger en lägre riskvikt än vad som följer av punkterna 1 och 2 ovan för exponeringar mot den egna nationella regeringen och centralbanken som är uttryckta och refinansierade i den nationella valutan, får medlemsstaterna tillåta sina kreditinstitut att ge sådana exponeringar samma riskvikt (punkten 6).

Om någon av de följande förutsättningarna är uppfyllda skall de behöriga myndigheterna även godkänna kreditvärderingar utfärdade av ett exportkreditorgan:

1. Kreditvärderingen uttrycker en konsensusklassificering från ett exportkreditorgan som godkänt OECD:s överenskommelser om riktlinjer för statsstödda exportkrediter.

2. Exportkreditorganet offentliggör sina kreditvärderingar, använder OECD:s metod och kreditvärderingen är bunden till en av de åtta minimipremierna för exportförsäkring som fastställs enligt OECD:s metod (punkterna 7 och 8).

Riskvikten för ett exportkreditorgans kreditvärdering beror på minimipremien för exportförsäkring:

Tabell 2

Minimipremie för exportförsäkring	0	1	2	3	4	5	6	7
Riskvikt	0 %	0 %	20 %	50 %	100 %	100 %	100 %	150 %

Enligt punkten 9 är utgångspunkten att exponeringar mot *delstatliga eller lokala självstyrelseorgan eller myndigheter* inom EU skall ges samma riskvikt som exponeringar mot institut (se nedan). Exponeringarna mot delstatliga eller lokala självstyrelseorgan eller myndigheter skall dock enligt punkten 10 behandlas på samma sätt som exponeringar mot den nationella regeringen inom vars territorium de är belägna, om det inte föreligger någon skillnad i risk mellan dessa exponeringar på grund av de delstatliga eller lokala självstyrelseorganens eller myndigheternas särskilda beskattningsrätt och förekomsten av särskilda institutionella ordningar som minskar risken för fallissemang. De behöriga myndigheterna skall upprätta och offentliggöra en lista över vilka delstatliga eller lokala självstyrelseorgan eller myndigheter som skall riskviktas på samma sätt som regeringen.

Om de behöriga myndigheterna i tredje land som enligt sin nationella rättsordning tillämpar tillsyns- och regleringssystem som minst motsvarar de system som tillämpas i EU, behandlar exponeringar mot delstatliga eller lokala självstyrelseorgan eller myndigheter på samma sätt som exponeringar mot den egna nationella regeringen, får medlemsstaterna tillåta sina kreditinstitut att ge exponeringar mot sådana delstatliga eller lokala självstyrelseorgan eller myndigheter samma riskvikt (punkten 12).

När det gäller exponeringar mot *administrativa organ och icke-kommersiella företag* är utgångspunkten att de skall ges riskvikten 100 procent (punkten 13). Ett offentligt organ är ett icke-kommersiellt administrativt organ som är ansvarigt inför nationella regeringar eller delstatliga eller lokala självstyrelseorgan och myndigheter eller myndigheter som enligt de behöriga myndigheternas uppfattning utövar samma ansvar som delstatliga och lokala myndigheter (artikel 4.18 i kreditinstitutsdirektivet).

De behöriga myndigheterna får dock med vissa undantag bestämma att exponeringar mot *offentliga organ* skall behandlas som exponeringar mot institut (punkten 15). I exceptionella fall skall exponeringar mot offentliga organ behandlas som exponeringar mot den regeringen inom vars jurisdiktion det offentliga organet är etablerat om den behöriga myndigheten bedömer att det inte föreligger någon skillnad i risk mellan dessa exponeringar på grund av förekomsten av en lämplig garanti som utfärdats av regeringen (punkten 15 a).

Om de behöriga myndigheterna utnyttjar någon av dessa möjligheter, får de behöriga myndigheterna i en annan medlemsstat också tillåta sina kreditinstitut att tillämpa samma riskvikt för exponeringarna i fråga (punkten 16).

Om de behöriga myndigheterna i tredje land som enligt sin nationella rättsordning tillämpar tillsyns- och regleringssystem som minst motsvarar de system som tillämpas i gemenskapen, behandlar exponeringar mot offentliga organ på samma sätt som exponeringar mot institut, får medlemsstaterna tillåta sina kreditinstitut att ge exponeringar mot sådana offentliga organ samma riskvikt (punkten 17).

Av punkten 10 a följer att exponeringar *kyrkor och religiösa samfund* som bildats som juridiska personer enligt offentlig rätt och som har laglig rätt att uppbära skatt behandlas som exponeringar mot institut. Av punkten 18 följer dock dock att exponeringar mot kyrkor och religiösa

samfund som bildats som juridiska personer enligt offentlig rätt och som har laglig rätt att uppbära skatt skall behandlas som exponeringar mot offentliga organ. Av detta följer att exponeringarna skall behandlas som exponeringar mot institut eller, i exceptionella fall, som exponeringar mot regeringen i den stat där de är etablerade.

Utgångspunkten är att exponeringar mot *multilaterala utvecklingsbanker* i huvudsak skall behandlas på samma sätt som exponeringar mot institut. De multilaterala utvecklingsbanker som räknas upp i punkten 21 – bl.a. Nordiska investeringsbanken, Europeiska investeringsbanken och Europeiska investeringsfonden – skall dock ges riskvikten noll procent. En andel av kapitalet i Europeiska investeringsfonden som tecknats men inte betalats skall dock enligt punkten 22 ges riskvikten 20 procent.

Av punkten 23 framgår att exponeringar mot Europeiska gemenskapen, Internationella valutafonden och Banken för internationell betalningsutjämnning (BIS) skall ges riskvikten noll procent.

Enligt artikel 80.3 i kreditinstitutsdirektivet skall medlemsstaterna besluta vilken av två metoder som skall användas för beräkningen av det riskvägda beloppet för exponeringar mot *institut* (dvs. kreditinstitut och värdepappersföretag). Inte enligt någon av dessa metoder får ett institut som saknar kreditvärdering, ges en riskvikt som är lägre än den som ges till exponeringar mot dess nationella regering.

Den ena metoden bygger på kreditkvaliteten hos den stat enligt vars rätt kreditinstitutet är etablerat. Enligt denna metod bestäms riskvikten för en exponering mot ett institut av vilket kreditkvalitetssteg institutets hemstat tillhör.

Tabell 3

Kreditkvalitetssteg för hemstaten	1	2	3	4	5	6
Riskvikt för exponering	20 %	50 %	100 %	100 %	100 %	150 %

Den andra metoden bygger på kreditkvaliteten hos motpartsinstitutet. Enligt denna metod beror riskvikten dels på om exponeringen har tilldelats ett kreditbetyg och på exponeringens löptid. Om exponeringen har tilldelats ett kreditbetyg bestäms riskvikten till 20–150 procent beroende på vilket kreditkvalitetssteg den tillhör. Exponeringar mot institut utan rating skall ges riskvikten 20 eller 50 procent beroende på exponeringens löptid.

Oavsett vilken metod som används skall placeringar av i andra institut utgivna aktier eller andra instrument som kan räknas in i kapitalbasen ha riskvikten 100 procent, om positionen inte har dragits av från kapitalbasen.

Dessa bestämmelser är inte bara tillämpliga på kreditinstitut. Av punkten 24 a framgår att exponeringar mot finansiella institut som auktoriserats och står under tillsyn av den behöriga myndighet som ansvarar för auktorisationen och tillsynen av kreditinstitut och på vilka det ställs krav som är likvärdiga med de krav som ställs på kreditinstitut, skall riskviktas som exponeringar mot institut.

Enligt punkten 68 kan riskvikten för säkerställda obligationer som emitterats av ett kreditinstitut reduceras och enligt punkten 70 gäller det särskilda bestämmelser för kortfristiga exponeringar mot kreditinstitut.

Exponeringar mot *företag* för vilka det finns en kreditvärdering skall erhålla en riskvikt beroende på vilket kreditkvalitetssteg exponeringen tillhör.

Tabell 4

Kreditkvalitetssteg	1	2	3	4	5	6
Riskvikt	20 %	50 %	50 %	100 %	100 %	150 %

Om det inte finns någon kreditvärdering för exponeringen skall den ges en riskvikt på 100 procent eller den egna nationella regeringens riskvikt, om den är högre än 100 procent (punkterna 39 och 40). Av punkten 70 framgår att särskilda bestämmelser gäller för kortfristiga exponeringar mot företag.

Hushållsexponeringar som uppfyller kriterierna i artikel 79.2 i kreditinstitutsdirektivet skall ges riskvikten 75 procent (punkten 41).

För exponeringar som enligt de behöriga myndigheternas bedömning är full *säkrade genom panträtt i bostadsfastighet* som är eller skall bli bebodd eller uthyrd av ägaren eller förmånstagaren i ett privat investeringsbolag (personal investment company) skall ges riskvikten 35 procent (punkten 43). Samma riskvikt kan enligt punkten 44 a under vissa förutsättningar ges för exponeringar mot en hyrestagare vid leasing av fast egendom.

Av punkten 45 framgår vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att säkerheten skall få beaktas.

Av punkterna 48–57 framgår vilka regler som gäller för exponeringar som är *säkrade genom panträtt i kommersiella fastigheter*.

Riskvägda exponeringsbelopp

Enligt artikel 80.2 i kreditinstitutsdirektivet skall det riskvägda exponeringsbeloppet bestämmas genom att exponeringsvärdet för en exponering multipliceras med riskvikten.

Kapitalkrav för kreditrisker

De riskvägda exponeringsbeloppen för respektive exponeringsklass läggs därefter ihop och multipliceras med åtta procent. Det så framräknade beloppet motsvarar kapitalkravet för kreditrisker.

Skälen för promemorians förslag

Begreppet schablonmetoden för kreditrisker

Som framgår av beskrivningen i det föregående innebär schablonmetoden att exponeringsvärdet och riskvikten och därmed också det sammanlagda riskvägda beloppet, bestäms av på förhand föreskrivna

kriterier. Såväl riskvikten som exponeringsvärdet kommer därför att styras av de bestämmelser som ställs upp i lag eller föreskrifter (jfr dock metoden för interna modeller). Eftersom uttrycket ”schablonmetoden för kreditrisker” är tämligen intetsägande bör det förklaras i den nya kapitaltäckningslagen. I överensstämmelse med beskrivningen ovan bör det framgå att vid tillämpning av schablonmetoden bestäms exponeringarnas värden och riskvikter med stöd av författningsbestämmelser.

Begreppet exponering och exponeringsvärdet

Utgångspunkten för beräkning av det riskvägda exponeringsbeloppet är en exponering. Med begreppet ”exponering” avses tillgångar och åtaganden utanför balansräkningen. I detta avseende överensstämmer reglerna i 2005 års kreditinstitutsdirektiv med gällande rätt (artikel 40 i 2000 års kreditinstitutsdirektiv och 3 kap. 1 § i 1994 års kapitaltäckningslag. En med direktivet överensstämmande definition av begreppet exponering bör också tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Hur en exponeringsvärde skall beräknas bör dock inte regleras i lag utan i föreskrifter.

Användning av kreditvärderingar från kreditvärderingsföretag vid bestämmande av riskvikter

Både enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv och enligt 1994 års kapitaltäckningslag, anges en bestämd riskvikt för varje exponeringsklass. Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv kan det finnas flera olika riskvikter inom samma exponeringsklass. Direktivets utgångspunkt är – något förenklat – att riskvikten skall bestämmas med stöd av den kreditvärdering (rating) som exponeringarna har enligt externa kreditvärderingsföretag. Om någon rating inte finns tillgänglig, pekar direktivet ut vilken riskvikt som skall gälla. För t.ex. exponeringar mot hushåll är dock riskvikten alltid 75 procent. För schablonmetoden är det emellertid i många fall inte möjligt att på förhand ange vilken riskvikt en viss exponering kommer att få. Som exempel kan tas fordringar mot företag. Enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv ges en fordran mot ett företag som regel riskvikten 100 procent. Enligt schablonmetoden i 2005 års kreditinstitutsdirektiv är det dock inte möjligt att ange vilken riskvikt exponeringar mot företag får i alla situationer. Det kan bero t.ex. på löptiden på fordringen och eventuella säkerheter. Något förenklat kan dock sägas att enligt de mer nyanserade reglerna i kreditinstitutsdirektivet får en exponering mot ett kreditvärderat företag en riskvikt på mellan 20 och 150 procent. Beroende på vilket kreditkvalitetssteg kreditvärderingen tillhör, kan riskvikten alltså bli antingen högre, densamma eller lägre än den riskvikt som följer av 2000 års kreditinstitutsdirektiv. För ett inte kreditvärderat företag är dock riskvikten 100 procent eller den nationella regeringens riskvikt om den är högre.

För hushållsfordringar är det enligt kreditinstitutsdirektivet möjligt att föreskriva riskvikten 75 procent. Den riskvikten är lägre än den enligt

gällande rätt. Enligt gällande rätt ges hushållsfordringar som inte är säkrade med panträtt i fastighet nämligen 100 procents riskvikt.

Möjligheten att använda lägre riskvikter för företag och flera andra exponeringsklasser, kan till viss del tillskrivas möjligheten att bestämma riskvikten för en exponering med stöd av kreditvärderingsföretags kreditvärdering. Om motparten inte är kreditvärderad blir riskvikten som regel i stället 100 procent. Tillförlitliga kreditvärderingar ger en bra bild av kreditrisken hos en motpart. Att inte införa möjligheten att använda sig av kreditvärderingar av externa kreditvärderingsföretag och i stället använda den fasta högre riskvikten är inte motiverat ur risksynpunkt och skulle dessutom stå i strid med direktivets syfte. Ett av syftena med schablonmetoden har just varit att skapa en mer riskkänslig metod för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker än den som används i dag. Det är alltså motiverat att i svensk rätt införa möjligheten att – i de fall kreditinstitutsdirektivet medger det – använda sig av externa kreditvärderingsföretags kreditvärderingar vid bestämmande av riskvikten för en exponering. Av avsnitt 10.2.2.2 framgår att en förutsättning för att ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar skall kunna utnyttjas vid beräkning av kapitalkravet är att kreditvärderingsföretaget godkänts av en behörig myndighet.

Även kreditvärderingar från exportkreditorgan bör accepteras om de uppfyller de villkor som anges i kreditinstitutsdirektivet Detta blir dock bara aktuellt om exponeringen avser en stat eller en centralbank. Som exempel på ett exportkreditorgan kan nämnas Exportkreditnämnden.

Av den nya kapitaltäckningslagen bör det framgå att riskvikten för en exponering beror på vilken riskvikt som gäller för den exponeringsklass som exponeringen tillhör eller exponeringens kreditkvalitet enligt kreditvärderingar som gjorts av externa kreditvärderingsföretag som godkänts av Finansinspektionen eller en annan behörig myndighet eller vissa exportkreditorgan.

Införlivande av kreditinstitutsdirektivets regler om schablonmetoden

De riskvägda exponeringsbeloppen bestäms av exponeringarnas värde och riskvikter. Reglerna om hur exponeringsvärdena och riskvikterna bestäms är mycket tekniska. Det pågår också hela tiden en utveckling av nya metoder för mätning och hantering av kreditrisk som kan komma att kräva förändringar av regelverket. Detta har förutsetts vid utformningen av direktivet. Dessa omständigheter talar för att direktivreglerna genomförs genom en kombination av bestämmelser i lag och föreskrifter.

En viss fördelning mellan lag och föreskrifter finns redan i gällande rätt. 1994 års kapitaltäckningslag innehåller exempelvis bestämmelser om vilka exponeringsklasser och vilka riskvikter som gäller för respektive exponeringsklass (3 kap. 1 §). Närmare föreskrifter om hur kapitalkravet för kreditrisker skall beräknas finns i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2003:10) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Enligt gällande rätt är det möjligt att i förväg ange vilken riskvikt en exponering som tillhör en viss exponeringsklass har. Alla exponeringar mot t.ex. stater inom EU har exempelvis noll procents riskvikt och fordringar mot institut inom EU har alltid 20 procents riskvikt. Så som

schablonmetoden beskrivs i 2005 års direktiv är det emellertid inte möjligt att ange att en viss exponeringsklass alltid har en viss riskvikt. 2005 års kreditinstitutsdirektiv innehåller också betydligt fler exponeringsklasser än gällande rätt. För varje exponeringsklass bestäms riskvikten på olika sätt. Det kan också finnas olika riskvikter inom samma exponeringsklass. För vissa exponeringsklasser får instituten dessutom använda sig av kreditvärderingar som görs av kreditvärderingsföretag. Om exponeringsklasserna tas in i lagen måste det därför ske utan angivande av riskvikt. Att räkna upp exponeringsklasserna utan att ange riskvikten ger dock föga vägledning för Finansinspektionen och instituten. Det underlättar inte heller tillämpningen av schablonmetoden om vissa bestämmelser som berör den finns i lag och andra, minst lika viktiga bestämmelser i föreskrifter. Ur Finansinspektionens och institutens synvinkel torde det därför vara att föredra att reglerna om möjligt samlas på ett ställe. Att i lagen ange alla olika riskvikter som kan komma att tillämpas skulle innebära att lagen blir mycket detaljerad.

Sammantaget kan det konstateras att den lämpligaste lösningen är att i övergripande termer beskriva metoden i lag men överlämna åt regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om hur exponeringarnas värden bestäms och vilka riskvikter som olika exponeringar kan ges när det riskvägda beloppet beräknas med stöd av schablonmetoden. I det följande behandlas dock innebörden av vissa av kreditinstitutsdirektivets riskviktsregler.

Exponeringar mot nationella regeringar eller centralbanker

Som framgår av beskrivningen i det föregående är utgångspunkten att en exponering mot en nationell regering eller en centralbank ges 100 procents riskvikt, dvs. tas upp till sitt fulla värde. Om staten har kreditvärderingar som utfärdats av ett godkänt kreditvärderingsföretag beror dock riskvikten av kreditbetyget. För exponeringar mot en stat och en centralbank hemmahörande inom EES gäller emellertid att de – oavsett vilket kreditbetyg staten har – skall ges riskvikten noll procent, dvs. tas upp till noll, om exponeringen är uttryckt och refinansierad i statens valuta. Av detta följer att de svenska instituten får ge noll procents vikt till svenska staten för exponeringar som är uttryckta och refinansierade i svenska kronor och till de stater som tillhör euroområdet om exponeringarna är uttryckta och refinansierade i euro.

Många stater är i dag kreditvärderade. Detta beror på att de flesta staterna behöver låna och att låta kreditvärdera sig är ett sätt att underlätta upplåningen. Kreditvärderingar för staterna inom EU varierar. De 15 medlemsstater som var medlemmar före maj 2004 har ett kreditbetyg som motsvarar en riskvikt om noll procent. Kreditbetygen för dessa stater har varit stabila sedan början av 1990-talet. De nya EU-länderna har däremot ett kreditbetyg motsvarande en riskvikt på mellan 20–50 procent och i vissa fall 100 procent. Dessa stater kreditbetyg har dock förbättrats sedan början av 90-talet. Det är också värt att påpeka att kreditbetygen i den nationella valutan som regel är bättre än kreditbetygen i utländsk valuta.

Som framgår av slutsatserna i det föregående kommer riskvikten för stater inte att framgå av den nya kapitaltäckningslagen. En lämplig lösning är dock att reglera staternas riskvikter i en förordning beslutad av regeringen.

Exponeringar mot delstatliga eller lokala självstyrelseorgan eller myndigheter (kommuner och kommunala myndigheter)

Utgångspunkten är att exponeringar mot kommuner eller kommunala myndigheter (i det följande kommuner) skall ges samma riskvikt som exponeringar mot institut. Sverige skall dock enligt direktivet bestämma att exponeringar mot de svenska kommunerna behandlas på samma sätt som exponeringar mot svenska staten. Detta förutsätter dock att det inte anses finnas någon skillnad i risk mellan dessa exponeringar på grund av kommunernas särskilda beskattningsrätt och förekomsten av särskilda institutionella ordningar som minskar risken för fallissemang. Det är samma rekvisit som enligt 2000 års kreditinstitutdirektiv gäller för att kommuner skall kunna ges noll procents riskvikt (artikel 44). Sverige har i 1994 års kapitaltäckningslag utnyttjat denna möjlighet (3 kap. 1 §).

Det ligger nära till hands att göra samma bedömning som har gjorts i tidigare lagstiftningsärenden, nämligen att kommunerna är jämställda med staten i de avseenden som direktivet föreskriver. Som framgår av vad som sagts ovan kommer dock riskvikten för kommuner att bestämmas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Liksom beträffande stater kan en lämplig lösning vara att i en förordning beslutad av regeringen föreskriva att en svensk kommun skall ha samma riskvikt som svenska staten.

Exponeringar mot offentliga organ inklusive kyrkor och religiösa samfund

Ett offentligt organ är ett icke-kommersiellt administrativt organ som är ansvarigt inför nationella regeringar eller delstatliga eller lokala självstyrelseorgan och myndigheter eller myndigheter som enligt de behöriga myndigheternas uppfattning utövar samma ansvar som delstatliga och lokala myndigheter (artikel 4.18 i kreditinstitutdirektivet).

Utgångspunkten är att sådana exponeringar skall tas upp till sitt fulla värde, dvs. ges 100 procents riskvikt. Tillsynsmyndigheterna får dock bestämma att sådana exponeringar skall behandlas på samma sätt som exponeringar mot institut. En liknande bestämmelse finns i kreditinstitutdirektivet (artikel 46).

I exceptionella fall är det dessutom möjligt att behandla exponeringar mot offentliga organ på samma sätt som exponeringar mot regeringen. Detta förutsätter dock att tillsynsmyndigheten anser att det inte är någon skillnad i risk mellan dessa exponeringar på grund av en lämplig garanti som utfärdats av staten.

I Sverige finns inga organ som omfattas av definitionen av offentliga organ enligt kreditinstitutdirektivet.

Enligt de inte helt förenliga reglerna i direktivet skall dock även exponeringar mot kyrkor och religiösa samfund som har bildats som

juridiska personer enligt offentlig rätt och som har laglig rätt att uppbära skatt antingen behandlas som exponeringar mot institut (punkten 10 a) eller exponeringar mot offentliga organ (punkten 18). Enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv får exponeringar mot kyrkor och religiösa samfund som uppfyller motsvarande villkor ges 20 procents riskvikt.

Svenska kyrkan har inte rätt att uppbära skatt. Den som tillhör kyrkan skall dock betala lokal och regional kyrkoavgift (se 7 § lagen [1998:1591] om Svenska kyrkan). Svenska kyrkan har rätt till hjälp av staten med bestämmande, debitering och redovisning av avgifter från dem som tillhör Svenska kyrkan (se 16 § lagen [1998:1593] om trossamfund). Avgiften skall beräknas på grundval av den till kommunal inkomstskatt beskattningsbara förvärsinkomsten (se lagen [1999:291] om avgift till registrerat trossamfund). Vid bestämmande av debitering och redovisning av avgifter gäller skattebetalningslagen (1997:483).

Andra trossamfund än Svenska kyrkan kan ansöka om att blir registrerade enligt lagen om trossamfund.

Ett registrerat trossamfund kan ansöka hos regeringen om att få samma statliga hjälp som Svenska kyrkan med att uppbära avgifter (se 16 § lagen om trossamfund).

Frågan vilken riskvikt Svenska kyrkan och registrerade trossamfund skall ges har varit uppe i ett tidigare lagstiftningsärende. I det ärendet konstaterades att trossamfunden kan komma att skilja sig åt vad gäller kapitalstyrka och organisation. Ett trossamfund kan t.ex. ha självständiga organisatoriska delar som var för sig kan förvärva rättigheter och skyldigheter mot tredje man. Mot denna bakgrund ansågs det lämpligt att överlämna åt regeringen eller, efter regeringens bemyndigande Finansinspektionen, att i närmare föreskrifter reglera när en lägre riskvikt än 100 procent, dvs. 20 procent enligt direktivet i dess då gällande lydelse, skall gälla (prop. 1999/2000:94 s. 45). Eftersom varken lagen om Svenska kyrkan, lagen om trossamfund eller innebörden av kreditinstitutsdirektivet senare har ändrats i något avseende av betydelse, finns det inte nu anledning att göra en annan bedömning än att frågan om vilken riskvikt Svenska kyrkan eller trossamfund skall ges bör framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Exponeringar mot institut

Enligt artikel 80.3 i kreditinstitutsdirektivet skall medlemsstaterna besluta vilken av två metoder – den metod som bygger på hemstatens riskvikt eller den kreditbetygsbaserade metoden – som skall användas för beräkningen av det riskvägda beloppet för exponeringar mot institut. Av den bestämmelsen framgår att varje medlemsstat skall anvisa en metod för de exponeringar dess institut har mot andra institut, oavsett av vilken nationalitet de sistnämnda instituten är. Den metod som väljs kommer att tillämpas för exponeringar som svenska institut har mot andra svenska institut eller motsvarande utländska institut. Om ett utländskt institut har en exponering mot ett svenskt institut, bestäms riskvikten för exponeringen av regleringen i det andra landet.

För ett inte kreditvärderat institut i en inte kreditvärderad medlemsstat uppgår riskvikten till 100 procent oavsett vilken metod som används,

eftersom instituten i den situationen inte får ges en riskvikt som är lägre än statens (punkten 25). För dessa institut spelar det alltså inte någon roll vilken metod som används.

För kreditvärderade institut som tillhör kreditkvalitetssteg 1 och som hör hemma i en medlemsstat som också tillhör kreditkvalitetssteg 1, spelar det inte heller någon roll vilken metod som används. Riskvikten blir densamma enligt båda metoderna nämligen 20 procent. Om staten tillhör ett högre kreditkvalitetssteg än institutet kan dock åtminstone i teorin institutets egen kreditvärdering ge institutet en lägre riskvikt än staten.

För de mindre instituten som normalt saknar kreditvärdering – t.ex. sparbanker samt många värdepappersbolag och kreditmarknadsföretag – har dock valet av metod betydelse. Merparten av exponeringarna mot dessa företag torde på grund av löptiden ges riskvikten 50 procent enligt den kreditbetygsbaserade metoden, dvs. samma riskvikt som de ges om den stat de hör hemma i tillhör kreditkvalitetssteg 2 enligt den metod som baseras på hemstatens riskvikt. Om staten tillhör kreditkvalitetssteg 1 ges dock exponeringarna mot dessa förhållandevis små institut riskvikten 20 procent enligt metoden som baseras på hemstatens riskvikt.

För exponeringar mot kreditvärderade institut i en stat som saknar kreditbetyg kan dock riskvikten bli lägre än statens 100 procent med kreditbetygsmetoden. Även om de svenska instituten har etablerat filialer i sådana länder torde deras utlåning – och sannolikt även utlåningen från andra institut hemmahörande inom EES – vara förhållandevis begränsad.

För de institut som kreditvärderas är självfallet kreditbetyget det mest träffsäkra instrumentet för att bestämma riskvikten. För de övriga svenska instituten – dvs. som regel de mindre sparbankerna, värdepappersföretagen och kreditmarknadsföretagen – kan dock denna metod uppfattas som lite väl sträng. Att alltid åsätta de mindre instituten en riskvikt om 50 procent återspeglar dock mindre väl att även de mindre instituten skall följa samma regler som de större, kreditvärderade instituten.

Ett alternativ skulle kunna vara att föreskriva att den kreditbetygsbaserade metoden skall användas för det företag som åsatts ett kreditbetyg och metoden baserad på hemstatens riskvikt för övriga företag. Detta skulle dock kunna innebära att ett institut i en medlemsstat som tillhör kreditkvalitetssteg 1, avstår från att kreditvärdera sig. Att föreskriva olika metoder beroende på vilken kategori institut tillhör – bankaktiebolag, sparbank, värdepappersbolag – är också svårt eftersom det inom varje kategori kan finnas både små och stora institut. Dessutom finns det ägarförbindelser mellan de olika institutskategorierna – t.ex. mellan bankaktiebolag och kreditmarknadsbolag – vilket skulle kunna innebära att företag inom samma koncern får olika riskvikt enbart beroende på vilken kategori de tillhör. Eftersom direktivet synes förutsätta att en av de två metoder som direktivet anvisar skall tillämpas för alla institut, är det inte heller möjligt att göra någon sådan uppdelning som beskrivits i det föregående.

Mot bakgrund av resultatet av de olika metoderna som redovisats i det föregående bedöms metoden baserad på hemsstatens riskvikt mest lämplig att använda när de svenska instituten riskviktas institut i Sverige eller utomlands. Som har nämnts i det föregående kommer dock alla

riskvikter att behandlas i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. En lämplig lösning kan dock vara att i förordning föreskriva att instituten skall använda metoden baserad på hemsstatens riskvikt.

Exponeringar mot hushåll

I exponeringsklassen hushållsfordringar kan det ingå inte bara fordringar mot konsumenter (hushåll) utan även mot vissa företag. För att klassas som en hushållsfordran måste emellertid exponeringen uppfylla samtliga villkor som anges i artikel 79.2 i kreditinstitutsdirektivet. Exponeringen skall exempelvis vara en av ett betydande antal exponeringar med liknande egenskaper. Dessutom får den totala skuld som gäldenären har till institutet eller dotterföretag till institutet inte överstiga ett belopp motsvarande en miljon euro. Vid bedömningen av den totala skulden summeras alla skulder som kunden eller en grupp kunder med inbördes anknytning har utom lån mot säkerhet i bostadsfastigheter. Om exponeringens värde överstiger en miljon euro är den inte en hushållsexponering. I stället får den i sin helhet hänföras till någon av de andra exponeringsklasserna.

För hushållsfordringar är det enligt kreditinstitutsdirektivet möjligt att föreskriva riskvikten 75 procent. Den riskvikten är lägre än den enligt gällande rätt. Enligt gällande rätt ges hushållsfordringar som inte är säkrade med panträtt i fastighet nämligen 100 procents riskvikt. Lån motsäkerhet i bostadsfastighet skall ges riskvikten 35 procent, vilket kan jämföras med 50 procent enligt det nuvarande regelverket.

Ingen riskvikt för vissa exponeringar mot vissa företag i samma grupp

Enligt artiklarna 80.7 i kreditinstitutsdirektivet får de behöriga myndigheterna besluta att exponeringar som ett institut har mot ett företag i samma koncern inte skall åsättas någon riskvikt. Enligt 1994 års kapitaltäckningslag ges noll procents vikt till fordringar mot företag och fordringar som garanterats av företag som ingår i samma finansiella företagsgrupp som institutet och som omfattas av bestämmelserna för finansiella företagsgrupper om fullständig konsolidering eller konsolidering genom klyvningsmetod.

För en finansiell företagsgrupp tillgodoser bestämmelserna om gruppbaserad tillsyn att alla företag i gruppen gemensamt uppfyller kapitalkravet på gruppnivå (se avsnitt 17). Det är därför inte nödvändigt att i alla avseenden kontrollera exponeringar mellan företag i gruppen. Mot denna bakgrund bör det vara möjligt att – inom ramen för de förutsättningar kreditinstitutsdirektivet ställer upp – undanta vissa exponeringar inom finansiella företagsgrupper från kapitalkravet för kreditrisker.

Enligt artikel 80.7a i samma direktiv får de behöriga myndigheterna dessutom bestämma att exponeringar mot en motpart som tillhör samma system avsedda att skydda instituten mot konkurs skall ha noll procents riskvikt.

Dessa regler bör, liksom övriga riskvikter, införlivas med svensk rätt genom föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

10.2.2 Godkännande av kreditvärderingsföretag m.m.

10.2.2.1 Kreditvärderingsföretagen

Det finns ett stort antal kreditvärderingsföretag. Enligt en undersökning gjord av Baselkommittén fanns det år 2003 över 130 kreditvärderingsföretag runt om i världen. Kreditvärderingsföretagen varierar när det gäller storlek, fokus och metoder som används. En del kreditvärderingsföretag är specialiserade på vissa regioner eller branscher och andra på privata företag. En del kreditvärderingsföretag erbjuder även s.k. anknutna tjänster, t.ex. hantering av kreditrisker och operativa risker samt relaterade konsulttjänster.

Kreditvärderingsföretagens kreditvärderingar är av stor betydelse för kapitalmarknaden. Dessa kreditvärderingar används inte bara av lagstiftare och liknande. De är viktiga även för potentiella borgenärer (investerare) och gäldenärer. Medan en potentiell gäldenär känner till sin kreditvärdighet, har de potentiella borgenärerna inte samma kännedom utan måste använda finansiella resurser för att ta reda på kreditvärdigheten hos andra företag. Alternativt kräver borgenärerna en hög ränta som kompensation för osäkerheten om kreditrisken. En gäldenär kan ha svårt att övertyga borgenärer om sin kreditvärdighet. Följden av detta blir att antingen får gäldenären betala en hög ränta eller så uteblir de tilltänkta investeringarna. I båda fallen innebär det effektivitetsförluster för samhället. Kreditvärderingsföretagens kreditvärderingar kan begränsa dessa problem genom att hjälpa dels investerare att förstå de risker och osäkerheter som finns, dels emittenter genom att minska deras kapitalkostnader.

Det finns tre kreditvärderingsföretag som verkar internationellt. Det är Moody's, Standard & Poor's och Fitch. Dessa tre kreditvärderingsföretag kreditvärderar både företag och stater samt ränterelaterade finansiella instrument. Till skillnad från de flesta små kreditvärderingsföretagen, genererar de tre stora kreditvärderingsföretagen sina intäkter främst genom att ta betalt för sina kreditvärderingar. Kreditvärderingarna offentliggörs sedan för allmänheten utan kostnad.

En kreditvärdering är ett mått på sannolikheten att företaget eller staten kommer att fullgöra sina förpliktelser. Kreditbetyget kan avse antingen en viss motpart eller vissa värdepapper, t.ex. obligationer. Kreditvärderingar brukar betecknas i form av bokstäver och ibland också siffror, AAA, AA+, A1, BB, osv. Det är inte bara kreditvärderingen som är viktig utan även hur kreditvärderingen förändras över tiden. När en kreditvärdering förändras från AAA till AA+, innebär det exempelvis en försämring av kreditvärderingen.

De metoder som kreditvärderingsföretagen använder för sin kreditvärdering kan variera. En del kreditvärderingsföretag använder metoder som innebär att kreditbetyget till stor del bestäms av analytikers värdering av kvantitativa och kvalitativa faktorer och deras kreditvärderingsförslag. Andra kreditvärderingsföretag betonar

kvantitativa modeller där värderingen är mer mekanisk och baserad på statistisk analys.

De största internationella kreditvärderingsföretagen använder dock tämligen likartade metoder för kreditvärderingar av liknande räntebärande instrument. Kärnan i deras processer är en kreditvärderingskommitté. Kommitténs uppdrag är att initiera, dra tillbaka eller ändra en kreditvärdering. Kommittén brukar bestå av en chefsanalytiker, kreditvärderingsföretagets ledning och yngre analytiker. Kreditvärderingsbeslutet fattas med enkel majoritet. Beslutet uttrycker kreditvärderingsföretagets uppfattning om sannolikheten för att företaget eller staten i fråga kan fullgöra sin förpliktelse.

En typisk kreditvärderingsprocess brukar börja med att ett kreditvärderingsföretag ger chefsanalytikern i uppdrag att förbereda en kreditvärdering. Chefsanalytikern samlar därefter in all information som rör det företag eller den stat som kreditvärderingen avser samt allmän information som rör branschen eller ekonomin i stort. Analytikerna träffar sedan företagsledningen eller de som är ansvariga för utgivningen av statsobligationer. Analytikerna brukar också göra platsbesök. Därefter förbereder chefsanalytikern en rapport innehållande en rekommendation för kreditvärdering. Rapporten överlämnas sedan till en kreditvärderingskommittén som fattar kreditvärderingsbeslutet.

När kreditvärderingskommittén har fattat sitt beslut, får det berörda företaget del av det. Den som kreditvärderingen avser, granskar utkastet för att säkerställa att ingen sekretessbelagd information finns med. Om den granskade anser att kreditvärderingen är orimlig, kan denne begära att kreditvärderingskommittén gör en ny kreditvärdering. Kommittén behandlar begäran bara om det finns ny eller felaktig information som behöver beaktas. När kommittén har beaktat företaget eller statens synpunkter, publicerar kreditvärderingsföretaget pressmeddelandet som innehåller kreditvärderingen och motiveringen för den. Kreditvärderingsföretaget brukar fortsätta övervaka företaget eller staten ett tag till.

Även s.k. exportkreditorgan gör kreditvärderingar. Exportkreditorgan brukar vara offentliga organ som ger statliga lån, garantier, krediter och försäkringar till privata företag. Syftet med exportkreditorganen är att underlätta för privata företag att exportera eller investera utanför landet, speciellt i de länder där det råder stora finansiella och politiska risker. Exportkreditorganen, som är tämligen vanliga, utgör i dag som kollektiv en viktig källa för utländska engagemang i de mindre utvecklade länderna på samma sätt som Världsbanken. De flesta utvecklade länderna har i dag åtminstone ett exportkreditorgan. Exportkreditnämnden (EKN) är ett sådant organ i Sverige.

För att främja konkurrensneutralitet bland exportkreditorgan, i olika länder, tog OECD fram en överenskommelse om riktlinjer för statsstödda exportkrediter som trädde i kraft 1978. Överenskommelsen är inte juridisk bindande utan bara en s.k. "gentlemen agreement". Men de flesta utvecklade länderna, däribland Sverige, följer den överenskommelsen. Överenskommelsen har uppdaterats flera gånger och utgör i dag ett väletablerat system för värderingar av kreditrisker.

10.2.2.2 Godkännande av kreditvärderingsföretag

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall godkänna ett kreditvärderingsföretag om

1. dess värderingsmetoder är objektiva, oberoende och genomlysbara
2. dess kreditvärderingar ses över löpande, och
3. de kreditvärderingar som fastställs uppfattas som trovärdiga och är tillgängliga.

Om ett kreditvärderingsföretag har godkänts av en utländsk behörig myndighet, skall Finansinspektionen godkänna det utan att göra någon egen bedömning av om kraven är uppfyllda.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Av artikel 80.1 i kreditinstitutsdirektivet framgår att riskvikten för en exponering får bestämmas med stöd av externa ratinginstituts (kreditvärderingsföretags) kreditvärderingar. En förutsättning för att den externa kreditvärderingen skall få användas för att fastställa riskvikten för exponeringen i fråga är enligt artikel 81.1 i samma direktiv att ratinginstitutet har förklarats valbart för detta ändamål, dvs. att det har blivit godkänt i något EES-land.

Enligt artikel 81.2 i detta direktiv får de behöriga myndigheterna inte förklara ett ratinginstitut valbart om de inte är övertygade om att dess värderingsmetoder uppfyller kraven på objektivitet, oberoende, fortlöpande översyn och öppenhet samt att de kreditvärderingar som värderingsmetoderna leder till uppfyller krav på trovärdighet och öppenhet. En beskrivning av den närmare innebörden av dessa krav finns i bilaga VI, del 2.

Om ett ratinginstitut har förklarats valbart av de behöriga myndigheterna i en medlemsstat, får de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater förklara institutet valbart utan att genomföra något eget bedömningsförfarande. Denna möjlighet till ömsesidigt erkännande framgår av artikel 81.3.

Artikel 81.4 i kreditinstitutsdirektivet ställer krav på att de behöriga myndigheterna offentliggör information om processen. Enligt den artikeln skall de behöriga myndigheterna offentliggöra en förklaring av förfarandet för att förklara ratinginstitut valbara och en förteckning över valbara ratinginstitut.

Av artikel 20 i kapitalkravsdirektivet framgår att de regler som beskrivs i detta avsnitt gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag

Förutsättningar för godkännande

I avsnitt 10.2.2 har det gjorts bedömningen att det bör vara möjligt att beakta externa kreditvärderingsföretags kreditvärderingar i den omfattning som framgår av direktivet. För att ett kreditvärderingsföretags kreditvärdering skall få användas, bör dock dess värderingsmetoder hålla en viss lägsta standard. För att försäkra sig om att så är fallet måste en

behörig myndighet godkänna företaget för det ändamålet. Av den nya kapitaltäckningslagen bör det därför framgå att det bara är kreditvärderingar som har gjorts av kreditvärderingsföretag som godkänts av Finansinspektionen som får användas för riskviktningen. Av lagen bör det också framgå vilka förutsättningar ett kreditvärderingsföretag skall uppfylla för att Finansinspektionen skall godkänna att dess kreditvärderingar får användas vid riskviktningen. Dessa förutsättningar bör utformas med utgångspunkt från artikel 81.2 i kreditinstitutsdirektivet.

En första förutsättning bör vara att kreditvärderingsföretagets värderingsmetod uppfyller kraven på objektivitet och oberoende. Vid bedömningen av om metoden är *objektiv* skall den behöriga myndigheten kontrollera att metoden för att tilldela kreditbetyg är strikt, systematisk, konsekvent och valideras (riktigheten kontrolleras) på grundval av historiska erfarenheter. Vid bedömningen av om kreditvärderingsföretagets metodik är *oberoende* skall de behöriga myndigheterna bl.a. beakta kreditvärderingsföretagets ägar- och organisationsstruktur och dess ekonomiska resurser. Detta krav motverkar t.ex. att den som kreditvärderas eller använder sig av kreditvärderingen utövar påtryckningar på kreditvärderingsföretaget för att få en kreditvärdering som passar dess syften.

För att ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar skall kunna godkännas måste de också *ses över löpande*. Dessutom skall dess värderingsmetod uppfylla kravet på öppenhet, dvs. vara *genomlysbar*. Av bilaga VI, del 2 i kreditinstitutsdirektivet framgår att detta krav innebär att metoden för tilldelning av kreditbetyg skall finnas offentligt tillgängliga för att alla eventuella användare skall kunna avgöra om de bygger på rimliga grunder.

Dessutom skall de enskilda kreditvärderingarna vara *trovärdiga*, vilket bl.a. innebär att användarna på marknaden skall godta kreditvärderingsföretagets enskilda kreditbetyg som trovärdiga och tillförlitliga. De enskilda kreditvärderingarna skall vidare finnas *tillgängliga* på likvärdiga villkor för åtminstone alla parter som har ett berättigat intresse av dessa.

Denna övergripande bestämmelse bör kombineras med en skyldighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om vilka krav ett kreditvärderingsföretag skall uppfylla för att dess kreditvärderingar skall få användas för riskviktningen. Härigenom blir det möjligt att i föreskrifter ta in bestämmelser motsvarande de i bilaga VI, del 2 i samma direktiv.

Det bör vara möjligt för Finansinspektionen att kontrollera om kreditvärderingsföretagen uppfyller förutsättningarna. Någon regelrätt tillsyn bör det dock inte vara frågan om. I stället bör det framgå att kreditvärderingsföretagen skall lämna Finansinspektionen de upplysningar som inspektionen begär för att kontrollera om kreditvärderingsföretagets kreditvärderingsmetoder och kreditvärderingar uppfyller de krav som ställs. Det bör dock överlämnas till Finansinspektionen att bedöma hur ofta det behöver göras en sådan kontroll.

Om en tillsynsmyndighet i en annan medlemsstat än Sverige har godkänt ett kreditvärderingsföretag, *får* Finansinspektionen enligt artikel

81.3 i kreditinstitutsdirektivet acceptera det andra landets bedömning och förklara ett institut valbart utan att göra någon egen bedömning. Även detta bör framgå av den nya lagen. Av bestämmelsen bör det dock framgå Finansinspektionen *skall* acceptera den utländska myndighetens bedömning.

Skyldigheten i artikel 81.4 i kreditinstitutsdirektivet att offentliggöra en förklaring av förfarandet och en förteckning över de godkända kreditvärderingsföretagen bör dock inte tas in i lag utan bör i stället framgå av en förordning.

Vem skall initiera ett godkännande?

Innan instituten får använda ett kreditvärderingsföretag kreditvärderingar för riskviktning av exponeringar skall det alltså ske en tämligen ingående prövning av att kreditvärderingsföretagets kreditvärderingsmetod är tillförlitlig. Enligt kreditinstitutsdirektivet behöver en sådan prövning inte föregås av någon ansökan av kreditvärderingsföretaget eller av det kreditinstitut eller värdepappersbolag som vill använda kreditvärderingsföretagets kreditbetyg som underlag för sin riskviktning. En sådan prövning kan alltså ske på den behöriga myndighetens eget initiativ. Det är dock knappast troligt att den kan ske utan att kreditvärderingsföretaget tillhandahåller den information som tillsynsmyndigheten behöver.

Att ett kreditvärderingsföretag godkänns torde gynna dess ekonomiska utveckling. Detta skulle möjligen tala för att kreditvärderingsföretaget skall ansöka om att bli godkända, för vilken ansökan det skulle utgå en ansökningsavgift. Möjligheten att använda kreditvärderingsföretagets kreditvärderingar som utgångspunkt för riskviktningen torde emellertid också ge ett mer träffsäkert kapitalkrav för kreditrisker än om instituten använder de riskvikter som annars skall användas. Detta gynnar stabiliteten. Dessutom kan instituten få ett lägre kapitalkrav, vilket gynnar instituten som då kan öka sin utlåning. De sistnämnda effekterna talar för att enligt den nya kapitaltäckningslagen bör prövningen av om ett kreditvärderingsinstitut skall godkännas inte föregås av något ansökningsförfarande utan bör vara en del av den behöriga myndighetens löpande verksamhet. Det är också den lösning som föreslås här. Finansinspektionen bör alltså kunna ta upp frågan på eget initiativ och vara skyldig att ta upp den på anmälan av ett kreditvärderingsföretag. Även ett institut bör dock kunna uppmärksamma inspektionen på behovet av att godkänna ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar.

Kreditvärderingar av exportkreditorgan

Av bilaga VI, del 1 och punkten 7 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår att även kreditvärderingar av ett exportkreditorgan får användas för fastställande av riskvikter, förutsatt att kreditvärderingar och exportkreditorgan uppfyller vissa villkor. Direktiven kräver dock inte att exportkreditorganen skall godkännas av tillsynsmyndigheten, men deras kreditvärdering får användas. I stället är det fråga om att avgöra om några objektivt iakttagbara förutsättningar är uppfyllda. Det finns därför

inte anledning att frånga direktivet och kräva att även exportkreditorganen skall godkännas av tillsynsmyndigheten innan kreditvärderingar får användas.

10.2.2.3 Kreditvärderingarna skall delas in i kreditkvalitetssteg

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall dela in kreditvärderingarna i olika kreditkvalitetssteg. Om en annan behörig myndighet än Finansinspektionen har delat in ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar i kreditkvalitetssteg skall inspektionen godta denna indelning utan att göra någon egen indelning.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Av direktivet framgår enligt vilka principer de behöriga myndigheterna skall avgöra vilka kreditkvalitetssteg olika kreditvärderingsbetyg skall anses motsvara. Dessa avgöranden skall vara objektiva och konsekventa (artikel 82.1). Av bilaga VI del 2 punkterna 12–16 beskrivs närmare vilka tekniska kriterier som skall beaktas för inplaceringen. Exempelvis skall de behöriga myndigheterna beakta kvantitativa och kvalitativa faktorer för att skilja de relativa risknivåer som uttrycks genom varje kreditbetyg. Vidare skall de behöriga myndigheterna jämföra andelen fallissemang för varje kreditbetyg från ett enskilt ratinginstitut (kreditvärderingsföretag) och ställa den i förhållande till ett referensvärde som bygger på den andel fallissemang som andra ratinginstitut registrerat för en emittentpopulation som de behöriga myndigheterna anser ligga på en likvärdig kreditrisknivå. Om de behöriga myndigheterna anser att andelen registrerade fallissemang när det gäller ett enskilt ratinginstituts kreditbetyg är avsevärt och systematiskt högre än referensvärdet skall de behöriga myndigheterna placera ratinginstitutets kreditbetyg på ett steg i kreditkvalitetsskalan som innebär högre risk. Därtill finns det också kriterier som går ut på att de valbara ratinginstituten skall eftersträva en likvärdig inplacering.

När de behöriga myndigheterna i en medlemsstat har fattat ett avgörande, får de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater erkänna detta avgörande utan att genomföra något eget förfarande för ett avgörande i frågan (artikel 82.2).

Av artikel 20 i kapitalkravsdirektivet framgår att de regler som beskrivs i detta avsnitt gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag: De beskrivna reglerna anger vilka krav som ställs på tillsynsmyndigheterna när de placerar in de olika kreditbetygen i olika kreditkvalitetssteg. Dessa regler är avgörande för vilken riskvikt en viss exponering kommer att åsättas, vilket i sin tur bestämmer kapitalkravet för kreditrisker. Denna mycket centrala bestämmelse bör framgå av lag. Direktivets bestämmelser om inplaceringar av kreditvärderingar i kreditkvalitetssteg och om hur kreditvärderingarna får användas för att fastställa riskvikten är förhållandevis detaljerade och tekniska. Reglerna är baserade på den hittillsvarande utvecklingen av kreditvärderingsföretagen och dess kreditvärderingar. Det är emellertid sannolikt att det kommer att ske inte

oväsentliga förändringar på detta område. Där till kommer att möjligheten att använda ratingföretagens kreditvärderingar för riskviktning är ny och reglerna kan därför behöva ändras. Dessa omständigheter talar för att reglerna bör vara möjliga att ändra ganska snabbt. Den mest tilltalande lösningen är därför att ta in en övergripande bestämmelse i lag och överlämna åt regeringen att meddela de närmare föreskrifter som behövs.

Av bestämmelsen i den nya kapitaltäckningslagen bör därför framgå att Finansinspektionen skall dela in de godkända kreditvärderingsföretagens kreditvärderingar i kreditkvalitetssteg, som motsvarar en viss riskvikt. Om en annan behörig myndighet än Finansinspektionen har delat in ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar i kreditkvalitetssteg skall inspektionen godta denna indelning utan att göra någon egen indelning.

I kreditinstitutsdirektivet (artikel 82.1) sägs att indelningarna skall vara objektiva och konsekventa. Detta behöver dock inte framhållas särskilt i den nya lagen.

10.2.2.4 Hur instituten får använda kreditvärderingar

Promemorians förslag: Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om hur instituten får använda kreditvärderingar gjorda av kreditvärderingsföretag.

Kapitalkravsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 83.1 i kreditinstitutsdirektivet skall ratinginstituts (kreditvärderingsföretags) kreditvärderingar vid beräkningen av ett kreditinstituts riskvägda exponeringsbelopp användas på ett konsekvent sätt. Kreditvärderingar får inte användas selektivt. Närmare regler om användning av kreditvärderingarna finns i bilaga VI, del 3. Exempelvis måste ett institut som beslutar att använda kreditvärderingar från ett godkänt ratinginstitut för en viss kategori poster använda dessa kreditvärderingar genomgående för alla exponeringar som tillhör denna kategori. Där finns också en rad kriterier för kreditvärderingar av emittenter och emissioner, om kortfristiga kreditvärderingar samt om poster i nationell och utländsk valuta.

Också när det gäller instituts användning av ratinginstituts kreditvärderingar föreskrivs i artikel 83.2 i kreditinstitutsdirektivet att kreditinstituten skall använda sådana kreditvärderingar som ratinginstitut har utfärdat på begäran av en låntagare eller annan intressent. Med tillstånd av den ansvariga behöriga myndigheten får de dock även använda kreditvärderingar som ratinginstitutet utfärdat på eget initiativ.

Av reglerna i artikel 83 och bilaga VI, del 3 framgår att ett institut kan utse en eller flera av de godkända kreditvärderingsföretagen för att fastställa riskvikterna för dessa exponeringar. Dessa kreditvärderingsföretags kreditvärderingar måste därefter användas bl.a. fortlöpande och konsekvent och enligt de övriga riktlinjer som anges i direktivet. I det beskrivs bl.a. vilken kreditvärdering som skall användas om det finns flera kreditvärderingar tillgängliga. Dessutom får instituten bara använda kreditvärderingar från kreditvärderingsföretag som beaktar

alla belopp – dvs. både kapital- och räntebelopp – som de har fordringar på.

Av artikel 20 i kapitalkravsdirektivet framgår att de regler som beskrivs i detta avsnitt gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag: Av avsnitt 10.2.2 framgår att ett institut får använda kreditvärderingar gjorda av kreditvärderingsföretag för att bestämma riskvikter. De regler som behandlas i förevarande avsnitt anger hur instituten får använda kreditvärderingarna. Dessa regler är emellertid, som många andra regler i direktivet, alltför tekniska och detaljerade för att i sin helhet tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Hur instituten får använda kreditvärderingar utfärdade av godkända kreditvärderingsföretag bör framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

10.3 Internmetoden

10.3.1 Beräkningen av riskvägda exponeringsbelopp

Promemorians förslag: Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om hur de riskvägda exponeringsbeloppen skall beräknas.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Regler om hur ett instituts riskvägda exponeringsbelopp skall beräknas enligt internmetoden finns i artiklarna 86 och 87 i kreditinstitutsdirektivet. Artikel 86 innehåller regler om indelning av olika exponeringsklasser. I artikel 87 finns det vissa regler om hur ett riskvägt belopp för en exponering som tillhör någon av de olika exponeringsklasserna skall beräknas. De regler som mer i detalj anger hur det riskvägda exponeringsbeloppet skall beräknas finns emellertid i bilaga VII, del 1–3 i kreditinstitutsdirektivet. Av artikel 20 i kapitalkravsdirektivet framgår att internmetoden får användas även för värdepappersföretag.

Institutets sammanlagda riskvägda exponeringsbelopp är summan av de riskvägda beloppen för alla exponeringar. Eftersom summeringen i sig är rent mekanisk, behövs inte någon regel i de nya direktiven om hur detta skall gå till. Vad som föreskrivs är i stället hur det riskvägda beloppet för en exponering som tillhör en av de olika exponeringsklasserna skall beräknas.

Beräkningen av det riskvägda beloppet för en enskild exponering sker huvudsakligen i följande steg.

1. Det bestäms till vilken exponeringsklass exponeringen hör.
2. Det bestäms vilken formel (riskviktfunktion) som skall användas för att beräkning av riskvikten.
3. Värdena på de riskparametrar (faktorer som beskriver olika egenskaper hos kreditrisker) som ingår i formeln uppskattas.
4. Riskparametrarnas värden läggs in i formeln för att beräkna riskvikten.
5. Exponeringens värde uppskattas.

6. Det riskvägda exponeringsbeloppet räknas fram genom att riskvikten multipliceras med exponeringsvärdet.

I det följande finns en sammanfattande redogörelse för de regler som styr beräkningen av en exponerings riskvägda belopp.

Exponeringsklasser

Enligt reglerna i artikel 86.1 skall varje exponering hänföras till någon av följande exponeringsklasser:

a) Fordringar eller villkorade fordringar på nationella regeringar och centralbanker.

b) Fordringar eller villkorade fordringar på institut.

c) Fordringar eller villkorade fordringar på företag.

d) Fordringar eller villkorade fordringar på hushåll.

e) Aktieexponeringar.

f) Positioner i värdepapperisering.

g) Övriga motpartslösa tillgångar.

Enligt artikel 86.2 skall följande exponeringar behandlas som exponeringar mot nationella regeringar och centralbanker.

- Exponeringar mot delstatliga och lokala självstyrelseorgan och myndigheter eller offentliga organ som skall behandlas som exponeringar mot nationella regeringar enligt schablonmetoden.
- Exponeringar mot multilaterala utvecklingsbanker och internationella organisationer som får noll procent riskvikt enligt schablonmetoden.

Om dessa krav inte är uppfyllda skall dessa exponeringar enligt artikel 86.3 i stället behandlas som exponeringar mot institut. Även exponeringar mot offentliga organ som skall behandlas som exponeringar mot institut enligt schablonmetoden skall behandlas som exponeringar mot institut vid tillämpning av intermetoden.

Små och medelstora företag får enligt artikel 86.4 tillhöra exponeringsklassen hushållsexponeringar om de uppfyller följande kriterier.

– Företagets eller en grupp av företag med inbördes anknytning totala skuld till kreditinstitutet, samt i förekommande fall dess moderföretag och syskonföretag, överstiger såvitt kreditinstitutet känner till inte en miljon euro. Fordringar eller villkorade fordringar säkrade med panträtt i bostadsfastighet ingår dock inte i beräkningen. Kreditinstitutet skall ha vidtagit rimliga åtgärder för att förvisa sig om detta.

– Institutet skall i sin riskhantering behandla exponeringarna på ett konsekvent och likartat sätt.

– Exponeringarna skall inte förvaltas individuellt på ett sätt som är jämförbart med behandlingen av klassen för företagsexponeringar.

– Exponeringarna skall i samtliga fall ingå i en betydande grupp av exponeringar som förvaltas på likartat sätt.

Av artiklarna 86.5 framgår vidare vilka exponeringar som skall klassificeras som aktieexponeringar. Enligt artikel 86.6 skall instituten särskilja där angivna exponeringar som specialutlåning.

Om en fordran inte hänförs till någon av de exponeringsklasser som anges i artikel 86.1 punkterna a och b eller d–f skall de enligt artikel 86.7 anses tillhöra exponeringsklassen företagsutlåning.

Enligt artikel 86.9 skall de metoder som institutet använder vid fördelningen av exponeringar på de olika exponeringsklasserna vara lämpliga för ändamålet och tillämpas konsekvent.

Formler för att bestämma riskvikten

För varje exponering skall det bestämmas en riskvikt och därefter ett riskvägt belopp. För dessa beräkningar finns det olika formler. Formeln för att beräkna det riskvägda beloppet (exponeringsvärdet multiplicerat med riskvikten) är densamma för alla exponeringsklasser. Det finns emellertid olika formler för att bestämma riskvikten för en exponering.

Vilken formel som skall användas för att bestämma riskvikten beror på till vilken exponeringsklass exponeringen hör. Formulerna har utformats för att spegla den risk som en exponeringsklass innebär för ett instituts kreditverksamheter som helhet.

Det finns en riskviktsformel som är gemensam för exponeringar mot företag, institut, nationella regeringar och centralbanker samt för förvärvade fordringars utspädningsrisk. För exponeringar mot mindre företag, närmare bestämt de företag med en omsättning som inte överstiger 50 miljoner euro, får instituten ändra formeln något. Det beror på att den generella risknivån för exponeringar mot en grupp mindre företag anses vara lägre än för exponeringar mot en grupp större företag. (se punkterna 3–8 och 26 i bilaga VII, del 1).

Det finns också särskilda formler för hushållsexponeringar (punkterna 9–14), aktieexponeringar (punkterna 15–24) och motpartslösa tillgångar (punkten 25).

Riskparametrar

Gemensamt för de olika formulerna är att de bygger på vissa riskparametrar (faktorer som beskriver olika egenskaper hos kreditrisker) som gäller för exponeringen i fråga. Riskparametrarna är enligt artikel 87.3:

- PD (sannolikheten för en motparts fallissemang under en ettårsperiod uttryckt i procent),
- LGD (kvoten mellan förlusten på en exponering vid en motparts fallissemang och det utestående beloppet vid samma tidpunkt),
- M (löptiden), och
- exponeringsvärdet för exponeringen.

Riskvikten för en exponering bestäms genom att institutet för in de värden som instituten har tagit fram för PD, LGD och M i den riskviktsformel som gäller för exponeringen i fråga. Dessa parametrar behöver dock inte användas för förvärvade fordringar med regressrätt. Parametrarna behöver inte heller användas för exponeringar som inom ramen för exponeringsklassen företagsfordringar klassas som specialutlåning eller som tillhör exponeringsklassen aktieexponeringar om förutsättningarna i artiklarna 87.4 och 87.5 är uppfyllda. I stället får

det riskvägda exponeringsbeloppet i dessa fall bestämmas enligt de enklare formler som finns i punkterna 5 respektive 15–24 i bilaga VII, del 1. Beräkningen av det riskvägda beloppet för fonder kan också i vissa fall skilja sig från det sätt som beskrivs ovan. Hur beräkningen går till i dessa fall framgår av artiklarna 87.11 och 87.12. Beräkningen av riskvägt belopp för värdepapperiserade exponeringar och positioner i värdepapperisering behandlas enligt reglerna i avsnitt 12.

Exponeringsvärdet, som inte ingår i riskviktsformeln, behandlas i det följande. I beräkningen av exponeringsvärdet kan dock ingå ytterligare en riskparameter, en s.k. konverteringsfaktor.

Exponeringsvärdet

Exponeringsvärdet anger vilket värde en exponering antas ha vid fallissemang. Reglerna om hur exponeringsvärdet bestäms framgår av bilaga VII, del 3.

Exponeringsvärdet beror på exponeringens placering i balansräkningen. För exponeringarna i balansräkningen, skall exponeringsvärdet som regel tas upp till bruttovärdet, dvs. före avdrag för kreditförlustreserveringar eller andra värderegleringar¹⁵ (punkten 1 i bilaga VII, del 3). För institut som använder ramavtal för nettning i fråga om repor/utlåning eller lån av värdepapper och vid nettning inom balansräkningen av lån och insättningar beräknas exponeringsvärdet med stöd av artiklarna 90–93 i kreditinstitutsdirektivet om kreditriskreducering.

Exponeringsvärdet för derivat skall fastställas genom någon av de metoder som finns i bilaga III (marknadsvärderingsmetoden, ursprungligt åtagande-metoden, schablonmetoden eller metoden för interna modeller)

Det finns vidare regler om hur exponeringsvärdet och förvärvade fordringar skall beräknas och vilka konverteringsfaktorer som gäller för kreditlöften etc.

För poster utanför balansräkningen som inte omfattas av någon annan bestämmelse, uppgår exponeringsvärdet till följande procentandelar av exponeringens värde: 100 % om det är en högriskpost, 50 % om det är en medelriskpost, 20 % om det är en medel-lågriskpost och 0 % om det är en lågriskpost. Vilka poster som är högriskposter, medelriskposter, medel-lågriskposter eller lågriskposter framgår av bilaga II.

Det riskvägda beloppet

När ett institut har tagit fram riskvikten och exponeringsvärdet för en exponering, räknas det riskvägda beloppet för exponeringen fram genom att riskvikten multipliceras med exponeringsvärdet. Även denna formel finns i bilaga VII, del 1.

¹⁵ T.ex. avsättningar och avskrivningar. Enligt Basel II gäller samma princip för exponeringar utanför balansräkning (jfr paragraf 308).

Kapitalkravet för kreditrisker

När institutet har räknat fram det riskvägda beloppet för alla exponeringar som ingår i institutets kreditverksamhet, adderas dessa belopp. Summan är det sammanlagda riskvägda exponeringsbeloppet för kreditrisker.

Olika varianter av internmetoder

Enligt internmetoden skall instituten alltid själva skatta värdet för PD (sannolikheten för fallissemang under en ettårsperiod), medan riskparametern M (löptiden) följer av direktivet. För de övriga parametrarna – LGD och konverteringsfaktorer – kan instituten välja mellan olika alternativ.

Enligt den mindre avancerade varianten av internmetoden bestäms även värdena för riskparametern LGD och konverteringsfaktorer av reglerna i direktivet. Den mindre avancerade metoden kan användas för exponeringar mot regeringar och centralbanker, institut och företag (artiklarna 87.6 och 87.8). Det finns också en möjlighet för instituten att enligt den andra, mer avancerade internmetoden, själva beräkna värdet på riskparametrarna LGD och konverteringsfaktorer. Denna variant av internmetoden skall alltid användas för exponeringar som tillhör exponeringsklassen hushållsexponeringar (artiklarna 87.6 och 87.7). Den får även användas för exponeringar mot regeringar etc. om den behöriga myndigheten gett ett särskilt tillstånd till det.

Vilket värde som i förekommande fall skall sättas till PD, LGD och konverteringsfaktorer framgår av bilaga VII, delarna 2 och 3. När ett institut beräknar egna PD-värden, LGD-värden eller konverteringsfaktorer finns det inte någon särskild metod föreskriven. Den metod som används måste dock uppfylla kraven i bilaga VII, del 4 (se avsnitt 10.3.2).

Skälen för promemorians förslag: Beträffande schablonmetoden konstateras i det föregående (avsnitt 10.2.1) att det inte är möjligt att i lag ange vilken riskvikt som kommer att tilldelas en viss exponering. De skäl som där anförs för att bara ta in en övergripande bestämmelse om metoden i lagen och överlämna åt regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter, gäller även för internmetoden. I den nya kapitaltäckningslagen bör det därför framgå att instituten får använda internmetoden, medan de närmare bestämmelserna om hur de riskvägda exponeringsbeloppen (exponeringsvärden och riskvikter) skall beräknas med stöd av internmetoden bör framgå av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

10.3.2 Krav på tillstånd för internmetoden

Promemorians förslag: Ett institut skall få tillstånd att använda internmetoden om institutet kan visa att det

1. har ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för kreditrisker som uppfyller kraven i 1 kap. 6 b och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

2. har ett riskklassificeringssystem som är tillförlitligt och tillräckligt integrerat med institutets övriga verksamhet, och

3. dokumenterar riskklassificeringssystemet och motiven för dess utformning.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll

Tillstånd krävs för att få använda internmetoden

Enligt artikel 84.1 i kreditinstitutsdirektivet får ett institut använda internmetoden för att beräkna sina riskvägda exponeringsbelopp bara om de har fått tillstånd av de behöriga myndigheterna. Varje institut som vill använda internmetoden skall ges ett uttryckligt tillstånd.

Av artikel 20 i kapitalkravsdirektivet framgår att reglerna om tillstånd i bl.a. artikel 84 i kreditinstitutsdirektivet är tillämpliga även på värdepappersföretag.

De allmänna förutsättningarna för att tillstånd skall kunna ges

Tillstånd får enligt artikel 84.2 i kreditinstitutsdirektivet ges bara om den behöriga myndigheten har övertygat sig om att det sökande institutets system för hantering och klassificering av exponeringar för kreditrisker är sunda och genomförs med integritet. Institutet skall också uppfylla följande normer.

– Institutets riskklassificeringssystem skall ge förutsättningar för en tillfredsställande bedömning av gäldenärer och transaktioner, lämplig riskdifferentiering samt träffsäkra och konsekventa kvantitativa skattningar av risker.

– De interna riskklassificeringar och skattningar av sannolikheten för fallissemang och förluster, som används vid beräkningen av kapitalkravet och inom därmed sammanhängande system och förfaranden, skall vara av central betydelse för kreditinstitutets riskhantering och beslutsfattande samt för dess funktioner för godkännande av krediter, intern kapitalallokering och företagsstyrning.

– Institutet skall ha en enhet för kontroll av kreditrisker som ansvarar för dess riskklassificeringssystem och som har en tillfredsställande grad av oberoende och är fri från otillbörlig påverkan.

– Institutet skall samla in och bevara alla relevanta uppgifter som kan ge effektivt stöd för dess förfaranden för mätning och hantering av kreditrisker.

– Institutet skall dokumentera sina system för riskklassificering och motiven för deras utformning samt validera (kontrollera riktigheten av) dessa system.

De ovannämnda normerna beskriver i övergripande ordalag vilka krav som ställs på instituten. Den närmare innebörden av dessa normer framgår av del 4, bilaga VII.

Av artikel 84.2 i kreditinstitutsdirektivet framgår att om ett moderkreditinstitut inom EU och dess dotterföretag eller ett finansiellt holdingföretag inom EU och dess dotterföretag tillämpar internmetoden enhetligt för både moder och dotterföretag, får de behöriga myndigheterna tillåta att moderföretaget och dess dotterföretag betraktas som en enhet när det gäller minimikraven.

Enligt artikel 84.3 skall ett kreditinstitut som ansöker om att få använda internmetoden styrka att det för exponeringsklasserna i fråga har använt riskklassificeringssystem som i stort sett uppfyller minimikraven i bilagan inom ramen för sin interna riskmätning och riskhantering under minst tre år innan det kan förklaras kvalificerat att tillämpa internmetoden. Av övergångsbestämmelserna (artikel 154.1 i kreditinstitutsdirektivet) framgår att för ett kreditinstitut som ansöker om att få använda internmetoden före 2010 får de behöriga myndigheterna medge att treårsperioden reduceras till minst ett år t.o.m. den 31 december 2009.

Ett institut som ansöker om att få använda egna skattningar (dvs. beräkningar) av LGD-värden eller konverteringsfaktorer skall enligt artikel 84.4 styrka att det har genomfört och använt egna skattningar av dessa värden på ett sätt som i stort överensstämmer med de minimikrav för användningen av egna skattningar av dessa parametrar som anges i bilagan under minst tre år innan det kan förklaras kvalificerat att använda de egna skattningarna. Av artikel 154.1a i kreditinstitutsdirektivet framgår att denna period kan förkortas till två år t.o.m. den 31 december 2008.

I bilaga VII, del 4 i kreditinstitutsdirektivet finns en mycket teknisk och omfattande beskrivning av vilka krav som ställs för att ett institut skall få använda internmetoden. Nedan följer en mycket förenklad redogörelse för dessa minimikrav. Reglerna beskriver i huvudsak vilka krav som ett institut som använder internmetoden skall uppfylla men överlämnar åt instituten att bestämma hur det skall uppfylla kraven.

Begreppet riskklassificeringssystem, m.m.

Begreppet riskklassificeringssystem inkluderar alla metoder, tekniker, kontroller samt datainsamlings- och IT-system som ligger till grund för värdering av kreditrisk, indelning i riskklasser (rating) och kvantifiering av fallissemangs- och förlustskattningar för en viss typ av exponering (punkten 1). Om ett institut använder flera riskklassificeringssystem skall det dokumentera varför det valt ett visst system för en viss gäldenär eller transaktion. Systemet skall också tillämpas på ett sådant sätt att det avspeglar risknivån på ett tillfredsställande sätt (punkten 2). De kriterier och metoder som används för riskklassificeringen skall periodiskt ses över för att fastställa om de fortfarande är lämpliga för den aktuella portföljen och de yttre förutsättningarna (punkten 3).

Krav på riskklassificeringssystem

Punkterna 4–19 anger vilka krav som ställs på *riskklassificeringssystemets struktur*. Regleringen är delvis olika beroende på om det är fråga om exponeringar mot företag, kreditinstitut, regeringar och centralbanker eller mot hushåll. Oavsett vilken motparten är skall dock ett riskklassificeringssystem beakta både gäldenärens (t.ex. låntagarens) och transaktionens (t.ex. lånets) särskilda riskegenskaper.

För exponeringar mot företag m.fl. skall ett riskklassificeringssystem för varje exponeringsklass ha en riskskala som uteslutande kvantifierar (dvs. speglar storleken på) risken för gäldenärens fallissemang. Riskskalan delas in i ett visst antal gäldenärsklasser. Varje gäldenär placeras i en viss gäldenärsklass på grundval av specificerade och klara ratingkriterier. Från gäldenärsklasserna härleds sannolikheten för fallissemang (PD). För de företag som använder egna skattningar av LGD-värden eller konverteringsfaktorer skall riskklassificeringssystemet också ha en riskskala som enbart tar fast på faktorer som är relaterade till förlusten vid fallissemang (LGD) eller konverteringsfaktorer. En sådan riskskala skall innehålla produktriskklasser. Produktriskklasser tilldelas exponeringar på grundval av en specificerade och separat uppsättning riskklassificeringskriterier från vilka egna skattningar av LGD-värden eller konverteringsfaktorer härleds.

Hushållsexponeringarna fördelas på riskklasser med beaktande av gäldenärens risksärdrag, i vilket ingår transaktionens risksärdrag, misskötsel och åsättande av riskklasser.

Av punkterna 20–26 framgår hur *exponeringarna skall klassificeras*, dvs. vad instituten skall beakta när exponeringarna delas in i olika gäldenärs- eller produktriskklasser. Även här gäller det delvis olika regler beroende på om exponeringen avser ett företag, kreditinstitut, regering och centralbanker eller hushåll. För exponeringar mot företag m.fl. skall alla gäldenärer hänföras till en gäldenärsklass inom ramen för godkännande av krediter. De kreditinstitut som har tillåtelse att använda egna skattningar av LGD-värden eller konverteringsfaktorer skall dessutom åsätta alla exponeringar en produktriskklass. Alla enskilda juridiska personer som institutet är exponerat mot skall bedömas individuellt och huvudregeln är att alla exponeringar mot samma gäldenär skall hänföras till samma gäldenärsklass. För hushållsexponeringar föreskrivs bara att alla exponeringar skall hänföras till en riskklass inom ramen för förfarandet för godkännande av krediter. Både för exponeringar mot företag m.fl. och mot hushåll gäller att kreditinstitutet får tillåta de egna medarbetarna att efter eget omdöme göra avvikelser från in- eller utdata i klassificeringsförfarandet. Denna möjlighet måste dock dokumenteras skriftligen.

I punkterna 27–30 finns bestämmelser om *integritet i riskklassificeringen*. Av dessa bestämmelser framgår bl.a. att instituten minst en gång om året måste uppdatera sina riskklassificeringar. För exponeringar mot företag m.fl. framgår också att riskklassificeringarna skall utföras eller godkännas av en oberoende part som inte har någon direkt vinning av kreditbeslutet.

Instituten får *använda modeller*, t.ex. statistiska modeller och andra mekaniska metoder för att hänföra exponeringarna till olika gäldenärs-

och produktriskklasser. Av punkten 31 framgår vilka villkor som då måste vara uppfyllda. Modellen skall exempelvis ha god prognosförmåga och får inte ha några väsentliga systematiska fel.

Enligt punkterna 32–36 skall instituten även *dokumentera* riskklassificeringssystemens utformning och operativa detaljer. Av dokumentationen skall det framgå att riskklassificeringssystemen överensstämmer med minimikraven i bilagan. Instituterna skall också dokumentera motiven till och den analys som ligger till grund för valet av riskklassificeringskriterier och alla betydande förändringar av riskklassificeringsförfarandet.

Instituterna skall *samla in och lagra uppgifter* om sina interna riskklassificeringar enligt vad som krävs i artiklarna 145–149 i kreditinstitutsdirektivet. Detta och närmare vilka uppgifter som skall samlas in och bevaras framgår av punkterna 37–40.

Enligt punkterna 41 och 42a skall instituten också ha *stresstester* för bedömningen av sin kapitaltäckning. Dessa stresstester skall bl.a. syfta till att identifiera eventuella händelser eller framtida förändringar av de ekonomiska förhållanden som skulle kunna ha ofördelaktiga effekter på kreditinstitutens exponeringar och på bedömningen av kreditinstitutets förmåga att hantera sådana förändringar. Kreditinstituterna skall regelbundet utföra kreditriskstresstest för att bedöma effekten av vissa bestämda förhållanden på det totala kapitalkravet för kreditrisker. Kreditinstitutet får välja vilket test som skall användas förutsatt att det godkänns av tillsynsmyndigheten. Testet skall vara lämpligt, tämligen försiktigt och åtminstone beakta effekterna av lättare konjunktur nedgångar.

Risikkvantifiering

Regler om risikkvantifiering, dvs. regler som rör beräkningen av riskens storlek, behandlas i punkterna 43–108.

I punkterna 43–48 definieras fallissemang. Av dessa regler framgår att ett fallissemang med avseende på en viss gäldenär skall anses föreligga om

1. institutet anser att det är osannolikt att gäldenären kommer att betala sina kreditförpliktelser helt och hållet till institutet, moderföretaget eller till något av dess dotterföretag utan att institutet tillgriper åtgärder som att realisera säkerheter (om sådana ställts), eller

2. någon av gäldenärens väsentliga kreditförpliktelser mot institutet, moderföretaget eller något av dess dotterföretag är förfallen till betalning sedan mer än 90 dagar.

När det gäller exponeringar mot hushåll och offentliga organ skall de behöriga myndigheterna i varje medlemsstat fastställa det antal dagar efter förfalldagen som alla institut inom dess territorium skall iaktta för definitionen av fallissemang när det gäller exponeringar mot motparter som är belägna inom samma medlemsstat. Antalet dagar skall ligga inom intervallet 90–180 dagar och får skilja sig åt mellan olika produkttyper. Till och med den 31 december 2011, får de behöriga myndigheterna tillåta antalet dagar inom intervallet 90–180 dagar även för exponeringar mot företag m.fl. om det bedöms lämpligt.

Reglerna i punkterna 49–58 innehåller vissa *övergripande krav för skattningar* av de olika parametervärdena PD, LGD, konverteringsfaktor och av EL (förväntad förlust). Av dessa regler framgår bl.a. att ett kreditinstituts egna skattningar skall ta hänsyn till alla relevanta uppgifter, upplysningar och metoder. Skattningarna skall härledas från historiska erfarenheter och empiriska belägg. Ett kreditinstitut skall till skattningen lägga till en försiktighetsmarginal för olika typer av förväntade beräkningsfel. Bilagan innehåller dessutom särskilda regler för skattningar av PD-värden (punkterna 59–72), LGD-värden (punkterna 73–85) och konverteringsfaktorer (86–94). Dessutom finns det regler om vilka krav som ställs för att garantier och kreditderivat skall beaktas vid riskkvantifieringen (punkterna 95–103) och särskilda krav som ställs för förvärvade fordringar (punkterna 104–108).

Begreppet förväntad förlust används inte vid beräkningen av kapitalkravet för kreditrisker, men kan påverka kapitalbasens storlek (se avsnitt 8.2.3). Artikel 4.1.29 i kreditinstitutsdirektivet definierar förväntad förlust som kvoten av det belopp som förväntas gå förlorat av en exponering till följd av möjligt fallissemang för en motpart eller en utspädning under en ettårsperiod och det belopp som blir utestående vid fallissemang. Hur det förväntade förlustbeloppet beräknas framgår av bilaga VII, del 1. Där framgår att $EL = PD \times LGD$.

Validering av interna skattningar

I punkterna 109–113 finns det bestämmelser om validering av interna skattningar (dvs. om kontroll av riktigheten av de egna beräkningarna). Av dessa regler framgår bl.a. att instituten skall ha inrättat stabila system för att validera (kontrollera riktigheten av) att riskklassificeringssystemen, förfarandena och skattningarna av alla relevanta riskparametrar är korrekta och inbördes förenliga. Ett institut skall kunna visa att valideringsförfarandet gör det möjligt att bedöma funktionen hos de interna systemen för riskklassificering och riskskattning.

Beräkning av riskvägda exponeringsbelopp för aktieexponeringar enligt egna modeller

Punkterna 114–122 innehåller regler om beräkning av riskvägda exponeringsbelopp för aktieexponeringar enligt egna modeller. Reglerna behandlar i huvudsak beräkning av kapitalkrav och riskbedömning, riskhanteringsförfarande och kontroller samt validering och dokumentation.

Företagsstyrning och kontroll

Av bestämmelserna om *företagsstyrning* i punkterna 123–126 framgår bl.a. att alla betydande delar i riskklassificerings- och skattningsförfarandena skall godkännas av kreditinstitutets styrelse eller en kommitté som utsetts av styrelsen och den verkställande ledningen. Dessa parter skall ha allmänna insikter om kreditinstitutets

riskklassificeringssystem och detaljerade kunskaper om de förvaltningsrapporter som hänger samman med dessa. Vidare skall den verkställande ledningen underrätta styrelsen eller en av styrelsen utsedd kommitté om betydande förändringar av eller undantag från fastställda riktlinjer som kan få betydande effekter på riskklassificeringssystemets funktion. Den verkställande ledningen skall ha goda insikter om riskklassificeringssystemets utformning och funktion och löpande säkerställa att riskklassificeringssystemen fungerar korrekt. Kreditriskkontrollenheterna (se nedan) skall regelbundet informera den verkställande ledningen om riskklassificeringsförfarandets genomförande och områden som måste förbättras samt ge lägesrapporter om förbättringar av tidigare identifierade svagheter. Därutöver skall en analys enligt internmetoden av kreditinstitutets kreditriskprofil vara en viktig del av förvaltningsrapporteringen till dessa parter.

Ett institut skall också ha en *kreditkontrollenhet* som skall vara oberoende från de funktioner som ger upphov till exponeringarna. Kreditkontrollenheten skall rapportera direkt till den verkställande ledningen. Den skall ansvara för riskklassificeringssystemets utformning eller urval, genomförande kontroll och resultat. Kreditkontrollenhetens funktion och ansvarsområden framgår av punkterna 127–129.

Internrevision

Av punkten 130 framgår att det minst en gång per år skall genomföras en *internrevision* som skall innefatta en översyn av kreditinstitutets riskklassificeringssystem och dess transaktioner. Vid översynen skall alla minimikrav vara uppfyllda.

Skälen för promemorians förslag

Internmetoden får användas bara om Finansinspektionen gett tillstånd

Av 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår att internmetoden får användas bara om tillsynsmyndigheten gett sitt tillstånd för det. Av den nya kapitaltäckningslagen bör det därför framgå att internmetoden bara får användas efter tillstånd av Finansinspektionen.

Utformning av tillståndskraven

Artikel 84.2 i kreditinstitutsdirektivet innehåller de övergripande krav som ett institut skall uppfylla för att kunna få tillstånd att använda internmetoden. I bilaga VII, del 4 preciseras kraven ytterligare. Frågan är hur dessa krav skall komma till uttryck i svensk rätt.

Eftersom de regler som finns i direktivet är offentlighetsrättsliga finns det ett val mellan att ta in regeln i artikel 84.2 i lag eller i myndighetsföreskrifter. Den senare metoden används för marknadsriskerna enligt 4 kap. 9 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Av den bestämmelsen framgår att ett institut, efter medgivande av Finansinspektionen får använda egna modeller för att beräkna kapitalkravet för marknadsriskerna,

om modellen uppfyller de krav regeringen föreskriver (se även avsnitt 13.5).

Om de huvudsakliga förutsättningarna anges i lag ökar förutsebarheten för instituten. De vet då vilka övergripande förutsättningar som de måste uppfylla för att få tillstånd. En övergripande bestämmelse anger också inom vilka ramar eventuella föreskrifter måste utformas. Dessa båda omständigheter talar för att, trots att det inte är nödvändigt, ta in de övergripande bestämmelserna i lag.

Av lagen bör det alltså framgå att ett institut kan få tillstånd att använda internmetoden om

1. institutet har ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för operativa risker som uppfyller kraven i 1 kap. 6 b och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

2. institutets riskklassificeringssystem är ger en tillförlitlig bild av institutets kreditrisker,

3. institutets riskklassificeringssystem är tillräckligt integrerat med institutets övriga verksamhet, och

4. institutet dokumenterar riskklassificeringssystemet och motiven för dess utformning.

Vilka åtgärder instituten skall vidta framgår av reglerna i bilaga VII, del 4 i kreditinstitutsdirektivet. Reglerna i bilagan är emellertid mycket omfattande och tekniska. De lämpar sig redan av den anledningen mindre väl för att tas in i lag. Dessutom kan kraven löpande behöva anpassas till förändringar i omvärlden. För att den svenska regleringen skall vara tillräckligt flexibel bör det därför finnas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva vilka åtgärder instituten skall vidta för att få tillstånd att använda internmetoden. Härigenom blir det möjligt att införliva kraven närmast kraven i bilagan och de i artiklarna 84.3 och 84.4

Enligt artikel 84.2 andra stycket får – i de fall som där anges – de behöriga myndigheterna tillåta att ett moderföretag och dess dotterföretag betraktas som en enhet när det gäller minimikraven i bilagan VII, del 4. För att instituten skall kunna använda sig av denna möjlighet måste den framgå av lag. Av bestämmelsen bör det framgå att de allmänna förutsättningarna ovan skall uppfyllas gemensamt. Av detta följer i sin tur att även kraven i bilagan får behandlas på samma sätt.

Internmetoden och dataskyddsreglerna

Enligt artikel 84.2 skall ett institut samla in och bevara alla relevanta uppgifter som kan ge effektivt stöd för dess förfaranden för mätning och hantering av kreditrisker. Det kan ske genom att institutet själv samlar och bevarar uppgifterna. Detta kan emellertid vara betungande, särskilt för de institut som har många kunder. Ett alternativ är att inhämta åtminstone en del uppgifter från kreditupplysningscentralen eller något annat dataregister. Frågan är om detta externa uppgiftsinhämtande är förenligt med kreditupplysningslagen (1973:1173) samt personuppgiftslagen (1998:204).

Det pågår ett arbete inom regeringskansliet med en promemoria om bl.a. institutens möjligheter att få inhämta kreditupplysningar för att

kunna uppfylla kraven enligt reglerna i bl.a. den nya kapitaltäckningslagen och hur dessa möjligheter förhåller sig till bestämmelserna i kreditupplysningslagen och personuppgiftslagen. Beträffande dessa frågor hänvisas det därför till den kommande promemorian.

10.3.3 Byte av metod

Promemorians förslag: Om ett institut inte längre uppfyller kraven för att använda internmetoden, skall det för Finansinspektionen redovisa en plan för hur det avser att åtgärda bristerna. Någon sådan plan behöver inte upprättas om bristerna är ringa.

Ett institut som använder internmetoden får inte utan Finansinspektionens medgivande gå över till att använda schablonmetoden eller till en mindre avancerad variant av internmetoden än den som institutet använder. Inspektionen får medge att institutet gör en sådan övergång, om institutet kan visa att det finns goda skäl för det.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Som framgår av det föregående avsnittet skall ett institut uppfylla vissa krav för att få använda internmetoden. Om ett institut inte längre uppfyller kraven, skall det enligt artikel 84.5 i kreditinstitutsdirektivet antingen redovisa en plan för den behöriga myndigheten för hur det inom skälig tid åter skall kunna uppfylla kraven eller styrka att effekterna av det bristande uppfyllandet är oväsentliga.

Enligt artikel 85.4 får de kreditinstitut som har fått ett medgivande från de behöriga myndigheterna att använda internmetoden för beräkning av det sammanlagda riskvägda exponeringsbeloppet inte återgå till schablonmetoden om kreditinstitutet inte kan styrka att det finns goda skäl för detta. Enligt artikel 85.5 i samma direktiv får inte heller de institut som har fått ett medgivande att själva beräkna riskparametrarna LGD och konverteringsfaktorn, återgå till den internmetod som innebär att kreditinstitutet i stället skall använda de föreskrivna värdena av dessa riskparametrar om det inte finns goda skäl för detta.

Av artikel 20 i kapitalkravsdirektivet framgår att de ovan beskrivna reglerna gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag: Som framgår av föregående avsnitt skall ett institut uppfylla särskilda krav för att få tillstånd att använda internmetoden. Institutet skall därefter fortsätta att uppfylla kraven och detta är föremål för Finansinspektionens löpande tillsyn. Om ett institut inte uppfyller kraven måste institutet vidta åtgärder och inspektionen kan ingripa med sanktioner.

Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv får ett institut som har fått tillstånd att använda internmetoden inte återgå till att använda schablonmetoden och ett institut som har fått tillstånd att använda den avancerade varianten av internmetoden får inte återgå till att använda den enkla varianten. Det finns åtminstone två skäl för det. Eftersom målet är att instituten skall övergå till att använda mer riskkänsliga metoder bör de inte vara alltför enkelt att upphöra att använda dem. Det finns också en

risk för att möjligheten att byta metoder kan användas för s.k. regelarbitrage, dvs. för att välja den metod som ger det lägsta kapitalkravet. Ett sådant regelarbitrage bör förhindras.

Av den nya kapitaltäckningslagen bör därför framgå att ett institut som använder internmetoden inte får återgå till att använda schablonmetoden eller en mindre avancerad variant av internmetoden än den som institutet använder. Detta skall dock inte gälla om institutet kan visa att det finns skäl att gå över till en annan metod. Om ett institut inte kan uppfylla de krav som ställs för att få använda internmetoden, skall det för Finansinspektionen redovisa en plan för hur det avser att åtgärda bristerna. Någon sådan plan behöver inte upprättas om bristerna är ringa.

Av de föreslagna bestämmelserna framgår att den omständigheten att ett institut inte längre uppfyller de krav som ställs för att få använda internmetoden inte är tillräckligt för att få övergå till en mindre riskkänslig metod. När Finansinspektionen förelägger ett institut att komma in med en åtgärdsplan kan inspektionen inte på den grunden samtidigt ingripa med andra sanktioner mot institutet. Om åtgärdsplanen inte följs torde emellertid inspektionen ha möjlighet att använda sig av någon av de sanktioner som sektorsbestämmelserna tillhandahåller. Det bör dock noteras att om verksamheten är riskfylld i förhållande till kapitalet måste institutet dra ned på sina risker eller tillföras ytterligare kapital. Om institutet inte vidtar någon av dessa åtgärder kan inspektionen ingripa med sanktioner och ytterst återkalla tillståndet.

Ett institut får dock återgå till en enklare metod om tillsynsmyndigheten ger sitt medgivande till det med motiveringen att institutet kan visa att det finns goda skäl för en återgång. Direktivet anger inte vilka skäl som är goda skäl. Som exempel kan dock nämnas situation att vissa delar av institutets verksamheter har överlåtits till ett annat institut. Till följd av överlåtelsen minskar storleken på de berörda exponeringsklasserna väsentligt. Detta kan i sin tur leda till brist på data. Institutet kan då få svårt att uppfylla de krav som ställs för att få använda internmetoden. Att i den situationen kräva att institutet fortsätter att använda internmetoden framstår som orimligt. Inspektionen bör därför i den situationen ha möjlighet att medge att institutet får återgå till att använda en mindre riskkänslig metod.

Ett institut kan också upphöra att uppfylla kraven på grund av försämringar av riskklassificeringssystemet. Vissa av dessa brister kan vara av det slaget att de kan hanteras genom att institutet följer den upprättade åtgärdsplanen. Enligt artikel 136 i kreditinstitutdirektivet (se avsnitt 19.1) är det dock möjligt för tillsynsmyndigheterna att i vissa situationer kräva att instituten håller en kapitalbas som överstiger miniminivån. Den möjligheten skulle kunna användas för ett institut som använder internmetoden utan att uppfylla alla krav för det och det finns förutsättningar för att instituten uppfyller kraven igen. Det är i den situationen inte rimligt att institutet skall få återgå till t.ex. schablonmetoden för att sedan återgå till internmetoden. Det kan dock inte uteslutas att bristerna i något enstaka fall bedöms så allvarliga att det är svårt att se att institutet någonsin kommer att uppfylla kraven för att få använda internmetoden igen. Om den situationen uppkommer är det sannolikt inte rimligt att instituten fortsätter att tillämpa internmetoden. I den situationen bör Finansinspektionen – om den anser att det inte finns

skäl att återkalla tillståndet – kunna kombinera beslutet om att institutet kan övergå till en enklare metod med sanktionerna i sektorsbestämmelserna.

10.3.4 Internmetoden får införas delvis eller stegvis

Promemorians förslag: Internmetoden skall användas för alla exponeringar. Finansinspektionen får dock medge att

1. schablonmetoden används för vissa exponeringar, eller
2. övergången från schablonmetoden till internmetoden sker stegvis.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 85.1 i kreditinstitutsdirektivet skall ett institut samt eventuella moderföretag och syskonföretag tillämpa internmetoden på alla exponeringar. Direktivet tillhandahåller emellertid också en möjlighet för instituten att använda internmetoden delvis och eller att införa den stegvis. Enligt artikel 20 i kapitalkravsdirektivet gäller dessa regler även för värdepappersföretag.

Möjligheten att tillämpa internmetoden delvis

Av artikel 89 i kreditinstitutsdirektivet framgår när ett institut får använda internmetoden delvis, dvs. inte för alla exponeringar.

Enligt artikel 89.1 får, om de behöriga myndigheterna ger sitt godkännande, institut som har tillstånd att använda internmetoden för beräkning av riskvägda exponeringsbelopp för en eller flera exponeringsklasser, tillämpa schablonmetoden på följande:

a) Den exponeringsklass som anges i artikel 86.1 a (fordringar eller villkorade fordringar på nationella regeringar och centralbanker), om antalet väsentliga motparter är litet och det skulle vara oskäligt betungande att kräva att kreditinstitutet skulle införa ett riskklassificeringssystem för dessa motparter.

b) Den exponeringsklass som anges i artikel 86.1 b (fordringar eller villkorade fordringar på institut), om antalet väsentliga motparter är litet och det skulle vara oskäligt betungande att kräva att kreditinstitutet skulle införa ett riskklassificeringssystem för dessa motparter.

c) Exponeringar i icke väsentliga affärsenheter samt exponeringsklasser som med hänsyn till sin storlek och den riskprofil de företer är av mindre betydelse.

d) Exponeringar mot hemmedlemsstaternas nationella regeringar och deras delstatliga och lokala självstyrelseorgan och myndigheter samt administrativa organ, förutsatt att

i) det inte finns någon skillnad mellan riskerna vid exponeringar mot den nationella regeringen och vid de övriga nämnda exponeringarna på grund av riktade offentliga åtgärder, och att

ii) exponeringarna mot de nationella regeringarna får riskvikten noll procent enligt schablonmetoden.

e) Ett kreditinstituts exponeringar mot en motpart som är dess moderföretag, dotterföretag eller syskonföretag, förutsatt att motparten är ett institut eller ett finansiellt holdingföretag, finansiellt institut,

kapitalförvaltningsbolag eller ett företag som tillhandahåller anknutna tjänster och att motparten omfattas av tillfredsställande tillsynskrav, eller ett företag som står i sådant förhållande som avses i artikel 12.1 i direktiv 83/349/EEG (dvs. företag med vilka instituten har en gemensam eller i huvudsak gemensam ledning). I denna kategori ingår också exponeringar mellan kreditinstitut som uppfyller villkor i artikel 80.7a i kreditinstitutsdirektivet.

f) Aktieexponeringar mot juridiska personer vilkas kreditåtaganden uppfyller kraven för riskvikt noll enligt underavsnitt 1 (däribland offentligt stödda enheter som riskvikten noll kan tillämpas på).

g) Aktieexponeringar som genomförs inom ramen för lagstiftade program för främjande av särskilda sektorer av näringslivet som i betydande grad subventionerar kreditinstitutets investering och som är förenade med någon form av offentlig tillsyn och begränsningar av investeringarna i värdepapper. Detta undantag får tillämpas på högst totalt 10 % av den ursprungliga kapitalbasen plus tilläggskapital.

h) Vissa exponeringar mot institut.

i) En statlig eller statligt återförsäkrad garanti som uppfyller vissa villkor.

Vad som har sagts i det föregående skall inte hindra de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater från att tillåta att bestämmelserna i underavsnitt 1 tillämpas på exponeringar i värdepapper för vilka sådan behandling har tillåtits i andra medlemsstater.

Möjligheten att införa internmetoden stegvis

Enligt artikel 85 i kreditinstitutsdirektivet är det möjligt för ett institut att under vissa förutsättningar införa internmetoden stegvis. Det får dock bara ske med den behöriga myndighetens godkännande. Av artikel 85.1 framgår att införandet av internmetoden får ske stegvis

1. per exponeringsklass enligt artikel 86 inom samma affärsenhet,
2. inom olika affärsenheter i samma företagsgrupp, eller
3. för användning av egna skattningar av LGD-värden eller konverteringsfaktorer för beräkning av riskvikter för exponeringar mot företag, institut, nationella regeringar och centralbanker.

När det gäller exponeringsklassen hushållsexponeringar får genomförandet ske stegvis per undergrupp av exponeringar som motsvarar de olika korrelationerna i del 1 punkterna 9–11 i bilaga VII.

Enligt artikel 85.2 skall det stegvisa införandet av metoden ske under en skälig tidsperiod som skall överenskommas med de behöriga myndigheterna. För införandet skall vissa villkor gälla som skall bestämmas av de behöriga myndigheterna. Dessa villkor skall utformas så att de säkerställer att den flexibilitet som erbjuds genom punkten 1 inte utnyttjas selektivt i syfte att uppnå minskningar av kapitalkraven för de exponeringsklasser eller affärsenheter som ännu inte omfattas av internmetoden eller vid användningen av egna skattningar av LGD och konverteringsfaktorer. Kreditinstitut som använder internmetoden för någon exponeringsklass skall även använda denna metod för klassen för aktieexponeringar.

Skälen för promemorians förslag

Internmetodens tillämpning på ett institutets verksamhet

Kreditinstitutsdirektivets utgångspunkt är att institut som har fått tillstånd att använda internmetoden skall använda den metoden för alla exponeringar (artikel 85.1). Det är också viktigt att förhindra regularbitrage, dvs. att instituten väljer att använda en viss metod för vissa exponeringar med avsikten att få ett lägre kapitalkrav för de exponeringarna. Även om det inte finns anledning att anta att instituten kommer att ägna sig åt regularbitrage, bör dock regelverket ges en utformning som förhindrar det. Även i svensk rätt bör därför utgångspunkten vara att när internmetoden används skall den användas för alla exponeringar. En bestämmelse med sådan innebörd bör tas in i den nya lagen.

Internmetodens tillämpning inom en koncern

Enligt artikel 85.1 i kreditinstitutsdirektivet skall instituten samt eventuella moderföretag och syskonföretag tillämpa internmetoden på alla exponeringar. Det är inte helt tydligt om denna regel innebär att ett tillstånd att använda internmetoden bara kan ges om alla företag i en koncern använder internmetoden eller om regeln innebär att när ett företag – och i förekommande fall de andra företagen i koncernen – väljer att använda internmetoden skall de göra det för alla exponeringar. Här görs tolkningen att det är det första alternativet som avses, dvs. att alla institut som ingår i en koncern skall använda internmetoden för att tillstånd skall kunna ges till någon av dem. Dessutom skall internmetoden användas för alla exponeringar i ett enskilt institut eller, i förekommande fall, i koncernen. Regeln bör dock förstås som att det bara är de moder- och syskonföretag som är institut som behöver använda internmetoden. De övriga företagen står ju inte under tillsyn.

En finansiell företagsgrupp (se avsnitt 17) omfattar inte bara bolag i samma koncern utan även bl.a. ägarintressen. Eftersom regeln i artikel 85.1 i kreditinstitutsdirektivet bara behandlar koncernförbindelser kan alltså institut som det finns ägarintressen i tillämpa schablonmetoden. Inom en finansiell företagsgrupp kan alltså både internmetoden och schablonmetoden förekomma.

I den nya kapitaltäckningslagen bör det föras in en bestämmelse med den innebörd som beskrivs i det föregående. Av den bestämmelsen bör det framgå att ett institut som använder internmetoden skall använda metoden för alla exponeringar. Om ett institut använder internmetoden skall även de övriga institut som ingår i samma koncern som institutet göra det.

Delvis tillämpning av internmetoden

Trots att det är viktigt att de institut som har tillstånd att tillämpa internmetoden i princip tillämpar metoden för alla exponeringar, finns det flera skäl som talar för att det bör finnas en möjlighet för en delvis

tillämpning. För det första är kravet på att instituten skall tillämpa internmetoden för alla exponeringar huvudsakligen avsett för de stora internationellt aktiva bankerna. Dessa banker har ganska ofta väl diversifierade kreditverksamheter för alla affärsenheter. Det är då mindre betungande för dem att uppfylla de ställda minimikraven för alla exponeringar och affärsenheter. Internmetoden får emellertid användas även av mindre banker och av värdepappersföretag. För dessa kan t.ex. verksamheten inom en viss exponeringsklass vara begränsad eller antalet motparter vara litet. Det kan då vara svårt att bygga upp ett riskklassificeringssystem som ger tillförlitliga uppskattningar av kreditrisken för exponeringarna. I andra fall kan det finnas exponeringsklasser som är av mindre betydelse med hänsyn till sin storlek och den riskprofilen. I dessa fall kan det vara orimligt att kräva att institutens riskklassificeringssystem omfattar även exponeringarna i fråga. I andra fall – t.ex. i fråga om exponeringar mot stat och kommun – anses risken i vissa fall vara så låg att det bedöms onödigt betungande att bygga upp ett riskklassificeringssystem som beaktar exponeringen.

Mot denna bakgrund bör den nya kapitaltäckningslagen, i överensstämmelse med direktivet, ange att instituten om Finansinspektionen medger det får använda internmetoden för vissa exponeringar och schablonmetoden för andra. De närmare förutsättningarna för när det skall vara möjligt att kombinera internmetoden och schablonmetoden skall dock framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Av dessa föreskrifter skall det alltså framgå bl.a. vilka exponeringar som kan komma i fråga och vilka övriga villkor som skall vara uppfyllda för att instituten skall kunna få tillstånd att använda internmetoden delvis.

Stegvis tillämpning av internmetoden

För att underlätta för ett institut eller en företagsgrupp att gå över från schablonmetoden till internmetoden eller från en mindre avancerad variant av internmetoden till en mer avancerad variant, bör det vara möjligt för institutet att göra övergången successivt. En bestämmelse med denna innebörd bör tas in i den nya lagen. Hur den närmare övergången skall gå till samt vilken metod som skall tillämpas för de exponeringar som omfattas av den stegvisa implementeringen bör dock framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

För att det skall vara möjligt med en successiv övergång mellan metoderna skall övergången enligt direktivet ske under en skälig tidsperiod som institutet och de behöriga myndigheterna kommer överens om. Eftersom den stegvisa övergången bara får ske efter tillstånd av Finansinspektionen, är det dock oegentligt att tala om en överenskommelse. I stället bör övergångsperioden framgå av tillståndsbeslutet. Institutet kan i sin ansökan till inspektionen naturligtvis framföra önskemål om övergångsperiodens längd och inspektionen bör beakta sådana önskemål vid sitt beslut.

Till detta kommer att övergången får ske bara om instituten uppfyller även vissa andra villkor. Av kreditinstitutsdirektivet framgår inte vilka

konkreta villkor som skall gälla utan det framgår bara att det skall vara strikta villkor som skall fastställas av de behöriga myndigheterna (artikel 85.2). Det kan dock röra sig om villkor som rör de interna transaktionerna inom gruppen eftersom sådana transaktioner skulle kunna utnyttjas för att placera tillgången i det institut i företagsgruppen som ger den gynnsammaste riskvikten för tillgången i fråga. Vilka villkoren är bör framgå av Finansinspektionens beslut. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör vidare få meddela föreskrifter om vilka villkoren kan vara.

11 Kreditriskreducering

11.1 Bakgrund

Institut kan på olika sätt vidta åtgärder för att minska de kreditrisker som de är exponerade mot i verksamheten. Genom att exempelvis kräva säkerheter för en kredit erhåller institutet ett kreditriskskydd som begränsar de förluster som uppkommer om motparten inte kan fullfölja sin del av avtalet. Kreditriskskydd kan åstadkommas på flera sätt och behöver inte nödvändigtvis ta formen av direkta avtal med motparten. De kan också tillhandahållas av en tredje man som förbinder sig att ersätta de kreditförluster som en kredit eller grupp av krediter orsakar institutet. Som exempel på sådana kreditriskskydd kan nämnas kreditgarantier eller kreditderivat.

11.2 Möjligheten att beakta kreditriskskydd

Promemorians förslag: Institut som använder schablonmetoden eller den enkla varianten av internmetoden får ta hänsyn till sådana säkerheter, garantier och andra kreditriskskydd som minskar kreditrisken vid beräkningen av de riskvägda exponeringsbeloppen.

Kreditinstitutdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 91 i 2005 års kreditinstitutdirektiv får kreditinstitut som använder schablonmetoden eller internmetoden utan att använda egna skattningar av värdet vid förlust vid fallissemang (LGD-värden) och konverteringsfaktorer ta hänsyn till kreditriskreducering vid beräkning av

- riskvägda exponeringsbelopp i enlighet med bestämmelserna om kapitalkrav för kreditrisker (artikel 75 a kreditinstitutdirektivet), eller
- relevanta belopp för justering av kapitalbasen för förväntade förluster (artikel 57 q och 63.3 i kreditinstitutdirektivet).

I artikel 4.30 i 2005 års kreditinstitutdirektiv definieras kreditriskreducering som en teknik som används av kreditinstitut för att minska den kreditrisk som är förenad med en eller flera exponeringar som kreditinstitutet innehar.

Av artikel 20 i 2005 års kapitalkravdirektiv framgår att bestämmelserna om riskreducering i artiklarna 90–93 i kreditinstitutdirektivet gäller även för värdepappersföretag.

Förbetalt och obetalt kreditriskskydd

Kreditriskskydd delas enligt direktivet in i två olika kategorier, förbetalt och obetalt kreditriskskydd.

Med *förbetalt kreditriskskydd* avses enligt artikel 4.31 i 2005 års kreditinstitutdirektiv tekniker för kreditriskreducering, där reduktionen av kreditrisken för ett kreditinstituts exponering följer av att kreditinstitutet förvärvat rätten att, i händelse av en motparts fallissemang eller om andra särskilt angivna kredithändelser som rör motparten inträffar, likvidera, få överförda, förvärva eller behålla vissa

tillgångar eller belopp eller att minska beloppet för exponeringen till, eller ersätta den med, det belopp som motsvarar skillnaden mellan beloppet för exponeringen och beloppet för en fordran på kreditinstitutet.

Med *obetalt kreditriskskydd* avses enligt artikel 4.32 i samma direktiv tekniker för kreditriskreducering, där minskningen av kreditrisken för ett kreditinstituts exponering följer av att tredje man åtagit sig att betala ett belopp i händelse av en låntagares fallissemang, eller om andra särskilt angivna händelser inträffar.

I bilaga VIII, del 1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv anges vilka förbetalda respektive obetalda kreditriskskydd som instituten får använda för kreditriskreducering, dvs. som är godtagbara, vid beräkning av riskvägda belopp och förväntade förluster. Till godtagbart förbetalt kreditriskskydd hör bl.a:

- i. nettning inom balansräkningen av ömsesidiga fordringar mellan institutet och motparten,
- ii. bilaterala nettningsavtal som täcker repor, värdepappers- och råvarulån eller andra kapitalmarknadsrelaterade transaktioner,
- iii. finansiella säkerheter (kontanta medel samt vissa räntebärande värdepapper, aktier, konvertibler etc.), och
- iv. fysiska säkerheter (t.ex. fastigheter).

Till godtagbart obetalt kreditriskskydd hör bl.a:

- i. garantier,
- ii. kreditderivat, och
- iii. interna säkringar (intern hedge).

I vilken omfattning ett institut får ta hänsyn till de olika kreditriskskydd som anges ovan beror på om institutet använder sig av schablon- eller internmetoden för beräkning av kapitalkravet för kreditrisker. För institut som tillämpar internmetoden godtas fler kreditriskskydd än för institut som tillämpar schablonmetoden. Om ett kreditriskskydd är godtagbart beror vidare på vilken metod som används för att beräkna kreditriskreducerande effekter för finansiella säkerheter. Fler typer av kreditriskskydd godtas för de institut som tillämpar den s.k. fullständiga metoden för finansiella säkerheter.

Vilka krav skall vara uppfyllda för att ett kreditriskskydd skall beaktas?

Av artiklarna 92.1 och 92.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår vilka allmänna krav som skall vara uppfyllda för att ett institut skall få beakta de kreditriskreducerande effekterna av ett förbetalt eller ett obetalt kreditriskskydd:

– Den teknik som används för kreditriskskyddet skall, liksom de åtgärder det utlånande kreditinstitutet vidtar och de förfaranden och den policy det genomför, vara sådana att de resulterar i en ordning för kreditriskskydd som har rättsverkan och kan genomdrivas i alla relevanta jurisdiktioner.

– Det utlånande institutet skall vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att ordningen för kreditriskskydd är effektiv och för att hantera risker i samband med den.

I artiklarna 92.3–93.5 i samma direktiv anges vidare de specifika krav som ställs på ett förbetalt respektive ett obetalt kreditriskskydd för att det skall kunna beaktas.

När det gäller ett *förbetalt kreditriskskydd* skall de tillgångar som tas i anspråk vara tillräckligt likvida och ha ett tillräckligt stabilt värde på sikt för att kunna ge tillfredsställande säkerhet för det kreditriskskydd som skapats med beaktande av den metod som använts för att beräkna riskvägda exponeringsbelopp och i vilken omfattning skyddet godkänts för att beaktas i dessa beräkningar. Endast sådana tillgångar som anges i bilaga VIII, del 1 är godtagbara.

Vidare gäller för ett förbetalt kreditriskskydd att det utlåande kreditinstitutet skall ha rätt att – vid fallissemang, insolvens eller konkurs för gäldenären, eller i tillämpliga fall för det förvaringsinstitut som innehar säkerheten, eller någon annan kredithändelse som anges i de handlingar som rör transaktionen – utan dröjsmål likvidera eller behålla de tillgångar som ligger till grund för säkerheten. Korrelationen (sambandet) mellan värdet av de tillgångar som ligger till grund för skyddet och gäldenärens kreditkvalitet får inte vara oskäligt hög.

För att ett *obetalt kreditriskskydd* skall kunna beaktas skall den part som gör åtagandet vara tillräckligt tillförlitlig och avtalet om skyddet ha rättsverkan i de relevanta jurisdiktionerna, så att tillfredsställande säkerhet skapas i fråga om det uppnådda kreditriskskyddet med beaktande av den metod som används för att beräkna riskvägda exponeringsbelopp och av i vilken utsträckning hänsyn får tas till skyddet. För att vara godtagbart skall skyddet vara utfärdat av sådana parter som anges i bilaga VIII, del 1 i någon av de former som anges i samma del av bilagan.

Vilka närmare förutsättningar som måste vara uppfyllda för att enskilda tekniker för kreditriskskydd skall erkännas framgår av minimikraven i bilaga VIII, del 2. Dessa omfattar bl.a. rättsliga krav på kreditriskskyddet, krav på institutens värdering av skyddet samt krav på riskkontroll och dokumentation. Kraven varierar mellan de olika kreditriskskydden.

Beräkning av kreditriskskyddets effekter

Enligt artikel 93.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv får instituten, om kraven i artikel 92 i samma direktiv om godtagbarhet och erkännande av kreditriskskydd är uppfyllda, ändra de riskvägda exponeringsbeloppen och, i tillämpliga fall, de förväntade förlustbeloppen i enlighet med bestämmelserna i bilaga VIII, del 3.

Hur kreditriskskyddets effekter skall beräknas beror bl.a. på vilken typ av kreditriskskydd institutet innehar samt om institutet använder schablon- eller internmetoden för beräkning av kapitalkravet för kreditrisker.

För vissa typer av kreditriskskydd finns det dessutom möjlighet för instituten att beräkna de riskreducerande effekterna med hjälp av olika metoder. I likhet med vad som gäller enligt schablonmetoden och internmetoden för kreditrisker (avsnitten 10.2.1 och 10.3.1) bygger de olika metoderna på att instituten antingen tillämpar givna parametervärden eller på egen hand beräknar dessa värden. I slutändan påverkas dock det riskvägda exponeringsbeloppen. Beroende på vilket kreditriskskydd det är fråga om kan kreditriskskyddet dock påverka exponeringsvärdet (t.ex. vid nettning), riskvikten (t.ex. vid fullständiga

garantier) eller det riskvägda beloppet (garantier som bara täcker en del av exponeringen). För institut som använder internmetoden påverkas i stället LGD och PD.

Vad gäller exponeringar som täcks av finansiella säkerheter, ges instituten möjlighet att använda sig av två olika metoder, en förenklad metod och en fullständig metod.

Den *förenklade metoden* får bara användas av ett institut som använder schablonmetoden för kreditrisker. Metoden bygger på att den del av exponeringen som täcks av finansiella säkerheter skall tillskrivas den riskvikt som är tillämplig för säkerheterna i fråga. Med undantag för vissa typer av säkerheter skall denna riskvikt emellertid minst vara 20 procent.

Den *fullständiga metoden* får användas både av de institut som tillämpar schablonmetoden och de som tillämpar internmetoden. Enligt denna metod skall instituten vid beräkningen av säkerhetens kreditriskreducerande effekt beakta variationer i valutakurser och tillgångspriser (s.k. valutakurs- och prisvolatilitet) samt beakta eventuell löptidsobalans (dvs. om kreditriskskyddets resterande löptid är kortare än den skyddade exponeringens löptid) mellan exponering och säkerhet. Institutet har enligt denna metod möjlighet att beräkna ingående parametervärden på egen hand eller genom att använda schabloniserade värden givna i direktivet. För att få använda egna beräkningar av parametervärden krävs tillstånd från behörig myndighet.

Skälen för promemorians förslag: Det nya kreditinstitutsdirektivet är utformat med utgångspunkt från att kreditriskreducering skall beaktas vid beräkning av kapitalkravet. Detta bygger på principen att kapitaltäckningsreglerna i högre grad skall anpassas till institutens faktiska risker och att instituten skall ges incitament till att begränsa riskerna i verksamheten.

Enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv är instituten berättigade att tillskriva tillgångar som skyddas av säkerheter i vissa finansiella instrument (t.ex. värdepapper utgivna av regeringar och centralbanker) en lägre riskvikt. Vidare får tillgångar i form av lån som är fullt ut säkrade genom panträtt i bostadsfastighet tillskrivas en lägre riskvikt än vad som hade varit fallet om panträtt saknats. Utöver detta är möjligheten att tillgodoräkna kreditriskreducering begränsad enligt gällande EG-rätt. I och med 2005 års kreditinstitutsdirektiv sker dock en väsentlig utökning av möjligheten att tillgodoräkna sig olika former av kreditriskskydd. Fler tekniker för kreditriskreducering erkänns samtidigt som kretsen av godtagbara finansiella säkerheter som kreditriskskydd utökas.

När ett institut använder sig av ett kreditriskskydd minskar institutets risk för förlust och därmed också institutets faktiska exponering mot kreditrisker. Detta minskar också behovet av buffertkapital för att täcka förluster som kan uppkomma till följd av exponeringen. Om kapitalkravet beräknas utan att hänsyn tas till kreditriskskyddet kan kapitalkravet bli omotiverat högt. Ett ändamålsenligt kapitaltäckningsregelverk – som har till syfte att på ett så korrekt sätt som möjligt spegla de faktiska riskerna i ett instituts verksamhet – förutsätter därför att instituten kan tillgodoräkna sig riskreduceringen vid beräkningen av kapitalkravet.

I överensstämmelse med kreditinstitutsdirektivet bör det därför i den nya kapitaltäckningslagen införas en bestämmelse som ger de institut som använder schablonmetoden eller internmetoden utan att använda egna skattningar av LGD-värden och konverteringsfaktorer möjlighet att ta hänsyn till kreditriskreducering vid beräkning av de *riskvägda exponeringsbeloppen*. Enligt kreditinstitutsdirektivet får de riskreducerande åtgärderna beaktas även vid beräkning av storleken på de *förväntade förluster* som kan komma att justera kapitalbasen (se avsnitt 8.2.3). Som framgår av det avsnittet och av avsnitt 10.3.1 om internmetoden för kreditrisker kommer den nya kapitaltäckningslagen inte att innehålla några bestämmelser om beräkningen av storleken på de förväntade förlusterna. I linje med detta bör det inte heller framgå av lag att instituten har möjlighet att ta hänsyn till riskreducering vid sådana beräkningar. Dessa bör i stället i sin helhet regleras av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

För institut som använder egna skattningar av LGD-värden och konverteringsfaktorer inom ramen för internmetoden är bestämmelserna om kreditriskreducering i artiklarna 90–93 inte tillämpliga. Detta beror på att de kreditriskreducerande effekterna fångas upp i skattningarna av LGD-värden och konverteringsfaktorer.

Kreditriskreducering får beaktas i all affärsverksamhet med undantag för tillgångar som ingår i handelslagret och icke likvida tillgångar som dragits av från kapitalbasen i enlighet med artikel 13.2 d i kapitalkravsdirektivet. Bestämmelserna avser således den del av verksamheten för vilken ett kapitalkrav för kreditrisker skall beräknas.

Krav som skall vara uppfyllda för att ett kreditriskskydd skall få beaktas

I bilaga VIII del 1 i kreditinstitutsdirektivet görs en uppräkningslista av vilka sorters kreditriskskydd som är godtagbara, dvs. skydd vars riskreducerande effekt får beaktas vid beräkning av de riskvägda exponeringsbelopp och förväntade förlustbelopp. Denna uppräkningslista är omfattande och detaljerad. På grund av utvecklingen på de finansiella marknaderna kommer det sannolikt att bli nödvändigt att se över vilka kreditriskskydd som får användas och den nuvarande uppräkningslistan kan då behöva uppdateras. Det är bl.a. mot denna bakgrund mindre lämpligt att ta in en uppräkningslista motsvarande den i direktivet i lag. I stället bör tillåtna kreditriskskydd framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

För att instituten skall få beakta ett kreditriskskydd vid beräkningen av riskvägda exponeringsbelopp och förväntade förlustbelopp måste, förutom att skyddet är godtagbart, särskilda krav avseende skyddets utformning och institutens handhavande av skyddet också vara uppfyllda. De allmänna kraven för erkännande av kreditriskskydd ges i artikel 92.1 och 92.2 i kreditinstitutsdirektivet.

De krav som ställs upp för att en viss form av kreditriskskydd skall erkännas för kreditriskreducering hör ihop med bestämmelserna om vilka kreditriskskydd som är godtagbara vid beräkning av justerade exponeringsbelopp. Eftersom det har föreslagits att det av föreskrifter skall framgå att vilka former av kreditriskskydd som är godtagbara är det logiskt att detsamma föreslås gälla för de ytterligare krav som ställs upp

för att de godtagbara kreditriskskydden skall godkännas. Vilka krav som skall vara uppfyllda för att ett visst kreditriskskydd skall erkännas bör därför framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Beräkning av kreditriskskyddets effekter

Under förutsättning att kreditriskskyddet är godtagbart och uppfyller kraven för erkännande kommer det att påverka storleken på det riskvägda exponeringsbeloppet och förväntade förlustbelopp enligt i direktivet föreskrivna metoder.

Beräkningen av kreditriskskyddets riskreducerande effekter är ett led i hur de riskvägda exponeringsbeloppen fastställs. I avsnitten 10.2.1 och 10.3.1 föreslås att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får föreskriva hur de riskvägda exponeringsbeloppen för kreditrisker skall beräknas. Av detta följer även att bestämmelserna om beräkning av kreditriskskyddets effekter bör framgå av sådana föreskrifter.

11.3 Begränsningsregler

11.3.1 Ett kreditriskskydd får inte medföra ett högre kapitalkrav

Promemorians förslag: Ett kreditriskskydd får inte innebära att det riskvägda exponeringsbeloppet blir högre än det skulle vara utan ett kreditriskskydd.

Kreditinstitutdirektivets och kapitalkravsdirektivet innehåll: Enligt artikel 93.2 i 2005 års kreditinstitutdirektiv får ingen exponering, för vilken kreditriskskydd har erhållits, ges ett högre riskvägt exponeringsbelopp eller förväntat förlustbelopp än en i övrigt identisk exponering, för vilken ingen kreditriskreducering har vidtagits.

Av artikel 20 i 2005 års kapitalkravdirektiv framgår att bestämmelserna om riskreducering i artiklarna 90–93 i kreditinstitutdirektivet gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag: Storleken på de riskvägda beloppen och de förväntade förlusterna bestäms med beaktande av det kreditriskskydd som finns. Som regel torde detta leda till att de riskvägda beloppen minskar och instituten kan avsätta mindre kapital för att täcka kreditrisker i verksamheten. Under speciella omständigheter är det dock möjligt att det justerade riskvägda exponeringsbeloppet blir högre än vad som skulle ha varit fallet om kreditriskskyddet inte beaktats. Detta skulle exempelvis kunna bli fallet när kreditriskskyddet består av en garanti och garantigivaren har en högre riskvikt än låntagaren. Denna effekt beror på utformningen av de beräkningsformler som används för att fastställa de riskvägda exponeringsbeloppen och inte på att kreditrisken för en given exponering blir högre på grund av kreditriskskyddet.

Den praktiska betydelsen av en bestämmelse som anger att det riskvägda exponeringsbeloppet eller det förväntade förlustbeloppet inte får bli högre än om det inte vidtagits någon kreditriskreducering kan

ifrågasättas. Det är nämligen instituten själva som avgör om de vill beakta kreditriskskyddets effekter vid beräkningen av kapitalkravet. Om det skulle visa sig att ett kreditriskskydd ger ett högre kapitalkrav än motsvarande exponering utan creditskydd, kan institutet helt enkelt välja att inte beakta skyddet.

Den principiella innebörden av en sådan bestämmelse är dock central eftersom en hantering som innebär att de institut som vidtar kreditriskreducering skulle kunna få ett högre kapitalkrav strider mot en av de grundläggande principerna i det nya kreditinstitutsdirektivet, nämligen att skapa incitament för instituten att förbättra riskhanteringen. För att det inte skall finnas någon tveksamhet om att de riskreducerande åtgärderna inte kan ge ett högre kapitalkrav bör denna princip framgå av lag.

Som framgår av det föregående avsnittet bör principerna för att beräkna det förväntade förlustbeloppet att framgå av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Av dessa föreskrifter bör det också att framgå vilket värde de förväntade förlustbeloppen kan få när riskreducerande åtgärder beaktas.

11.3.2 Beaktande av ett kreditriskskydd får bara ske en gång

<p>Promemorians förslag: För kreditriskskydd, som enligt schablonmetoden eller internmetoden beaktats vid beräkning av riskvägda exponeringsbelopp, får inte någon ytterligare beräkning av kreditriskskyddets effekter beaktas.</p>

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Om ett kreditriskskydd redan har beaktats enligt artiklarna 78–83 eller 84–89, får enligt artikel 93.3 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv inte någon ytterligare beräkning av kreditriskskyddet göras enligt bestämmelserna för riskreducerande åtgärder.

Av artikel 20 i 2005 års kapitalkravdirektiv framgår att bestämmelserna om riskreducering i artiklarna 90–93 gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag: Bestämmelsen i 93.3 syftar till att förhindra att de riskreducerande åtgärderna beaktas mer än en gång vid beräkningen av kapitalkravet. Att en sådan bestämmelse är nödvändig kan illustreras genom ett exempel.

Enligt schablonmetoden kan kapitalkravet för ett instituts exponeringar fastställas med hjälp av extern kreditvärdering, s.k. rating (se avsnitt 10.2). I många fall är det emittentens kreditvärdighet som sådan som betygssätts, men det förekommer också att enskilda tillgångslag kreditvärderas. I dessa fall har givetvis emittentens kreditvärdighet en avgörande betydelse för det kreditbetyg (rating) som tillgången i fråga erhåller. Tillgångar som emitterats av samma rättssubjekt kan dock erhålla olika kreditbetyg beroende på de villkor som gäller för emissionen. En tillgång till vilken det kopplats en garanti eller liknande som minskar kreditrisken kan exempelvis få ett högre kreditbetyg än en tillgång som emitterats av samma rättssubjekt men som saknar ett sådant villkor. Om ett kreditvärderingsföretag har tagit hänsyn till

kreditriskreducerande villkor för en tillgång eller ett tillgångslag som kreditvärderas, kommer kreditriskskyddets effekt att beaktas dubbelt om institutet också får tillämpa bestämmelserna enligt detta avsnitt. Detta skulle innebära att kapitalkravet för den berörda exponeringen blir lägre än avsett och därmed inte återspeglar kreditrisken på det sätt som åsyftas i regelverket. Av den nya kapitaltäckningslagen bör det därför framgå att för kreditriskskydd, som enligt schablonmetoden eller internmetoden redan beaktats vid beräkning av riskvägda exponeringsbelopp, får inte någon ytterligare beräkning av kreditriskskyddets effekter beaktas.

12 Värdepapperisering

12.1 Inledning

Enkel beskrivning av värdepapperisering

Under de senaste åren har värdepapperisering utvecklats snabbt internationellt. Den snabba utvecklingen av värdepapperisering har inneburit att riskbilden förändrats för kreditverksamheter. Förekomsten av värdepapperisering har inte beaktats i 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Det är därför nödvändigt att reformera det nuvarande regelverket.

Värdepapperisering i den enklaste formen innebär att ett företag som kallas för originator skiljer av en grupp av tillgångar och de intäkter som flyter in från dessa från företagets övriga tillgångar. Dessa separata tillgångar finansieras genom emission av värdepapper som har en speciell koppling till tillgångarna. Det kan exempelvis ske genom att företaget överlåter (säljer) sina tillgångar till ett specialföretag som enbart äger dessa tillgångar och emitterar obligationer för sin finansiering.

Specialföretaget förmedlar också till investerarna de betalningsflöden som tillgångarna genererar. Investerarna kräver ofta att specialföretaget eller de emitterade värdepapperens kreditvärdighet förstärks genom någon form av kreditförstärkande åtgärd. Förstärkningen kan genomföras på olika sätt, t.ex. genom garantier. Dessa står oftast det överlåtande institutet för. För att bedöma specialföretaget eller värdepapperens kreditvärdighet och de legala förutsättningarna för värdepapperiseringstransaktionen är vanligen ett kreditvärderingsföretag involverat i transaktionen. De värdepapper som specialföretaget ger ut kan därmed åsättas en kreditbedömning.

Värdepapperisering enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv

Rent tekniskt är värdepapperisering en betydligt mer komplicerad process än den som beskrivits i det föregående. I 2005 års kreditinstitutsdirektiv definieras värdepapperisering som en transaktion eller ett program varigenom den kreditrisk som är förenad med en exponering eller en grupp exponeringar delas upp i trancher¹⁶ och som har följande egenskaper:

- a) Betalningarna inom ramen för transaktionen eller programmet är beroende av utvecklingen av exponeringen eller gruppen av exponeringar.
- b) Prioriteringen av trancherna avgör hur förluster fördelas under den tid transaktionen eller programmet pågår.

Värdepapperisering kan konstrueras på olika sätt. I 2005 års kreditinstitutsdirektiv nämns två typer av värdepapperisering; traditionell och syntetisk värdepapperisering.

¹⁶ Genom avtal fastställt segment av den kreditrisk som är förenad med en eller flera exponeringar, varvid en position i segmentet medför en större eller mindre risk för kreditförlust än en position på samma belopp i varje annat sådant segment, utan beaktande av kreditriskkydd som ges av tredje man direkt till innehavarna av positioner i segmentet eller i andra segment.

Med *traditionell värdepapperisering* avses värdepapperisering vid vilken de tillgångar som värdepapperiseras överförs ekonomiskt till ett specialföretag för värdepapperisering som utfärdar värdepapper. Detta skall ske genom att ägandet av de värdepapperiserade tillgångarna överförs från det institut som är originator eller som har förvärvat tillgångarna från ett annat institut. De utfärdade värdepapperen medför inga betalningsförpliktelser för det institut som är originator.

Med *syntetisk värdepapperisering* avses värdepapperisering vid vilken uppdelningen på trancher görs genom kreditderivat eller garantier, medan gruppen av tillgångar inte avlägsnas från balansräkningen för det institut som är originator.

Med *originator* avses enligt artikel 4.41 i 2005 års direktiv endera av följande:

a. en enhet som själv eller via anknutna enheter, direkt eller indirekt var part i det ursprungliga avtal som gav upphov till de förpliktelser eller potentiella förpliktelser för gäldenären eller den potentielle gäldenären som ligger till grund för den exponering som värdepapperiserats,

b. en enhet som förvärvat tredje mans exponeringar, tar upp dem i sin balansräkning och därefter värdepapperiserar dem.

I 2005 års kreditinstitutsdirektiv används även begreppet *medverkande institut*. Härmed avses enligt artikel 4.42 ett kreditinstitut annat än det kreditinstitut som är originator som upprättar och förvaltar ett tillgångsbaserat certifikatprogram eller någon annan värdepapperisering som förvärvat exponeringar från tredje man.

Med *specialföretag* avses enligt artikel 4.43 i samma direktiv ett aktieföretag eller annan juridisk person, annan än ett kreditinstitut, som inrättats för att genomföra en eller flera värdepapperiseringstransaktioner, vars verksamheter inte går utöver vad som krävs för att genomföra denna uppgift, vars struktur är utformad för att särskilja specialföretagets förpliktelser från det kreditinstitut som är originator, och där de personer som har vinstintresse i företaget har obegränsad rätt att pantsätta eller omsätta dessa intressen.

I direktivet används också begreppen ”en position i värdepapperisering” och ”en värdepapperiserad exponering”. En *position i värdepapperisering* är enligt direktivet en exponering mot en värdepapperisering (artikel 4.40). Som exempel på en position i värdepapperisering kan nämnas innehav av värdepapper emitterade av specialföretaget, kreditförstärkning¹⁷, likviditetsfaciliteter¹⁸, vissa swappar och derivatinstrument. En *värdepapperiserad exponering* är en exponering som värdepapperiserats, dvs. den tillgång eller det åtagande som är underliggande.

¹⁷ Ett avtalsmässigt arrangemang, genom vilket kreditkvaliteten hos en position i en värdepapperisering förbättras i förhållande till om ingen förstärkning hade tillhandahållits, däribland även den förstärkning som ges genom lägre prioriterade trancher i värdepapperiseringen, och andra slag av kreditriskskydd (artikel 4.43 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv).

¹⁸ Avtal om att tillhandahålla finansiering för att säkerställa att betalningsströmmarna når investerarna i rätt tid (bilaga IX, del 1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv).

12.2 Beräkning av riskvägda exponeringsbelopp för värdepapperisering

Promemorians förslag: Vid beräkningen av kapitalkravet skall ett institut även beräkna ett kapitalkrav för exponeringar som institutet har värdepapperiserat, om det inte har överfört en betydande del av sin kreditrisk till tredje man.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: När ett institut beräknar kapitalkravet för kreditrisker skall det enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv beräkna ett sammanlagt riskvägt exponeringsbelopp antingen enligt schablonmetoden eller internmetoden. Enligt båda dessa metoder skall institutet dela in sina exponeringar i olika exponeringsklasser. En av exponeringsklasserna är ”positioner i värdepapperisering” (artiklarna 79 m och 80 f). De riskvägda exponeringsbeloppen för värdepapperiserade exponeringar och för positioner i värdepapperisering skall beräknas enligt reglerna i underavsnitt 4, dvs. artiklarna 94–101 (jfr artiklarna 80.5 och 87.10). Nedan följer en översiktlig beskrivning av dessa regler.

Att reglerna i 2005 års kreditinstitutsdirektiv gäller även för värdepappersföretag framgår av artikel 20 i 2005 års kapitalkravsdirektiv.

Hur beräknar originatorn det riskvägda exponeringsbeloppet vid värdepapperisering?

Enligt artikel 95.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv får ett kreditinstitut som är originator och som i samband med en värdepapperisering har överfört en betydande kreditrisk

a. *vid traditionell värdepapperisering:* från beräkningen av riskvägd exponeringsbelopp och, i tillämpliga fall, förväntade förlustbelopp undanta de exponeringar som det har värdepapperiserat, och

b. *vid syntetisk värdepapperisering:* beräkna riskvägda exponeringsbelopp och, i tillämpliga fall, förväntade förlustbelopp för de värdepapperiserade exponeringarna i enlighet med bilaga IX, del 2.

I bilaga IX, del 2 framgår vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att en betydande kreditrisk skall anses överförd. Ett exempel på de förutsättningarna är att transaktionens ekonomiska innebörd framgår av värdepapperiseringens dokumentation. Ett annat exempel är att de emitterade värdepapperen inte medför någon betalningsförpliktelse för det kreditinstitut som är originator.

När ett kreditinstitut som är originator har överfört en betydande kreditrisk skall det enligt artikel 95.2 beräkna de riskvägda exponeringsbeloppen för de eventuella positioner som det innehar i värdepapperiseringen.

Om det kreditinstitut som är originator inte överför någon väsentlig kreditrisk, behöver det enligt artikel 95.3 inte beräkna riskvägda exponeringsbelopp för de eventuella positioner det innehar i värdepapperiseringen i fråga.

Metoder för beräkning av riskvägda exponeringsbelopp enligt reglerna för värdepapperisering

2005 års kreditinstitutsdirektiv anger vilka metoder som kreditinstituten skall använda för att beräkna de riskvägda exponeringsbeloppen. Hur de riskvägda beloppen skall beräknas beror på om kreditinstitutet använder schablonmetoden eller internmetoden. För kreditinstitut som använder schablonmetoden för den exponeringsklass som de värdepapperiserade exponeringarna är hänförliga till, skall kreditinstituten beräkna det riskvägda exponeringsbeloppet i enlighet med punkterna 6–35 i bilaga IX, del 4. I samtliga andra fall skall kreditinstituten beräkna det riskvägda exponeringsbeloppet i enlighet med punkterna 36–74 i bilaga IX, del 4. Hur det riskvägda exponeringsbeloppen skall beräknas inom ramen för respektive metod beror också på om innehavaren av positionerna är originator, ett medverkande kreditinstitut eller ett annat kreditinstitut. Som framgår av artikel 100 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv har det även betydelse vilken typ av exponering värdepapperisering avser.

Ett institut som använder *schablonmetoden* skall beräkna det riskvägda exponeringsbeloppet genom att multiplicera exponeringsvärdet med en riskvikt som baserar sig på kreditvärderingar utfärdade av externa kreditvärderingsföretag. Dessa kreditvärderingar delas av de behöriga myndigheterna in i kreditkvalitetssteg som motsvarar en viss riskvikt. Antalet kreditkvalitetssteg och de riskvikter som åsätts dem skiljer sig dock från vad som annars gäller för ett institut som tillämpar schablonmetoden. För en position som inte har någon kreditvärdering skall som huvudregel en riskvikt om 1 250 procent tillämpas (jfr dock punkten 10 i bilaga XI, del 4). Kapitalkravet i ett sådant fall är mycket högt och uppgår till positionens belopp.

Ett institut som har tillstånd att använda *internmetoden* skall enligt punkterna 36–74 i bilaga IX, del 4 använda:

- externratingmetoden för positioner med rating eller med härledd rating,
- den formelbaserade metoden för positioner utan rating om inte internbedömningsmetoden är tillåten, och
- internbedömningsmetoden för vissa speciellt angivna värdepapperiseringar.

Externratingmetoden är ganska lik den metod som skall användas för exponeringar enligt schablonmetoden. Enligt externratingmetoden finns det emellertid fler kreditkvalitetssteg och riskvikterna beror på positionernas kvalitet. Positionerna med bättre kvalitet får en lägre riskvikt jämfört med de med en sämre kvalitet. Riskvikterna beror också på antalet av exponeringar som värdepapperiseras. Om antalet exponeringar som värdepapperiseras är färre än sex blir riskvikten för positionen högre än när de är fler. Antalet av exponeringar som värdepapperiseras beräknas på ett särskilt sätt enligt vad som föreskrivs i punkten 47, del 4, bilaga IX. Till skillnad från externratingmetoden är de två andra metoderna – den formelbaserade metoden och internbedömningsmetoden – mer lik internmetoden för kreditrisker (se avsnitt 10.3.1). Enligt den formelbaserade metoden bestäms riskvikterna av en matematisk formel som tar hänsyn till de olika riskfaktorerna. Enligt

internbedömningsmetoden för positioner i vissa speciellt angivna värdepapperiseringar får ett kreditinstitut ge en position utan rating en bedömd rating. Metoden får bara användas om kreditinstitutet har fått ett godkännande från de behöriga myndigheterna. Godkännandet får ges om kreditinstitutet uppfyller villkoren i punkten 42 e i bilagan. Ett sådant villkor är att kreditinstitutets metod skall innefatta kreditbetyg som skall motsvara de valbara ratinginstitutens kreditbetyg. Detta skall dokumenteras tydligt och klart.

Skälen för promemorians förslag: Även om det inte sägs uttryckligen i direktivet skall såväl originatorn, medverkande institut och andra institut som har positioner i värdepapperiseringar beräkna ett särskilt kapitalkrav för sådana positioner. För originatorn gäller dock särskilda regler.

Vid traditionell värdepapperisering får ett institut som är originator undanta de exponeringar som det har värdepapperiserat från beräkningen av kapitalkravet för kreditrisker, om det har överfört en betydande kreditrisk till tredje man. När så är fallet skall institutet beräkna ett riskvägt exponeringsbelopp för de eventuella positioner det har i värdepapperiseringen i fråga. Om institutet inte har överfört en betydande kreditrisk till tredje man, skall institutet beräkna ett kapitalkrav för exponeringarna som om ingen värdepapperisering ägt rum.

Vid traditionell värdepapperisering avförs lånen från originatorns balansräkning. Med den terminologi som används i den nya kapitaltäckningslagen (och i kreditinstitutsdirektivet) finns det när en tillgång överlåts till ett specialföretag inte någon exponering (dvs. tillgång i eller åtagande utanför balansräkningen) som skall kapitaltäckas. I den nya kapitaltäckningslagen bör det därför införas en bestämmelse av vilken det framgår att ett institut som inte har överfört en betydande del sin kreditrisk till tredje man skall beräkna ett kapitalkrav för exponeringar som institutet värdepapperiserat.

Vid syntetisk värdepapperisering skall ett institut som är originator beräkna ett särskilt kapitalkrav för tillgångarna om en betydande del av kreditrisken överförs till tredje man. Om inte en betydande del av kreditrisken har överförts, skall institutet beräkna ett kapitalkrav på samma sätt som om ingen värdepapperisering har skett. Eftersom tillgångarna vid syntetisk värdepapperisering kommer att finnas kvar i balansräkningen behövs det emellertid inte införas någon särskild bestämmelse för att klargöra det sistnämnda.

Enligt direktivet skall instituten tillämpa särskilda regler för beräkningen av de riskvägda exponeringsbeloppen för värdepapperisering som skiljer sig från dem som gäller för de övriga exponeringsklasserna.

Som har nämnts i det föregående kommer den nya lagen inte att innehålla några bestämmelser som anger några exponeringsklasser eller riskvikter. I stället har det överlämnats till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om hur de riskvägda exponeringsbeloppen skall beräknas. Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv styrs de beräkningsmetoder som skall användas för positioner i värdepapperiseringar av vilken metod, schablonmetoden eller internmetoden, som instituten använder för exponeringsklassen i fråga.

De institut som tillämpar schablonmetoden skall använda sig av en metod som liksom schablonmetoden bygger på externa kreditvärderingar. Ett institut som har tillstånd att använda internmetoden för exponeringsklasserna i fråga skall i stället använda en externratingmetod, en formelbaserad metod eller en internbedömningsmetod. Dessa beräkningsmetoder skiljer sig från de metoder som normalt används enligt internmetoden. Även inom ramen för internmetoden används dock vissa schablonmetoder, se t.ex. artikel 80.5 om specialutlåning och artikel 80.11 om exponeringar mot fondföretag. Man kan alltså tala om en schablonmetod för värdepapperisering och en internmetod för värdepapperisering. Schablonmetoden skall användas för värdepapperiserade exponeringar och positioner i värdepapperiseringar som kan hänföras till en exponeringsklass för vilken instituten tillämpar schablonmetoden medan internmetoden skall användas i övriga fall. Det behövs dock inte någon särskild bestämmelse om detta i den nya kapitaltäckningslagen. Som har föreslagits i avsnitten 10.2.1 och 10.3.1 skall regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om hur institut som använder schablonmetoden och internmetoden skall beräkna de riskvägda exponeringarna. Med stöd av dessa bestämmelser är det möjligt att föreskriva hur ett institut som använder någon av dessa metoder för hela eller delar av verksamheten skall beräkna de riskvägda exponeringsbeloppen för positioner i värdepapperiseringar och värdepapperiserade exponeringar.

12.3 Godkännande av kreditvärderingsföretag m.m.

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall godkänna att en kreditvärdering som har utfärdats av ett kreditvärderingsföretag får användas för att bestämma riskvikter för värdepapperisering om de krav för användning av kreditvärderingar för bestämning av riskvikter som har uppställts för övriga exponeringsklasser enligt schablonmetoden är uppfyllda (se avsnitt 10.2.2.2).

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv får en kreditvärdering som utförts av ett ratinginstitut (kreditvärderingsföretag) användas för att fastställa riskvikten för en position i värdepapperisering. Det förutsätter enligt artikel 97.1 att ratinginstitutet av de behöriga myndigheterna har förklarats vara ett valbart ratinginstitut. Ett ratinginstitut får enligt artikel 97.2 i samma direktiv förklaras valbart om de uppfyller kraven i artikel 81 – dvs. de krav som gäller för att ett ratinginstitut skall förklaras valbart enligt schablonmetoden (avsnitt 10.2.2.2) – och om det har visat prov på förmåga inom området för värdepapperisering, vilket kan styrkas genom en stark ställning på marknaden. För att en kreditvärdering som utförts av ett valbart ratinginstitut skall kunna användas i detta sammanhang skall den enligt artikel 97. dessutom uppfylla de principer för trovärdighet och öppenhet som finns bilaga IX, del 3.

Om ett ratinginstitut har förklarats valbart av de behöriga myndigheterna i en medlemsstat får de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater enligt artikel 97.3 också förklara institutet valbart utan att

genomföra något eget bedömningsförfarande. De behöriga myndigheterna skall enligt artikel 97.4 offentliggöra en förteckning över valbara ratinginstitut och en förklaring av förfarandet för erkännande.

Enligt artikel 98.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna för tillämpningen av riskvikter på positioner inom värdepapperisering avgöra vilken av de kreditkvalitetsnivåer som anges i bilaga IX i samma direktiv som ett valbart ratinginstituts olika kreditbetyg skall anses motsvara. Dessa avgöranden skall vara objektiva och konsekventa. När de behöriga myndigheterna i en medlemsstat har delat in kreditbetygen i kreditkvalitetsnivåer får enligt artikel 98.2 de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater erkänna detta avgörande utan att genomföra något eget förfarande för ett avgörande i frågan.

Enligt artikel 99 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall användningen av ratinginstitutens kreditvärderingar för beräkning av ett kreditinstituts riskvägda exponeringsbelopp enligt artikel 96 i samma direktiv ske konsekvent och i enlighet med bilaga IX, del 3. Kreditvärderingar får inte användas selektivt.

Att de regler som beskrivits ovan även gäller för värdepappersföretag framgår av artikel 20 i 2005 års kapitalkravsdirektiv.

Skälen för promemorians förslag: I 2005 års kreditinstitutsdirektiv föreskrivs det att ett kreditvärderingsföretag skall uppfylla vissa krav för att bli valbart. Ett valbart kreditvärderingsföretags riskvikter får användas för bestämning av riskvikter i samband med värdepapperisering. De krav som ställs upp för att ett institut skall förklaras valbart är huvudsakligen desamma som de krav som ställs för att ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar skall få användas av ett institut som använder schablonmetoden, avsnitt 10.2.2.2. Enligt den bestämmelse som föreslås där skall Finansinspektionen besluta att godkänna att ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar får användas av institut till att bestämma riskvikter om

1. kreditvärderingsföretagens värderingsmetod är objektiv, oberoende och genomlysbar,
2. kreditvärderingarna ses över löpande, och
3. kreditvärderingarna uppfattas som trovärdiga och är tillgängliga.

Av bestämmelsen framgår vidare att om ett kreditvärderingsföretag har godkänts av en behörig myndighet i ett annat EES-land skall Finansinspektionen besluta att godkänna att instituten använder dess kreditvärderingar utan att göra någon egen bedömning av om de nyss nämnda kraven är uppfyllda.

Även de övriga reglerna i artikel 97–99 om behandling av kreditvärderingsföretag som har förklarats valbara i andra EES-länder, avgöranden av dessa, om förteckning över valbara kreditvärderingsföretag samt inplacering och användning av kreditvärderingar har sina direkta motsvarigheter vad beträffar schablonmetoden. Samma bestämmelser som enligt avsnitt 10.2.2.2–10.2.2.4 föreslås i den nya kapitaltäckningslagen för att kreditvärderingarna skall få användas för riskviktning enligt schablonmetoden bör således tillämpas för att kreditvärderingar skall få användas för att bestämma riskvikten för värdepapperisering. Med stöd av de föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela om vilka närmare krav kreditvärderingsföretagen

skall uppfylla finns det emellertid utrymme att föreskriva olika regler beroende på i vilket syfte kreditvärderingarna skall användas.

Det bör särskilt noteras att det för att kreditvärderingarna skall få användas för värdepapperiseringsändamål ställs upp ett krav som inte gäller för att kreditvärderingarna skall få användas för övriga exponeringsklasser enligt schablonmetoden. Enligt detta krav skall de behöriga myndigheterna ha övertygat sig om att kreditvärderingsföretaget har visat prov på förmåga inom området för värdepapperisering, vilket kan styrkas genom en stark ställning på marknaden. Att visa förmåga inom värdepapperiseringsområdet genom en stark ställning på marknaden kan anses rymmas in under de generella kraven på trovärdighet och tillförlitlighet. Om ett kreditvärderingsföretag inte har visat prov på sin förmåga inom värdepapperiseringsområde, kan det inte rimligen förväntas att uppfylla de generella kraven på trovärdighet och tillförlitlighet. Därmed bedöms det inte nödvändigt att ta in någon uttrycklig bestämmelse som inrymmer detta krav i den nya kapitaltäckningslagen.

12.4 Kreditriskreducering

Promemorians bedömning: Bestämmelserna om kreditriskskydd som tillämpas vid bestämning av riskvikter enligt schablonmetoden och den enkla varianten av internmetoden skall tillämpas även vid bestämning av riskvikter för värdepapperisering (se avsnitt 11).

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Av artikel 96.3 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår att om en position i värdepapperisering omfattas av kreditriskskydd, förbetalt eller ej, får den riskvikt som skall åsättas positionen ändras i enlighet med de reglerna om kreditriskreducering, jämförda med bilaga IX i samma direktiv.

Att de reglerna gäller även för värdepappersföretag framgår av artikel 20 i 2005 års kapitalkravsdirektiv.

Skälen för promemorians förslag: Av avsnitt 11 framgår att det är viktigt att kreditriskreducering tillåts i den svenska lagstiftningen. Av samma skäl bör kreditriskreduceringen även tillåtas i samband med värdepapperisering. Således skall reglerna i direktivet om kreditriskreducering vid bestämning av riskvikter enligt schablonmetoden och den enkla varianten av internmetoden tillämpas även vid bestämning av riskvikter för värdepapperisering. Bestämmelserna som har föreslagits i avsnitt 11 om kreditriskreducering enligt schablonmetoden och den enkla varianten av internmetoden bör därför tillämpas även vid bestämning av riskvikter för värdepapperisering.

12.5 Stöd utöver avtalsmässiga förpliktelser

Promemorians förslag: Vid beräkningen av kapitalkravet skall ett institut beräkna ett kapitalkrav för exponeringar som institutet värdepapperiserat om det har gett stöd till värdepapperiseringen utöver sina avtalsmässiga förpliktelser. Om ett institut medverkar vid en värdepapperisering skall det, om det har gett stöd till värdepapperiseringen utöver sina avtalsmässiga förpliktelser, beräkna ett kapitalkrav för exponeringarna.

Ett institut som skall beräkna ett kapitalkrav skall offentliggöra att det har tillhandahållit stöd utöver avtalsbestämmelserna och följderna av detta för dess kapitalkrav.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Enligt artikel 101 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall inte ett kreditinstitut som är originator eller medverkande kreditinstitut i syfte att minska möjliga eller faktiska förluster för investerare, ge stöd till värdepapperiseringen utöver sina avtalsmässiga förpliktelser. Om kreditinstitutet bryter mot detta krav, skall den behöriga myndigheten kräva att det minst beräknar ett kapitalkrav för de värdepapperiserade exponeringarna som om ingen värdepapperisering skett. Kreditinstitutet skall offentligt tillkännage att det har tillhandahållit stöd utöver avtalsbestämmelserna och följderna av detta för dess lagstadgade kapitalkrav.

Att dessa regler gäller även för värdepappersföretag framgår av artikel 20 i 2005 års kapitalkravsdirektiv.

Skälen för promemorians förslag: Om ett institut i syfte att minska möjliga eller faktiska förluster för investerare ger stöd för en värdepapperisering som går utöver institutets avtalsmässiga förpliktelser kan institutet få bära större risker än vad som direkt framgår av avtalet. I en sådan situation bör, som framgår av direktivet, det institut som värdepapperiserat sina exponeringar och, i förekommande fall, det institut som medverkar i värdepapperiseringen beräkna de riskvägda beloppen för de värdepapperiserade exponeringarna som om ingen värdepapperisering hade skett. På så sätt säkerställs att de risker som finns beaktas vid beräkningen av kapitalkravet för kreditrisker.

Ett institut som skall beräkna ett kapitalkrav enligt ovan skall offentliggöra att det har tillhandahållit stöd utöver avtalsbestämmelserna och följderna av detta för dess kapitalkrav.

13 Beräkningen av kapitalkravet för marknadsrisk

Kapitalkrav för marknadsrisk infördes i EG-rätten genom 1993 års kapitalkravsdirektiv. I detta direktiv föreskrivs hur kapitalkravet för marknadsrisk skall beräknas. Dessa regler har införlivats med svensk rätt genom en kombination av bestämmelser i kapitaltäckningslagen och föreskrifter meddelade av Finansinspektionen.

I 2005 års kapitalkravsdirektiv görs ett antal mindre ändringar i befintliga regler samtidigt som det införs en del kompletterande regler i de delar som har betraktats som ofullständiga. Den övergripande strukturen ligger emellertid fast. Bestämmelserna i direktivet följer i hög grad Baselkommitténs rekommendationer. De ändringar som har gjorts i direktivet har i huvudsak föranletts av motsvarande ändringar i Baselöverenskommelsen.

13.1 Beräkning av kapitalkrav för marknadsrisk

Promemorians förslag: Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om hur kapitalkravet för marknadsrisk skall beräknas.

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 18 i 2005 års kapitalkravsdirektiv skall institut (dvs. både kreditinstitut och värdepappersföretag) ha en kapitalbas som alltid uppgår till eller överstiger summan av kapitalkraven för positionsrisk, avvecklings- och motpartsrisk som ingår i handelslagret samt valutakurs- och råvarurisker för hela verksamheten. Kapitalkravet skall beräknas i enlighet med de metoder och alternativ som anges i artikel 28–32 (övervakning och kontroll av stora exponeringar) samt direktivets bilagor I–IV (beräkning av kapitalkravet för positionsrisk och aktiekursrisk, avvecklings- och motpartsrisk, valutakursrisk samt råvarurisk) samt bilaga V (beräkning av kapitalkravet för vissa marknadsrisk enligt egna modeller).

Positionsrisk

Specifik och generell risk

Positionsrisk är ett samlingsbegrepp för ränte- och aktiekursrisker. Dessa risker delas upp i två komponenter vid beräkningen av kapitalkravet. Den ena komponenten är den specifika riskdelen och den andra komponenten är den generella riskdelen. Med *specifik risk* avses prisförändringar som beror på omständigheter hänförliga till den som utfärdat instrumentet (emittenten) eller, i fråga om ett derivatinstrument, den som utfärdat det underliggande instrumentet. Den *generella risken* avser den risk som inte är kopplad till omständigheter som kan härledas till emittenten av ett enskilt finansiellt instrument. Den generella risken avser risken för prisförändringar som när det gäller ett räntebärande instrument eller

räntederivat beror på en ändrad räntenivå, och när det gäller en aktie eller ett aktiederivat en allmän rörelse på aktiemarknaden.

Nettningsregler

Ett institut kan utnyttja olika tekniker för att reducera risker i verksamheten. När det gäller sådan verksamhet som räknas till handelslagret är en vanlig teknik för riskreducering att inta s.k. *långa* respektive *korta* positioner i instrument av samma slag.

Med en *lång position* avses en position vars värde ökar när instrumentets eller det underliggande instrumentets värde ökar. Ett innehav av en aktie eller en obligation är en lång position. Ett innehav av en köpoption eller en utfärdad säljoption är också en lång position, eftersom värdet av positionen ökar när värdet på det underliggande instrumentet ökar.

En *kort position* har de motsatta egenskaperna, dvs. positionens värde ökar när instrumentets eller det underliggande instrumentets värde minskar. Ett innehav av en säljoption eller en utfärdad köpoption är exempel på korta positioner. Ytterligare exempel på en kort position är s.k. blankning. Blankning innebär att värdepapper lånas och säljs på marknaden i förhoppning om att värdepapper av samma slag i framtiden skall kunna köpas till ett lägre pris och återbetalas till långgivaren.

Ett instituts nettoposition utgörs av skillnaden mellan de långa och de korta positionerna. Något förenklat kan konstateras att ett institut som innehar en lika stor lång som kort position i samma instrument, dvs. en nettoposition som uppgår till noll, har eliminerat den risk som den korta och långa positionen har var för sig. Förändringar i marknadsvärdet på positionerna kommer inte att påverka institutets resultat i detta fall.

Vid beräkningen av kapitalkravet för positionsrisker får instituten tillgodogöra sig denna typ av riskreducering genom att beräkna kapitalkravet på nettovärdet av de långa och korta positioner som tagits i finansiella instrument av samma slag.

Enligt kapitalkravsdirektivet utgör överskottet av ett instituts långa positioner i förhållande till dess korta positioner i samma aktie, skuldinstrument och konvertibla värdepapper och identiska finansiella terminer, optioner, köpoptioner och täckta köpoptioner institutets nettopositioner i vart och ett av de olika instrumenten.

Alla nettopositioner, oavsett om de är positiva eller negativa, skall dagligen räknas om till institutets rapportvaluta till rådande dagskurs innan de sammanräknas.

För vissa instrument anges i direktivet närmare bestämmelser hur beräkning av nettopositioner skall göras. I denna del tillkommer i 2005 års kapitalkravsdirektiv särskilda regler som avser nettnings av kreditderivatinstrument.

Ränterisker

Kapitalkraven för den specifika och generella risken för ränteinstrument skall beräknas på institutets nettoposition i varje enskild valuta.

Kapitalkravet för den specifika risken räknas sedan fram genom att varje nettoposition delas in i riskklasser som baseras på emittentens kreditvärdighet eller intern/extern kreditvärdering samt instrumentets återstående löptid. Nettopositionen multipliceras sedan med en riskvikt på mellan 0–12 procent beroende på vilken riskklass positionen tillhör. Institutet skall därefter addera samtliga framräknade värden. Summan utgör kapitalkravet för den specifika risken.

I fråga om kapitalkravet för den *specifika ränterisken* finns ett par nyheter i 2005 år kapitalkravsdirektiv. För det första skall indelningen i riskklasser ske efter delvis nya grunder (bilaga 1 punkterna 14 och 15). För det andra skall de behöriga myndigheterna kräva att instituten tillämpar den maximala riskvikten på sådana instrument som innebär en särskild risk på grund av emittentens otillräckliga solvens eller likviditet. Enligt artikel 19 i kapitalkravsdirektivet får vidare medlemsstaterna tillåta att noll procents riskvikt tillämpas för vissa ränteinstrument vid beräkning av den specifika risken för räntebärande instrument, vilket bl.a. innefattar instrument emitterade av centralregeringar, centralbanker, internationella organisationer, multilaterala utvecklingsbanker, medlemsstaters delstatliga eller lokala självstyrelseorgan och myndigheter. En förutsättning för att noll procents vikt skall kunna tillämpas är att värdepapperen är uttryckta och refinansierade i nationell valuta.

Beräkningen av kapitalkravet för den *generella risken* får ske enligt någon av två metoder. Institutet får alltid använda en metod som baseras på instrumentets löptid, den s.k. löptidsgrundade metoden. Om den behöriga myndigheten ger tillstånd till det får institutet i stället använda en metod som baseras på instrumentets duration, den s.k. durationsgrundade metoden. Ett sådant tillstånd kan medges antingen generellt för samtliga institut eller enskilt för varje institut. En förutsättning för att tillstånd får ges är att institutet konsekvent tillämpar metoden, dvs. genomgående för samtliga ränteanknutna finansiella instrument.

Den löptidsgrundade metoden kan något förenklat beskrivas på följande sätt. Institutets nettopositioner i räntebärande finansiella instrument grupperas efter den återstående löptiden och instrumentens kupongränta. Utifrån denna gruppering viktas sedan varje position med ett tal som är avsett att reflektera instrumentets priskänslighet för ränteförändringar. Ju längre instrumentets återstående löptid är, ju högre är dess priskänslighet, och därmed också vikttalet.

Det totala kapitalkravet för den generella risken beräknas sedan som summan av de belopp som framräknas efter att de viktade positionerna har matchats inom och mellan de grupper de tillhör.

Den durationsgrundade metoden syftar till att på ett mer precist sätt beakta positionernas priskänslighet för ränteförändringar. För detta ändamål skall instituten beräkna s.k. modifierad duration för varje ränteinstrument. Den modifierade durationen uttrycker effekten av en ränteförändring på ränteinstrumentets pris, dvs. ränteinstrumentets priskänslighet för ränteförändringar.

Institutets nettopositioner i räntebärande finansiella instrument grupperas med utgångspunkt i de framräknade durationsmått och viktas därefter med ett tal som reflekterar förväntade ränteförändringar

för varje durationsgrupp. Kapitalkravet blir också här summan av de belopp som framräknas efter det att positionerna har matchats inom och mellan de grupper de tillskrivits.

Aktiekursrisker

Vid beräkningen av kapitalkravet för aktier och aktieanknutna instrument som ingår i ett instituts handelslager skall instituten summera samtliga långa nettopositioner och samtliga korta nettopositioner i enlighet med tillämpliga nettningsregler (se ovan). Summan av de långa och de korta nettopositionerna utgör institutets totala bruttoposition. Skillnaden mellan de långa och de korta positionerna utgör institutets totala nettoposition. Kapitalkravet skall bestå av två komponenter; ett kapitalkrav för den specifika risken och ett för den generella risken.

Kapitalkravet för den specifika risken skall motsvara fyra procent av institutets bruttoposition, dvs. summan av långa och korta positioner. Direktivet ger medlemsländernas behöriga myndigheter möjlighet att medge att kapitalkravet avseende den specifika risken för aktieinnehav skall vara två procent i stället för fyra procent om institutet uppfyller vissa krav i fråga om säkerhet, likviditet och riskspridning.

Kapitalkravet för den generella risken skall motsvara åtta procent av institutets nettoposition.

Särskilda kapitalkrav avseende ränte- och aktiekursrisk

Institut som garanterar emissioner av aktier och räntebärande finansiella instrument får, med den behöriga myndighetens tillstånd, använda en särskild metod för beräkning av kapitalkrav för innehav som är en följd av sådan verksamhet. Institutet ges möjligheter att dra av de positioner som tecknats eller garanterats av tredje man på grund av uttryckligt avtal. Därefter skall institutet minska nettopositionerna med vissa reduktionsfaktorer.

En nyhet i kapitalkravsdirektivet är att det blir möjligt att minska kapitalkravet för positioner i handelslagret som skyddas av kreditderivat. Hur stor minskningen blir beror på vilket skydd kreditderivatet ger mot positionen i handelslagret.

En annan nyhet i kapitalkravsdirektivet avser behandlingen av positioner i företag för kollektiva investeringar (fondföretag), dvs. vad som enligt lagen (2004:46) betecknas som värdepappersfonder (svenska fonder) eller fondföretag (utländska fondföretag). Dessa positioner var enligt 1993 års kapitalkravsdirektiv (bilaga I punkten 11) föremål för kapitalkraven för kreditrisk enligt 2000 års kreditinstitutdirektiv. I 2005 års kapitalkravsdirektiv anges i stället att om positioner i fondföretag uppfyller kraven för att räknas till handelslagret, skall dessa omfattas av kapitalkravet för positionsrisk (se även avsnitt 13.4).

Avvecklingsrisker

Kapitalkrav för avvecklingsrisker skall beräknas för transaktioner i räntebärande instrument, aktier, valutor och råvaror som inte är

avvecklade efter den överenskomna leveransdagen. Transaktioner omfattande repor, omvända repor samt lån eller utlåning av värdepapper och råvaror undantas från detta kapitalkrav. För de positioner som inte avvecklats i tid skall ett institut beräkna skillnaden mellan det överenskomna priset och dess aktuella marknadsvärde. Denna prisskillnad skall beaktas enbart om den är negativ, dvs. innebär en förlust för institutet.

För att beräkna kapitalkravet för avvecklingsrisken multipliceras därefter den negativa prisskillnaden med en riskfaktor som beror på hur lång tid som gått sedan transaktionen enligt överenskommelse skulle ha varit avvecklad. Riskfaktorn bestäms till mellan åtta och 75 procent om det antal arbetsdagar som har gått efter avtalad avvecklingsdag är mellan 5 och 45 och därefter 100 procent, (se bilaga II punkten 2 tabell 1).

Ett institut skall också vara skyldigt att avsätta kapital för s.k. ofullständiga transaktioner. Detta omfattar dels transaktioner där betalning eller leverans har skett innan det att motparten har fullgjort sin del av transaktionen eller – i fråga om gränsöverskridande transaktioner – en eller fler dagar har passerat sedan betalning eller leverans. Även i dessa fall är kapitalkravets storlek beroende på den tid som förflutit sedan betalning eller leverans skett (enligt bilaga II punkten 2 tabell 2).

Om icke-avvecklade eller ofullständiga transaktioner uppstår till följd av ett systemsammanbrott i något clearing- eller avvecklingsystem får den behöriga myndigheten upphäva kapitalkraven för avvecklingsrisk enligt ovan.

Motpartsrisiker

Reglerna om kapitalkrav för motpartsrisiker har i 2005 års kapitalkravsdirektiv varit föremål för vissa förändringar. Dessa följer i huvudsak av de ändringar och tillägg som görs beträffande kapitalkravet för kreditrisker i kreditinstitutsdirektivet.

Enligt kapitalkravsdirektivet skall ett institut vara skyldigt att reservera kapital för motpartsrisiker för exponeringar i OTC- och kreditderivat, repor, omvända repor, utlåning eller lån av värdepapper och råvaror, marginallånetransaktioner baserade på värdepapper eller råvaror i handelslagret, transaktioner med lång avvecklingsperiod samt även i samband med exponeringar som uppstår vid s.k. ofullständiga transaktioner.

Kapitalkravet för motpartsrisiker skall motsvara åtta procent av det sammanlagda riskvägda exponeringsbeloppen. Dessa beräknas i enlighet med bestämmelserna om kapitalkrav för kreditrisk i kreditinstitutsdirektivet. I kapitalkravsdirektivet tillkommer dock vissa kompletterande bestämmelser avseende beräkningen av riskvägda exponeringsbelopp som enbart avser kapitalkravet för motpartsrisiker (bilaga II, punkterna 6–10).

Valutakursrisker

Ett institut skall ha en kapitalbas som täcker de valutakursrisker som det är utsatt för i hela sin verksamhet i fråga om placeringar och åtaganden på valutamarknader.

Kapitalkravet för valutakursrisk skall uppgå till åtta procent av institutets totala nettoposition i valuta och guld om denna position överstiger två procent av institutets kapitalbas. Om den totala nettopositionen understiger 2 procent av institutets kapitalbas ställs inget kapitalkrav.

Hur den totala nettopositionen beräknas framgår av bilaga III. Den enda nyheten i 2005 års kapitalkravsdirektiv är en regel som anger att vid beräkningen av nettopositioner för innehav av fondandelar i fondföretag skall de aktuella valutapositionerna för fondföretaget tas med i beräkningen. För detta ändamål får institutet förlita sig på information om positionen från tredje part. Om institutet inte känner till valutapositionen i fondföretaget, skall man utgå från att fondföretaget har valutaexponeringar upp till den högsta tillåtna gränsen.

Direktivet ger den behöriga myndigheten möjlighet att ställa lägre kapitalkrav för vissa valutor som samvarierar i högre utsträckning än andra och följaktligen kan vara mindre riskfyllda.

Råvarurisker

Kapitalkravet för råvaror och råvaruderivat skall beräknas för hela verksamheten och inte bara för handelslagret. Positioner i guld och guldderivat undantas från beräkningen av kapitalkrav för råvarurisker och beräknas i stället enligt kapitalkraven för valutakursrisker.

Kapitalkravet för råvarurisker kan beräknas med hjälp av en löptidsbaserad metod, en förenklad metod eller en utvidgad löptidsbaserad metod. Samtliga metoder bygger på att kapitalkravet beräknas med hjälp av en position bestämd i en standardiserad måttenhet (t.ex. vikt eller volym) och att ett instituts långa och korta positioner (bruttopositioner) skall beräknas separat för varje slag av råvara.

Skälen för promemorians förslag: Som framgår av direktivet bestäms kapitalkravet för marknadsrisker av summan av kapitalkraven för positionsrisk, avvecklingsrisk, motpartsrisk, valutakursrisk och råvarurisk. En motsvarande bestämmelse bör tas in i svensk rätt (se avsnitt 9.1).

Bestämmelserna om hur kapitalkravet skall beräknas för de olika riskkategorierna som ingår i begreppet marknadsrisk, bygger på ett stort antal tekniskt komplicerade och detaljerade regler som finns i bilagorna till kapitalkravsdirektivet. Ändringarna i dessa bilagor är få jämfört med vad som gäller i dag och de ändringar som görs förändrar inte den övergripande strukturen för beräkning av kapitalkravet för marknadsrisker.

2005 års kapitalkravsdirektiv är ett minimidirektiv. Den nya regleringen måste alltså innehålla bestämmelser som är minst lika stränga som direktivet. Själva införlivandet kan dock ske antingen genom lag eller genom myndighetsföreskrifter. I den nuvarande kapitaltäckningslagen har det valts två olika lagstiftningstekniker för att

beskriva hur kapitalkravet för de olika riskkategorierna skall beräknas. Bestämmelserna om positionsrisk, avvecklingsrisk och motpartsrisk anger tämligen detaljerat hur kapitalkravet för respektive risk beräknas. Den lagstiftningstekniken användes i samband med att 1994 års kapitaltäckningslag infördes (prop. 1994/95:50). För valutarisker och råvarurisker innehåller lagen emellertid inte några närmare bestämmelser om hur kapitalkravet skall beräknas. I stället föreskrivs att kravet skall beräknas enligt föreskrifter meddelade av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen. Denna teknik valdes i samband med senare ändringar av kapitaltäckningslagen (prop. 1999/2000:94 s. 34).

Den typ av regler som finns i bilagorna är till sin natur sådana att de lämpar sig mindre väl för att tas in i lag (jfr avsnitt 5.1). De är mycket tekniska och kommer att behöva ses över regelbundet och anpassas till marknadsutvecklingen. Det finns inte heller av rättsäkerhetsskäl anledning att ta in de olika metoderna i lag. Oavsett vilken lagstiftningsteknik som väljs bedöms det nämligen osannolikt att föreskriftsrätten utnyttjas till att anvisa helt andra beräkningsmetoder än de som finns i direktivet. Det är emellertid fullt möjligt att i vissa avseenden införa strängare regler än de som direktivet medger. Det skulle exempelvis kunna ske genom att någon procentsats höjs eller att en valmöjlighet i direktivet till förmån för instituten inte utnyttjas. Det får dock förutsättas att strängare regler än de som finns i direktivet kommer att införas bara om det är motiverat av stabilitetsskäl och med beaktande av hur det påverkar institutens effektivitet och konkurrenskraft. Samma överväganden torde ligga bakom bedömningen av om för instituten förmånliga regler skall införas (jfr t.ex. artikel 19.1 i kapitalkravsdirektivet). Det bör i detta sammanhang noteras att Finansinspektionen för valutakursrisker och råvarurisker har utformat sina föreskrifter i nära anslutning till direktivreglerna.

Mot denna bakgrund bedöms en lämplig lösning vara att – i likhet med vad som i dag gäller för valutarisker och råvarurisker – överlämna åt regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att ange hur kapitalkraven för de olika riskkategorierna skall beräknas. Av sådana föreskrifter kommer det alltså exempelvis att framgå om det är möjligt att ge ränteinstrument utfärdade av stat och kommun noll procents vikt för den specifika ränterisken eller inte.

13.2 Möjligheten att beräkna kapitalkravet för positionsrisk, avvecklingsrisk och motpartsrisk med stöd av de metoder som används för kreditrisk

Promemorians förslag: Ett institut får efter tillstånd av Finansinspektionen, för sådana marknadsrisk som beräknas för positioner i handelslagret, beräkna kapitalkravet enligt reglerna om beräkning av kapitalkrav för kreditrisk, om summan av marknadsvärdet av positionerna i handelslagret och fordringar hänförliga till dessa

1. normalt inte överstiger fem procent av summan institutets totala balansomslutning och totala åtagande utanför balansräkningen,

2. normalt inte överstiger ett belopp som motsvarar 15 miljoner euro, och
3. inte vid något tillfälle överstiger sex procent av institutets totala balansomslutning och totala åtaganden utanför balansräkningen och inte heller överstiger ett belopp som motsvarar 20 miljoner euro.

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 18.2 i 2005 års kapitalkravsdirektiv får de behöriga myndigheterna medge att ett institut beräknar kapitalkraven för sådan verksamhet som hänför sig till handelslagret enligt reglerna om kapitalkrav för kreditrisker i artikel 75 a i 2005 års kreditinstitutdirektiv i kombination med bestämmelserna om motpartsrisk i punkterna 6–8 och 10 i bilaga II till kapitalkravsdirektivet i stället för enligt reglerna om beräkning av kapitalkrav för positionsrisk samt avvecklings- och motpartsrisk.

Ett sådant medgivande får ges om

- a) omsättningen av den verksamhet som hänför sig till handelslagret normalt inte överstiger fem procent av den sammanlagda omsättningen,
- b) det sammanlagda innehav som förtecknats i handelslagret normalt inte överstiger 15 miljoner euro, och
- c) omsättningen av verksamhet som hänför sig till handelslagret aldrig överstiger sex procent av den sammanlagda omsättningen och det sammanlagda innehavet som förtecknats i handelslagret aldrig överstiger 20 miljoner euro.

Om ett institut överskrider någon eller båda av de gränser som gäller enligt a och b mera än under en kort tid eller någon eller båda av de gränser som gäller enligt c, skall institutet vara skyldigt att uppfylla kapitalkraven för marknadsrisker enligt kapitalkravsdirektivet i stället för kapitalkravet för kreditrisker enligt artikel 75 a i kreditinstitutdirektivet. Institutet skall i det fallet också underrätta den behöriga myndigheten.

Av artikel 18.3 i kapitalkravsdirektivet framgår hur beräkningen av hur stor andel av verksamheten som hänför sig till handelslagret enligt punkterna a och c skall göras. De behöriga myndigheterna får därvid beakta antingen verksamhetens sammanlagda omfattning i och utanför balansräkningen, resultaträkningen eller kapitalbasen eller en kombination av dessa mått. När verksamhetens storlek bedöms i och utanför balansräkningen värderas skuldinstrument till sitt marknadspris eller till värdet av huvudfordran, aktier till sitt marknadspris och derivatinstrument till det nominella värdet eller marknadsvärdet för det underliggande finansiella instrumentet. Långa och korta positioner skall summeras oberoende av om de har ett positivt eller negativt värde.

Dessa bestämmelser har inte ändrats genom 2005 års kapitalkravsdirektiv.

Skälen för promemorians förslag: För att beräkna det samlade kapitalkravet skall instituten tillämpa olika beräkningsmetoder för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker. I fråga om marknadsrisker skall dessutom olika metoder tillämpas för respektive riskkategori som omfattas av marknadsriskbegreppet. Sammantaget kan konstateras att de metoder som instituten skall använda innebär ett inte oväsentligt administrativt arbete för att fastställa det sammanlagda kapitalkravet.

I 1993 års kapitalkravsdirektiv finns samma möjlighet som i artikel 18.2 i 2005 års kapitalkravsdirektiv att undanta institut med små handelslager från de beräkningsmetoder som enligt huvudregeln skall tillämpas för positioner i handelslagret. Bestämmelsen i 1993 års kapitalkravsdirektiv har införlivats med svensk rätt genom 2 kap. 4 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 170 ff.).

För institut som i begränsad omfattning bedriver sådan verksamhet som räknas till handelslagret kan de administrativa kostnaderna för att etablera rutiner för att beräkna ett kapitalkrav för positionsrisk, avvecklingsrisk och motpartsrisk vara oproportionerligt stora i förhållande till dessa riskers betydelse för institutets samlade riskprofil. Det är därför rimligt att institut som underskrider vissa fastställda gränsvärden för handelslagrets storlek, efter medgivande från Finansinspektionen, får beräkna kapitalkravet för dessa marknadsrisker enligt de regler som gäller för kreditrisker. Härigenom får dessa institut tillämpa samma regler för beräkning av kapitalkravet för samtliga finansiella risker, utom valutakurs- och råvarurisk, vilket torde begränsa den administrativa bördan och därmed också kostnaderna för regelefterlevnad.

Undantaget är också viktigt för de svenska institutens konkurrenskraft. Om Sverige skulle avstå från den möjlighet kapitalkravsdirektivet ger, riskerar de svenska instituten att bli föremål för hårdare krav än de som gäller för övriga institut inom EU. Detta riskerar att begränsa de inhemska institutens konkurrenskraft på grund av relativt sett högre kostnader.

Mot denna bakgrund görs bedömningen att det även i den nya kapitaltäckningslagen bör införas en möjlighet för institut med små handelslager att beräkna kapitalkravet för risker som är hänförliga till handelslagret enligt samma metod som används för kreditrisker. Bestämmelsen bör ges en utformning som i sak överensstämmer med den i 1994 års kapitaltäckningslag.

13.3 Reducerade kapitalkrav för säkerställda obligationer

Promemorians bedömning: Kapitalkravet för positionsrisk i säkerställda obligationer bör inte framgå av lag.
--

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 19.2 i 2005 års kapitalkravsdirektiv får medlemsstaterna vid beräkning av den specifika risken för räntebanknutna instrument minska kravet för täckta (dvs. säkerställda) obligationer i enlighet med de procentsatser som anges i bilaga VI, del 1, punkten 68 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Artikel 19.2 hänvisar till bilaga VI, del 1, punkten 65 i kreditinstitutsdirektivet. Av denna hänvisning framgår att med säkerställda obligationer avses obligationer som är emitterade av ett kreditinstitut med säte i en medlemsstat och enligt lag omfattas av särskild offentlig tillsyn avsedd att skydda obligationsinnehavarna. Dessutom skall de säkerställda obligationerna enligt punkterna 65 och 66 i samma bilaga vara förenade med säkerhet i vissa tillgångar. Av punkten 67 framgår dock att även om sådana säkerheter inte finns, får

obligationer emitterade före den 31 december 2007 också behandlas på det beskrivna, förmånliga sättet fram till förfallodagen.

Skälen för promemorians bedömning: Enligt gällande bestämmelse (artikel 11.2 i 1993 års kapitalkravsdirektiv) får medlemsstaterna fastställa att kapitalkravet avseende specifik risk för säkerställda obligationer skall uppgå till hälften av kapitalkravet för en kvalificerad post med samma återstående löptid som den säkerställda obligationen. Detta kapitalkrav tillämpas när de säkerställda obligationerna ingår i institutets handelslager. Bakgrunden till att de säkerställda obligationerna tillskrivs en lägre riskvikt är att de generellt sätt kan sägas ha en högre kreditvärdighet.

Artikel 19.2 i 2005 års kapitalkravsdirektiv innebär en viss förändring i förhållande till 1993 års kapitalkravsdirektiv. I artikelns nya lydelse specificeras inte att kapitalkravet för specifik risk för säkerställda obligationer skall uppgå till hälften av kapitalkravet för en kvalificerad post med samma återstående löptid som den säkerställda obligationen. I stället föreskrivs att riskvikterna skall minska i enlighet med de riskvikter som tillskrivs säkerställda obligationer som inte ingår i handelslagret, dvs. omfattas av kapitalkravet för kreditrisker. Dessa riskvikter anges i bilaga VI, del 1, punkten 68 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Med den lagstiftningsteknik som här valts, bör det dock inte i lag anges hur kapitalkravet skall bestämmas för dessa säkerställda obligationer vid beräkning av kapitalkrav för specifik risk. Något särskilt bemyndigande behövs dock inte. I stället kommer bestämmelsen att genomföras med stöd av de myndighetsföreskrifter som anger hur kapitalkravet för marknadsrisker skall beräknas, se avsnitt 13.1.

13.4 Godkännande av fondföretag från tredje land

Promemorians bedömning: I den nya kapitaltäckningslagen bör det inte tas in någon bestämmelse enligt vilken Finansinspektionen får acceptera en annan behörig myndighets bedömning av att ett fondföretag, t.ex. en värdepappersfond, från tredje land uppfyller de krav som ställs för att kapitalkravet för positionsrisk för positioner i fondföretaget skall få beräknas på ett visst sätt.

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Som nämnts i avsnitt 13.1 ovan skall positioner i fondföretag (t.ex. värdepappersfonder), om de uppfyller kraven för att räknas till handelslagret, omfattas av kapitalkrav för positionsrisk. Hur kapitalkravet skall beräknas framgår av bilaga 1, punkterna 46–56 i 2005 års kapitalkravsdirektiv. Enligt denna bilaga kan kapitalkravet beräknas på två sätt. Om fondföretagen uppfyller de särskilda kriterierna i punkt 51 i bilagan skall de specifika metoderna i punkterna 53–56 tillämpas. I annat fall skall det särskilda kapitalkravet för positionsrisker i punkt 48 tillämpas. För att de specifika metoderna skall få tillämpas på positioner i fondföretag som har sitt säte i en stat utanför EES, fordras att den behöriga myndigheten har gett sig godkännande.

Av artikel 19.3 i kapitalkravsdirektivet framgår att om en behörig myndighet inom EU godkänt ett fondföretag i tredje land får en behörig myndighet i en annan medlemsstat använda detta godkännande utan att behöva göra en egen bedömning.

Skälen för promemorians bedömning: Bakgrunden till regeln i artikel 19.3 i kapitalkravsdirektivet är principen om ömsesidigt erkännande som gäller inom EU för bl.a. varor och tjänster. Genom att tillämpa den nämnda principen blir den administrativa bördan för företagen lättare. Som exempel kan nämnas att de inte behöver anpassa tjänsterna efter de skilda krav som kan finnas i olika medlemsstaterna. Har den godkänts i en medlemsstat får den godkännas även i de andra.

Med den lagstiftningsteknik som valts här, kommer det inte att framgå av den nya kapitaltäckningslagen hur ett institut skall beräkna kapitalkravet för positionsrisk för positioner i fondföretag, t.ex. en svensk investeringsfond eller ett utländskt fondföretag. Det kommer alltså inte att framgå vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att ett institut skall beräkna kapitalkravet med hjälp av metoder motsvarande de i bilaga I, punkterna 53–56 i stället för metoden i punkten 48 i kapitalkravsdirektivet. Inte heller kommer det att framgå att det gäller särskilda regler för institutens positioner i fondföretag hemmahörande tredje land. I den nya kapitaltäckningslagen bör det därför inte tas in någon bestämmelse enligt vilken Finansinspektionen får acceptera en annan behörig myndighets godkännande av att ett fondföretag, t.ex. en värdepappersfond, från tredje land uppfyller de krav som ställs för att kapitalkravet för positionsrisk för positioner i fondföretaget skall få beräknas enligt de särskilda metoderna. Hur positioner i fondföretag från tredje land skall behandlas, inklusive möjligheten för Finansinspektionen att acceptera en bedömning som har gjorts av en annan behörig myndighet, bör i stället behandlas i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, se bemyndigandet i avsnitt 13.1.

13.5 Egna riskberäkningsmodeller

Promemorians förslag: Ett institut får efter tillstånd av Finansinspektionen använda egna riskberäkningsmodeller för att beräkna kapitalkraven för positionsrisk, valutakursrisk och råvarurisk. Tillstånd skall ges om institutet

1. har ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för marknadsrisk som uppfyller kraven i 1 kap. 6 d och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,

2. använder en riskberäkningsmodell som ger en tillförlitlig bild av marknadsriskernas storlek och som är tillräckligt integrerad med institutets övriga verksamhet, och

3. dokumenterar sin riskberäkningsmodell och motiven för dess utformning.

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt bilaga V får den behöriga myndigheten medge att ett institut använder sina egna

riskhanteringsmodeller vid beräkningen av kapitalkraven för positionsrisk, valutakursrisk och råvarurisk enligt egna riskberäkningsmodeller. För att institutet skall få ett tillstånd att använda en sådan modell måste den, och institutets användande av den uppfylla vissa krav som ges i direktivet.

De kvalitativa kraven (bilaga V, punkt 2) syftar till att säkerställa att det finns interna rutiner för handhavandet av riskberäkningsmodellen och för dess integrering i institutets riskhanteringsprocess från ”handlargolet” till högsta ledningen. Direktivet ställer krav på kunskap, integritet och kapacitet hos anställda och avdelningar. Vidare krävs att institutet fortlöpande skall testa och se över modellens tillförlitlighet samt åtminstone en gång om året se över hela sin riskhanteringsprocess. För den översynen finns det detaljerade regler om vad som skall beaktas.

För att övervaka att riskberäkningsmodellen är tillförlitlig skall instituten bl.a. utföra en kontroll i efterhand (s.k. backtesting) av modellen. Denna kontroll går ut bl.a. på att jämförelser görs för varje dag mellan det riskvärde modellen räknat fram och det verkliga utfallet i fråga om förändringar i värdet vid slutet av påföljande dag.

Särskilda villkor gäller för beräkning av specifik risk med hjälp av egna riskvärderingsmodeller. Om modellen inte uppfyller villkoren för att beräkna den specifika risken skall standardmetoderna för beräkning av kapitalkrav för positionsrisk (bilaga I) tillämpas.

Beräkningen av kapitalkravet enligt egna modeller baseras på s.k. Value-at-Risk modeller. I dessa modeller framräknas, med hjälp av bl.a. historiska priser, den maximala förlust ett institut kan göra under en given tidsperiod och givet en viss sannolikhet (konfidens).

Value-at-Risk beräkningarna skall göras dagligen, varvid minst krävs en konfidens på 99 % (dvs. att förlusterna med 99 % sannolikhet understiger de framräknade värdena), en innehavsperiod motsvarande 10 dagar och en historisk observationsperiod på ett år, om en kortare observationsperiod inte är motiverad på grund av en betydande ökning av prisvolatiliteten. Vidare krävs att dataunderlaget uppdateras minst var tredje månad och att modellen på ett korrekt sätt beaktar risker förenade med optioner och liknande instrument. (punkt 11).

Kapitalkravet skall uppgå till det högre av följande;

– föregående dags beräknade value at risk-värde (dvs. maximala förlust),

– medelvärde av beräknad maximal förlust för de 60 närmast föregående bankdagarna. (punkt 10)

Som en extra säkerhet gäller att det förlustvärde som beräknats skall multipliceras med en faktor på minst tre (multiplikationsfaktorn).

Beroende på utfallet av den efterhandskontroll som skall göras dagligen kan multiplikationsfaktorn höjas till maximalt fyra (punkt 7).

Särskilda krav ställs också på Value-at-Risk modellens kapacitet i fråga om de olika typer av marknadsrisk som får beräknas med hjälp av egna modeller (punkt 13). I detta ingår en ny bestämmelse om beräkningen av kapitalkrav för valutakursrisker förknippade med ägande av fondandelar.

Med undantag för en ny regel om hur valutapositioner i fondföretag skall beaktas vid beräkning av kapitalkravet för vissa marknadsrisk

enligt egna modeller är 2005 års kapitalkravsdirektiv oförändrat i jämförelse med tidigare lydelse av kapitalkravsdirektivet.

Skälen för promemorians förslag: Den 1 januari 1996 trädde följande bestämmelser som gör det möjligt för de svenska instituten att använda egna modeller i kraft.

”Ett institut får, efter medgivande av Finansinspektionen, vid beräkning av kapitalkravet för sådana marknadsrisker som avses i 2–4 och 8 §§, använda en annan metod som anges där, om denna metod uppfyller de särskilda krav som regeringen föreskriver”.

Storleken på ett instituts totala exponering mot en viss typ av risk är i hög grad beroende av hur institutets olika tillgångar är sammansatta. Genom att exempelvis hålla tillgångar vars marknadsvärde förändras i motsatt riktning, givet en viss marknadsutveckling, kan institutet begränsa sin totala riskexponering. Med hjälp av institutets egna riskberäkningsmodeller (Value at Risk-modeller) är det möjligt att i högre grad än enligt de standardiserade metoderna beakta institutets sammansättning av tillgångar och därmed åstadkomma mer rättvisande bild av institutets faktiska exponering mot en viss typ av risk.

Av detta skäl torde användandet av egna riskberäkningsmodeller i många fall kunna innebära att instituten kan avsätta mindre kapital för att täcka berörda marknadsrisker. Eftersom ett lägre kapitalkrav bidrar till att en ökad konkurrenskraft ges instituten härigenom incitament till att utveckla egna riskberäkningsmodeller. Ur ett stabilitetsperspektiv måste en sådan utveckling anses vara övervägande positiv eftersom detta sannolikt bidrar till en ökad kvalitet i institutens riskhanteringsstandarder.

Av 1994 års kapitaltäckningslag framgår inte vilka krav en riskberäkningsmodell måste uppfylla för att få användas utan dessa krav framgår i sin helhet av myndighetsföreskrifter. Här görs dock bedömningen att åtminstone vissa grundläggande förutsättningar bör framgå av lag (se motsvarande bedömning i fråga om kreditrisker i avsnitt 10.3.2). Av lagreglerna bör det framgå att ett institut skall få tillstånd att använda egna riskberäkningsmodeller för att beräkna kapitalkraven för positionsrisk, valutarisker och råvarurisker om institutet

1. har ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för operativa risker som uppfyller kraven i 1 kap. 6 d och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,

2. använder en riskberäkningsmodell som ger en tillförlitlig bild av marknadsriskernas storlek och som är tillräckligt integrerad med institutets övriga verksamhet, och.

3. dokumenterar sin riskberäkningsmodell och motiven för dess utformning.

Detta bör kombineras med en möjlighet för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att föreskriva vilka närmare åtgärder ett institut skall vidta för att uppfylla de angivna förutsättningarna.

14 Beräkningen av kapitalkravet för operativa risker

I detta avsnitt behandlas de olika beräkningsmetoder som finns i 2005 års kreditinstitutsdirektiv för att bestämma kapitalkravet för operativa risker. Direktivet innehåller tre olika metoder med olika grad av komplexitet och riskkänslighet: basmetoden, schablonmetoden och internmätningmetoden.

14.1 Beräkning av kapitalkravet för operativa risker

Promemorians förslag: Ett institut skall beräkna kapitalkravet för operativa risker enligt bas- eller schablonmetoden. Efter tillstånd från Finansinspektionen får ett institut i stället beräkna kapitalkravet för operativa risker enligt en alternativ schablonmetod eller en internmätningmetod.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, skall meddela närmare föreskrifter om

1. hur kapitalkravet enligt respektive metod skall beräknas,
2. vilka krav de institut som använder schablonmetoden måste uppfylla, och
3. vilka närmare förutsättningar ett institut måste uppfylla för att få tillstånd att använda internmätningmetoden.

Om moder- och dotterföretag skall tillämpa internmätningmetoden enhetligt, får den behöriga myndigheten tillåta moderföretaget och dess dotterföretag att betraktas som en enhet vid bedömningen av om kraven för att använda metoden är uppfyllda.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Enligt artikel 102.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna kräva att kreditinstitut har en tillräcklig kapitalbas för att täcka kapitalkravet för operativa risker i enlighet med basmetoden, schablonmetoden, den alternativa schablonmetoden eller internmätningmetoden.

Basmetoden

Enligt artikel 103 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall kapitalkravet för operativa risker enligt basmetoden uppgå till en viss procentandel av en relevant indikator i enlighet med de parametrar som anges i bilaga X del 1. Enligt bilagan uppgår kapitalkravet till 15 procent av den relevanta indikatorn. Indikatorn beräknas som ett treårigt genomsnitt av institutets nettointäkter (räntenetto och övriga nettointäkter). Om nettointäkterna vid någon av de observationer som ligger till grund för beräkning av den relevanta indikatorn är mindre eller lika med noll skall inte dessa observationer räknas med när indikatorn fastställs. I bilagan finns närmare bestämmelser om hur indikatorn beloppsbestäms.

Schablonmetoden

Artikel 104 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv och bilaga X, del 2 i samma direktiv beskriver den s.k. schablonmetoden. Enligt denna metod skall kapitalkravet beräknas genom att institutets verksamhet delas in i åtta olika affärsområden¹⁹. För varje affärsområde skall instituten beräkna ett kapitalkrav för operativa risker som en viss procentuell andel av en relevant indikator. Indikatorn beräknas som ett treårigt genomsnitt av institutets nettointäkter (räntenetto och övriga nettointäkter). Kapitalkravet för den operativa risken är lika med summan av kapitalkraven för de enskilda affärsområdena. Den relevanta indikatorns storlek fastställs på i huvudsak samma sätt som enligt basmetoden, men beräknas individuellt för varje enskilt affärsområde. I bilagan finns närmare bestämmelser om hur indikatorn beloppsbestäms.

För att få använda schablonmetoden skall instituten uppfylla kraven i bilaga X, del 2. Bland annat skall särskilda krav avseende fördelningen av verksamheten i de åtta affärsområdena vara uppfyllda. Institutet skall också – utöver de generella krav som ges i artikel 22 och bilaga V i kreditinstitutsdirektivet (se avsnitt 7) – uppfylla särskilda kvalifikationskrav avseende institutets riskhanteringsstandarder. Vid den behöriga myndighetens bedömning av om kvalifikationskraven är uppfyllda skall hänsyn tas till storleken och omfattningen av verksamheten och till proportionalitetsprincipen²⁰.

Kvalifikationskraven innebär följande.

– Institutet skall ha ett väldokumenterat utvärderings- och hanteringssystem²¹ för operativa risker med tydlig ansvarsfördelning. Institutet skall med hjälp av detta system identifiera sina exponeringar mot operativa risker och spåra relevanta uppgifter, däribland uppgifter om reella förluster. Systemet skall vara föremål för regelbunden och oberoende översyn.

– Institutets utvärderingssystem avseende operativa risker skall vara nära integrerat med institutets sammantagna riskhanteringsprocess. Utfallet från utvärderingssystemet skall användas som en del av förfarandet för övervakning och kontroll av institutets riskprofil avseende operativa risker.

– Institutet skall upprätta en rapportstruktur som förser relevanta funktioner inom institutet med rapporter avseende de operativa riskerna. Det skall finnas rutiner för att vidta lämpliga åtgärder utifrån den information som ges i rapporterna.

Den behöriga myndigheten får tillåta institut att beräkna kapitalkravet för affärsområdena hushållsbank och storkundsbank enligt en *alternativ schablonmetod*. För dessa affärsområden ersätts nettointäkterna som beräkningsunderlag för den relevanta indikatorn med ett treårigt genomsnitt av det totala nominella värdet av lån och förskott.

¹⁹ De olika affärsområdena är; Företagsfinansiering, Handel och finansförvaltning, Hushållsbank, Storkundsbank, Betalning och avveckling, Administrationsuppdrag, Kapitalförvaltning och Privatkundsmäkleri.

²⁰ Enligt ingress 35 a i 2005 års kreditinstitutsdirektiv innebär proportionalitetsprincipen att skillnader mellan kreditinstitutets verksamhet skall beaktas vid tillämpningen av regelverket. Hänsyn skall framförallt tas till verksamhetens storlek och omfattning.

²¹ Utvärderingssystemet är en del av riskhanteringssystemet.

Tillstånd för att använda den alternativa schablonmetoden förutsätter att institutet uppfyller de för schablonmetoden ovan angivna kraven. Dessutom krävs att de affärsområden som omfattas av denna metod sammanlagt skall instituten skall utgöra minst 90 procent av institutets intäkter. Institutet skall också kunna påvisa för den behöriga myndigheten att den alternativa schablonmetoden bättre avspeglar de operativa riskerna i verksamheten.

Internmätningssmetoden

Enligt artikel 105 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv får instituten, efter tillstånd av den behöriga myndigheten, använda sig av internmätningssmetoden för att beräkna kapitalkravet för operativa risker. Metoden bygger på att instituten skall beräkna kapitalkraven med hjälp av institutens egna riskmätningssystem för operativa risker. För att ett institut skall få tillstånd att använda internmätningssmetoden skall det uppfylla såväl de allmänna riskhanteringsstandarderna i artikel 22 och bilaga V i kreditinstitutsdirektivet som en rad andra kvalitativa och kvantitativa krav. Dessa krav finns i bilaga X, del 3 i samma direktiv.

I de kvalitativa kraven ingår att:

- Institutets interna mätmetod för operativa risker (riskmätningssystem) skall vara integrerade i dess dagliga riskhanteringsförfarande.

- Institutet skall ha en oberoende riskhanteringsfunktion för operativa risker.

- Institutets riskhanteringsystem måste vara väl dokumenterat. Institutet skall ha inrättat rutiner för att säkerställa överensstämmelse med dokumentationen och riktlinjer för hantering när riskhanteringsystemet inte överensstämmer med dokumentationen.

- Förfarandena för hantering av operativa risker och mätsystemet skall vara föremål för regelbundna översyner eller externa revisorer.

- Exponeringar mot operativa risker och konstaterade förluster skall rapporteras regelbundet. Institutet skall ha rutiner för att kunna vidta lämpliga korrigerande åtgärder.

- De behöriga myndigheternas validering av mätningssystemet för operativa risker skall innefatta en kontroll av att institutets interna övervakningsrutiner fungerar tillfredsställanden och att institutets datahantering och processer kopplade till riskhanteringsystemen är genomlysbara och lättillgängliga.

I de kvantitativa kraven ingår att:

- institutet skall beräkna kapitalkraven utifrån både den förväntade och den inte förväntade förlusten, om institutet inte kan visa att den förväntade förlusten på ett lämpligt sätt beaktas i de interna affärsrutinerna,

- måttet på operativa risker måste fånga upp extrema förlustutfall på ett sätt som motsvarar en statistisk konfidens på 99,9 procent under en ettårsperiod (dvs. det kapital som avsätts skall vara tillräckligt för att täcka 99,9 procent av förlustutfallen),

- för att säkerställa att ett mätningssystem lever upp till standarden i den föregående strecksatsen måste systemet innehålla vissa grundläggande delar, såsom bruk av både internt och externt producerad

data, s.k. scenarioanalys samt faktorer som avspeglar institutets riskprofil utifrån affärsmiljö och interna kontrollsystem enligt punkterna 13–24 i bilagan. Institutet skall ha en väldokumenterad metod för att väga in användningen av dessa delar i det övergripande riskmätningssystemet.

Enligt bilaga X, del 3.2 får institut som använder internmätningssystemet ta hänsyn till försäkringar och andra riskreducerande åtgärder vid beräkningen av kapitalkravet för operativa risker. Detta får dock endast göras om en betydande riskreducerande effekt uppnås genom åtgärden. Av bilagan framgår vilka krav i övrigt som skall vara uppfyllda för att ett institut skall kunna få tillgodoräkna sig den riskreducerande åtgärden. Den lättnad i kapitalkravet som den riskreducerande åtgärden ger upphov till får inte överstiga 20 procent av det kapitalkrav för operativa risker som beräknats utan att hänsyn tagits till den riskreducerande åtgärden.

Om ett moderkreditinstitut inom EU och dess dotterföretag eller dotterföretagen till ett finansiellt holdingföretag inom EU avser att använda en internmätningssystem, skall enligt artikel 105.3 i kreditinstitutsdirektivet de behöriga myndigheterna för de olika juridiska personerna samarbeta nära enligt artiklarna 129–132 (se avsnitt 18). Av bilaga X del 3.3 framgår vad en ansökan skall innehålla. När någon internmätningssystem tillämpas enhetligt för sådana moder- och dotterföretag får, enligt artikel 105.4 i kreditinstitutsdirektivet, de behöriga myndigheterna tillåta att moderföretaget och dess dotterföretag betraktas som en enhet vad gäller efterlevnaden av kvalifikationskraven i bilaga X del 3 i samma direktiv.

Kapitalkravsdirektivet

Enligt artikel 20.1 i 2005 års kapitalkravsdirektiv skall ett värdepappersföretag som huvudregel beräkna kapitalkravet för operativa risker enligt artiklarna 102–105 i kreditinstitutsdirektivet. Av artiklarna 20.2 och 20.3 i samma direktiv framgår dock att det för värdepappersföretag är möjligt att göra vissa undantag från kreditinstitutsdirektivets regler. Dessa undantag behandlas i avsnitt 9.2.

Skälen för promemorians förslag

Allmänt

Även om det inte på samma sätt som för de finansiella riskerna (kredit- och marknadsrisker) går att fastställa ett tydligt samband mellan avkastning och risk för de operativa riskerna, är det angeläget att instituten ges incitament att använda metoder som förbättrar hanteringen och mätningen av de operativa riskerna. Samtidigt är det viktigt att metoderna är utformade så att de passar institut med skilda verksamheter och storlekar, så att institutens kostnader för att efterleva regelverket inte blir onödigt betungande. I enlighet med direktivet bör instituten därför ges möjlighet att tillämpa olika metoder med varierande grad av riskkänslighet och komplexitet för beräkning av kapitalkravet för

operativa risker. Nedan behandlas basmetoden, schablonmetoden och internmätningmetoden.

Basmetoden

Basmetoden bygger på att instituten skall beräkna kapitalkravet utifrån storleken på rörelsens nettointäkter. Detta mått är tänkt att fungera som en uppskattning av verksamhetens omfattning och bör därmed också ge en rimlig bild av omfattningen av institutets exponeringar mot operativa risker.

Samtliga institut är enligt direktivet skyldiga att avsätta kapital för operativa risker. För detta ändamål måste instituten själva beräkna kapitalkravet. Även om de mer avancerade metoderna kan förväntas ge instituten ett lägre kapitalkrav, kan instituten av olika skäl i stället vilja tillämpa basmetoden. Detta torde främst gälla sådana institut som inte anser sig ha förmåga eller resurser för att bygga upp system för riskmätning och riskhantering som uppfyller de krav som ställs för tillämpning av de mer avancerade metoderna. Av detta skäl bör det införas en möjlighet för instituten att tillämpa basmetoden vid beräkning av kapitalkravet för operativa risker. Genom basmetoden tillhandahålls en enkel metod som är möjlig att tillämpa för samtliga institut utan att den administrativa bördan blir orimlig. Till skillnad från de mer avancerade metoderna finns inga särskilda kvalifikationskriterier som skall vara uppfyllda för att få tillämpa basmetoden. De institut som tillämpar denna metod skall emellertid uppfylla de allmänna krav på riskhantering som ges i artikel 22 samt bilaga V i kreditinstitutdirektivet. Dessa bestämmelser behandlas i avsnitt 7.

Även om basmetoden för operativa risker är en relativt enkel metod innehåller den ganska detaljerade anvisningar om hur den relevanta indikatorn, dvs. nettointäkterna, skall beräknas. Det bedöms mindre lämpligt att ta in sådana anvisningar i den nya kapitaltäckningslagen. Hur kapitalkravet för operativa risker skall beräknas bör i stället framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Schablonmetoden och den alternativa schablonmetoden

Schablonmetoden bygger, precis som basmetoden, på att kapitalkravet för operativa risker beräknas utifrån institutens räntenetto och övriga nettointäkter. Skillnaden mellan de båda metoderna ligger i att kapitalkravet enligt schablonmetoden beräknas med utgångspunkt från hur nettointäkterna fördelar sig över åtta olika affärsområden medan kapitalkravet enligt basmetoden beräknas som en fast procentuell andel av nettointäkterna i hela verksamheten, oavsett hur dessa intäkter fördelar sig över olika affärsområden.

Det är inte möjligt att uttala sig om schablonmetoden ger instituten ett lägre kapitalkrav än basmetoden, eftersom detta beror på hur institutens verksamhet fördelar sig mellan de olika affärsområdena. Eftersom kapitalkravet enligt schablonmetoden bestäms med utgångspunkt från den risk för förlust som erfarenhetsmässigt är förknippad med de olika

affärsområdena, anpassas kapitalkravet dock i högre grad till den verksamhet institutet bedriver. Schablonmetoden kan därför sägas vara mer riskkänslig än basmetoden. Eftersom en grundläggande målsättning i det nya regelverket är att kapitalkravet skall återspegla riskerna i verksamheten så exakt som möjligt, bör instituten ges möjlighet att använda sig av schablonmetoden för att beräkna kapitalkravet för operativa risker.

Direktivet ställer upp ett antal krav som ett institut som vill använda schablonmetoden skall uppfylla. Dessa bör dock inte i sin helhet tas in i den nya kapitaltäckningslagen. I likhet med vad som anförts om motsvarande kvalifikationskrav för internmetoden för kreditrisker (avsnitt 10.3) samt vad som sägs nedan om internmätningssmetoden för operativa risker, bör lagen bara i generella termer ange vilka krav instituten skall uppfylla. Av den nya kapitaltäckningslagen bör det alltså framgå att ett institut för att få använda schablonmetoden skall uppfylla följande villkor.

1. Institutet skall med stöd av skriftliga riktlinjer och instruktioner fördela indikatorn mellan olika affärsområden på ett lämpligt sätt. Riktlinjerna och instruktionerna skall ses över regelbundet.

2. Institutet skall ha ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för operativa risker som uppfyller kraven i 1 kap. 6 d och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Vilka närmare åtgärder ett institut skall vidta för att uppfylla dessa krav bör dock framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Det är alltid institutet som ansvarar för att det uppfyller de krav som ställs för att få använda en särskild metod. Finansinspektionen är emellertid ansvarig för tillsynen över institutet. Om metoden tillämpas på ett felaktigt sätt kan den ge ett missvisande kapitalkrav, vilket är olämpligt både ur konkurrens- och stabilitetshänseende. Frågan är därför om instituten skall få använda schablonmetoden utan någon annan underrättelse än i samband med rapporteringen av kapitalkravet eller om det skall krävas en anmälan eller ett tillstånd.

Enligt direktiven krävs tillstånd för att använda sådana metoder där instituten använder sig av *egna beräkningsmodeller* för att fastställa kapitalkravet. Schablonmetoden för operativ är inte en sådan metod och kreditinstitutsdirektivet kräver därför inte att instituten måste ges ett särskilt tillstånd innan metoden får börja användas. Inte heller enligt Baselreglerna krävs en särskild tillståndsprövning vid tillämpning av schablonmetoden.

Eftersom reglerna är s.k. minimiregler är det dock möjligt att i svensk rätt införa strängare regler, t.ex. genom att kräva att instituten får använda schablonmetoden enbart om Finansinspektionen gett tillstånd till det.

Ett tillståndskrav innebär att tillsynsmyndigheten, innan metoden får börja tillämpas, gör en prövning av om instituten kan tillämpa metoden på ett sätt som är förenligt med regelverket. Ett sådant förfarande är att föredra om de metoder som skall tillämpas av instituten är avancerade och om instituten har stor frihet att själva beräkna värdet på de

parametrar som ingår i beräkningsmetoden. Genom en tillståndsprovning sker en kvalitetssäkring av institutets tillämpning av en bestämd metod.

Som beskrivits ovan innebär schablonmetoden att kapitalkravet bestäms genom att instituten delar in verksamheten i affärsområden och därefter multiplicerar värdet av affärsområdet med en fastställd procentsats. Institutet bidrar således inte med några egna beräkningar av de parametrar som ingår i metoden. Finansinspektionen behöver alltså inte göra en provning av avancerade beräkningsmodeller utan skall i stället övervaka att instituten på ett riktigt sätt har delat in verksamheten i olika affärsområden och att deras riskhanteringssystem uppfyller ett antal kvalitativa krav. För schablonmetoden finns det således inte samma behov av en tillståndsprovning som för exempelvis internmetoden för kreditrisker (avsnitt 10.3.2) eller internmätningssmetoden för operativa risker (se nedan). I detta avseende kan schablonmetoden för operativa risker närmast att liknas vid schablonmetoden för kreditrisk (se avsnitt 10.2.1). För att använda metoden behöver instituten inte något särskilt tillstånd.

Ett tillståndsförfarande innebär en administrativ och i många fall finansiell börda för instituten. Vidare skulle ett tillståndskrav för schablonmetoden innebära att svensk rätt avvek från direktivbestämmelserna. Enligt uppgift kommer inte någon av de andra nordiska länderna att föreslå att schablonmetoden för operativa risker får användas först efter tillstånd. Vilken bedömning som härvid har gjorts i de övriga medlemsstaterna är inte känt. Om ett tillståndskrav införs i Sverige och andra medlemsstater väljer att följa direktivets linje, dvs. inte ha något tillståndskrav, skulle detta kunna innebära en konkurrensnackdel för svenska institut som i detta avseende blir föremål för ett mer betungande regelverk.

Mot bakgrund av vad som anförts i det föregående görs bedömningen att det inte bör krävas ett tillstånd hos Finansinspektionen för att ett institut skall få använda schablonmetoden för operativa risker. För att Finansinspektionen på förhand skall få kännedom om att ett institut avser att övergå till att använda schablonmetoden bör instituten emellertid vara skyldiga att underrätta Finansinspektionen om detta genom en anmälan.

Enligt direktivet finns det också för affärsområdena hushållsbank och storkundsbank en *alternativ schablonmetod*. Bakgrunden till den alternativa schablonmetoden är att vissa institut skulle få ett orimligt högt kapitalkrav för operativa risker om det beräknades enligt schablonmetoden. Detta gäller främst institut som verkar på marknader som kännetecknas av svag konkurrens och hög kreditrisk, och till följd av detta har höga nettointäkter. I Basel II-överenskommelsen sägs att det inte förväntas att stora väldiversifierade institut som är aktiva på större marknader använder sig av den alternativa schablonmetoden.

För att få använda den alternativa schablonmetoden krävs bl.a. att den ger en mer rättvisande bild av de operativa riskerna i verksamheten än schablonmetoden. Även om det i dagsläget inte finns anledning att anta att den alternativa schablonmetoden skulle utgöra en bättre grund för klassificering av operativa risker bör möjligheten att tillämpa metoden inte uteslutas i svensk rätt. Institutet bör därför få använda denna metod.

För den alternativa schablonmetoden finns inte möjlighet att frånga kreditinstitutets krav på en tillståndsprovning. Finansinspektionen bör

således i enlighet med direktivet pröva att instituten uppfyller vissa krav för att få använda den alternativa schablonmetoden. Vilka dessa är bör framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Vid en tillståndsprövning bör Finansinspektionen försäkra sig om att den alternativa schablonmetoden på ett bättre sätt än schablonmetoden kan ge en rättvisande bild av de operativa riskerna i det individuella institutet.

Internmätningssmetoden

Att direktivet ger instituten möjlighet att använda sig av internmätningssmetoden skall ses mot bakgrund av att det inom banksektorn har utvecklats tillförlitliga metoder för att mäta operativa risker.

Internmätningssmetoden kan närmast jämföras med internmetoden för kreditrisker (avsnitt 10.3.1) och metoden att fastställa kapitalkrav för marknadsrisker enligt institutens egna Value-at-Risk-modeller (avsnitt 13.5). I likhet med dessa metoder får internmätningssmetoden för operativa risker bara användas efter tillstånd av den behöriga myndigheten. I detta avseende skiljer sig internmätningssmetoden från bas- och schablonmetoden. Det huvudsakliga skälet för ett tillståndskrav är att internmätningssmetoden, till skillnad från de enklare metoderna, bygger på att kapitalkravet beräknas utifrån institutets egna modeller för att mäta operativa risker. Enligt bas- och schablonmetoden kommer kapitalkravet, givet att instituten kan klassificera verksamheten på ett korrekt sätt, bara kunna beräknas på ett sätt. Internmätningssmetoden däremot, innebär att institutet, inom direktivets givna ramar, utvecklar egna riskmätningssystem för att fastställa kapitalkravet. Enligt denna metod kommer följaktligen kapitalkravets storlek att vara beroende av den modell som institutet tillämpar.

Ett ändamålsenligt kapitaltäckningsregelverk förutsätter att kapitalkraven motsvarar de risker som finns i det enskilda institutet. För bas- och schablonmetoden åstadkoms detta genom att formulera kapitalkrav som skall vara betryggande oavsett vilket institut som använder metoden. För internmätningssmetoden är det i stället upp till institutet – inom ramen för de krav som ställs i direktivet – att utforma en metod för beräkning av kapitalkravet utifrån institutets egna riskförutsättningar. Det är för internmätningssmetoden alltså inte bara en fråga om att kontrollera att institutet beräknat kapitalkravet korrekt utan även en fråga om att pröva modellens lämplighet som sådan, (dvs. modellens förmåga att beräkna ett kapitalkrav som är tillräckligt för att täcka institutets operativa risker).

Internmätningssmetoden tar hänsyn till specifika förutsättningar som gäller för olika institut och ger en bättre bild av riskerna i institutets verksamhet än bas- och schablonmetoden. Internmätningssmetoden kan därför sägas vara den mest riskkänsliga metoden för beräkning av kapitalkravet för operativa risker. Av detta skäl torde ett institut som använder internmätningssmetoden generellt sett behöva avsätta mindre kapital för operativa risker än om det använder någon av de andra metoderna. Internmätningssmetoden ger alltså inte bara den mest korrekta bilden av operativa risker utan kan genom lägre kapitalkrav dessutom

bidra till ökad konkurrenskraft. De svenska instituten bör därför ges möjlighet att, efter tillstånd av Finansinspektionen, beräkna kapitalkravet för operativa risker med hjälp av internmätningmetoden.

För att få tillstånd att använda internmätningmetoden måste instituten enligt kreditinstitutsdirektivet uppfylla vissa krav. Alla dessa krav bör dock inte tas in i den nya kapitaltäckningslagen. I stället bör de krav instituten skall uppfylla formuleras i generella termer. Vilka åtgärder instituten skall vidta för att uppfylla dessa krav bör sedan framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Av den nya kapitaltäckningslagen bör det sålunda framgå att ett institut skall få tillstånd att använda internmätningmetoden om

Tillstånd skall ges om

1. Institutet har ett för ändamålet lämpligt utformat riskhanteringssystem för operativa risker som uppfyller kraven i 1 kap. 6 d och 6 f §§ lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

2. Institutets riskmätningssystem ger en tillförlitlig bild av de operativa riskerna.

Om internmätningmetoden avses användas av ett moderföretag inom EU och dess dotterföretag skall de behöriga myndigheterna för de olika juridiska personerna samarbeta nära enligt de bestämmelser som gäller för gruppbaserad tillsyn. Denna bestämmelse behandlas bl.a. i avsnitt 17.

För dessa institut får de behöriga myndigheterna även tillåta att de i gruppen ingående instituten betraktas som en enhet vid bedömningen av om kvalifikationskraven för internmätningmetoden är uppfyllda. Av den nya kapitaltäckningslagen bör det därför framgå att Finansinspektion vid prövning av om kraven för att använda internmätningmetoden är uppfyllda, får medge att moderföretaget och dess dotterföretag betraktas som en enhet.

14.2 Möjligheten att kombinera olika beräkningsmetoder

Promemorians förslag: Ett institut skall som huvudregel använda samma metod för att beräkna kapitalkravet för alla operativa risker. Efter tillstånd av Finansinspektionen får institutet dock använda en kombination av de olika tillgängliga metoderna.

Basmetoden och schablonmetoden får kombineras bara om det finns särskilda skäl och om institutet åtar sig att gå över till att tillämpa schablonmetoden för hela verksamheten enligt en i förväg upprättad tidsplan.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 102.4 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv får den behöriga myndigheten tillåta instituten att tillämpa de olika beräkningsmetoderna i kombination med varandra.

Internmetoden i kombination med bas- eller schablonmetoden

Ett institut får beviljas tillstånd att kombinera internmätningssmetoden med bas- eller schablonmetoderna om

- alla operativa risker täcks av metoderna, och
- de särskilda kvalifikationskraven avseende schablonmetoden respektive internmätningssmetoden är uppfyllda i de delar av verksamheten som omfattas av dessa metoder.

Dessutom får den behöriga myndigheten i enskilda fall kräva att

- från den dag internmätningssmetoden börjar tillämpas skall en betydande del av institutets operativa risker kunna fångas upp av internmätningssmetoden, och
- att institutet skall åta sig att gradvis införa internmätningssmetoden för en väsentlig del av verksamheten enligt en tidsplan som överenskommit med den behöriga myndigheten.

Basmetoden i kombination med schablonmetoden

Ett institut får även använda sig av en kombination av bas- och schablonmetoden. Detta får dock bara ske om

- det föreligger särskilda omständigheter, t.ex. vid förvärv av ny verksamhet som kan kräva en övergångsperiod för införandet av schablonmetoden, och
- institutet åtar sig att gradvis övergå till att tillämpa schablonmetoden.

Kapitalkravsdirektivet

Enligt artikel 20.1 i kapitalkravsdirektivet gäller de ovan nämnda bestämmelserna även för ett värdepappersföretag som beräknar ett kapitalkrav för operativa risker.

Skälen för promemorians förslag: För att undvika att instituten väljer att tillämpa den kombination av metoder som ger det lägsta sammanlagda kapitalkravet bör utgångspunkten vara att instituten skall använda samma metod för att beräkna kapitalkravet för operativa risker för hela verksamheten (jfr motsvarande bedömning beträffande kreditrisker i avsnitt 10.3.4). Denna huvudregel bör också framgå av den nya kapitaltäckningslagen.

Det kan dock finnas omständigheter som motiverar att instituten får använda en kombination av olika metoder. En omständighet kan vara att ett institut inte har möjlighet eller underlag för att tillämpa en enda metod för verksamheten. I stället för att tillämpa en mindre avancerad metod för hela verksamheten kan instituten uppnå ett både för tillsynen och institutet bättre resultat om det får tillämpa en kombination av två metoder.

En annan omständighet, som också nämns i kreditinstitutsdirektivet, är att institutet tillförs ny verksamhet och under en övergångstid inte kan tillämpa den metod som annars är dess huvudmetod. Om instituten inte i dessa fall tillåts kombinera metoderna, kan det innebära att de tvingas använda en mindre avancerad metod för hela verksamheten för att inte försvåra kommande förvärv. Som framgår av avsnitt 14.3 har instituten möjligheter att övergå från en mer avancerad metod till en enklare

metod. Valet av metod bör dock inte vara hämmande för vad som får betraktas som normal verksamhet.

Enligt kreditinstitutsdirektivet ges därför instituten möjlighet att använda de olika metoderna i kombination med varandra. En kombination av bas- och schablonmetoden får bara användas under särskilda förutsättningar, såsom exempelvis vid förvärv av ny verksamhet. Detta gäller dock under förutsättning att institutet kommit överens med den behöriga myndigheten om en tidsfrist för en övergång till den mer avancerade metoden (schablonmetoden). Således är tillämpningen av basmetoden i kombination med schablonmetoden förenad med villkoret att detta enbart sker under en begränsad tidsperiod.

Vad gäller tillämpning av internmätningssmetoden i kombination med bas- eller schablonmetoden anges inte någon obligatorisk tidsbegränsning i direktivet. Det är följaktligen möjligt för institutet att permanent tillämpa internmätningssmetoden i kombination med annan metod. Direktivet ger dock den behöriga myndigheten möjlighet att kräva av institutet att det gradvis inför internmätningssmetoden i en väsentlig del av verksamheten.

Oavsett vilka metoder som kombineras krävs, enligt direktivet, att den behöriga myndigheten ger institutet tillstånd till kombinationen. Detta gäller också en kombination av bas- och schablonmetoden även om direktivet inte uppställer något tillståndskrav för dessa metoder när de tillämpas enskilt. Tillståndskravet torde bero på att den behöriga myndigheten skall kunna försäkra sig om att institutet inte tillämpar de olika metoderna i kombination med varandra på ett godtyckligt sätt för att minska kapitalbasen.

För att underlätta för instituten att använda de mer avancerade metoderna trots att de inte kan uppfylla kraven för respektive metod för hela verksamheten, bör det i den nya kapitaltäckningslagen införas en bestämmelse enligt vilken ett institut efter tillstånd av Finansinspektionen får kombinera två metoder för att beräkna kapitalkravet för operativa risker. Av bestämmelsen bör vidare framgå att basmetoden och schablonmetoden får kombineras bara om det finns särskilda skäl och om institutet åtar sig att gå över till att tillämpa schablonmetoden för hela verksamheten enligt en i förväg upprättad tidsplan. De övriga krav som skall vara uppfyllda för ett institut skall ges tillstånd bör framgå av föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer skall meddela.

14.3 Möjligheten att byta från en metod till en enklare metod

Promemorians förslag: Ett institut får som huvudregel inte byta från

1. schablonmetoden till basmetoden, eller
2. internmätningssmetoden till basmetoden eller schablonmetoden.

Ett institut får – utöver att kombinera metoder enligt avsnitt 14.2 efter tillstånd av Finansinspektionen byta beräkningsmetod enligt första stycket. Ett sådant tillstånd får ges bara om institutet kan visa att det finns godtagbara skäl för det.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Av artikel 102.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår att institut som tillämpar schablonmetoden eller den alternativa schablonmetoden inte skall kunna återgå till basmetoden. En återgång får bara ske om instituten kan styrka att det finns goda skäl för detta och de behöriga myndigheterna medger det.

Detsamma gäller för institut som tillämpar internmätningmetoden och vill återgå till en enklare metod. I artikel 102.3 i samma direktiv sägs att institut som tillämpar internmätningmetoden inte skall kunna återgå till schablonmetoden, alternativa schablonmetoden eller basmetoden annat än om institutet med goda skäl kan styrka detta och om den behöriga myndigheten medger det.

Enligt artikel 20.1 i 2005 års kapitalkravsdirektiv gäller de ovan nämnda bestämmelserna även för ett värdepappersföretag som beräknar ett kapitalkrav för operativa risker.

Skälen till promemorians förslag: Bestämmelserna i artiklarna 102.2 och 102.3 i kreditinstitutsdirektivet bygger på principen att institut som har fått den behöriga myndighetens tillstånd att använda en mer avancerad metod i princip inte skall få återgå till en metod som är mindre avancerad. Även i svensk rätt bör utgångspunkten vara att ett institut inte får byta till en enklare beräkningsmetod.

Motsvarande bestämmelser finns avseende kapitalkrav för kreditrisker i artikel 84.4 och 84.5 i direktivet. Dessa behandlas i avsnitt 10.3.2. De skäl som redovisas där till stöd för att ett institut skall ges möjlighet att gå över från en mer avancerad metod till en enklare metod, gäller även för operativa risker. Finansinspektionen bör därför kunna ge ett institut tillstånd att gå över från en mer avancerad metod till en enklare metod för beräkning av kapitalkravet för operativa risker. Ett sådant tillstånd får dock ges bara om instituten kan visa att det finns skäl för det.

15 Stora exponeringar

En alltför stor koncentration av exponeringar mot en enskild kund eller grupp av kunder med inbördes anknytning kan innebära en oacceptabelt hög förlustrisk. Det kan vara till skada för institutets soliditet och utgöra ett hot mot dess fortlevnad. I lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar (1994 års kapitaltäckningslag) finns det därför bestämmelser som syftar sätter gränser för ett instituts stora exponeringar mot dess kunder.

15.1 Begränsningar och rapporteringar av stora exponeringar m.m.

Promemorians förslag: De nuvarande bestämmelserna om stora exponeringar förs väsentligen oförändrade över till den nya kapitaltäckninglagen.

Några ändringar behandlas i avsnitt 15.2.

Kreditinstituts- och kapitalkravsdirektivets innehåll: Artikel 106–118 i kreditinstitutsdirektivet och 28–32 i kapitalkravsdirektivet innehåller regler om stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Begreppet exponering

Med en exponering avses enligt artikel 106.1 i kreditinstitutsdirektivet varje tillgångspost och post utanför balansräkningen som avses i det avsnitt som behandlar schablonmetoden för kreditrisker.

Alla poster vars samlade belopp täcks av kapitalbasen får dock med de behöriga myndigheternas godkännande undantas från bestämningen av exponeringar. Detta gäller dock bara om detta belopp inte räknas in i institutets kapitalbas eller vid beräkningen av vissa andra nyckeltal.

Enligt artikel 106.2 i kreditinstitutsdirektivet omfattar exponeringsbegreppet inte följande poster:

– Vid valutatransaktioner: exponeringar som uppkommer i samband med normal avveckling av en transaktion under två dygn efter betalning.

– Vid köp och försäljning av värdepapper: exponeringar som uppkommer i samband med normal avveckling av en transaktion under fem vardagar efter den tidigare av de tidpunkter då betalningen sker och då värdepapperen levereras.

Begreppet ”exponering” har inte ändrats genom 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

En stor exponering

Med en stor exponering avses enligt artikel 108 i kreditinstitutsdirektivet ett instituts exponering mot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning om värdet uppgår till minst 10 procent av institutets kapitalbas. Detta överensstämmer med vad som nu gäller.

I artikel 4.45 i kreditinstitutsdirektivet definieras grupp av kunder med inbördes anknytning som

a) två eller flera fysiska eller juridiska personer som, om inte annat visas, utgör en helhet från risksynpunkt därför att någon av dem har direkt eller indirekt ägarinflytande över den eller de andra,

b) två eller flera fysiska eller juridiska personer som, utan att stå i sådant förhållande som avses i a) har sådan inbördes anknytning att någon eller samtliga av de övriga kan befaras råka i betalningssvårigheter om en av dem drabbas av ekonomiska problem och därför skall betraktas som en helhet från risksynpunkt.

Begränsningar av stora exponeringar

Enligt artikel 111 i kreditinstitutsdirektivet får ett institut inte exponera sig mot en kund eller grupp av kunder med inbördes anknytning med ett värde som överstiger 25 procent av institutets kapitalbas.

När en grupp av kunder med inbördes anknytning är moderföretag eller dotterföretag till kreditinstitut eller ett eller flera syskonföretag, är gränsen i stället 20 procent. Medlemsstaterna får dock undanta exponeringar mot sådana kunder från 20-procentsgränsen, om de föreskriver särskild övervakning av sådana exponeringar genom andra åtgärder och förfaranden.

Summan av ett instituts stora exponeringar får inte överstiga 800 procent av institutets kapitalbas.

Enligt artikel 113 i kreditinstitutsdirektivet får medlemsstaterna sätta lägre gränser än 20, 25 och 800 procent.

Dessa regler är inte ändrade.

Rapportering av stora exponeringar och koncentrerade exponering

Enligt artikel 110 i kreditinstitutsdirektivet skall instituten rapportera stora exponeringar till de behöriga myndigheterna. Av artikeln framgår vidare vilka metoder medlemsstaterna kan välja för rapporteringen och vissa undantag från rapporteringskyldigheten.

En nyhet är att medlemsstaterna får kräva att instituten analyserar om det finns koncentrerings mot emittenter av säkerheter och när det är lämpligt vidtar åtgärder eller rapporterar viktiga slutsatser till den behöriga myndigheten.

Sunda förvaltnings- och redovisningsmetoder samt lämpliga interna kontrollrutiner

Enligt artikel 109 i kreditinstitutsdirektivet skall de behöriga myndigheterna kräva att varje kreditinstitut har sunda förvaltnings- och redovisningsmetoder samt lämpliga interna kontrollrutiner för att kunna identifiera och registrera alla stora exponeringar och senare ändringar i dessa enligt direktivet och för att kunna övervaka dessa exponeringar mot bakgrund av kreditinstitutets egen strategi vad gäller exponeringar. Denna regel är inte ändrad.

Exponeringar i handelslagret enligt kapitalkravsdirektivet

Enligt artikel 28.1 i kapitalkravsdirektivet gäller bestämmelserna i kreditinstitutsdirektivet även för värdepappersföretag. För exponeringar som avser sådana tillgångar i handelslagret för vilka det beräknas ett kapitalkrav för positionsrisk, avvecklingsrisk och motpartsrisk finns det emellertid i artiklarna 29–32 vissa regler som avviker från kreditinstitutsdirektivets regler.

Av artikel 29 i kapitalkravsdirektivet framgår hur värdet för exponeringarna i handelslagret skall beräknas. Dessa regler är i allt väsentligt oförändrade.

Enligt artikel 30.1 skall det sammanlagda värdet för exponeringarna beräknas genom en sammanläggning av de exponeringar som uppkommer i handelslagret och de exponeringar som uppkommer utanför handelslagret med beaktande av artiklarna 112–117 i kreditinstitutsdirektivet. Vid beräkning av exponeringar utanför handelslagret skall dock sådana icke likvida tillgångar som dragits av från kapitalbasen vid beräkningen av den utvidgade kapitalbasen enligt artikel 13.2 d i kapitalkravsdirektivet inte tas upp till något värde.

Enligt artikel 30.3 i kapitalkravsdirektivet skall summan av de sammanlagda exponeringarna mot en enskild kund eller en grupp av kunder begränsas enligt artiklarna 111–117 i kreditinstitutsdirektivet (beträffande artiklarna 112–117 hänvisas till de följande avsnitten). De behöriga myndigheterna får dock enligt artikel 30.4 i kapitalkravsdirektivet medge att tillgångar som utgör krav och andra exponeringar mot erkända värdepappersföretag i tredje land och erkända clearingorganisationer och börser som handlar med finansiella instrument underkastas samma behandling som gäller för exponeringar mot kreditinstitut enligt vissa artiklar i kreditinstitutsdirektivet.

Av artikel 30.2 i kapitalkravsdirektivet framgår bl.a. institutens sammanlagda exponeringar skall rapporteras enligt artikel i kreditinstitutsdirektivet.

De behöriga myndigheterna får enligt artikel 31 i kapitalkravsdirektivet medge att gränsvärdena för stora exponeringar överskrids om vissa villkor är uppfyllda (se avsnitt 15.3).

Enligt artikel 32.2 i kapitalkravsdirektivet får de behöriga myndigheterna medge att sådana institut som har tillstånd att använda den utvidgade kapitalbas som finns i artikel 13.2 i kapitalkravsdirektivet (se avsnitt 8.1.2) får använda den vid tillämpningen av reglerna i bl.a. artikel 30.2 (rapportering), 30.3 (beräkning av gränsvärden) och 31 (överskridande av gränsvärden). En förutsättning är dock att de berörda instituten i fråga om de exponeringar som uppkommer utanför handelslagret, åläggs att uppfylla de förpliktelser som anges i artiklarna 110–117 i kreditinstitutsdirektivet genom att använda den definition av kapitalbas som anges i det direktivet.

Skälen för promemorians förslag: Kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet innehåller tillkommande regler om stora exponeringar som måste införlivas med svensk rätt. Syftet med dessa regler är att skydda ett institut mot förluster för det fall att en kund eller grupp av kunder inte kan infria sina åtaganden gentemot institutet samt att begränsa den maximala förlust som ett institut kan ådra sig om en

kund eller grupp av kunder med inbördes anknytning inte kan infria sina åtaganden. Värdet av ett instituts exponeringar mot en kund eller grupp av kunder med inbördes anknytning får därför inte överstiga de i direktiven angivna gränsvärdena.

Bestämmelserna om stora exponeringar omfattar såväl exponeringar som uppkommer verksamhet utanför handelslagret (dvs. sådana exponeringar som omfattas av ett kapitalkrav för kreditrisker) och verksamhet inom handelslagret för vilka det beräknas ett kapitalkrav för positionsrisk, avvecklingsrisk och motpartsrisk.

De nuvarande exponeringsreglerna har införlivats med svensk rätt genom bestämmelser i 5 kap. i 1994 års kapitaltäckningslag (bl.a. prop. 1994/95:50 s. 118–237) och Finansinspektionens föreskrifter. Som framgår av beskrivningen i det föregående har reglerna om stora exponeringar bara ändrats i mindre omfattning genom 2005 års direktiv.

Enligt artikel 119 i kreditinstitutsdirektivet skall kommissionen senast den 31 december 2007 lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av reglerna om stora exponeringar, vid behov åtföljd av lämpliga förslag. Mot bakgrund av den kommande översynen bör bestämmelserna i 1994 års kapitaltäckningslag i huvudsak oförändrade föras över till den nya kapitaltäckningslagen och kombineras med en föreskriftsrätt för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

I det följande övervägs om de ändringar som gjorts i kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet innebär att det dessutom behöver införas några nya bestämmelser i den nya kapitaltäckningslagen.

Sunda förvaltnings- och redovisningsmetoder samt lämpliga interna kontrollrutiner

Enligt artikel 22.1 i kreditinstitutsdirektivet skall ett institut ha effektiva styrformer som bl.a. omfattar rutiner för intern kontroll, däribland sunda förfaranden för administration och redovisning. I avsnitt 7.1 föreslås att den regeln om intern kontroll skall införlivas med svensk rätt genom en kombination av lag och föreskrifter. Av lag skall det framgå att institutet skall ha tillfredsställande rutiner för intern kontroll. Den bestämmelsen som är tillämplig på hela institutets rörelse, dvs. även institutets stora exponeringar, genomför även regeln i artikel 109.

Rapportering av koncentrerade exponeringar

Enligt artikel 110 i kreditinstitutsdirektivet skall instituten analysera sina exponeringar mot emittenter av säkerheter för att identifiera eventuella koncentrationer. Härmed avses t.ex. exponeringar mot samma motpart, geografiska områden eller samma verksamhet (jfr punkten 7 i bilaga V till kreditinstitutsdirektivet). Redan av riskhanteringsbestämmelserna i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse och lagen (1991:981) om värdepappersrörelse framgår att instituten skall ha system för att hantera alla risker, även koncentrationsrisker (se avsnitt 7.1). Om det behövs får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer

meddela föreskrifter om vilka åtgärder ett institut skall vidta för att uppfylla kraven i den bestämmelsen. Det är därför inte nödvändigt att i lagen ta in en bestämmelse om hur instituten skall behandla sina koncentrationsrisker.

Enligt kreditinstitutsdirektivet får medlemsstaterna dessutom kräva att instituten rapporterar resultaten av sina analyser till tillsynsmyndigheten. Som framgår av avsnitt 15.2 finns det en möjlighet att behandla en exponering för vilken det finns vissa säkerheter som en exponering mot den som ställt säkerheten. Beträffande andra koncentrationsrisker kan det dock behöva sättas gränsvärden. Enligt 13 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och 6 kap. 2 § lagen om värdepappersrörelse skall ett institut lämna Finansinspektionen de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär. Med stöd av denna bestämmelse kan inspektionen kräva att instituten skall rapportera sina koncentrationsrisker. Denna möjlighet bedöms tillräcklig från tillsynssynpunkt. Någon ytterligare bestämmelse om rapportering av koncentrerade exponeringar bör därför inte nu tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

15.2 Undantag från stora exponeringar, beräkning av värde av stora exponeringar, m.m.

Promemorians förslag: Under vissa förutsättningar får ett institut beräkna en exponerings värde antingen med stöd av internmetoden eller med beaktande av ett kreditriskskydd. Om ett institut utnyttjar denna möjlighet, skall den del av exponeringen som täcks av en säkerhet behandlas som en exponering mot den som ställt säkerheten.

Promemorians bedömning: Den nya kapitaltäckningslagen bör inte innehålla några bestämmelser om vilket värde en exponering skall ha.

Kreditinstituts- och kapitalkravsdirektivets innehåll: Såväl 2005 års kreditinstitutsdirektiv som dess föregångare undantar helt eller delvis vissa exponeringar från reglerna om stora exponeringar. Det finns också andra bestämmelser som riskviktat särskilda exponeringar. En nyhet i 2005 års kreditinstitutsdirektiv är att instituten när de uppskattar storleken på sina exponeringar i vissa fall får möjlighet att ta hänsyn till befintliga kreditriskskydd eller att bestämma värdet inom ramen för internmetoden. För att de kreditriskskyddet skall kunna beaktas måste dock de förutsättningar som gäller för riskreducering enligt artiklarna 90–93 i kreditinstitutsdirektivet vara uppfyllda (artikel 112.2).

Undantag för vissa exponeringar

Enligt artikel 113 i kreditinstitutsdirektivet får medlemsstaterna undanta vissa exponeringar från de begränsningsregler som gäller för stora exponeringar.

Enligt artikel 113.2 får medlemsstaterna helt undanta exponeringar mot institutets moderföretag, syskonföretag eller egna dotterföretag under förutsättning att dessa företag omfattas av sådan gruppbaserad tillsyn som kreditinstitutet självt är underkastat enligt direktivet eller motsvarande regler i tredje land.

Enligt artikel 113.3 får medlemsstaterna helt eller delvis även undanta de där uppräknade exponeringar från begränsningsreglerna. De exponeringar som får undantas är i stort sett desamma som i 2000 års kreditinstitutsdirektiv, men till följd av de nya reglerna om beräkning av kapitalkravet för kreditrisker har ordalydelsen ändrats något. I stället för att göra generella undantag för vissa nationella regeringar, centralbanker m.fl. som enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv alltid har riskvikten noll procent vid beräkningen av kapitalkravet för kreditrisker, har motsvarande undantag i punkterna a–f getts följande lydelse:

a) Tillgångsposter som utgörs av fordringar på nationella centralbanker som utan ställande av säkerhet skulle ges riskvikten noll procent enligt schablonmetoden.

b) Tillgångsposter som utgörs av fordringar på internationella organisationer eller multilaterala utvecklingsbanker som utan ställande av säkerhet skulle ges riskvikten noll procent enligt schablonmetoden.

c) Tillgångsposter som utgörs av fordringar för vilka nationella regeringar, centralbanker, internationella organisationer multilaterala utvecklingsbanker eller offentliga organ, har lämnat uttryckliga garantier, om fordringar utan säkerhet på den enhet som ställt garantin skulle ges riskvikten noll procent enligt schablonmetoden.

d) Andra exponeringar mot nationella regeringar, centralbanker, internationella organisationer multilaterala utvecklingsbanker eller offentliga organ, eller exponeringar garanterade av dessa om fordringar utan säkerhet på den enhet som exponeringen gäller skulle ges riskvikten noll procent enligt schablonmetoden.

e) Tillgångsposter som utgörs av fordringar på och andra exponeringar mot nationella regeringar och centralbanker som inte omfattas av punkten a om de är angivna i, och i förkommande fall finansierade i, låntagarnas nationella valuta.

f) Tillgångsposter och andra exponeringar för vilka det enligt de behöriga myndigheternas bedömning finns betryggande säkerhet i form av räntebärande värdepapper utgivna av nationella regeringar eller centralbanker, internationella organisationer, multilaterala utvecklingsbanker eller delstatliga eller lokala självstyrelseorgan eller myndigheter i en medlemsstat eller offentliga organ som utgör fordringar på emittenten och skulle ges riskvikten noll procent enligt schablonmetoden.

Det har också införts ett undantag för vissa exponeringar som är säkrade genom panträtt i kommersiella fastigheter eller liknande (punkten q).

Riskviktning av vissa exponeringar

Av artiklarna 115 och 116 i kreditinstitutsdirektivet framgår att instituten får riskvikta vissa exponeringar. Av dessa bestämmelser framgår att tillgångsposter mot regionala och lokal självstyrelseorgan (kommuner)

och myndigheter antingen får riskvikten 20 procent eller riskvikten noll procent beroende på vilken av dessa riskvikter som fordringarna har enligt schablonmetoden. Andra exponeringar mot eller garanterade av sådana självstyrelseorgan och myndigheter får också ges någon av dessa riskvikter. Riskvikten blir då densamma som den riskvikt skulder mot sådana organ och myndigheter har enligt schablonmetoden. Enligt artikel 115.2 och 116 får dessutom vissa exponeringar mot institut ges riskvikten 20 procent.

Av artikel 117 i kreditinstitutsdirektivet framgår vidare att medlemsstaterna får behandla exponeringar som garanterats av tredje man eller för vilken det finns säkerhet i form av vissa värdepapper utgivna av tredje man som om de har ingåtts mot en garantigivare eller emittenten av värdepapperet i stället för med motparten. En nyhet i det sammanhanget är att i fråga om garantier tillämpas de regler om valutaobalans, löptidsobalanser och om partiell täckning som gäller för riskreducering (avsnitt 11.1).

Riskreducering m.m.

En nyhet i kreditinstitutsdirektivet är att instituten får ta hänsyn till effekter av finansiella säkerheter enligt regler om kreditriskreducering när de beräknar exponeringarnas värde. Dessa regler finns i artiklarna 112 och 114 i kreditinstitutsdirektivet.

Enligt artikel 114.1 i kreditinstitutsdirektivet får medlemsstaterna, som alternativ till att helt eller delvis undanta vissa exponeringar från beräkningen av stora exponeringar, tillåta institut som tillämpar den fullständiga metoden för finansiella säkerheter enligt reglerna om reduktion av kreditrisk (se avsnitt 11.1) att använda ett värde som är lägre än värdet på exponeringen, men inte lägre än summan av de fullständigt justerade exponeringsvärdena för deras exponeringar mot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning. Med "fullständigt justerat exponeringsvärde" avses det värde som beräknats på sätt som anges i avsnitt 11.1 med beaktande av kreditriskreducerande kreditriskskydd. Av artikel 112.2 framgår att en förutsättning för att kreditriskskyddet skall få beaktas är att det uppfyller de krav för godkännande och andra minimikrav som anges i artiklarna 90–93 i kreditinstitutsdirektivet om reduktion av kreditrisk.

Enligt kreditinstitutsdirektivet får instituten beakta ett kreditriskskydd bara för vissa särskilt uppräknade exponeringar i artikel 113.3 i kreditinstitutsdirektivet, nämligen exponeringar för vilka det finns betryggande säkerhet i form av

- räntebärande värdepapper utgivna av stater, centralbanker, internationella organisationer, multilaterala utvecklingsbanker eller delstatliga eller lokala självstyrelseorgan eller offentliga organ, som utgör fordringar på emittenten och som skulle ges riskvikten noll procent enligt schablonmetoden (punkten f),

- medel insatta hos det utlåande institutet eller hos ett kreditinstitut som är moderföretag eller dotterföretag till detta (punkten g), och

- depositionsbevis utgivna av det utlåande institutet eller hos ett kreditinstitut som är moderföretag eller dotterföretag till detta (punkten h), och

– andra värdepapper än som avses i f (punkten o).

I fråga om exponeringar som hänför sig till handelslagret får enligt artikel 30.2 i kapitalkravsdirektivet bara repor (dvs. avtal om försäljning av ett värdepapper där säljaren samtidigt förbinder sig att återköpa papperet inom en viss tid till ett överenskommet pris), värdepapperslån eller råvarulån omfattas av riskreducering.

Enligt artikel 114.2 första stycket i kreditinstitutsdirektivet får ett institut som inom ramen för *den avancerade internmetoden*²² har tillstånd att använda egna skattningar av värden på förlust vid fallissemang (LGD-värden) och konverteringsfaktorer i stället, om det enligt de behöriga myndigheternas bedömning kan skatta (dvs. uppskatta med statistisk metod) de finansiella säkerheternas effekter på dessa exponeringar separat från andra LGD-relaterade effekter för en exponeringsklass, tillämpa dessa skattade effekter vid beräkningen av exponeringsvärdet enligt artiklarna 111.1–111.3. Som framgår av artikel 112.3 i kreditinstitutsdirektivet måste då de relevanta kraven i artiklarna 84–89 i samma direktiv vara uppfyllda. Dessutom gäller följande förutsättningar:

– De behöriga myndigheterna skall ha övertygat sig om att de skattningar som institutet gör är lämpliga att utnyttja för reduktion av exponeringsvärdet när detta skall användas för att avgöra efterlevnaden av begränsningsreglerna i artikel 111 i kreditinstitutsdirektivet.

– Institutet skall styrka för de behöriga myndigheterna att användning av egna skattningar av effekterna av finansiella säkerheter sker konsekvent. Metoden skall särskilt användas för alla stora exponeringar

Ett institut som har tillstånd att använda egna skattningar av LGD-värden och konverteringsfaktorer för en exponeringsklass men som inte beräknar värdet på sina exponeringar enligt den metod som avses i 114.2 första stycket (dvs. tillämpar dessa skattade effekter vid beräkningar av exponeringsvärdet) får antingen ges tillstånd att använda den metod som anges i artikel 114.1 (dvs. ta hänsyn till riskreducerande åtgärder för vissa exponeringar) eller att tillämpa de regler som anges i artikel 113.3 punkten o för beräkningen av exponeringarnas värde. Ett institut som inte beräknar värdet på sina exponeringar enligt den metod som avses i 114.2 första stycket får endast tillämpa en av dessa båda metoder.

Enligt artikel 114.3 i kreditinstitutsdirektivet skall ett institut som har tillstånd att använda de ovan beskrivna metoderna vid beräkning av exponeringsvärden göra återkommande stresstester av sina kreditriskkoncentrationer, även i fråga om det realiserbara värdet av eventuellt mottagen säkerhet. Dessa tester skall gälla risker som kan orsakas av potentiella förändringar av förhållandena på marknaden som kan få negativa konsekvenser för kreditinstitutets kapitaltäckning och risker vid brådskande realisering av säkerheter. Institutet skall förvissa de behöriga myndigheterna om att de stresstester som genomförs är tillräckliga och lämpliga för bedömningen av dessa risker. Om ett sådant stresstest visar på ett lägre realiserbart värde av en mottagen säkerhet än vad som skulle få beaktas enligt de ovan nämnda metoderna, skall värdet på den säkerhet som får tas med minskas i motsvarande mån. I sådana instituts strategier för att bemöta koncentrationsrisker skall följande ingå:

a) Strategier och förfaranden för att bemöta risker till följd av löptidsobalanser mellan exponeringar och det eventuella kreditriskskyddet för dessa.

b) Strategier och förfaranden för det fall att stresstesten indikerar ett lägre realiserbart värde än vad som beaktats.

c) Strategier och förfaranden för koncentrationsrisker till följd av tillämpningen av tekniker för reducering av kreditrisker, särskilt vid stora indirekta kreditexponeringar (t.ex. mot en enskild emittent av värdepapper som tagits emot som säkerhet).

Vidare framgår av artikel 114.4 i kreditinstitutsdirektivet att när effekterna av säkerheter beaktas enligt de ovannämnda metoderna får medlemsstaterna behandla varje täckt del av exponeringen som om den gäller emittenten av säkerheten och inte kunden.

Skälen för promemorians förslag och bedömning

Undantag för vissa exponeringar

Enligt artikel 113.2 i kreditinstitutsdirektivet är det möjligt att undanta exponeringar mot företag som ingår i samma koncern som institutet under förutsättning att dessa företag omfattas av sådan gruppbasead tillsyn som institutet självt är underkastat enligt kreditinstitutsdirektivet eller motsvarande regler i tredje land.

Bestämmelsen har införlivats med svensk rätt genom 6 kap. 10 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Enligt den bestämmelsen skall om ett moderföretag är ett institut vid beräkningen av de i 5 kap. angivna gränsvärdena inte medräknas exponeringar som koncernföretag som är institut har gentemot andra koncernföretag som står under tillsyn av Finansinspektionen och omfattas av samma gruppbaseade redovisning som moderföretaget. Finansinspektionen får medge att detta skall tillämpas även på en koncern i vilken moderföretaget är ett i Sverige etablerat holdingföretag med finansiell verksamhet.

I en lagrådsremiss om finansiella konglomerat som beslutades av regeringen den 6 oktober 2005 föreslås att bestämmelsen skall ändras. I lagrådsremissen (s. X) anförs bl.a. följande

”I dagsläget finns det emellertid inte enbart svenska företag i de finansiella företagsgrupper som står under Finansinspektionens tillsyn. För gränsöverskridande grupper kan det framstå som omotiverat att behandla exponeringar mot ett svenskt dotterföretag på ett annat sätt än motsvarande exponeringar mot ett utländskt dotterföretag. Bestämmelsen förhindrar de utländska dotterföretagen att exponera sig mot moderföretaget. Moderföretaget förhindras också att exponera sig mot sina utländska dotterföretag trots att verksamheten skulle ha kunnat drivas direkt i institutet via filialer i utlandet. Det är också svårt att finna skäl för att exponeringar mot andra koncernföretag är obegränsade endast i de fall som Finansinspektionen är ansvarig för tillsynen över den finansiella företagsgruppen. Anledningen till att denna typ av exponeringar kan undantas vid beräkningen av exponeringarna på individuell nivå torde vara att den finansiella företagsgruppens sammanlagda exponeringar övervakas. Att ha skilda regler beroende på vilken tillsynsmyndighet som är ansvarig för tillsynen är därför svårt att motivera.”

Mot bakgrund av det förda resonemanget föreslog regeringen att bestämmelsen skall ges följande lydelse: Vid beräkningen av gränsvärdena i 2 och 4 §§ skall inte tas med exponeringar som ett institut har mot ett annat koncernföretag, om företagen är föremål för gruppbaserad tillsyn som utövas av en behörig myndighet inom EES eller likvärdig tillsyn i tredje land.

Det bedöms inte finnas skäl att nu föreslå någon annan bestämmelse än den som föreslås i den av regeringen nyligen beslutade lagrådsremissen.

Som har beskrivits i det föregående finns det också enligt artikel 113.3 i kreditinstitutsdirektivet möjlighet att undanta vissa exponeringar med avseende på nationella regeringar, centralbanker och vissa andra organ. Direktivet innehåller också möjligheten att riskvikta vissa exponeringar.

Det bedöms mindre lämpligt att ta in alla dessa detaljerade regler i lag. De regler som finns i 2000 års kreditinstitutsdirektiv har genomförts genom en kombination av lag och myndighetsföreskrifter. I 1994 års kapitaltäckningslag föreskrivs att vid bestämmandet av ett instituts exponering enligt 1 och 3 §§ skall inte räknas in de poster som avses i 3 kap. 1 § första stycket A 2–7 i samma lag (dvs. nollviktade poster). Dessutom får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer föreskriva att andra poster inte skall räknas in om kreditrisken är låg eller posterna räknats av från institutets kapitalbas.

I avsnitt 10.2.1. har gjorts bedömningen att det inte bör regleras i lag vilka riskvikter som gäller för olika exponeringar vid tillämpning av schablonmetoden för kreditrisker. I likhet med den bedömning som gjorts där bör det inte heller framgå vilket värde som skall åsättas exponeringar mot vissa motparter, t.ex. stat och kommun.

Möjligheten att beakta kreditriskskydd eller att beräkna exponeringsvärdet enligt en avancerad form av internmetoden.

Reglerna i artikel 114 i kreditinstitutsdirektivet gör det möjligt att beakta kreditriskskydd när exponeringsvärdet beräknas eller att använda sig av den avancerade internmetoden för att bestämma exponeringens värde. Dessa möjligheter, som torde ge ett värde på exponeringen som överensstämmer bättre med verkligheten än de bestämmelser som finns i artikel 113.3 i samma direktiv, bör införlivas med svensk rätt. Vid bestämmandet av en exponerings värde bör det därför vara möjligt för ett institut som tillämpar schablonmetoden eller en enklare form av internmetoden att beakta ett kreditriskskydd och för institut som tillämpar en mer avancerad form av internmetoden att använda den metoden.

Ett institut som använder *schablonmetoden eller en enklare form av internmetoden* får bara använda riskreducerande åtgärder för vissa särskilt uppräknade exponeringar. Dit hör exponeringar för vilka det finns betryggande säkerheter i form av värdepapper (punkterna f och o) samt medel insatta hos eller depositionsbevis utgivna av det utlåande institutet eller hos ett kreditinstitut som är moderföretag eller dotterföretag till detta (punkterna g och h).

Det är institutet som väljer vilken metod det vill använda, dvs. om det vill behandla de angivna exponeringarna på det sätt som följer av författningen eller om det vill bestämma värdet på exponeringarna genom

att beakta den riskreducering som ett visst kreditriskskydd ger. Det behövs inte något tillstånd från Finansinspektionen. Vilka krav som ett institut skall uppfylla för att få beakta riskreduceringen bör framgå av föreskrifter. Om instituten inte uppfyller dessa krav får kreditriskskyddet inte beaktas.

För institut som använder *en avancerad form av internmetoden* och som inom ramen för den metoden har tillstånd att själv uppskatta värdena för "förlusten vid fallissemang" (LGD) och "konverteringsfaktorer" gäller delvis andra regler än de som nyss beskrivits. Om ett institut kan uppskatta de finansiella säkerheternas effekter på exponeringarna separat från andra LGD-relaterade faktorer får institutet använda dessa värden. Det bör observeras att det gäller för alla exponeringar som räknas upp i artikel 113.3 i kreditinstitutsdirektivet.

Ett institut som har tillstånd att inom ramen för internmetoden själv beräkna värdena för förlusten vid fallissemang och konverteringsfaktorer, men som inte beräknar exponeringsvärdet inom ramen för den avancerade internmetoden, får ta hänsyn till befintliga kreditriskskydd när det beräknar värdet på de exponeringar för vilka det finns betryggande säkerhet i form av andra värdepapper än sådana som getts ut av centralregeringar, centralbanker, internationella organisationer, multilateral utvecklingsbanker eller delstatliga eller lokala självstyrelseorgan (jfr artikel 113.3 punkten o i kreditinstitutsdirektivet). Institutet väljer själv om det vill beräkna exponeringsvärdet inom ramen för internmetoden eller genom att beakta kreditriskskyddet. Det kan emellertid också välja att behandla de angivna exponeringarna på det sätt som följer av författningar som genomför artikel 113.3 punkten o. Även när denna möjlighet används skall de förutsättningar som finns i artikel 114 vara uppfyllda.

Mot bakgrund av det nu sagda bör det i den nya kapitaltäckningslagen anges att ett institut när det beräknar en exponerings värde under vissa förutsättningar får uppskatta de finansiella säkerheternas effekt på exponeringen med stöd av internmetoden eller genom att beakta vissa kreditriskskydd. Vilka förutsättningarna är bör dock inte regleras genom bestämmelser i lag. I stället bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om vilka förutsättningar som bör vara uppfyllda. Sådana föreskrifter skall också meddelas om vilka krav som ett institut som använder något av dessa riskreducerande alternativ skall uppfylla. Med stöd av detta bemyndigande (och de föreskrifter som meddelas med stöd av det) införlivas reglerna i artikel 114.3 om stresstester m.m.

Säkerheten som sådan är per definition inte en exponering för instituten. Institutet skulle alltså kunna låta säkerheten reducera exponeringens värde utan att i stället redovisa någon exponering mot den som ställt säkerheten. Enligt artikel 114.4 i kreditinstitutsdirektivet får emellertid medlemsstaterna behandla den del av exponeringen som täcks av säkerheten som om den gäller emittenten av säkerheten och inte kunden. För att få en rättvisande bild av institutets risker framstår detta som den enda rimliga lösningen. Bestämmelsen bör därför tas in i svensk rätt.

15.3 Överskridande av gränsvärden för stora exponeringar i handelslagret

Promemorians förslag: Värdet av ett instituts exponeringar i handelslagret mot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning får, efter medgivande av Finansinspektionen, överstiga gränsvärdena för stora exponeringar, om institutet uppfyller det särskilda kapitalkrav och de villkor i övrigt för den överstigande exponeringen som framgår av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Kapitalkravsdirektivets innehåll: För verksamhet som hänför sig till handelslagret får enligt artikel 28.1 och 31 i kapitalkravsdirektivet de behöriga myndigheterna godkänna att de gränser som har fastställts i artiklarna 111–117 i kreditinstitutsdirektivet överskrids om följande villkor är uppfyllda:

a) Exponeringarna utanför handelslagret mot kunden eller av gruppen av kunder i fråga får inte överskrida de gränser som har fastställts i artiklarna 111–117 i kreditinstitutsdirektivet beräknade med avseende på kapitalbasen såsom denna anges i kreditinstitutsdirektivet så att överskottet i sin helhet härrör från handelslagret.

b) Institutet uppfyller ett ytterligare kapitalkrav för överskottet i förhållande till begränsningar som fastställts i artiklarna 111.1 och 111.2 i kreditinstitutsdirektivet, beräknat enligt bilaga VI i kapitalkravsdirektivet.

c) Om tio eller färre dagar har förflutit efter det att överskottet uppkom, får inte de exponeringar som härrör från handelslagret för kunden eller gruppen av förbundna kunder i fråga överstiga 500 procent av institutets kapitalbas.

d) Överskott som har förelegat i mer än tio dagar får inte sammanlagt överstiga 600 procent av institutets kapitalbas.

e) Institutet måste till de behöriga myndigheterna var tredje månad anmäla alla fall där de gränser som fastställts i artiklarna 111.1 och 111.2 i kreditinstitutsdirektivet har överskridits under de föregående tre månaderna.

I varje fall där gränserna har överskridits skall storleken av överskridandet och namnet på berörd kund anmälas.

Enligt artikel 32.1 i kapitalkravsdirektivet skall de behöriga myndigheterna upprätta rutiner för att förhindra att instituten avsiktligt undviker de ytterligare kapitalkrav som de annars skulle ådra sig för sådana exponeringar som överskrider de gränser som har fastställts i artiklarna 111.1 och 111.2 i kreditinstitutsdirektivet genom att tillfälligt överföra exponeringarna i fråga till ett annat bolag inom eller utom samma företagsgrupp och genom att företa skentransaktioner för att dölja exponeringen under tiodagarsperioden och skapa en ny exponering i stället. De behöriga myndigheterna skall underrätta rådet och kommissionen om dessa rutiner. Institutet skall ha system som säkerställer att varje överföring som har denna verkan omedelbart anmäls till de behöriga myndigheterna.

Enligt artikel 32.2 i kapitalkravsdirektivet får de behöriga myndigheterna medge att sådana institut som har tillstånd att använda

den utvidgade kapitalbas som finns i artikel 13.2 i kapitalkravsdirektivet (se avsnitt 8.1.2) att använda den vid tillämpningen av bl.a. artikel 31 i samma direktiv om de berörda instituten åläggs att uppfylla de förpliktelser som anges i artiklarna 110–117 i kreditinstitutsdirektivet i fråga om de exponeringar som uppkommer utanför handelslagret genom att använda den definition av kapitalbas som anges i kreditinstitutsdirektivet.

Skälen för promemorians förslag: Som framgår av artikel 31 i kapitalkravsdirektivet kan medlemsstaterna välja att under vissa förutsättningar tillåta ett institut att överskrida gränsvärdena för stora exponeringar. En första förutsättning är att tillsynsmyndigheten godkänner att gränsvärdena överskrids. En andra förutsättning är att överskridandet uteslutande hänförs till handelslagret. En tredje förutsättning är att institutet uppfyller ett ytterligare kapitalkrav för överskridandet. Härutöver uppställs vissa ytterligare förutsättningar av teknisk natur.

Reglerna i artiklarna 31 i 2005 års kapitalkravsdirektiv har samma innebörd som motsvarande regler i 1993 års kapitalkravsdirektiv. Reglerna har införlivats med svensk rätt genom 5 kap. 6 § kapitaltäckningslagen. Enligt den bestämmelsen får värdet av ett instituts exponeringar i handelslagret mot en kund eller en grupp av kunder med inbördes anknytning, efter medgivande av Finansinspektionen, överstiga de gränsvärden som anges i 1 och 3 §§, om institutet uppfyller det särskilda kapitalkrav och de villkor i övrigt för den överstigande exponeringen som regeringen föreskriver.

Bestämmelsen infördes i svensk rätt den 1 juli 2000 (prop. 1999/2000:94 s. 48 ff). Bakgrunden var att vissa marknadsaktörer hade pekat på den omständigheten att Sverige valt att inte utnyttja undantagsregeln skapade problem vid handel med bostadsobligationer. Särskilt de problem som kunde drabba mindre marknadsgaranter lyftes fram. Regeringen ansåg att kapitaltäckningsreglerna bör utformas så att de inte i onödan begränsar konkurrensen på de finansiella marknaderna eller försvårar nyetableringar. Enligt regeringen borde hänsyn också tas till svenska instituts möjligheter att på lika villkor konkurrera på den gemensamma marknaden. Riksbanken menade i sitt remissvar att reglerna om stora exponeringar led av brister, främst att reglerna inte omfattade flera viktiga slag av exponeringar samt att ett införande av undantagsregeln skulle förstärka dessa problem. Riksbanken menade vidare att om viss verksamhet kräver att stora positioner tas mot individuella motparter så är det inte orimligt att endast institut av viss storlek kan delta. Regeringen konstaterade emellertid att enligt direktivet förutsätter ett överskridande av gränserna för stora exponeringar att Finansinspektionen medgett detta och att ett särskilt kapitalkrav uppfylls. Från risksynpunkt torde det därför enligt regeringens bedömning inte finnas något som hindrade att regeln infördes.

Regeringen konstaterade att det inte kan uteslutas att undantagsregeln kan ha en funktion att fylla även på andra områden än obligationsmarknaden och vid garantigivning vid utgivning av sådana obligationer. Enligt regeringen saknades det därför skäl att begränsa den föreslagna möjligheten till bostadsobligationer. Frågor av sådant slag fick i stället lösas inom ramen för tillståndsgivning och tillsynspraxis.

Den angivna bestämmelsen har inte såvitt är känt orsakat några problem från risksynpunkt. Hänsynen till de svenska institutens konkurrensförmåga talar vidare för att den behålls. Även den nya kapitaltäckningslagen bör därför innehålla en möjlighet att överskrida gränsvärdena för stora exponeringar. För att utnyttja optionen fordras att en detaljerad reglering införs. Liksom enligt gällande rätt bör lagen bara innehålla en övergripande bestämmelse om att Finansinspektionen får medge att ett institut överskrider gränserna för stora exponeringar. Den närmare villkoren för detta bör framgå av myndighetsföreskrifter.

Ett sådant medgivande att överskrida gränsvärdena för stora exponeringar behöver inte avse varje enskilt överskridande utan kan utformas som en generell rätt att överskrida gränsvärdena under förutsättning de i föreskrifterna angivna kraven är uppfyllda.

I överensstämmelse med gällande rätt bör instituten få använda sig av den utvidgade kapitalbasen för att täcka exponeringar i handelslagret som överskrider de föreskrivna gränserna.

16 Offentliggörande av information

16.1 Tillämpningsområde

Promemorians förslag: Bestämmelserna om offentliggörande av information skall gälla för enskilda institut bara om institutet inte ingår i en finansiell företagsgrupp eller en motsvarande grupp enligt en offentlig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet. För finansiella företagsgrupper gäller särskilda bestämmelser.

Skälen för promemorians förslag: Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv och kapitalkravsdirektiv bör, lämpliga föreskrifter ges om offentlig information från företagen i syfte att stärka marknadsdisciplinen och ge kreditinstituten incitament till att förbättra marknadsstrategi, riskkontroll och intern ledningsorganisation (skälen 55 respektive 31 ingresserna).

Enligt artikel 68.3 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall varje kreditinstitut som varken är moderföretag eller dotterföretag och varje kreditinstitut som inte ingår i en sammanställning enligt artikel 73 individuellt uppfylla kraven i artiklarna 145–149 i samma direktiv om kreditinstitutens upplysningsplikt. Av artikel 2 i 2005 års kapitalkravsdirektiv framgår att den angivna bestämmelsen gäller även för värdepappersföretag.

Av artikel 72 (avsnitt 17.1) framgår att sådana upplysningar som avses i artiklarna 145–149 skall offentliggöras av finansiella företagsgrupper inom EU. Detta bör vara tillräckligt för att tillgodose marknads behov av information. Det är därför inte nödvändigt att därutöver kräva att varje institut individuellt skall offentliggöra samma upplysningar. Det är emellertid inte alla institut som ingår i en finansiell företagsgrupp eller en motsvarande utländsk grupp. I överensstämmelse med direktivet bör dock sådana företag vara skyldiga att offentliggöra informationen om det individuella institutet.

16.2 Upplysningar som skall offentliggöras

Promemorians förslag: Ett institut skall offentliggöra sådan information som rör dess kapitaltäckning och riskhanteringssystem.

Ett institut behöver inte offentliggöra information som är oväsentlig, utgör en företagshemlighet eller är konfidentiell.

Om ett institut inte offentliggör information som det anser är en företagshemlighet eller är konfidentiell skall det ange skälet till det samt offentliggöra mer allmänna upplysningar om det som informationskravet gäller.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 145.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall kreditinstituten, för direktivets syften, offentliggöra den information som räknas upp i bilaga XII, del 2 i samma direktiv. I bilagan finns detaljerade och omfattande regler för vilken information som skall

offentliggöras. Som exempel kan nämnas kreditinstitutets målsättning samt riktlinjer för riskhanteringen för varje enskild riskkategori. Detta skall bl.a. inkludera:

- strategier och förfaranden som kreditinstitutet använder för riskhantering,
- hur riskhanteringsfunktionen är organiserad och strukturerad,
- omfattningen och utformningen av riskrapporterings- och riskmätningssystemen, och
- de riktlinjer kreditinstitutet har för risksäkring och riskreducering samt vilka strategier och förfaranden det har för att löpande utvärdera dessas effektivitet.

I bilaga XII, del 2, finns även regler för offentliggörande av information angående kapitalbasen, hur väl kreditinstitutet uppfyller kapitalkraven, dess exponering mot olika risker m.m.

Enligt artikel 145.2 och bilaga XII, del 3 är det en förutsättning för myndighetens godkännande av instrument och metoder för internmetoden vid beräkning av kapitalkravet för kreditrisk, samt tekniker för riskreducerande åtgärder att detaljer för dessa offentliggörs. I detta ingår även detaljerade beskrivningar av de modeller, instrument och tekniker som används. De kreditinstitut som använder internmätningssystemet för beräkning av kapitalkravet för operativa risker skall enligt artikeln även offentliggöra i vilken utsträckning som försäkringar används för riskreducering.

Enligt artikel 146 behöver ett kreditinstitut i vissa fall inte offentliggöra information. Det får ske om informationen inte är väsentlig, utgör affärshemligheter eller är konfidentiell enligt kriterierna i bilaga XII del 1. I fråga om information som betraktas som affärshemligheter eller är konfidentiell skall kreditinstitutet ange att specifik information inte offentliggörs och skälen för detta samt offentliggöra mer allmänna upplysningar om det som informationskravet gäller. Om även mer allmän information kan anses utgöra en affärshemlighet eller är konfidentiell enligt bilaga XII del 1 punkterna 2 och 3 behöver inte sådan information offentliggöras.

Enligt artikel 39 i kapitalkravsdirektivet skall ovan beskrivna regler om offentliggörande av information även tillämpas på värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag: Reglerna om offentliggörande av information är ett komplement till regelverken om riskhantering och kapitaltäckning som ger marknaden tillgång till viktig information som rör institutens verksamhet avseende bl.a. riskhantering, kapitalstruktur och riskexponeringar. Syftet med regeln är att den offentliggjorda informationen skall ge en extern intressent ett underlag denne kan förlita sig på för att fatta ekonomiska beslut, vilket bl.a. skall inkludera underlag för att bedöma om ett institut hanterar sina risker på ett ändamålsenligt sätt samt om det har ett tillräckligt kapital i förhållande till sina risker. Detta blir särskilt viktigt eftersom instituten genom den nya kapitaltäckningslagen ges stora möjligheter att använda egna modeller för att bedöma kapitalkraven. Bestämmelserna underlättar också jämförelsen mellan olika institut. Mot denna bakgrund och eftersom direktivet kräver det bör en bestämmelse om offentliggörande av information tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

I bilaga XII, delarna 2 och 3 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv finns detaljerade och omfattande regler för vilken information som skall offentliggöras av ett kreditinstitut. På grund av reglernas omfattning är det inte lämpligt att ta in dessa i lag. I lag bör därför endast regleras att ett institut skall offentliggöra sådan information som rör dess kapitaltäckning och riskhanteringssystem enligt de föreskrifter som meddelas med stöd av 13 kap. 1 § 30. I föreskrifterna får sedan preciseras vilka uppgifter som instituten skall offentliggöra. Dessa föreskrifter bör innehålla en skyldighet att offentliggöra sådan information som anges i bilagan XII.

Enligt artikel 146 i direktivet behöver instituten i vissa fall inte offentliggöra viss information. Det kan ske om informationen bedöms vara oväsentlig, utgör en företagshemlighet eller är konfidentiell. För att undvika att instituten avkrävs en onödigt stor administrativ börda samt för att skydda institutets företagshemligheter och dess kunder bedöms det nödvändigt att möjliggöra för instituten att i vissa fall låta bli att lämna information. En sådan bestämmelse bör därför tas in i lag.

För att så långt möjligt ändå tillfredsställa marknads behov av information bör det framgå av lagen att om ett institut låter bli att offentliggöra information som det anser utgör en företagshemlighet eller är konfidentiell skall det ange skälet till undanhållandet samt offentliggöra mer allmänna upplysningar om det som informationskravet gäller. Om inte heller mer allmän information kan offentliggöras utan att det röjer affärshemligheter eller konfidentiell information bör dock så inte behöva ske. Att upprätthålla kundernas förtroende och att bevara institutens affärshemligheter väger i detta fall tyngre än att förse marknaden med information.

Enligt artikel 149 a i kreditinstitutsdirektivet skall behörig myndighet ges befogenhet att kräva att ett institut skall offentliggöra viss information. Regeln måste förstås så att den behöriga myndigheten skall ges befogenhet att i sista hand avgöra om institutet har bedömt informationens status, enligt kriterierna i föreskrifter, på ett korrekt sätt. En sådan ordning är helt naturlig och behöver inte slås fast i en lagbestämmelse.

16.3 Hur och hur ofta skall informationen offentliggöras?

Promemorians förslag: Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vid vilken tidpunkt och med vilka intervall informationen skall lämnas och hur informationens riktighet skall kontrolleras.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: I artiklarna 147–149 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv finns bestämmelser om hur ofta och på vilket sätt informationen skall offentliggöras samt om tillsynsmyndigheternas befogenheter. Enligt artikel 39 i kapitalkravsdirektivet skall dessa regler tillämpas även på värdepappersföretag.

Hur ofta skall informationen offentliggöras?

Enligt artikel 147 och bilaga XII, del 1, punkten 4 skall kreditinstituten offentliggöra den information som krävs enligt artikel 145 minst en gång per år eller oftare om det behövs med hänsyn till verksamhetens särdrag, t. ex. verksamhetens omfattning, verksamhetens slag eller närvaro i olika länder etc. Informationen skall offentliggöras så snart som det är praktiskt möjligt.

Hur skall informationen offentliggöras?

Enligt artikel 148 får kreditinstituten själva fastställa informationsmedium, publiceringsplats och kontrollmetoder som är lämpliga för att effektivt uppfylla informationskravet i artikel 145. All information skall dock så långt möjligt lämnas via samma medium eller på samma plats.

Om kreditinstitutet offentliggör likvärdig information för att uppfylla redovisningskrav, krav för börsnotering eller andra krav får denna information enligt artikel 148.2 anses uppfylla kravet i artikel 145. Om informationen inte återfinns i årsredovisningen skall institutet ange var man kan finna den.

De behöriga myndigheternas befogenheter

Trots artiklarna 146–148 skall den behöriga myndigheten enligt artikel 149 ges befogenhet att kräva att kreditinstitut

- offentliggör en eller flera av de upplysningar som avses i bilaga XII, delarna 2 och 3,
- offentliggör en eller flera upplysningar oftare än en gång per år och iakttar de tidsfrister för offentliggörandet som myndigheterna kan fastställa
- använder specifika medier och platser för att lämna upplysningar som går utöver årsredovisningen, eller
- använder specifika kontrollmetoder för upplysningar som inte omfattas av lagstadgad revision.

Skälen för promemorians förslag: Institutet får enligt artikel 148 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv själva bestämma hur informationen skall offentliggöras. All information bör dock om möjligt lämnas på ett enda ställe. Om informationen inte lämnas i årsredovisningen bör det emellertid av denna framgå var informationen finns. De behöriga myndigheterna skall dock ha rätt att kräva att instituten använder specifika medier och platser för att lämna upplysningar som går utöver årsredovisningen (artikel 149 c i direktivet). Någon bestämmelse om hur informationen skall offentliggöras bör dock inte anges i lagen. I stället bör det överlämnas till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter i frågan. Det bör dock tas in en bestämmelse i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag som kräver att det lämnas upplysning i årsredovisningen var informationen står att finna om den inte lämnas i årsredovisningen

Enligt artikel 147 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall instituten offentliggöra informationen minst en gång varje år. Enligt artikel 149 b skall de behöriga myndigheterna ha rätt att kräva att instituten offentliggör upplysningarna oftare än en gång per år och att de iakttar de tidsfrister för offentliggörande som myndigheterna kan fastställa. Det bör dock inte tas in några bestämmelser i den nya kapitaltäckningslagen om hur ofta informationen skall offentliggöras. Detta bör i stället regleras i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

16.4 Riktlinjer och instruktioner för offentliggörande av information

Promemorians förslag: Styrelsen i ett institut skall se till att det finns skriftliga riktlinjer och instruktioner för hur institutet skall uppfylla kraven på offentliggörande av information och för hur man skall utvärdera om den offentliggjorda informationen är tillfredsställande, vilket skall inkludera hur informationen verifieras samt med vilken frekvens den offentliggörs.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Kreditinstituten skall enligt artikel 145.3 anta en formell policy för hur de skall uppfylla de kravet på offentliggörande av information som stadgas i artikel 145.1–2. De skall dessutom ha utarbetade riktlinjer för hur de skall utvärdera att den offentliggjorda informationen är tillfredsställande, vilket skall inkludera hur informationen verifieras samt med vilken frekvens den offentliggörs. Enligt artikel 39 i kapitalkravsdirektivet skall dessa regler tillämpas även på värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag: Skriftliga riktlinjer och instruktioner är viktiga instrument för att styra olika verksamheter i instituten. Genom dessa skapas ett strukturerat arbete för informationsgivningen, vilket torde leda till att kvaliteten på den offentliggjorda informationen blir bättre och att en kontinuitet i dess omfång och utformning skapas. Det bör därför i enlighet med kreditinstitutsdirektivet införas en bestämmelse i svensk rätt med innebörd att institutet skall utforma skriftliga riktlinjer och instruktioner för hur man skall uppfylla kraven på offentliggörande av information och för hur man skall utvärdera om den offentliggjorda informationen är tillfredsställande.

Direktivet anger att kreditinstituten skall anta en *formell policy* för hur de skall uppfylla kravet på offentliggörande av information som stadgas i artikel 145 1 och 2 samt anta *utarbetade riktlinjer* för hur de skall utvärdera att den offentliggjorda informationen är tillfredsställande. Det är oklart vari skillnaden ligger mellan dessa två dokument. I svenska förarbeten används sedan tidigare begreppen riktlinjer och instruktioner för att ange dokument med olika grad av detaljnivå. Riktlinjer är här mer övergripande till sin karaktär än instruktioner. Skiljelinjen mellan de två kan uttryckas som att instruktionerna är de instrument som anger hur riktlinjerna skall verkställas (se vidare prop. 2002/03:139 s. 351 f.). En

fomell policy borde närmast motsvaras av riktlinjer i den mening som anges ovan.

I vart fall bör båda begreppen i direktivet innebära att övergripande riktlinjer, i den mening som har använts i tidigare svenska förarbeten, skall utarbetas. Det bedöms emellertid vara en förutsättning för att kunna omsätta sådana riktlinjer i praktiken att även instruktioner som närmare reglerar hur riktlinjerna genomförs finns på plats. I kapitaltäckningslagen bör därför anges, oavsett om detta kan anses innefattas i artikel 145.3, att både riktlinjer och instruktioner avseende båda de områden som anges där skall tas fram av styrelsen.

Enligt 6 kap. 5 § lag (2004:297) om bank och finansieringsrörelse skall styrelsen i ett kreditinstitut se till att det finns skriftliga interna riktlinjer och instruktioner i den omfattning som behövs för att styra rörelsen. Enligt motiven är syftet med bestämmelsen att ”institutet skall förmås att ange inriktningen för olika verksamheter, risker eller funktioner i den omfattning som behövs för att på ett övergripande plan styra rörelsen” (prop 2002:03:139 s. 351 f.).

Bedömning är att nämnda lagrum i och för sig omfattar även kreditinstitutsdirektivets krav på utfärdande av nämnda riktlinjer och instruktioner. För att uppfylla direktivets krav bör man dock precisera innebörden i kapitaltäckningssammanhang. Dessutom finns inte någon motsvarande bestämmelse för värdepappersbolagen. Av anförda skäl bör därför införas en bestämmelse i kapitaltäckningslagen med innebörden att institut skall se till att det utfärdas skriftliga riktlinjer och instruktioner för hur man skall uppfylla kraven på offentliggörande av information enligt kapitaltäckningslagen och för hur man skall utvärdera om den offentliggjorda informationen är tillfredsställande, vilket skall inkludera hur informationen verifieras samt med vilken frekvens den offentliggörs.

Kreditinstitutsdirektivet reglerar inte vilket organ inom institutet som skall utfärda dessa riktlinjer och instruktioner. En frågeställning blir därför om detta det bör klargöras i kapitaltäckningslagen eller om det framgår av annan lagstiftning.

Den associationsrättsliga regleringen

I aktiebolagslagen (2005:551), som bl.a. reglerar bankaktiebolag, kreditmarknadsbolag och värdepappersbolag, beskrivs vilka uppgifter styrelsen i aktiebolag har. Där framgår bl.a. att styrelsen svarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter samt att styrelsen skall se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Styrelsen skall dessutom i skriftliga instruktioner ange arbetsfördelningen mellan å ena sidan styrelsen och å andra sidan den verkställande direktören och de andra organ som styrelsen inrättar (8 kap. 4 §).

Att styrelsen svarar för bolagets organisation och förvaltning av bolagets angelägenheter innebär enligt förarbetena (prop. 2004/05:85 s. 308 ff och 1997/98:99 s. 205) rent allmänt att styrelsen skall se till att organisationen är ändamålsenlig. I detta innefattas att organisationen skall inrymma rutiner och funktioner som verkar kvalitetssäkrande. Denna planerande roll som styrelsen har är en av styrelsens viktigaste

uppgifter. Det handlar bl.a. om att få till stånd kloka handläggningsrutiner och riktlinjer för förvaltningen.

För kreditmarknadsföreningar gäller bestämmelserna i lagen om ekonomiska föreningar om inte något annat föreskrivs. Det framgår av 6 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar att styrelsen svarar för föreningens organisation och förvaltning av föreningens angelägenheter.

Regleringen av sparbanker och medlemsbanker skiljer sig från den av aktiebolag. För dessa banker är styrelsen det enda ledningsorganet. Styrelsen i en sparbank eller i en medlemsbank svarar ensam för förvaltningen av bankens angelägenheter. Styrelsen skall inom sig utse en verkställande direktör att under styrelsens inseeende leda verksamheten. Den verkställande direktörens närmare uppgifter framgår av den delegation som sker från styrelsen. Styrelsen får nämligen delegera vissa förvaltningsuppgifter som hör till styrelsens egna uppgifter till den verkställande direktören eller någon annan.

Sådana angelägenheter som är av principiell betydelse eller i övrigt av större vikt får dock inte delegeras. Dit hör de policybetonade frågorna som anger verksamhetens mål och inriktning, ärenden som innebär större investeringar eller att nya rörelsegrenar skall startas eller förvärvas eller att bankens verksamhet skall omstruktureras (prop. 1986/87:12 band 3 s. 26 och band 4 s. 48).

Överväganden

Till styrelsens ansvar enligt samtliga ovan nämnda associationsrättsliga regleringar torde höra att se till att organisationen hanterar de här föreslagna kraven om offentliggörande av information. Med hänsyn till den betydelse som dessa bestämmelser har för marknadens möjligheter att bedöma och jämföra institutens kapital bör det emellertid i lag uttryckligen framgå att det är styrelsens ansvar i samtliga berörda associationsformer att ta fram riktlinjer och instruktioner för informationsgivningen.

16.5 Ett institut skall förklara sina kreditvärderingsbeslut

Promemorians bedömning: Det skall inte införas någon bestämmelse om att ett institut skall förklara sitt kreditvärderingsbeslut för ett företag som ansökt om lån.

Skälen för promemorians bedömning: Enligt artikel 145.3a i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall ett kreditinstitut på begäran förklara sina kreditvärderingsbeslut för små och medelstora företag och andra företag som ansöker om lån och på begäran göra detta skriftligen. Om ett frivilligt åtagande från sektorn sida skulle visa sig vara otillräckligt skall nationella lagstiftningsåtgärder vidtas. Kreditinstitutens administrativa kostnader skall stå i proportion till lånets storlek. Av artikel 39 i 2005 års kapitalkravsdirektiv framgår att den ovan angivna bestämmelsen gäller även för värdepappersbolag.

Av artikeln framgår att instituten i där angivna fall skall förklara sina kreditvärderingsbeslut för företagen. Detta bör – mot bakgrund av principen som ställs upp i direktiven – anses vara ett krav som skall uppfyllas av ett institut för att dess verksamhet skall vara sund, se t.ex. 6 kap. 4 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. Det bör dock överlämnas åt instituten att fullgöra sin informationsskyldighet på ett sätt som de finner lämpligt. Om denna frivilliga lösning inte fungerar bör det övervägas att reglera frågan.

17 Finansiella företagsgrupper

17.1 Vad är en finansiell företagsgrupp?

Promemorians förslag: De bestämmelser i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag som anger när det finns en finansiell företagsgrupp förs väsentligen oförändrade över till den nya kapitaltäckningslagen. Tillsynen skall dock som huvudregel bara ske av den överordnade delen av den svenska gruppen och inte också över undergrupper i den.

På finansiella företagsgrupper skall tillämpas bestämmelserna om

- det sammanlagda kapitalkravet,
- stora exponeringar,
- kvalificerade innehav av aktier och andelar, och
- soliditet och riskhantering.

Ett institut som är ett moderinstitut inom EES skall dessutom offentliggöra information om gruppens ställning.

Det skall vara möjligt att beräkna det gruppbaseade kapitalkravet för vissa grupper i vilka det bara ingår värdepappersföretag på ett sätt som skiljer sig från vad som gäller för andra grupper.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll

Omfattningen av den gruppbaseade tillsynen

Enligt artikel 71.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall moderkreditinstitut i en medlemsstat²³ i den omfattning och på det sätt som föreskrivs genom artikel 133 på grundval av sin finansiella ställning på gruppbasis uppfylla de krav som fastställs genom

- artikel 75 om kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker respektive operativa risker,
- avsnitt 5 och artikel 120 om gränsvärdena för stora exponeringar och kvalificerade innehav av aktier och andelar, och
- artikel 123 om värderingsmetoder.

Enligt artikel 71.2 skall ett kreditinstitut som kontrolleras av ett finansiellt moderholdingföretag i en medlemsstat²⁴ i den omfattning och på det sätt som föreskrivs i artikel 133 uppfylla kraven i de ovan nämnda artiklarna på grundval av det finansiella holdingföretagets finansiella ställning på gruppbasis. Om fler än ett kreditinstitut kontrolleras av ett finansiellt moderholdingföretag i en medlemsstat skall det som just sagts bara tillämpas på det kreditinstitut som omfattas av gruppbasead tillsyn enligt artiklarna 125 och 126 (se avsnitt 17.2).

Enligt artikel 73.2 skall de behöriga myndigheterna kräva att dotterkreditinstitut tillämpar kraven i artiklarna 75, 120 och 123 samt

²³ Ett kreditinstitut som har ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut som dotterföretag eller som har ett ägarintresse i ett sådant institut och som inte självt är ett dotterföretag till ett annat kreditinstitut som auktoriserats i samma medlemsstat eller till ett finansiellt holdingföretag som är etablerat i samma medlemsstat (artikel 4.14 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv).

²⁴ Ett finansiellt holdingföretag som inte självt är dotterföretag till ett kreditinstitut som auktoriserats i samma medlemsstat eller till ett finansiellt holdingföretag som är etablerat i samma medlemsstat (artikel 4.15 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv).

avsnitt 5 på undergruppsbasis om sådana kreditinstitut, eller deras moderföretag – om det finns ett finansiellt holdingföretag – som dotterföretag i tredje land har ett kreditinstitut, ett finansiellt institut eller ett kapitalförvaltningsbolag eller har ägarintresse i ett sådant företag. Enligt skäl 12 a i ingressen till kreditinstitutsdirektivet får medlemsstaterna dock kräva att tillsynen sker även på andra nivåer inom en grupp.

Enligt artikel 73.3 skall de behöriga myndigheterna kräva att moder- och dotterföretag som omfattas av detta direktiv uppfyller kraven i artikel 22 på grupp- eller undergruppsbasis för att säkerställa att deras styrformer, metoder och rutiner är enhetliga och väl integrerade och att alla uppgifter och upplysningar som är av betydelse för tillsynen kan tas fram.

Av artikel 72.1 som är ny, framgår att varje moderkreditinstitut inom EU²⁵ skall uppfylla kraven i kapitel 5 om kreditinstitutens upplysningsplikt på grundval av sin finansiella ställning på gruppbasis. När det gäller betydande dotterföretag skall de dock offentliggöra de uppgifter som anges i bilaga XII, del 1 punkten 5 individuellt eller på undergruppsbasis.

Kreditinstitut som kontrolleras av ett finansiellt moderholdingföretag inom EU²⁶ skall enligt artikel 72.2 uppfylla kraven i kapitel 5 om kreditinstitutens upplysningsplikt på grundval av det finansiella holdingföretagets finansiella ställning på gruppbasis. När det gäller betydande dotterföretag skall de dock alltid offentliggöra de uppgifter som anges i bilaga XII, del 1 punkten 5 individuellt eller på undergruppsbasis,

De behöriga myndigheter som ansvarar för gruppbaserad tillsyn enligt artiklarna 125–131 får enligt artikel 72.3 besluta att helt eller delvis inte tillämpa artiklarna 71.1 och 71.2 på kreditinstitut som omfattas av jämförbara offentliggöranden som lämnats på gruppbasis av ett moderföretag som är etablerat i tredje land.

Vilka företag ingår i en finansiell företagsgrupp?

Enligt artikel 133.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheter som är ansvariga för den gruppbaserade tillsynen, för att utöva tillsynen, kräva fullständig sammanställning av redovisningen av alla kreditinstitut och finansiella institut som är *dotterföretag*. De behöriga myndigheterna får dock kräva enbart sammanställning på proportionell grund i de fall där, enligt deras bedömning, moderföretagets ansvar är begränsat till moderföretagets andel av kapitalet i dotterföretaget med hänsyn till det ansvar som vilar andra aktieägare, andelsägare eller medlemmar med tillfredsställande soliditet. Övriga aktieägares, andelsägares och medlemmars ansvar skall klart fastställas om så erfordras genom förmella, undertecknade förbindelser.

²⁵ Ett moderkreditinstitut i en medlemsstat som inte självt är ett dotterföretag till ett kreditinstitut som auktoriserats i någon medlemsstat eller till ett finansiellt holdingföretag som är etablerat i någon medlemsstat (artikel 4.16 i kreditinstitutsdirektivet).

²⁶ Ett finansiellt moderholdingföretag i en medlemsstat som inte är ett dotterföretag till ett kreditinstitut som auktoriserats i någon medlemsstat eller till ett annat finansiellt holdingföretag som är etablerat i en medlemsstat (artikel 4.17 i kreditinstitutsdirektivet)

Om företagen står i ett sådant samband som avses i artikel 12.1 i direktiv 83/349/EEG (dvs. har en *gemensam eller i huvudsak gemensam ledning*) skall de behöriga myndigheterna bestämma hur sammanställningen skall ske.

De behöriga myndigheter som är ansvariga för den gruppbaseade tillsynen skall, enligt artikel 133.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv, kräva sammanställning på proportionell grund av *ägarintressen* i kreditinstitut och finansiella institut som leds av ett företag, som omfattas av sammanställningen jämte ett eller flera företag som inte omfattas av sammanställningen när dessa företags ansvar är begränsat till den andel av kapitalet som de innehar.

Enligt artikel 133.3 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna om det finns *andra ägarintressen eller andra former av kapitalbindningar* än de som anges i punkterna 1 och 2 bestämma om och hur sammanställningen skall ske. De får tillåta eller kräva att kapitalmetoden används. Tillämpningen av denna metod skall dock inte innebära att företagen i fråga omfattas av den gruppbaseade tillsynen.

Enligt artikel 134.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 133 i samma direktiv bestämma om och hur sammanställningen skall ske i följande fall

a. De behöriga myndigheterna bedömer att ett kreditinstitut, utan att institutet innehar ett ägarintresse eller andra kapitalbindningar utövar ett *väsentligt inflytande* över ett eller flera kreditinstitut eller finansiella institut.

b. Två eller flera kreditinstitut eller finansiella institut har *samma ledning* utan att detta följer av avtal eller bestämmelser i stiftelseurkund, bolagsordning eller motsvarande.

De behöriga myndigheterna får tillåta eller kräva att den metod som föreskrivs i artikel 12 i direktiv 83/349/EEG skall användas. Tillämpning av denna metod skall dock inte innebära att företagen i fråga omfattas av gruppbasead tillsyn.

Enligt artikel 134.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall, när gruppbasead tillsyn skall utövas enligt artiklarna 125 och 126, företag som tillhandahåller anknutna tjänster och kapitalförvaltningsbolag enligt definitionen i direktiv 2002/87/EG tas med i sammanställningen i de fall och med de metoder som anges i artiklarna 133 och 134.1.

Särskilda regler i kapitalkravsdirektivet

Enligt artikel 2.1 i 2005 års kapitalkravsdirektiv skall artiklarna 68–73 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv gälla i tillämpliga delar för värdepappersföretag, om inte annat följer av artiklarna 18, 20, 22–32, 34 och 39 i kapitalkravsdirektivet. När ett finansiellt holdingföretag har både ett kreditinstitut och ett värdepappersföretag som dotterbolag är det kreditinstitutet som skall uppfylla de krav som ställs på grundval av det finansiella holdingföretagets finansiella ställning på gruppbasis.

Enligt artikel 2.2 i 2005 års kapitalkravsdirektiv skall om en företagsgrupp inte innehåller något kreditinstitut alla hänvisningar till kreditinstitut betraktas som hänvisningar till värdepappersföretag. I

artikeln och i artikel 3.3 görs även vissa andra ändringar i begrepp och hänvisningar för den situationen.

Artiklarna 22–25 i 2005 års kapitalkravsdirektiv innehåller undantag från kreditinstitutsdirektivets regler om gruppbaserad tillsyn för finansiella företagsgrupper som innehåller vissa värdepappersföretag med begränsad verksamhet som avses i artiklarna 20.2 och 20.3 (se avsnitt 9.2). I stället skall dessa värdepappersföretag och de finansiella holdingföretag som är moderföretag till något värdepappersföretag uppfylla vissa andra krav. Dessa krav varierar beroende på vilken undantagsbestämmelse som tillämpas.

Enligt *artikel 22* får de behöriga myndigheterna i ett enskilt fall besluta att frångå den gruppbaserade tillämpningen av kapitalkraven om varje värdepappersföretag inom EU i en sådan grupp använder en särskild definition av kapitalbas och alla värdepappersföretag i en sådan grupp faller in under kategorierna i artiklarna 20.2 och 20.3. I stället skall värdepappersföretagen i gruppen och det finansiella holdingföretaget uppfylla vissa individuella krav.

Enligt *artikel 24* får de behöriga myndigheterna undanta värdepappersföretag från det gruppbaserade kapitalkrav som anges där under förutsättning att alla värdepappersföretag i gruppen är sådana värdepappersföretag som avses i artikel 20.2²⁷ och gruppen inte omfattar kreditinstitut. Om dessa krav är uppfyllda skall ett modervärdepappersföretag i en medlemsstat ha en kapitalbas som alltid är större än eller lika med det högre av de följande beloppen, beräknade på grundval av modervärdepappersföretagets sammanställda finansiella ställning

a) summan av kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker samt för överskridande av gränsvärdena för stora exponeringar, och

b) 25 procent av de fasta omkostnaderna under föregående år enligt artikel 21.

Om värdepappersföretaget kontrolleras av ett finansiellt holdingföretag skall kapitalbasen beräknas på grundval av det finansiella holdingföretagets konsoliderade ställning.

Enligt *artikel 25* får de behöriga myndigheterna undanta värdepappersföretag från det gruppbaserade kapitalkravet om alla värdepappersföretag i gruppen är sådana värdepappersföretag som avses i artikel 20.2 och 20.3 och gruppen inte omfattar kreditinstitut. Om dessa krav är uppfyllda måste ett modervärdepappersföretag i en medlemsstat ha en gruppbaserad kapitalbas som alltid är större än eller lika med summan av

a) kapitalkraven för kreditrisker och marknadsrisker samt för överskridande av gränsvärdena för stora exponeringar, och

b) 25 procent av de fasta omkostnaderna under föregående år enligt artikel 21.

Om värdepappersföretaget kontrolleras av ett finansiellt holdingföretag skall kapitalbasen beräknas på grundval av det finansiella holdingföretagets konsoliderade ställning.

²⁷ Värdepappersföretag som inte ägnar sig åt handel med finansiella instrument för egen räkning eller garantiverksamhet för finansiella instrument på grundval av fast åtagande.

Beräkningen av kapitalbasen för en finansiell företagsgrupp

Bestämmelserna om hur kapitalbasen skall beräknas för en finansiell företagsgrupp är i allt väsentligt oförändrade (artikel 65 i kreditinstitutsdirektivet och artikel 26 i kapitalkravsdirektivet).

Enligt artikel 65 i kreditinstitutsdirektivet skall kapitalbasen beräknas enligt samma regler (se avsnitt 8) som för ett individuellt företag. Vissa justeringar får dock göras. Denna bestämmelse gäller även för värdepappersföretag (artikel 13 i kapitalkravsdirektivet).

Om möjligheten att avstå från att utöva gruppbaserad tillsyn enligt artikel 22 i kapitalkravsdirektivet inte utnyttjas, får de behöriga myndigheterna vid beräkningen av kapitalkravet för positionsrisk och med egna modeller och de risker mot kunder som uppstår vid stora exponeringar medge att nettoinnehavet i ett institut avräknas mot innehav i handelslaget för ett annat institut. Dessutom får de behöriga myndigheterna medge att valutapositioner och råvarupositioner i ett institut avräknas mot en motsvarande position i ett annat institut.

Skälen för promemorians förslag: Enligt 1994 års kapitaltäckningslag står instituten under tillsyn både på individuell nivå och på gruppnivå. Härigenom säkerställs att det individuella institutet är tillräckligt kapitaliserat med hänsyn till sina egna åtaganden och med hänsyn till de åtaganden som de övriga företagen i gruppen har gjort. Även i den nya kapitaltäckningslagen bör utgångspunkten vara att tillsynen sker både individuellt och på gruppnivå.

Som framgår av artikel 71 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall ett moderinstitut i en medlemsstat och ett institut som är dotterföretag till ett finansiellt holdingföretag i en medlemsstat stå under tillsyn på grundval av sin finansiella ställning på gruppbasis. Reglerna i artiklarna 133 och 134 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv, som anger hur gruppens finansiella ställning skall beräknas, har i huvudsak oförändrade förts över från 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Artiklarna i dem senare har införlivats med svensk rätt genom bestämmelserna i 6 kap. 1, 2 6, 7 och 8 §§ lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag (1994 års kapitaltäckningslag).

Gällande rätt

Enligt 6 kap. 1 § i 1994 års kapitaltäckningslag i dess lydelse enligt en av regeringen den 6 oktober 2005 beslutad lagrådsremiss om finansiella konglomerat består en *finansiell företagsgrupp* av

1. ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet och de dotterföretag som är institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut, eller

2. ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet och de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut som det förstnämnda institutet eller holdingföretaget har ägarintresse i och som leds tillsammans med ett eller flera andra företag, om ägarnas ansvar är begränsat till den andel av kapitalet som dessa innehar, eller

3. ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet samt de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag

eller finansiella institut som det förstnämnda institutet eller företaget har en gemensam eller i huvudsak gemensam ledning med, eller

4. ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet och dotterföretag enligt 1 samt företag som det finns ägarintresse i enligt 2 eller i huvudsak gemensam ledning med enligt 3.

När en finansiell företagsgrupp föreligger enligt ovan, skall även ett anknutet företag som är dotterföretag eller som det finns ägarintresse i ingå i gruppen.

Enligt 6 kap. 2 § i dess lydelse enligt nämnda lagrådsremiss får regeringen meddela föreskrifter om att bestämmelserna om finansiella företagsgrupper skall gälla även för

1. ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet och de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut som det finns andra ägarintressen i än sådana som anges i 1 § första stycket 2,

2. ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet och de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut, som det förstnämnda institutet eller holdingföretaget har andra former av kapitalbindningar till, eller

3. ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet och de institut, institut för elektroniska pengar, motsvarande utländska företag eller finansiella institut, som det förstnämnda institutet eller holdingföretaget utövar ett väsentligt inflytande över.

Om regeringen har förskrivit att bestämmelserna om finansiella företagsgrupper skall gälla, skall även ett anknutet företag som är dotterföretag eller som det finns ägarintresse i ingå i gruppen.

Hur de företag som ingår i en finansiell företagsgrupp skall *konsolideras* behandlas i 6 kap. 6–8 §§ i 1994 års kapitaltäckningslag. Av dessa bestämmelser framgår att vid upprättande av en gruppbaserad redovisning skall de företag som ingår i den finansiella företagsgruppen som huvudregel konsolideras fullständigt. Ett företag som det finns ägarintresse i enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 (se ovan) skall konsolideras med tillämpning av klyvningsmetoden enligt 7 kap. 30 § årsredovisningslagen (1995:1554). När det finns ägarintresse i ett anknutet företag och i de fall som avses i 6 kap. 2 § (se ovan) får Finansinspektionen medge antingen att konsolidering sker genom tillämpning av klyvningsmetoden eller med tillämpning av kapitalandelsmetoden enligt 7 kap. 25–29 §§ årsredovisningslagen.

Omfattningen av den gruppbaserade tillsynen

Om det finns en finansiell företagsgrupp inom EU som har undergrupper i flera medlemsstater, skall enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv i princip de behöriga myndigheterna i varje medlemsstat i vilken det finns en finansiell företagsgrupp ha tillsyn över den del av gruppen som finns i medlemsstaten (jfr dock bestämmelserna om tillsynsansvaret i avsnitt 17.2). Detta stämmer överens med 2000 års kreditinstitutsdirektiv och 1994 års kapitaltäckningslag. Om det i en medlemsstat finns en finansiell företagsgrupp inom vilken det finns institut som på grund av sitt ägande i andra företag skulle kunna vara en finansiell undergrupp, skall tillsynen som huvudregel bara utövas över det institut som finns i toppen av den

nationella gruppen och inte också över institutet som leder undergrupperna. Detta skiljer sig från 1994 års kapitaltäckningslag. Enligt 1994 års kapitaltäckningslag står även undergrupperna under tillsyn. Finansinspektionen har dock föreskrivit att en finansiell företagsgrupp som i sin helhet ingår i en överordnad finansiell företagsgrupp (dvs. utgör en finansiell undergrupp) och där den överordnande gruppen leds av ett institut över vilket Finansinspektionen utövar gruppbaserad tillsyn, inte behöver lämna rapporter om Finansinspektionen inte begär det (15 kap. 5 § Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd [2003:10] om kapitaltäckning och stora exponeringar).

I överensstämmelse med direktivet bör utgångspunkten vara att tillsynen över en finansiell företagsgrupp i Sverige bara utövas över den överordnande gruppen i Sverige och inte även över undergrupper inom denna. I den överordnade gruppen kan dock komma att ingå även dotterföretag som finns i tredje land. Det bör dock framhållas att det är moderinstitutet i Sverige som står under den extra tillsyn som den gruppbaseade tillsynen innebär, inte alla institut som ingår i gruppen.

Av den nya lagen bör det framgå i vilka avseenden instituten skall stå under tillsyn. I överensstämmelse med kreditinstitutsdirektivet bör tillsynen omfatta bestämmelserna om

- det sammanlagda kapitalkravet för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker samt för överskridande av gränsvärdena för stora exponeringar,

- kvalificerade innehav av aktier och andelar (7 kap. 9–11 §§ lagen [2004:297] om bank- och finansieringsrörelse och 3 kap. 1 a § lagen [1991:981] om värdepappersrörelse),

- stora exponeringar, och
- soliditet och riskhantering.

Om institutet är ett moderkreditinstitut inom EES skall det även offentliggöra sådan information om gruppen som behövs för att bedöma gruppens finansiella ställning. Om ett sådant institut har ett betydande dotterföretag, skall även dotterföretaget offentliggöra information om bl.a. kapitalbasen och kapitalkravet samt institutets riskhantering. Vilken information som skall offentliggöras bör dock framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Enligt artikel 73.2 i kreditinstitutsdirektivet skall de behöriga myndigheterna kräva att dotterkreditinstitut tillämpar kraven i artiklarna 75, 120 och 123 samt avsnitt 5 om dessa kreditinstitut, eller deras moderföretag om det är ett finansiellt holdingföretag, som dotterföretag i tredje land har ett kreditinstitut ett finansiellt institut eller ett kapitalförvaltningsbolag (dvs. svenska fondbolag och utländska förvaltningsbolag enligt svensk rätt) eller har ett ägarintresse i ett sådant företag. Enligt direktivet är alltså de behöriga myndigheterna skyldiga att utöva tillsyn på undergruppsnivå trots att dotterföretagen kommer att omfattas av den tillsyn som sker av gruppen på den översta nivån i medlemsstaten. En liknande bestämmelse bör tas in i svensk rätt. Genom en sådan bestämmelse blir det möjligt för Finansinspektionen att få särskild information om vilken påverkan de företag som är belägna i tredje land har på den finansiella ställningen i det svenska institutet eller

värdepappersbolaget. Tillsynen på undergruppsnivå bör avse det institut som närmast äger företaget eller företagen i tredje land.

Ett institut skall individuellt uppfylla kraven på riskhantering i artikel 22 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv. Enligt artikel 73.3 skall de behöriga myndigheterna dessutom kräva att moder- och dotterföretag som är institut uppfyller kraven på grupp- eller undergruppsbasis för att säkerställa att deras styrformer, metoder och rutiner är enhetliga och väl integrerade och att alla uppgifter och upplysningar som är av betydelse för tillsynen skall tas fram. En motsvarande bestämmelse bör tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Bestämmelsen bör tillämpas på samma grupper – överordnade grupper eller undergrupper – som omfattas av reglerna om gruppbaserad tillsyn.

Vilka företag ingår i en finansiell företagsgrupp

I 1994 års kapitaltäckningslag används en lagstiftningsteknik som innebär att en finansiell företagsgrupp skall anses föreligga i de fall där artikel 54 i 2000 års kreditinstitutsdirektiv föreskriver att konsolidering skall ske. Det finns inte anledning att ändra denna ordning. Artikel 54 har i oförändrad lydelse tagits in i artiklarna 133 och 134.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv. De regler som finns i artiklarna 133 och 134.1 bör därför i den nya kapitaltäckningslagen ges samma innebörd som bestämmelserna i 6 kap. 1, 2 och 6–8 §§ i 1994 års kapitaltäckningslag.

Enligt artikel 134.2 i kreditinstitutsdirektivet skall företag som tillhandahåller anknutna tjänster och kapitalförvaltningsbolag (svenska fondbolag och utländska förvaltningsbolag enligt svensk rätt) enligt definitionen i direktiv 2002/87/EG tas med i sammanställningen i de fall och med de metoder som anges i artiklarna 133 och 134.1. Detta överensstämmer med 2000 års kreditinstitutsdirektiv såvitt avser s.k. anknutna företag. För kapitalförvaltningsbolagen innebär dock regleringen delvis en nyhet. Enligt artikel 30 i konglomeratdirektivet (2002/87/EG)²⁸ skall de när de anses ingå i en finansiell företagsgrupp behandlas som finansiella institut. Trots den nya lydelsen av artikel 134.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv har det inte gjorts någon ändring av regeln i konglomeratdirektivet. Eftersom regeln i artikel 30 i konglomeratdirektivet gäller ”till dess särreglerna har samordnats ytterligare” och då regeln i kreditinstitutsdirektivet har tillkommit senare, bör dock regeln i kreditinstitutsdirektivet ges företräde vid tolkningen av vad EG-rätten kräver.

I den av regeringen den 6 oktober 2005 beslutade lagrådsremissen om finansiella konglomerat föreslås att de svenska fondbolagen och de utländska förvaltningsbolagen alltid skall behandlas på samma sätt som värdepappersbolag vid tillämpningen av reglerna om gruppbaserad tillsyn. Detta gäller oavsett om de bara ägnar sig åt sedvanlig fondverksamhet eller om de dessutom förvaltar någon annans finansiella

²⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/87/EG av den 16 december 2002 om extra tillsyn över kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag i ett finansiellt konglomerat och om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG, 79/267/EEG, 92/49/EEG, 92/96/EEG, 93/6/EEG och 93/22/EEG samt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/78/EG och 2000/12/EG (EGT L 035, 11.02.2003 s.1, Celex 32002L0087).

instrument (varvid det skall behandlas som ett värdepappersbolag vid tillämpning av samtliga bestämmelser i kapitaltäckningslagen).

Här görs samma bedömning som i lagrådsremissen, dvs. att kapitalförvaltningsbolagen alltid bör behandlas som värdepappersbolag vid bedömningen av om det finns en finansiell företagsgrupp eller inte. Detta stämmer också överens med regleringen om finansiella konglomerat i den nämnda lagrådsremissen, enligt vilken ett svenskt fondbolag eller utländskt förvaltningsbolag kan komma att finnas i toppen på ett finansiellt konglomerat. Detta avviker dock från reglerna i artikel 134.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Undantag för vissa värdepappersföretag

I avsnitt 9.2. föreslås att sådana värdepappersbolag som inte är auktoriserade att bedriva handel för egen räkning eller garantiverksamhet för finansiella instrument och/eller placering av finansiella instrument på grundval av ett fast åtagande, efter tillstånd av Finansinspektionen, skall ha en kapitalbas som uppgår till det högsta av följande poster:

1. summan av kapitalkravet för kreditrisker och marknadsrisker samt för överskridande av gränsvärdena för stora exponeringar, eller
2. 25 procent av bolagets fasta omkostnader.

Dessa företag behöver alltså inte beräkna något specifikt kapitalkrav för operativ risk.

Det föreslås vidare att ett värdepappersbolag som tillhör någon av följande kategorier inte behöver beräkna något kapitalkrav för operativa risker. Värdepappersbolag som handlar för egen räkning bara i syfte att

- a) utföra en order för kunds räkning, eller
- b) få tillträde till system för clearing och avveckling eller en erkänd börs när de uppträder som agent eller utför kundorder.

2. Värdepappersbolag

- a) som inte innehar klienters pengar eller värdepapper,
- b) som enbart handlar för egen räkning,
- c) som inte har några externa kunder, och
- d) för vilkas transaktioner ansvaret för genomförandet och avräkningen ligger hos ett clearinginstitut och garanteras av samma clearinginstitut.

För ett sådant värdepappersbolag skall kapitalbasen för operativa risker i stället motsvara 25 procent av bolagets fasta omkostnader. Dessutom skall värdepappersbolagen beräkna kapitalkrav för kreditrisker och marknadsrisker samt för överskridande av gränsvärdena för stora exponeringar.

Om det inte ingår något kreditinstitut i den finansiella företagsgruppen och alla värdepappersbolag är sådana som anges i det föregående är det rimligt att värdepappersbolagen får beräkna det gruppbaseade kapitalkravet enligt samma metoder som används när det individuella kapitalkravet bestäms. I överensstämmelse med artiklarna 24 och 25 bör det därför införas en möjlighet för Finansinspektionen att undanta företagsgruppen från de kapitalkrav som annars skulle gälla och i stället tillåta företagen att beräkna det gruppbaseade kapitalkravet på samma sätt som det individuella kapitalkravet.

Det har emellertid inte identifierats några skäl att utnyttja undantaget i artikel 22 och ersätta den gruppbaseade tillsynen med individuella krav på de i gruppen ingående värdepappersbolagen.

Beräkningen av kapitalbasen för en finansiell företagsgrupp

Direktivens Bestämmelser om hur kapitalbasen skall beräknas för en finansiell företagsgrupp är i allt väsentligt oförändrade (artikel 65 i kreditinstitutsdirektivet och artikel 26 i kapitalkravsdirektivet). Bestämmelserna i 1994 års kapitaltäckningslag bör därför oförändrade föras över till den nya kapitaltäckningslagen.

17.2 Vilken myndighet är ansvarig för tillsynen?

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall utöva tillsyn över en finansiell företagsgrupp om

1. det i toppen av den finansiella företagsgruppen finns ett institut,
2. det finansiella holdingföretaget är moderföretag till ett institut men inte till något utländskt institut,
3. det finansiella holdingföretaget, som är etablerat i Sverige, är moderföretag till institut och utländska institut,
4. det finns två eller flera finansiella holdingföretag med huvudkontor i olika stater inom EES, däribland Sverige, som är moderföretag till både institut och utländska institut och ett institut är det dotterföretag som har den största balansomslutningen, eller
5. det finansiella holdingföretaget är moderföretag till två eller flera institut och utländska institut, som inte är auktoriserade i den stat inom EES där holdingföretaget är etablerat, och ett institut har den största balansomslutningen.

Finansinspektionen skall även utöva tillsynen om inspektionen tillsammans med övriga berörda behöriga myndigheter kommer överens om det.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Vilken myndighet som ansvarar för tillsynen över ett institut i en finansiell företagsgrupp framgår av artiklarna 125 och 126 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Om moderföretaget är ett moderkreditinstitut i en medlemsstat eller ett moderkreditinstitut inom EU skall enligt artikel 125.1 den gruppbaseade tillsynen utövas av den behöriga myndighet som beviljat moderföretaget auktorisation.

Om moderföretaget till ett kreditinstitut är ett finansiellt moderholdingföretag i en medlemsstat eller ett finansiellt moderholdingföretag inom EU skall den gruppbaseade tillsynen utövas av den behöriga myndighet som beviljat kreditinstitutet auktorisation (artikel 125.2)

När kreditinstitut som har beviljats auktorisation i två eller flera medlemsstater har samma finansiella moderholdingföretag i en medlemsstat eller samma finansiella moderholdingföretag inom EU som

moderföretag, skall dock den gruppbaseade tillsynen utövas av den behöriga myndighet som ansvarar för tillsynen över kreditinstitutet i den medlemsstat där holdingföretaget etablerats (artikel 126.1).

När kreditinstitut som är auktoriserade i två eller flera medlemsstater som moderföretag har fler än ett finansiellt holdingföretag med huvudkontor i olika medlemsstater som i var och en av dessa medlemsstater även har kreditinstitut, skall den gruppbaseade tillsynen utövas av den behöriga myndigheten för det kreditinstitut som har den största balansomslutningen (artikel 126.1 andra stycket).

När fler än ett kreditinstitut som är auktoriserat inom EU har samma finansiella holdingföretag som moderföretag och inget av dessa kreditinstitut har auktoriserats i den medlemsstat där det finansiella holdingföretaget är etablerat, skall den gruppbaseade tillsynen utövas av den behöriga myndighet som har auktoriserat det kreditinstitut som har den största totala balansomslutningen och detta kreditinstitut skall vid tillämpningen av detta direktiv betraktas som det kreditinstitut som kontrolleras av ett finansiellt moderholdingföretag inom EU (artikel 126.2).

I särskilda fall får de behöriga myndigheterna genom ömsesidiga överenskommelser bortse från kriterierna i artiklarna 126.1 och 126.2 om det skulle vara olämpligt att tillämpa dem med hänsyn till de kreditinstitut det gäller och den relativa betydelsen av deras verksamheter i de olika länderna och i stället utse en annan behörig myndighet för att ansvara för den gruppbaseade tillsynen. I sådana fall skall de behöriga myndigheterna innan de fattar sitt beslut ge moderkreditinstitutet inom EU, det finansiella moderholdingföretaget inom EU eller det kreditinstitut som har den största balansomslutningen beroende på vad som är tillämpligt, tillfälle att yttra sig om beslutet (artikel 126.3). De behöriga myndigheterna skall underrätta kommissionen om alla sådana överenskommelser (artikel 126.4).

Skälen för promemorians förslag: Av artiklarna 125 och 126 framgår vilken tillsynsmyndighet som ansvarar för tillsynen för ett moderinstitut i en medlemsstat. När moderföretaget i en medlemsstat är ett institut är det alltid den behöriga myndigheten i den medlemsstaten som utövar den gruppbaseade tillsynen över institutet. Detsamma gäller om ett moderholdingföretag i en medlemsstat bara kontrollerar ett kreditinstitut. Om fler än ett kreditinstitut kontrolleras av ett finansiellt moderholdingföretag i en medlemsstat, skall det som just sagts bara tillämpas på det kreditinstitut som omfattas av gruppbasead tillsyn enligt artiklarna 125 och 126 (artikel 71.2).

Direktivets bestämmelser bör införlivas med svensk rätt. Det bör framgå av en bestämmelse som anger att Finansinspektionen skall utöva tillsyn över en finansiell företagsgrupp om
Finansinspektionen skall utöva tillsyn över en finansiell företagsgrupp om

1. det i toppen av den finansiella företagsgruppen finns ett institut,
2. det finansiella holdingföretaget är moderföretag till ett institut men inte till något utländskt institut,
3. det finansiella holdingföretaget, som är etablerat i Sverige, är moderföretag till institut och utländska institut,

4. det finns två eller flera finansiella holdingföretag med huvudkontor i olika stater inom EES, däribland Sverige, som är moderföretag till både institut och utländska institut och ett institut är det dotterföretag som har den största balansomslutningen, eller

5. det finansiella holdingföretaget är moderföretag till två eller flera institut och utländska institut, som inte är auktoriserade i den stat inom EES där holdingföretaget är etablerat, och ett institut har den största balansomslutningen.

Enligt direktivet får dock de behöriga myndigheterna under vissa förutsättningar genom ömsesidiga överenskommelser bortse från de regler som pekar ut vilken tillsynsmyndighet som skall utöva tillsynen när ett holdingföretag kontrollerar flera kreditinstitut och utse en annan behörig myndighet än den som dessa regler pekar ut som ansvarig för tillsynen

Beträffande en liknande regel i 2000 års kreditinstitutsdirektiv har regeringen tidigare uttalat att den möjlighet som direktivet ger Finansinspektionen att träffa överenskommelse om annan fördelning av den gruppbaseade tillsynen inte bör utnyttjas eftersom inspektionen bör utöva tillsynen både individuellt och för den finansiella företagsgruppen (prop. 1994/95:50 s. 259). Däremot ansåg regeringen att det skulle vara möjligt för Finansinspektionen att genom avtal med myndigheter i berörda länder komma överens om vilket lands tillsynsmyndighet som skall utöva tillsynen i de fall då direktivet inte pekar ut någon ansvarig myndighet. Den tidigare regeln omfattar emellertid en möjlighet att även träffa överenskommelser i sådana fall som avses i artikel 125.2.

Finansinspektionen bör inte kunna avhända sig möjligheten att utöva gruppbasead tillsyn över en grupp som leds av ett institut eller av ett finansiellt holdingföretag som bara är moderföretag till ett institut. Detta kräver inte heller 2005 års kreditinstitutsdirektiv. När tillsynen avser en grupp som leds av ett moderholdingföretag i andra fall bör dock inspektionen ha möjlighet att träffa överenskommelser av det slag som direktivet förutsätter. Även om Finansinspektionen inte utövar tillsynen över den del av gruppen som leds av holdingföretaget kan inspektionen utöva tillsyn över den finansiella grupp därunder som leds av ett svenskt kreditinstitut eller värdepappersbolag. Det kan också finnas fall då det är lämpligare att Finansinspektionen utövar den gruppbaseade tillsynen än att den utövas av den behöriga myndighet som pekas ut i artikel 126.

Det förutsätts dock att Finansinspektionen inte utnyttjar möjligheten att överlåta tillsynsansvaret om det institut som tillsynen avser tillhör något av dem som har stor betydelse för det finansiella systemets stabilitet. Finansinspektionen bör också iaktta försiktighet med att överlåta tillsynsansvaret när såväl institut som det finansiella holdingföretag som är dess moderföretag är svenskt, eftersom inspektionen då som regel har bättre möjligheter att övervaka och ingripa mot holdingföretaget än de behöriga myndigheterna i de övriga EES-länderna.

En överenskommelse om att överlåta tillsynsansvaret till en annan behörig myndighet är en internationell överenskommelse enligt 10 kap. regeringsformen.

17.3 Undantag från den gruppbaseade tillsynen för vissa företag

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 1994 års kapitaltäckningslag om möjligheten att undanta vissa företag från den gruppbaseade tillsynen överförs väsentligen oförändrade till den nya kapitaltäckningslagen.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Enligt artikel 73 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv får medlemsstaterna eller de behöriga myndigheter som har till uppgift att utöva den gruppbaseade tillsynen besluta att undanta ett kreditinstitut, ett finansiellt institut eller ett företag som tillhandahåller anknutna tjänster från reglerna om gruppbasead tillsyn när institutet eller företaget är ett dotterföretag eller ett företag i vilket ägarintresse innehas;

a) Om företaget i fråga är beläget i ett tredje land där rättsliga hinder föreligger för överföring av nödvändig information.

b) Om företaget i fråga enligt de behöriga myndigheternas bedömning endast är av mindre betydelse med hänsyn till syftet med övervakningen av kreditinstitut och i samtliga fall om företagets totala balansomslutning uppgår till mindre än det lägsta av följande belopp

i) 10 miljoner euro,

ii) 1 procent av den totala balansomslutningen i moderföretaget eller i det företag som har ägarintresse.

c) Om de behöriga myndigheter som har ansvar för den gruppbaseade tillsynen bedömer att sammanställningen av den finansiella ställningen i företaget i fråga skulle vara olämplig eller vilseledande med hänsyn till syftet med den gruppbaseade tillsynen.

Även om, i de fall som avses i b ovan, fler företag var för sig uppfyller de kriterier som där anges skall de omfattas av bestämmelserna om sammanställd redovisning om de tillsammans är av icke oväsentlig betydelse med hänsyn till det angivna syftet.

Skälen för promemorians förslag: Regeln i 2005 års kreditinstitutsdirektiv finns även i 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Den har införlivats med svensk rätt genom 7 kap. 8 § i 1994 års kapitaltäckningslag. En motsvarande bestämmelse bör tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

17.4 Delegering av tillsynsansvaret

Promemorians bedömning: Finansinspektionen skall inte kunna delegera tillsynsansvaret för ett institut till en annan behörig myndighet.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Enligt artikel 131 tredje stycket i 2005 års kreditinstitutsdirektiv får de behöriga myndigheter som auktoriserat ett dotterföretag vars moderföretag är ett kreditinstitut genom bilaterala avtal delegera ansvaret för tillsynen till de behöriga myndigheter som beviljat moderföretaget auktorisation och utövar tillsyn över detta, så att dessa myndigheter

ikläder sig ansvaret för tillsynen över dotterföretaget i enlighet med detta direktiv. Kommissionen skall hållas underrättad om förekomsten av sådana avtal och om deras innehåll. Den skall vidarebefordra sådan information till de behöriga myndigheterna i övriga medlemsstater och till Europeiska bankkommittén. Regeln har inte ändrats genom 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Skälen för promemorians bedömning: I samband med genomförande av motsvarande bestämmelse i tidigare direktiv (prop. 1994/95:50 s. 253) anförde regeringen att det inte finns skäl för att Sverige skall överlåta sitt tillsynsansvar för de i Sverige hemmahörande kreditinstituten eller värdepappersbolagen. Det är av vikt att detta tillsynsansvar utövas av hemlandsmyndigheten varför möjligheter att avtala om att ansvaret skall delegeras till moderföretagets hemlandsmyndighet inte bör medges.

Det finns inte anledning att nu göra någon annan bedömning än den som gjordes i det tidigare lagstiftningsärendet.

17.5 Holdingföretag med blandad verksamhet

Promemorians förslag: De bestämmelser om holdingföretag med blandad verksamhet som finns i 1994 års kapitaltäckningslag förs väsentligen oförändrade över till den nya kapitaltäckningslagen.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll

Kontroll av information om förbindelser mellan holdingföretag med blandad verksamhet och institut

I avvaktan på vidare samordning av metoderna för sammanställd redovisning skall, enligt artikel 137.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv, medlemsstaterna föreskriva att de behöriga myndigheter som har ansvar för auktorisation och tillsyn över ett eller flera kreditinstitut vars moderföretag är ett holdingföretag med blandad verksamhet, skall kräva att moderföretaget och dotterföretagen lämnar sådan information som kan vara av betydelse för tillsynen över dotterkreditinstituten. De behöriga myndigheterna kan inhämta informationen antingen direkt från moderföretaget och dotterföretagen eller via dotterkreditinstitut.

Medlemsstaterna skall enligt artikel 137.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv föreskriva att deras behöriga myndigheter antingen själv eller genom externa granskare kan företa inspektion på platsen för att kontrollera de uppgifter som lämnas av holdingföretag med blandad verksamhet och deras dotterföretag. Om ett holdingföretag med blandad verksamhet eller ett av dess dotterföretag är ett försäkringsföretag får också det förfarande som avses i artikel 140.1 i samma direktiv om samarbete om informationsutbyte användas²⁹. Om ett holdingföretag med

²⁹ Enligt artikel 140.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall om ett kreditinstitut, ett finansiellt holdingföretag eller ett holdingföretag med blandad verksamhet kontrollerar ett eller flera dotterföretag som är försäkringsföretag eller andra företag som tillhandahåller investeringstjänster som fordrar auktorisation, de behöriga myndigheterna och de myndigheter som bemyndigats att utöva den offentliga tillsynen över försäkringsföretag

blandad verksamhet eller dess dotterföretag är beläget i en annan medlemsstat än dotterkreditinstitutet, skall kontroll av uppgifter företas på platsen i enlighet med det förfarande som avses i artikel 141 i direktivet³⁰.

Riskhantering

Enligt artikel 138.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv, skall medlemsstaterna då dotterföretaget till ett eller flera kreditinstitut är ett holdingföretag med blandad verksamhet se till att de behöriga myndigheter som ansvarar för tillsynen över dessa kreditinstitut utövar allmän tillsyn över transaktioner mellan kreditinstitutet och holdingföretaget med blandad verksamhet och dess dotterföretag.

De behöriga myndigheterna skall kräva att kreditinstitutet följer adekvata metoder för riskhantering och rutiner för intern kontroll, inbegripet sunda rapporterings- och redovisningsförfaranden för att på ett lämpligt sätt identifiera, mäta, övervaka och kontrollera transaktionerna mellan det holdingföretag med blandad verksamhet som är moderföretag och dess dotterföretag. De behöriga myndigheterna skall kräva att kreditinstitutet rapporterar varje annan betydande transaktion med dessa enheter än den som avses i artikel 110. Dessa förfaranden och betydande transaktioner skall övervakas av de behöriga myndigheterna.

Om de ovan nämnda transaktionerna utgör ett hot mot kreditinstitutets finansiella ställning skall den behöriga myndighet som är ansvarig för tillsynen över kreditinstitutet vidta lämpliga åtgärder.

Reglerna har inte ändrats genom 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Skälen för promemorians förslag

Kontroll av information om förbindelser mellan holdingföretag med blandad verksamhet och institut

I koncerner där moderföretaget är ett svenskt holdingföretag med blandad verksamhet och moderföretaget kontrollerar minst ett kreditinstitut eller värdepappersbolag måste Finansinspektionen ha

eller över andra företag som tillhandahåller investeringstjänster ha ett nära samarbete. Utan att detta påverkar respektive myndighets ansvar skall dessa myndigheter förse varandra med all information som är ägnad att underlätta deras uppgift och tillåta tillsyn över verksamheten (se avsnitt 18.2).

³⁰ Enligt artikel 141 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna i en medlemsstat som vid tillämpning av detta direktiv i ett särskilt fall önskar kontrollera uppgifter om ett kreditinstitut, ett finansiellt holdingföretag, ett finansiellt institut, ett företag som tillhandahåller anknutna tjänster, ett holdingföretag med blandad verksamhet, ett dotterföretag som avses i artikel 55 eller ett dotterföretag som avses i artikel 127.3 och institutet eller företaget är beläget i en annan medlemsstat, hos de behöriga myndigheterna i den andra medlemsstaten begära att sådan kontroll företas. De myndigheter som erhållit en sådan framställning skall inom ramen för sina befogenheter efterkomma denna, antingen genom att själva utföra kontrollen eller genom att tillåta att de myndigheter som begärt kontrollen utför den, eller genom att tillåta en revisor eller expert att utföra den. Den behöriga myndighet som har framställt begäran får, om den så önskar, delta i kontrollen, om den inte själv utför den (se avsnitt 18.4).

möjlighet att bedöma den ekonomiska ställningen för kreditinstitutet och värdepappersbolaget. Finansinspektionen måste också ha möjlighet att kontrollera den information som lämnas av företagen för att kunna utöva tillsynen över kreditinstitutet och värdepappersbolagen.

Enligt 6 kap. 1 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse skall ett kreditinstituts rörelse drivas på ett sådant sätt att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte äventyras. En motsvarande bestämmelse föreslås i denna promemoria för värdepappersbolag. Dessa bestämmelser omfattar även ett kreditinstitut och ett värdepappersbolags förbindelser med ett holdingföretag med blandad verksamhet. Inte heller dessa förbindelser får hota institutens soliditet eller likviditet.

Enligt 13 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse skall ett kreditinstitut lämna Finansinspektionen de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär. Finansinspektionen får vidare enligt 13 kap. 4 § samma lag när den anser att det är nödvändigt genomföra en undersökning hos ett kreditinstitut. Om ett kreditinstitut som ingår i en koncern skall enligt 13 kap. 5 § i samma lag de övriga företagen i koncernen lämna Finansinspektionen de upplysningar och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen behöver för sin tillsyn över institutet.

Enligt 6 kap. 1 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse skall ett värdepappersbolag ge inspektionen de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär. Om det finns ett väsentligt samband mellan ett värdepappersinstitut och ett annat företag som handlar med finansiella instrument eller lämnar kredit mot säkerhet i finansiella instrument, får Finansinspektionen enligt 6 kap. 3 § samma lag besluta att värdepappersinstitutet och det andra företaget skall lämna upplysningar om förhållandet mellan dem förhållandet mellan dem och om den verksamhet som anknyter till värdepappersinstitutets verksamhet.

Enligt 1994 års kapitaltäckningslag skall ett holdingföretag med blandad verksamhet lämna den information som behövs för tillsynen över de dotterföretag som är institut (samlad information). Den samlade informationen skall upprättas och ges in till Finansinspektionen för de räkenskapsperioder och vid de tidpunkter regeringen föreskriver. Ett dotterföretag till ett holdingföretag med blandad verksamhet skall lämna de uppgifter som krävs för tillsynsredovisningen till det holdingföretaget. Finansinspektionen får företa undersökningar hos de företag som skall lämna uppgifter till holdingföretaget med blandad verksamhet för att kontrollera den samlade information som företaget är skyldigt att lämna (7 kap. 5, 6 § andra stycket samt 7 och 9 §§).

Av de ovan återgivna bestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse och 1994 års kapitaltäckningslag framgår att alla kreditinstitut och värdepappersbolag holdingföretag med blandad verksamhet är skyldiga att lämna Finansinspektionen de upplysningar som inspektionen begär. Detta får vara tillräckligt för att uppfylla kraven i artikel 137.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Enligt 1994 års kapitaltäckningslag får Finansinspektionen företa undersökningar hos de företag som skall lämna uppgifter till holdingföretaget med blandad verksamhet för att kontrollera den samlade

information som företaget är skyldigt att lämna. En liknande bestämmelse bör finnas i den nya kapitaltäckningslagen. Enligt artikel 137.2 i 2005 års kreditinstitut skall emellertid Finansinspektionen kunna företa inspektion på platsen även för att för att kontrollera de uppgifter som lämnas av holdingföretag med blandad verksamhet. Även denna möjlighet bör framgå av den nya kapitaltäckningslagen.

Riskhantering

Enligt 6 kap. 2 § lagen om bank- och finansieringsrörelse skall ett kreditinstitut identifiera, mäta, styra och ha kontroll över de risker som dess rörelse är förknippad med. Kreditinstitutet skall särskilt se till att dess kreditrisker, marknadsrisker, operativa risker och andra risker sammantagna inte medför att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras. En motsvarande bestämmelse föreslås i denna promemoria infördd för värdepappersbolag.

Av bestämmelserna följer att det system för riskhantering som kreditinstitutet väljer skall uppfylla de angivna kraven (prop. 2002/03:139 s. 278 ff). Institutet skall alltså kunna identifiera sina risker och kunna uppskatta riskens storlek. Dessutom skall institutet kunna styra riskerna, dvs. aktivt styra rörelsens utveckling och aktivt utnyttja riskreducerande åtgärder. I kravet på kontroll ligger att det skall finnas en kontrollfunktion som granskar efterlevnaden av olika system och instruktioner.

De risker som kan följa med förbindelserna mellan ett kreditinstitut och ett holdingföretag med blandad verksamhet och holdingföretagets dotterföretag tas om hand av den beskrivna riskhanteringsbestämmelsen. Det behövs därför inte någon bestämmelse i kapitaltäckningslagen som anger att ett institut skall identifiera, mäta, styra och ha kontroll över sina transaktioner med moderföretag som är holdingföretag med blandad verksamhet och detta holdingföretags dotterföretag.

17.6 Möjligheten att undanta institut från individuell tillsyn

Promemorians bedömning: Det bör inte vara möjligt att undanta ett institut från individuell tillsyn.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll

Undantag för dotterföretag till institut

Av artikel 68.1 framgår att varje kreditinstitut individuellt skall uppfylla kraven i artikel 22 om effektiva styrformer, i artikel 75 om kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker samt reglerna i avsnitt 5 om stora exponeringar.

Enligt artikel 69 får dock medlemsstaterna välja att inte tillämpa artikel 68.1 på dotterföretag till kreditinstitut om både dotterföretaget och kreditinstitutet omfattas av auktorisation och tillsyn i medlemsstaten i

fråga, dotterföretaget omfattas av den gruppbaseade tillsynen för det kreditinstitut som är dess moderföretag och samtliga följande villkor är uppfyllda i syfte att säkerställa att kapitalbasen är lämpligt fördelad på moderföretag och dotterföretag:

a det finns inte några rådande eller förutsedda materiella eller rättsliga hinder för att moderföretaget snabbt skall kunna överföra medel ur kapitalbasen eller återbetala skulder,

b moderföretaget tillgodoser de behöriga myndigheternas krav på en sund förvaltning av dotterföretaget och har åtagit sig att, med samtycke av behörig myndighet, svara för de åtaganden som dotterföretag gjort, eller också löper dotterföretaget endast försumbar risk, och

c moderföretagets förfaranden för bedömning, mätning och kontroll av risk omfattar även dotterföretaget,

d moderföretaget innehåller mer än 50 procent av rösterna i dotterföretaget eller har rätten att utse eller avsätta en majoritet av ledamöterna i dotterföretagets ledningsorgan.

Medlemsstaterna får även utnyttja den möjlighet som anges i artikel 69.1 om moderföretaget är ett finansiellt holdingföretag som är etablerat i samma medlemsstat som kreditinstitutet, förutsatt att det omfattas av samma tillsyn som den som utövas över kreditinstitut och särskilt av de normer som fastställs genom artikel 71.1 om gruppbasead tillsyn (artikel 69.2).

Undantag för moderföretaget

Enligt artikel 69.2a i 2005 års kreditinstitutsdirektiv får medlemsstaterna välja att inte tillämpa artikel 68.1 på ett moderkreditinstitut i en medlemsstat, om kreditinstitutet omfattas av auktorisation och tillsyn i medlemsstaten i fråga och omfattas av den gruppbaseade tillsynen och samtliga följande villkor är uppfyllda i syfte att säkerställa att kapitalbasen är lämpligt fördelad på moderföretag och dotterföretag:

a) det finns inte några rådande eller förutsedda materiella eller rättsliga hinder för att snabbt skall kunna överföra medel ur kapitalbasen eller återbetala skulder till moderkreditinstitutet i medlemsstaten, och

b) de förfaranden för bedömning, mätning och kontroll av risk som är av betydelse för gruppbasead tillsyn omfattar moderkreditinstitutet i en medlemsstat.

Den behöriga myndighet som utnyttjar denna möjlighet skall informera de behöriga myndigheterna i de andra medlemsstaterna. Den skall också offentliggöra viss information på ett närmare bestämt sätt (se avsnitt 18.5).

Skälen för promemorians bedömning: Utgångspunkten är att ett institut skall stå under tillsyn både på individuell nivå och på gruppnivå. Om ett institut ingår i en finansiell företagsgrupp och därmed omfattas av den tillsyn som gruppen är underkastad medger direktiven att tillsynen över att vissa regler följs sker bara på gruppnivå och inte på individuell nivå. Möjligheten att avstå från den individuella tillsynen och bara ha tillsyn på gruppnivå skall ses mot bakgrund av att den verksamhet som drivs av företagen i en koncern lika väl kunde ha drivits i ett enda företag. För att den gruppbaseade tillsynen skall kunna ersätta den individuella tillsynen är det emellertid nödvändigt att – såsom också

anges i direktivet – kunna säkerställa att det vid behov är möjligt att omfördela kapitalet i gruppen. För att avgöra om en omfördelning av kapitalet behövs är det nödvändigt att instituten och Finansinspektionen kan bedöma dotterföretagens finansiella ställning.

Liknande regler finns i 2000 års kreditinstitutsdirektiv, men dessa regler innehåller inte någon uppräknning av vilka villkor som måste vara uppfyllda för att säkerställa en lämplig fördelning av kapitalet inom gruppen. I ett tidigare lagstiftningsärende (prop. 1994/95:50 s. 256 f) konstaterade regeringen att det då framstod som osäkert vilka konsekvenser en sådan undantagsmöjlighet skulle få. Regeringen anförde att det i Sverige inte föreligger någon skyldighet att lämna kapitaltillskott till ett annat koncernföretag utöver den kapitalandel som exempelvis ett moderföretag har i ett dotterföretag. Det är också osäkert hur en lämplig omfördelning av kapitalet i gruppen skulle kunna göras med stöd av de svenska associationsrättsliga reglerna. Den svenska regleringen innehåller också ett antal begränsningar vad gäller möjligheten att disponera vinstmedel. Formerna för tillsynen över de finansiella företagsgrupperna kunde enligt regeringen behöva utvecklas innan effekterna av enbart en tillsyn på gruppbaserad grund kan analyseras. Även om den angivna möjligheten skulle kunna medföra lättnader ansåg regeringen att det mot denna bakgrund för närvarande inte var möjligt att införa en sådan bestämmelse i Sverige. Om det visade sig finnas ett behov av en ändring på denna punkt fick dock enligt regeringen saken tas upp igen och studeras närmare.

Det som regeringen anförde i det tidigare lagstiftningsärendet gäller fortfarande. Erfarenheterna av den gruppbaserade tillsynen har visserligen ökat, men det finns för närvarande inte tillräckligt stöd för att det med hänsyn till den finansiella stabiliteten är tillräckligt att utöva tillsyn på individuell nivå.

17.7 Beaktande av dotterföretag

Promemorians förslag: Finansinspektionen får ge ett institut tillstånd att räkna med vissa dotterföretag vid beräkning av det sammanlagda kapitalkravet och av om gränsvärdena för stora exponeringar följs.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll De behöriga myndigheterna får enligt artikel 70 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv efter ett beslut i varje enskilt fall tillåta ett moderkreditinstitut att i sin beräkning av kravet enligt artikel 68.1 medräknat dotterföretag. För att det skall kunna ske måste följande villkor vara uppfyllda

– dotterföretagets väsentliga exponeringar och åtaganden skall avse moderkreditinstitutet,

– moderkreditinstitutet skall på ett tillfredsställande sätt kunna visa de behöriga myndigheterna de omständigheter och förfaranden, däribland även rättsliga förfaranden, enligt vilka det inte finns några rådande eller förutsebara materiella, praktiska eller rättsliga hinder för att dotterföretaget snabbt skall kunna överföra medel ur kapitalbasen eller återbetala förfallna skulder till moderföretaget.

Enligt artikel 68.1 skall ett kreditinstitut individuellt uppfylla kraven i artikel 22 (riskhantering), artikel 75 (kapitalkravet för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker samt för överskridande av stora exponeringar) samt i avsnitt 5 (gränsvärdena för stora exponeringar).

Om en behörig myndighet utnyttjar möjligheten att tillåta att moderföretaget räknar med dotterföretaget vid sin beräkning, skall den regelbundet och åtminstone årligen informera de behöriga myndigheterna i alla andra medlemsstater om de fall då detta gäller och om de omständigheter och förfaranden som innebär att det inte finns några rådande eller förutsebara materiella, praktiska eller rättsliga hinder för att dotterföretaget snabbt skall kunna överföra medel ur kapitalbasen eller återbetala förfallna skulder till moderföretaget. Om dotterföretaget finns i tredje land skall samma information även lämnas till den behöriga myndigheten i det landet. Dessutom skall den behöriga myndigheten som utnyttjar möjligheten offentliggöra viss information (se avsnitt 18.5).

Skälen för promemorians förslag: Det förekommer att ett institut har ett dotterföretag vars enda syfte är att låna upp medel från allmänheten och vidareutlåna dem till institutet. I en sådan situation och i liknande situationer är det rimligt att ett institut, efter tillstånd från Finansinspektionen, får beräkna ett gemensamt kapitalkrav. Den undantagsmöjlighet som finns i 2005 års kreditinstitutsdirektiv bör därför införas i svensk rätt. En förutsättning för att möjligheten skall kunna utnyttjas är dock att Finansinspektionen ger tillstånd till det. Ett sådant tillstånd får ges bara om förutsättningar motsvarande de i direktivet är uppfyllda.

17.8 Artikel 129

Promemorians förslag: När ett moderinstitut inom EU och dess dotterföretag eller dotterföretag till ett finansiellt holdingföretag inom EU ansöker om tillstånd att tillämpa internmetoden för kreditrisker, internberäkningsmetoden för operativa risker eller egna modeller för marknadsrisker skall ansökan ges in till den behöriga myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen på EU-nivå. Detsamma gäller om ansökan avser ett tillstånd att gå över från den enklare varianten till den mer avancerade varianten av internmetoden.

De berörda behöriga myndigheterna skall inom sex månader komma överens om vilket beslut som bör fattas med anledning av ansökan. Denna överenskommelse och skälen för det skall redovisas skriftligen. Om Finansinspektionen är ansvarig för den gruppbaseade tillsynen på EU-nivå skall Finansinspektionen fatta ett beslut i enlighet med överenskommelsen och sända över det till sökanden.

Om de behöriga myndigheterna inte kan komma överens inom sex månader skall ansökan prövas av den myndighet till vilken ansökan getts in enligt första stycket.

Beslut som fattas av en utländsk behörig myndighet enligt andra och tredje styckena gäller enligt direktivet i Sverige.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:
Enligt artikel 129. 1 skall den behöriga myndigheten som ansvarar för

den gruppbaseade tillsynen över moderkreditinstitut inom EU och kreditinstitut som kontrolleras av finansiella moderholdingföretag inom EU utföra följande uppgifter:

a) Övervakning och bedömning av huruvida kraven i artiklarna 71 och 72.1–72.3 uppfylls.

b) Samordning när det gäller att samla in och sprida relevant information på löpande basis och i krissituationer.

c) Planering och samordning av tillsynsverksamheterna på löpande basis och i krissituationer, däribland även när det gäller de verksamheter som avses i artikel 124, i samarbete med berörda behöriga myndigheter, och de verksamheter som avses i artiklarna 43 och 141.

Gemensamma ansökningar

När det gäller ansökningar om sådana tillstånd som avses i artiklarna 84.1, 87.9 respektive 105 och i Annex III del 6 som inlämnas av ett moderkreditinstitut inom EU och dess dotterföretag eller gemensamt av dotterföretagen till ett finansiellt holdingföretag inom EU skall de behöriga myndigheterna arbeta gemensamt under fullt utvecklat samråd för att besluta om det begärda tillståndet bör beviljas eller inte samt eventuella villkor och bestämmelser som skall gälla för tillståndet. En sådan ansökan skall bara ges in till den behöriga myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen över moderkreditinstitut inom EU och kreditinstitut som kontrolleras av finansiella moderholdingföretag inom EU.

De behöriga myndigheterna skall göra allt som står i deras makt för att fatta ett gemensamt beslut om det ansökan rör inom sex månader. Det gemensamma beslutet skall komma till uttryck i ett dokument som innehåller ett motiverat beslut som av den myndighet som tagit emot ansökan skall tillhandahållas sökandena.

Sexmånadersfristen börjar löpa den dag som den behöriga myndigheten till vilken ansökan skall ges in har tagit emot en komplett ansökan. Denna myndighet skall utan dröjsmål vidarebefordra ansökan till de övriga behöriga myndigheterna.

Om de behöriga myndigheterna inte kan enas om ett gemensamt beslut inom sex månader skall den behöriga myndighet som skall ta emot ansökan fatta ett eget beslut om ansökan. Beslutet, som skall dokumenteras, skall vara motiverat och beakta de åsikter och reservationer som de övriga behöriga myndigheterna uttryckt under sexmånadersperioden. Den behöriga myndigheten skall vidarebefordra sitt beslut till de övriga behöriga myndigheterna.

Både ett gemensamt beslut och ett beslut som fattas av den behöriga myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen över moderkreditinstitut inom EU eller ett kreditinstitut som kontrolleras av finansiella moderholdingföretag när de behöriga myndigheterna inte kan enas, skall erkännas och tillämpas av de behöriga myndigheterna i de medlemsstater som berörs.

Skälen för promemorians förslag: 2005 års kreditinstitutsdirektiv innehåller särskilda regler om ansökningar som lämnas in gemensamt av ett moderinstitut inom EU och dess dotterföretag eller gemensamt av dotterföretagen till ett finansiellt holdingföretag inom EU. Några

motsvarande bestämmelser gäller dock inte för ansökningar som görs av moderinstitut i en medlemsstat och dess dotterföretag. Om moder- och dotterinstitut inom en koncern vill använda en gemensam metod, t.ex. en internmetod för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker, kan detta gå om intet om instituten ger in ansökningar till tillsynsmyndigheter i olika medlemsstater. Även om regelverken i de olika medlemsstaterna i grunden kommer att se likadan ut i medlemsstaterna kommer det emellertid även att finnas skillnader mellan dem. Artikel 129.2 syftar bl.a. till att underlätta för företagen att använda en gemensam metod.

Direktivets utgångspunkt är att medlemsstaterna skall enas om utgången i ärendet. För att kunna göra detta måste de också – som också förutsätts i kreditinstitutsdirektivet – ha ett nära samarbete.

Överenskommelsen mellan tillsynsmyndigheterna

Ett gemensamt beslut mellan de behöriga myndigheterna är att betrakta som en internationell överenskommelse. Enligt 10 kap. 1 § regeringsformen är behörigheten att ingå internationella överenskommelser förbehållen regeringen. Regeringen får dock enligt 10 kap. 2 § inte ingå en för riket bindande internationell överenskommelse utan att riksdagen har godkänt denna om överenskommelsen t.ex. förutsätter att lag ändras eller upphävs eller att ny lag stiftas. Enligt 10 kap. 3 § regeringsformen kan regeringen uppdra åt en förvaltningsmyndighet att ingå en internationell överenskommelse i en fråga som inte kräver riksdagens eller Utrikesnämndens medverkan.

Genom att ingå en överenskommelse med övriga tillsynsmyndigheter åtar sig Finansinspektionen när den ansvarig för den gruppbaseade tillsynen på EU-nivå att fatta ett nationellt beslut vars innehåll motsvarar innehållet i överenskommelsen. Finansinspektionens beslut är på vanligt sätt bindande för dem som det riktar sig till och skall kunna överklagas till domstol.

Det bör framgå av den nya lagen att en förutsättning för att de särskilda beräkningsgrunderna skall kunna tillämpas är att Finansinspektionen har kommit överens om det med de övriga relevanta behöriga myndigheterna. Det uttryckliga bemyndigandet bör dock inte finnas i lag utan i en förordning eller i ett särskilt regeringsbeslut.

Överklagande m.m.

Av artikel 129.2 framgår att den behöriga myndigheten som är ansvarig för den gruppbaseade tillsynen på EU-nivå skall överlämna beslutet till sökanden. Om Finansinspektionens beslut överklagas skall domstolen vid sin prövning naturligtvis tillämpa svensk rätt. De svenska reglerna genomför emellertid ett EG-direktiv. Domstolen kan därför även behöva beakta de gemenskapsrättsliga bestämmelserna.

Om en domstol ändrar eller upphäver Finansinspektionens beslut, t.ex. för att det strider mot kapitaltäckningslagen, påverkar detta inte utan vidare överenskommelsens innehåll eller giltighet utan endast det överklagade beslutet. Detta innebär att följderna av att en domstol ändrar Finansinspektionens eller någon annan behörig myndighets beslut så att

det inte längre står i överensstämmelse med överenskommelsen, måste hanteras av tillsynsmyndigheterna i samband med att de ingår överenskommelsen. Eftersom överenskommelsen skall mynna ut i ett överklagbart beslut ligger det alltså i sakens natur att överenskommelsen utformas på ett sådant sätt att en domstols framtida ställningstagande kan beaktas, t.ex. genom att nya förhandlingar då skall inledas.

Om inte något gemensamt beslut kan fattas

Om de behöriga myndigheterna inte inom sex månader kan enas om ett gemensamt beslut skall den behöriga myndighet som ansvarar för tillsynen på EU-nivå själv besluta om ansökan. I denna situation föregås alltså inte det nationella beslutet av någon internationell överenskommelse. Även ett sådant beslut skall dock enligt direktivet erkännas som avgörande och tillämpas av de behöriga myndigheterna i de berörda medlemsstaterna.

17.9 Ledningen i ett finansiellt holdingföretag

Promemorians förslag: Den som ingår i ledningen i ett finansiellt holdingföretag skall ha tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av holdingföretaget och även i övrigt vara lämplig för en sådan uppgift.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 135 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall medlemsstaterna kräva att de personer som faktiskt leder affärsverksamheten i ett finansiellt holdingföretag har ett tillräckligt gott anseende och tillräcklig erfarenhet för att kunna fullgöra dessa åliggande.

Att bestämmelsen gäller även för värdepappersföretag framgår av artikel 37 i kapitalkravsdirektivet.

Skälen för promemorians förslag: Regeln i artikel 135 i kreditinstitutsdirektivet infördes i kreditinstitutsdirektivet genom Europaparlamentets och rådets direktiv (2002/87/EG) av den 16 december 2002 om extra tillsyn över kreditinstitut, försäkringsföretag och värdepappersföretag i ett finansiellt konglomerat och om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG, 79/267/EEG, 92/49/EEG, 92/96/EEG, 93/6/EEG och 93/22/EEG samt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/78/EG och 2000/12/EG (konglomeratdirektivet). Regeln har inte ändrats i det omarbetade kreditinstitutsdirektivet.

Vid arbetet med att införliva regeln i konglomeratdirektivet med svensk rätt föreslås i en av regeringen den 6 oktober 2005 beslutad lagrådsremiss om finansiella konglomerat att det i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag skall tas in en bestämmelse av följande lydelse: I ett holdingföretag med finansiell verksamhet skall den som ingår i styrelsen eller är verkställande direktör, eller är ersättare för någon av dem ha tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av holdingföretaget och även i övrigt vara lämplig för en sådan uppgift.

Enligt bestämmelsen avgränsas den krets i ett holdingföretag som skall vara föremål för ledningsprövning till dem som ingår i styrelsen för företaget, är verkställande direktör i företaget eller är ersättare för någon av dessa personer. Bestämmelsen är även tillämplig på den som ingår i lednings- förvaltning och tillsynsorganet i ett europabolag. Eftersom bestämmelsen gäller för ledningen i både svenska och utländska holdingföretag innehåller den inte någon uppräknning av de personer som skall ledningsprövas. I stället används det mer neutrala uttryckssättet ”ingår i ledningen”. Dessa personer skall alltså ha tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av företaget och även i övrigt vara lämpliga för en sådan uppgift. Med detta avses att det fordras ett tillräckligt kunnande på området eller i vart fall förmåga att skaffa sig sådan kunskap. Viss erfarenhet från näringsverksamhet eller något annat område av betydelse för uppgiften bör också förutsättas. Vidare bör den som ingår i ledningen ha de personliga egenskaper i fråga om omdömesgillhet som uppgiften kräver.

Regeringen har nyligen föreslagit hur regeln i artikel 135 i kreditinstitutsdirektivet skall införlivas med svensk rätt. Det finns inte nu anledning att föreslå att bestämmelsen skall ges en annan utformning än den som föreslås i den nämnda lagrådsremissen.

17.10 Moderföretag i tredje land

Promemorians förslag: Om tillsynen över institut i en finansiell företagsgrupp skall utövas av en tillsynsmyndighet i ett land utanför EES, skall Finansinspektionen i vissa fall kontrollera om den tillsyn som utövas av den andra tillsynsmyndigheten är likvärdig med den tillsyn som föreskrivs i kreditinstitutsdirektivet.

Om tillsynen inte bedöms likvärdig, skall Finansinspektionen besluta att bestämmelserna om finansiella företagsgrupper skall tillämpas som om moderföretaget haft sitt huvudkontor inom EES.

Efter att ha hört övriga behöriga myndigheter får Finansinspektionen i stället besluta att använda sig av andra tillsynsmetoder som säkerställer att tillsynen över instituten i den finansiella företagsgruppen är tillräcklig. Inspektionen får därvid förelägga en ägare som har ett bestämmande inflytande över ett institut eller institut för elektroniska pengar att inrätta ett blandat finansiellt holdingföretag med huvudkontor inom EES. Inspektionen får då besluta att bestämmelserna i denna lag skall tillämpas på instituten i den finansiella företagsgruppen som leds av detta holdingföretag.

Skälen för promemorians förslag: I artikel 143 i kreditinstitutsdirektivet (jämför artikel 37 i 2005 års kapitalkravsdirektiv) finns det regler om vad som gäller om ett kreditinstitut vars moderföretag är ett kreditinstitut eller ett finansiellt holdingföretag med huvudkontor i tredje land inte är föremål för gruppbaserad tillsyn enligt samma direktiv. Reglerna har oförändrade förts över från 2000 års kreditinstitutsdirektiv.

Regeringen har i en lagrådsremiss om finansiella konglomerat som beslutades den 6 oktober 2005 lämnat förslag till hur bestämmelsen bör

införlivas med svensk rätt. Det föreslås ske genom att det införs nya bestämmelser i 1994 års kapitaltäckningslag.

Av dessa bestämmelser skall det framgå att om tillsynen över institut i en finansiell företagsgrupp skall utövas av en tillsynsmyndighet i ett land utanför EES, skall Finansinspektionen i vissa fall kontrollera om den tillsyn som utövas av den andra tillsynsmyndigheten är likvärdig med den tillsyn som föreskrivs i kreditinstitutsdirektivet.

Om tillsynen inte bedöms likvärdig, skall Finansinspektionen besluta att bestämmelserna om finansiella företagsgrupper i 6 och 7 kap. skall tillämpas som om moderföretaget haft sitt huvudkontor inom EES.

Efter att ha hört övriga behöriga myndigheter får Finansinspektionen i stället besluta att använda sig av andra tillsynsmetoder som säkerställer att tillsynen över instituten i den finansiella företagsgruppen är tillräcklig. Inspektionen får därvid förelägga en ägare som har ett bestämmande inflytande över ett institut eller institut för elektroniska pengar att inrätta ett blandat finansiellt holdingföretag med huvudkontor inom EES. Inspektionen får då besluta att bestämmelserna i denna lag skall tillämpas på instituten i den finansiella företagsgruppen som leds av detta holdingföretag.

Finansinspektionen skall underrätta den finansiella företagsgruppen, de berörda behöriga myndigheterna och Europeiska gemenskapernas kommission när sådana andra tillsynsmetoder som anges i andra stycket används.

Det finns inte nu någon anledning att göra någon annan bedömning än den regeringen har gjort. De i lagrådsremissen föreslagna bestämmelserna bör därför utan någon ändring i sak tas in i den nya kapitaltäckningslagen.

18 Tillsyn

18.1 Övervakning

Promemorians förslag: Finansinspektionen övervakar att bestämmelserna i den nya kapitaltäckningslagen följs. I fråga om tillsynen gäller vad som är föreskrivet i sektorsbestämmelserna för instituten, om inte annat följer av den nya lagen.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 124.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna granska de styrformer, strategier, metoder och mekanismer som kreditinstituten infört för att följa direktivet och utvärdera de risker som kreditinstituten är eller kan komma att bli exponerade för. De behöriga myndigheterna skall härvid beakta de tekniska kriterier som anges i bilaga XI.

Av bilagan framgår att de behöriga myndigheterna skall utvärdera kreditrisk, marknadsrisk och operativ risk samt följande

a. Resultaten av det stresstest som genomförs av kreditinstitut som tillämpar internmetoden.

b. Kreditinstitutens exponering mot och hantering av koncentrationsrisk samt uppgifter om de uppfyller kraven artiklarna 108–118 (regler om stora exponeringar).

c. Stabilitet, lämplighet och tillämpningssätt i fråga om de riktlinjer och förfarande som kreditinstituten genomfört för hanteringen av kvarstående risk i samband med tillämpningen av erkända riskreducerande metoder.

d. Uppgifter om i vilken utsträckning ett kreditinstituts kapitalbas avseende tillgångar som det värdepapperiserat är tillräcklig med hänsyn till transaktionens ekonomiska substans, inklusive den grad av risköverföring som finns.

e. Kreditinstitutens exponering mot och hantering av likviditetsrisk.

f. Effekterna av diversifiering och hur sådana effekter beaktas inom ramen för riskmätningssystemet.

g. Resultaten av stresstest som genomförs av institut som använder en inter modell för beräkning av marknadsrisk.

Enligt bilagan skall de behöriga myndigheterna också övervaka om ett kreditinstitut har tillhandahållit ett implicit stöd till en värdepapperisering. Om ett kreditinstitut har tillhandahållit ett sådant stöd vid mer än ett tillfälle, skall den behöriga myndigheten vidta lämpliga åtgärder till följd av den ökade förväntningen om att det kommer att tillhandahålla framtida stöd till sina värdepapperiseringar och således inte uppnår någon väsentlig risköverföring.

Med stöd av den översynen och utvärderingen skall, enligt artikel 124.3, de behöriga myndigheterna fastställa om de styrformer, strategier, metoder och mekanismer som kreditinstituten infört för att följa direktivet och den kapitalbas de förfogar över är tillräckliga för att säkerställa en sund hantering och täckning av de risker de är exponerade för.

Enligt artikel 124.4 skall de behöriga myndigheterna fastställa hur ofta och hur ingående översynen och utvärderingen skall genomföras i varje

enskilt kreditinstitut med beaktande av storleken, betydelsen för banksystemet som helhet, arten, omfattningen och komplexitetsgraden hos verksamheten i kreditinstitutet. Förnyad översyn och utvärdering skall ske minst en gång årligen.

De behöriga myndigheternas översyn och utvärdering skall dock enligt artikel 124.5 även omfatta kreditinstitutens exponering för ränterisker i samband med andra verksamheter än handel. Det skall krävas att åtgärder vidtas beträffande institut vilkas ekonomiska värde minskar med mer än motsvarande 20 procent av deras kapitalbas till följd av en plötslig och oväntad förändring av räntenivåerna, vars omfattning de behöriga myndigheterna skall föreskriva och som inte skall skilja sig åt mellan olika kreditinstitut.

Av artikel 37 i 2005 års kapitalkravsdirektiv framgår att artikel 124 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag: Den granskning som de behöriga myndigheterna, i Sverige Finansinspektionen, skall utöva enligt artikel 124 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv, avser främst uppfyllandet av bestämmelser i den nya kapitaltäckningslagen och de föreskrifter som kompletterar lagen men även bestämmelser i sektorslagarna (främst riskhanteringsbestämmelsen). Dessa bestämmelser riktar sig företrädesvis till de enskilda instituten. Det är alltså de som i första hand ansvarar för att bestämmelserna följs. Om det inte finns någon tillsyn eller några sanktioner som kan användas om instituten inte följer bestämmelserna blir lagstiftningen emellertid tämligen tandlös. Efterlevnaden av de bestämmelser som föreslagits bör därför övervakas av Finansinspektionen.

Av sektorslagarna framgår att Finansinspektionen har tillsyn över att bestämmelserna i de lagarna följs. Någon ny bestämmelse om tillsyn behöver därför inte införas för att det skall framgå att inspektionen skall ha tillsyn över att de regler som finns i dessa lagar följs. I den nya kapitaltäckningslagen bör det – i överensstämmelse med lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag (1994 års kapitaltäckningslag) – också införas en bestämmelse om att det är Finansinspektionen som övervakar att den lagen följs.

Som framgår av beskrivningen ovan innehåller kreditinstitutsdirektivet tämligen detaljerade regler om hur ofta tillsynen skall ske och vad den skall omfatta. Finansinspektionens arbetsuppgifter bör dock inte framgå av lag utan av en förordning utfärdad av regeringen.

Artiklarna 124.3 och 124.5 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv ställer dock även vissa krav på instituten som inte uttryckligen har framgått i övrigt av direktivet. Den granskning som de behöriga myndigheterna skall göra enligt artikel 124.3 skall utmyнна i ett ställningstagande till om de åtgärder som ett institut vidtagit för att följa direktivet är tillräckliga för att säkerställa en sund hantering av institutets risker och om kapitalbasen är tillräckligt stor för att täcka de risker som instituten är exponerade för. Med stöd av denna bestämmelse kommer de behöriga myndigheterna bl.a. att granska om institutens riskhanteringssystem är tillfredsställande (artikel 22 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv) och om institutens metoder för att utvärdera om det interna kapitalet är

tillräckligt med hänsyn till dess risknivå (artikel 123 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv). Denna bestämmelse behandlas även i avsnitt 7.2.

Enligt artikel 124.5 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna kräva att institut vars värde minskar med mer än 20 procent av kapitalbasen vid plötsliga och oväntade förändringar av räntenivåerna, skall vidta åtgärder. Denna bestämmelse bör ses som en anvisning om vad instituten bör beakta vid hanteringen av sina ränterisker (se även punkten 10 i bilaga V till kreditinstitutsdirektivet). Artikel 124.5 bör för institutens del införlivas med stöd av sådana föreskrifter som anger om vilka åtgärder ett institut skall vidta för att uppfylla kraven på riskhantering enligt t.ex. 6 kap. 2 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse (se avsnitt 7).

18.2 Samarbete mellan tillsynsmyndigheterna

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta och utbyta information med utländska behöriga myndigheter och myndigheter inom EES som ansvarar för tillsynen över försäkringsföretag i den utsträckning som följer av kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet.

Promemorians bedömning: Kreditinstitutsdirektivets bestämmelser om informationsutbyte föranleder inga ytterligare ändringar av svensk rätt.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll

De behöriga myndigheternas uppgifter

Enligt artikel 129.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall den myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen över ett moderkreditinstitut inom EU och kreditinstitut som kontrolleras av finansiella moderholdingföretag inom EU utföra följande uppgifter:

– Samordning när det gäller att samla in och sprida relevant information på löpande basis och i krissituationer.

– Planering och samordning av tillsynsverksamheterna på löpande basis och i krissituationer, däribland även när det gäller de verksamheter som avses i artikel 124, i samarbete med berörda behöriga myndigheter.

Artikel 129.2 i nämnda direktiv behandlas i avsnitt 17.8.

Om det uppstår en kritisk situation som kan sätta stabiliteten i fara hos det finansiella systemet i någon av de medlemsstater där enheter ur en grupp har getts tillstånd skall, enligt artikel 130.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv, den behöriga myndigheten som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen snarast möjligt underrätta berörda centralbanker (artikel 49 a i samma direktiv). De skall också snarast möjligt underrätta såväl andra organ inom deras nationella förvaltningar med ansvar för lagstiftning om tillsyn över kreditinstitut, finansiella institut, investeringstjänster och försäkringsbolag som personer som företräder sådana organ (artikel 50 i direktivet). Denna underrättelseskyldighet har

alla behöriga myndigheter som utövar gruppbaserad tillsyn på någon nivå (se artiklarna 125, 126 och 129.1). Om möjligt skall befintliga fastställda informationskanaler användas.

Enligt artikel 130.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall den behöriga myndighet som ansvarar för gruppbaserad tillsyn då den har behov av uppgifter som redan lämnats till en annan behörig myndighet, alltid när så är möjligt vända sig till den myndigheten för att undvika dubbelrapportering till de olika myndigheter som medverkar i tillsynen.

För att skapa goda förutsättningar för att upprätta en effektiv tillsyn skall, enligt artikel 131, den behöriga myndighet som ansvarar för gruppbaserad tillsyn och de övriga behöriga myndigheterna skriftligen ha fastställt en ordning för samordningen och samarbetet. Inom ramen för sådana ordningar får ytterligare uppgifter anförtros den behöriga myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen, och förfaranden kan anges för beslutsprocessen och för samarbetet med andra behöriga myndigheter.

Reglerna i artiklarna 129–132 är nya.

Ytterligare om samarbete och informationsutbyte

Regler om informationsutbyte mellan de behöriga myndigheterna finns i artiklarna 132, 139 och 140 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv. Reglerna i artikel 132 är nya, medan reglerna i de andra artiklarna finns även i 2000 års kreditinstitutsdirektiv.

Enligt artikel 132.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna ha ett nära samarbete med varandra. De skall ömsesidigt tillhandahålla alla upplysningar som är väsentliga och relevanta för övriga myndigheter när de utför sina tillsynsuppgifter enligt detta direktiv. De skall härvid på begäran överlämna alla relevanta upplysningar och på eget initiativ överlämna alla väsentliga upplysningar.

Upplysningarna skall betraktas som väsentliga om de i sak kan tänkas påverka en bedömning av den finansiella sundheten i kreditinstitut eller finansiella institut i en annan medlemsstat.

De behöriga myndigheter som ansvarar för gruppbaserad tillsyn över moderkreditinstitut inom EU och kreditinstitut som kontrolleras av finansiella moderholdingföretag inom EU skall särskilt förse de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater som utövar tillsyn över dotterföretag till dessa moderföretag med alla relevanta upplysningar. När man fastställer hur omfattande de relevanta upplysningarna skall vara, skall hänsyn tas till dotterföretagens betydelse inom det finansiella systemet i respektive medlemsstat.

De väsentliga upplysningar som de behöriga myndigheterna skall överlämna på eget initiativ skall bl.a. omfatta följande:

a. Redovisning av gruppstrukturen för alla större kreditinstitut inom en grupp och av vilka som är de behöriga myndigheterna för kreditinstituten inom företagsgruppen.

b. Förfaranden för att inhämta upplysningar från de kreditinstitut som ingår i en företagsgrupp samt för kontroll av dessa upplysningar.

c. Negativ utveckling i kreditinstitut eller andra enheter inom en företagsgrupp som kan få allvarliga följder för kreditinstituten.

d. Betydande sanktioner och extraordinära åtgärder som de behöriga myndigheterna genomfört i enlighet med detta direktiv, däribland åläggande av ytterligare kapitalkrav enligt artikel 136 och av begränsningar i användningen av internmättningsmetoder för beräkningen av kravet på kapitalbas enligt artikel 105 i samma direktiv

Enligt artikel 132.2 skall de behöriga myndigheter som ansvarar för tillsynen över kreditinstitut som kontrolleras av ett moderkreditinstitut inom Eu när det är möjligt, vända sig till den behöriga myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen enligt artikel 129.1 i samma direktiv när de behöver upplysningar om genomförandet av metoder och strategier som fastställs genom detta direktiv, och som den myndigheten redan kan ha tillgång till.

Av artikel 132.3 framgår att de behöriga myndigheterna innan de fattar beslut, skall rådfråga varandra om följande förhållanden, i den utsträckning som besluten är av betydelse för andra behöriga myndigheters tillsynsuppgifter:

a. Förändringar av ägar-, organisations- eller ledningsstrukturen i kreditinstitut inom en grupp, för vilka behöriga myndigheters godkännande eller tillstånd krävs.

b. Betydande sanktioner och extraordinära åtgärder som de behöriga myndigheterna genomfört, däribland åläggande av ytterligare kapitalkrav enligt artikel 136 och av begränsningar i användningen av internmättningsmetoder för beräkningen av kravet på kapitalbas enligt artikel 105. I detta fall skall den behöriga myndighet som ansvarar för gruppbasead tillsyn alltid rådfrågas. En behörig myndighet får dock besluta att inte rådfråga den myndigheten i brådskande fall eller om ett sådant samråd skulle kunna äventyra verkan av besluten. I sådana fall skall den behöriga myndigheten utan dröjsmål underrätta de övriga behöriga myndigheterna.

I artiklarna 139.2 och 139.3 finns det fler bestämmelser om informationsutbyte. Där sägs bl.a. att när ett moderföretag och något av dess dotterkreditinstitut är belägna i olika medlemsstater skall de behöriga myndigheterna i de olika medlemsstaterna utbyta information som är av betydelse för att möjliggöra eller underlätta gruppbasead tillsyn. Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 18.2.

I artikel 140.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv finns det ytterligare bestämmelser om samarbete. Dessa bestämmelser fanns även i 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Där sägs att om ett kreditinstitut, ett finansiellt holdingföretag eller ett holdingföretag med blandad verksamhet kontrollerar ett eller flera dotterföretag som är försäkringsföretag eller andra företag som tillhandahåller investeringstjänster som fördrar auktorisation, skall de behöriga myndigheterna och de myndigheter som utövar tillsyn över försäkringsföretaget eller företaget som tillhandahåller investeringstjänster ha ett nära samarbete. Utan att det påverkar respektive myndighets ansvar skall dessa förse varandra med all information som är ägnad att underlätta deras uppgift och tillåta tillsyn över verksamheten och den finansiella ställningen i de företag över vilka de utövar tillsyn.

Tystnadsplikt

Enligt artikel 140.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall tystnadsplikt gälla enligt artiklarna 44–52 i samma direktiv, för information som erhålls inom ramen för gruppbaserad tillsyn och i synnerhet beträffande sådant utbyte av information mellan behöriga myndigheter som föreskrivs i kreditinstitutsdirektivet. De sistnämnda artiklarna har förts över utan ändring i sak från 2000 års kreditinstitutsdirektiv.

Särskilda bestämmelser om samarbete och informationsutbyte för värdepappersföretag

Av artikel 37 i 2005 års kapitalkravsdirektiv framgår att av de ovan nämnda artiklarna tillämpas artiklarna 129–132 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv även på värdepappersföretag.

Av artikel 38 i 2005 års kapitalkravsdirektiv framgår att myndigheterna skall ha ett nära samarbete. De skall på begäran förse varandra med alla upplysningar som kan underlätta tillsynen av kapitaltäckningen. Alla upplysningar som utväxlas mellan myndigheter enligt kapitalkravsdirektivet är underkastade tystnadsplikt enligt följande:

a) För värdepappersföretag sådan tystnadsplikt som åläggs i artiklarna 54 och 58 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG (MiFID).

b) För kreditinstitut sådan tystnadsplikt som åläggs i artiklarna 44–52 i kreditinstitutsdirektivet.

Skälen för promemorians förslag och bedömning

Finansinspektionens uppgifter när den är ansvarig för tillsynen över en finansiell företagsgrupp

I det föregående har beskrivits vilka uppgifter de behöriga myndigheterna har när de ansvarar för tillsynen över en finansiell företagsgrupp och hur samarbetet och informationsutbytet mellan de behöriga myndigheterna är tänkt att fungera.

Det är inte nödvändigt att i lag ange i detalj vilka uppgifter Finansinspektionen har i förhållande till andra myndigheter inom EES. Någon särskild bestämmelse om att Finansinspektionen ansvarar för samordning av insamling och spridning av relevanta uppgifter samt för planering av tillsynen behövs därför inte. Av den nya kapitaltäckningslagen bör det dock framgå att Finansinspektionen skall samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter, dvs. behöriga myndigheter, i den utsträckning som följer av kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet. I överensstämmelse med vad som framgår av artikel 140 (och artikel 137.2) i 2005 års kreditinstitutsdirektiv, bör det även framgå att inspektionen i samma omfattning skall samarbeta med de myndigheter som ansvarar för tillsynen över försäkringsföretag. Dessutom bör det tas in en bestämmelse i lagen om bank- och finansieringsrörelse som ålägger

Finansinspektionen att i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska behöriga myndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Enligt artikel 130 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de behöriga myndigheterna skriftligen fastställa ordningen för samordning och samarbete. Finansinspektionen kan härvid komma överens med andra behöriga myndigheter om den behöriga myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen skall anförtros ytterligare uppgifter. Det kan också anges bl.a. hur samarbetet med de andra behöriga myndigheterna skall ske. De överenskommelser som Finansinspektionen träffar med de andra behöriga myndigheterna torde som regel vara internationella överenskommelser i regeringsformens mening.

Informationsutbyte och sekretess

Förutom en allmän skyldighet att samarbeta innehåller kreditinstitutsdirektivet tämligen detaljerade regler om informationsutbyte mellan de behöriga myndigheterna.

För att fullgöra sina skyldigheter enligt kreditinstitutsdirektivet måste Finansinspektionen ha möjlighet att inhämta den information som behövs från andra tillsynsmyndigheter inom EES och lämna ut sådan information till dessa myndigheter.

Beträffande Finansinspektionens möjlighet att *lämna ut uppgifter* till utländska tillsynsmyndigheter kan det konstateras att den informationsskyldighet som följer av EG-direktivens regler till stor del avser sådana uppgifter som är sekretessbelagda enligt 8 kap. 5 § första stycket sekretesslagen. En svensk myndighets möjlighet att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till en utländsk myndighet regleras i 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen. Sekretessbelagda uppgifter får enligt bestämmelsen inte lämnas ut till utländsk myndighet eller mellanfolklig organisation i annat fall än om utlämnandet sker i enlighet med föreskrift därom i lag eller förordning eller om uppgiften i motsvarande fall skulle få lämnas ut till svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten eller mellanfolkliga organisationen.

När det gäller Finansinspektionens möjligheter att *inhämta information* och bibehålla eventuell sekretess gäller följande. För uppgifter av förtrolig karaktär som inspektionen har fått från en utländsk myndighet gäller sekretess om uppgifterna har tagits emot enligt avtal härom med främmande stat eller mellanfolklig organisation, i den mån riksdagen godkänt avtalet (8 kap. 5 § fjärde stycket första meningen sekretesslagen). I begreppet avtal anses ingå rättsakter som gäller till följd av Sveriges medlemskap i EU, dvs. anslutningsfördragen och förordningar och direktiv som utfärdas av EU:s institutioner (prop. 2004/05:142 s. 50). Det följer alltså av den nämnda bestämmelsen i sekretesslagen att sekretess enligt kreditinstitutsdirektivet eller MiFID (2004/39/EG) gäller för information som tagits emot i enlighet med direktivet och som inte får lämnas ut enligt direktivet. De eventuella överenskommelser om informationsutbyte som inspektionen ingår med anledning av direktivet, behöver alltså inte tas in i sekretessförordningen för att inspektionen

skall kunna upprätthålla tillräcklig sekretess för sådan information som avses i direktivet. Bestämmelsen i 8 kap. 5 § fjärde stycket andra meningen sekretesslagen behandlar sekretess som följer av ett avtal som inte godkänts av riksdagen. Det kan t.ex. gälla sekretess för uppgifter som lämnas utan stöd i något direktiv eller sekretess som är mer långtgående än i ett direktiv. Det kan också vara fråga om sekretess för uppgifter som följer av en internationell överenskommelse som ingåtts med tredje land. I dessa fall gäller sekretessen bara om det framgår av ett avtal som tagits in i sekretessförordningen (1980:657).

I tidigare lagstiftningsärenden har det bedömts att svensk rätt medger det informationsutbyte som olika EG-direktiv föreskriver (se exempelvis prop. 1992/93:89 Ändrad lagstiftning för banker och andra kreditinstitut med anledning av EES-avtalet m.m. s. 135 f, prop. 1994/95:50 Nya kapitaltäckningsregler m.m. s. 134 f och 273 f, prop. 1994/95:184 Genomförande av EG:s tredje skade- resp. livförsäkringsdirektiv s. 230 f, prop. 1995/96:173 Förstärkt tillsyn över finansiella företag s. 93 ff, prop. 1999/2000:94 Moderniserade kapitaltäckningsregler m.m. s. 56 ff och prop. 2004/05:142 Marknadsmisbruk s. 50).

Mot denna bakgrund bedöms att det informationsutbyte som kreditinstitutsdirektivet föreskriver i och för sig kan komma till stånd inom ramen för gällande rätt. Det är dock lämpligt att Finansinspektionens skyldigheter gentemot andra utländska behöriga myndigheter enligt direktivet fastslås i lag. Det bör därför anges i lag att Finansinspektionen skall utbyta information med utländska behöriga myndigheter och myndigheter inom EES som ansvarar för tillsynen över försäkringsföretag i den utsträckning som följer av kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet. En sådan bestämmelse bör tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Dessutom bör det tas in en bestämmelse i lagen om bank- och finansieringsrörelse som ålägger Finansinspektionen att i sin tillsynsverksamhet utbyta information med motsvarande utländska behöriga myndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Sammanfattningsvis görs bedömningen att Finansinspektionen med gällande regler har de möjligheter som behövs för att kunna lämna ut sekretessbelagd information till behöriga myndigheter i andra medlemsstater och att ta emot information med bibehållen sekretess.

18.3 Informationsutbyte mellan företag

Promemorians förslag: Ett företag som ingår i en finansiell företagsgrupp och övriga dotterföretag till ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet samt dotterföretag till ett holdingföretag med blandad verksamhet skall lämna de uppgifter som krävs för tillsynsredovisningen till det företag som skall upprätta gruppbaserad redovisning eller samlad information. Detta gäller även ett svenskt företag i förhållande till ett sådant företag inom EES som skall upprätta och ge in en rapport eller samlad information enligt offentlig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet.

Kreditinstitutsdirektivets innehåll: Av artikel 139.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv följer att medlemsstaterna skall säkerställa att det inte finns några rättsliga hinder för utbyte av information som är av betydelse för tillsynen mellan företag som omfattas av den gruppbaseade tillsynen, holdingföretag med blandad verksamhet och deras dotterföretag samt dotterföretag till ett kreditinstitut eller ett finansiellt holdingföretag som inte omfattas av bestämmelserna om gruppbasead tillsyn. Regeln har inte ändrats i sak i jämförelse med tidigare lydelse av kreditinstitutsdirektivet.

Skälen för promemorians förslag: Företag som ingår i en finansiell företagsgrupp och övriga dotterföretag till ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet bör vara skyldiga att lämna de uppgifter som behövs till det företag som ansvarar för företagsgruppens rapportering till tillsynsmyndigheten. Ett motsvarande informationsutbyte bör ske mellan holdingföretag med blandad verksamhet och deras dotterföretag. En bestämmelse av denna innebörd bör tas in i den nya kapitaltäckningslagen. Den bör härvid utformas på samma sätt som enligt 1994 års kapitaltäckningslag (7 kap. 7 §). Av bestämmelsen bör sålunda framgå att ett företag som ingår i en finansiell företagsgrupp och övriga dotterföretag till ett institut eller ett holdingföretag med finansiell verksamhet samt dotterföretag till ett holdingföretag med blandad verksamhet skall lämna de uppgifter som krävs för tillsynsredovisningen till det företag som skall upprätta gruppbasead redovisning eller samlad information.

Av den nya kapitaltäckningslagen bör emellertid också framgå att de svenska företagen har en motsvarande skyldighet i förhållande till ett sådant företag inom EES som skall upprätta och ge in en rapport eller samlad information enligt offentlig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet.

18.4 Utlämnande eller kontroll av uppgifter

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall, efter begäran från en behörig myndighet i ett annat land inom EES, inom ramen för sin befogenhet lämna eller kontrollera information som behövs för att den utländska myndigheten skall kunna utöva sin tillsyn. Den utländska myndigheten får delta i en kontroll som görs av inspektionen.

Kreditinstitutsdirektivets innehåll: I artikel 139.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv sägs bl.a. att när ett moderföretag och något av dess dotterkreditinstitut är belägna i olika medlemsstater skall de behöriga myndigheterna i de olika medlemsstaterna utbyta information som är av betydelse för att möjliggöra eller underlätta gruppbasead tillsyn. Om de behöriga myndigheterna där moderföretaget är beläget inte själv utövar den gruppbaseade tillsynen kan de anmodas av de behöriga myndigheter som har ansvar för sådan tillsyn att från moderföretaget begära information som är av betydelse för den gruppbaseade tillsynen och att överföra informationen till myndigheten i fråga. Enligt artikel 139.3 skall medlemsstaterna tillåta sina behöriga myndigheter att utbyta sådan information.

Enligt artikel 141 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv³¹ skall de behöriga myndigheterna i en medlemsstat som vid tillämpning av detta direktiv i ett särskilt fall önskar kontrollera uppgifter om ett kreditinstitut, ett finansiellt holdingföretag, ett finansiellt institut, ett företag som tillhandahåller anknutna tjänster, ett holdingföretag med blandad verksamhet, ett dotterföretag som avses i artikel 55³² i samma direktiv eller ett dotterföretag som avses i artikel 127.3 i detta direktiv och institutet eller företaget är beläget i en annan medlemsstat, hos de behöriga myndigheterna i den andra medlemsstaten begära att sådan kontroll företas. De myndigheter som erhållit en sådan framställning skall inom ramen för sina befogenheter efterkomma denna, antingen genom att själva utföra kontrollen eller genom att tillåta att de myndigheter som begärt kontrollen utför den, eller genom att tillåta en revisor eller expert att utföra den. Den behöriga myndighet som har framställt begäran får, om den så önskar, delta i kontrollen, om den inte själv utför den.

Skälen för promemorians förslag: Enligt artikel 139 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall Finansinspektionen på begäran av en utländsk behörig myndighet lämna information om ett svenskt moderföretag i en finansiell företagsgrupp. Att Finansinspektionen har denna skyldighet följer redan av den samarbetsbestämmelse som föreslås i avsnitt 18.2. För att kunna fullgöra denna skyldighet måste emellertid Finansinspektionen också ha lagstöd för att få ut uppgifterna från moderföretaget. När moderföretaget är ett kreditinstitut följer det av sektorsbestämmelser att företaget skall lämna inspektionen de uppgifter de behöver för sin tillsyn (se 13 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och 6 kap. 1 § lagen [1991:981] om värdepappersrörelse). Om ett kreditinstitut ingår i en koncern skall enligt 13 kap. 5 § i den nämnda lagen de övriga företagen i koncernen lämna Finansinspektionen de upplysningar och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen behöver för sin tillsyn över institutet. En liknande bestämmelse för värdepappersbolag finns i 6 kap. 3 § lagen om värdepappersrörelse. Dessa bestämmelser träffar emellertid inte den situationen att det inte finns något institut utan bara ett finansiellt holdingföretag i Sverige.

Dessa nyss återgivna bestämmelserna bör därför kompletteras med en generell bestämmelse om att ett företag som ingår i en finansiell företagsgrupp enligt denna lag eller enligt en offentligrättslig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet är skyldigt att lämna de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär för tillsynen.

Som förutsätts i artikel 141 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv bör det i svensk rätt införas en bestämmelse om att Finansinspektionen inom ramen för sin befogenhet, skall lämna eller kontrollera sådan information som en behörig myndighet i ett annat EES-land begär och behöver för att kunna utöva sin tillsynsskyldighet på grundval av direktivet. Enligt 1994 års kapitaltäckningslag får emellertid Finansinspektionen även tillåta att den utländska myndigheten själv utför kontrollen. Enligt en motsvarande bestämmelse för försäkringsgrupper i 19 kap. 4 § försäkringsrörelselagen

³¹ Se även artikel 137 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

³² Rätteligen artikel 137.

(1982:713) är det dock alltid Finansinspektionen som skall genomföra en kontroll på plats. Det är alltså inte möjligt att överlämna detta till en utländsk tillsynsmyndighet. Samma lösning som i försäkringsrörelselagen föreslås för finansiella konglomerat i den av regeringen den 6 oktober 2005 beslutade lagrådsremissen för finansiella konglomerat I förevarande lagstiftningsärende bör bestämmelserna i försäkringsrörelselagen och den föreslagna lagen om särskild tillsyn över finansiella konglomerat tas som utgångspunkt.

I den nya kapitaltäckningslagen bör det alltså införas en bestämmelse om att Finansinspektionen inom ramen för sin befogenhet, skall lämna och kontrollera sådan information som en behörig myndighet i ett annat EES-land begär och behöver för att kunna utöva sin tillsynsskyldighet på grundval av direktivet. Av en sådan bestämmelse bör dessutom framgå att den utländska myndighet som till Finansinspektionen framställt begäran skall få närvara vid en kontroll som görs av inspektionen. Med stöd av denna bestämmelse får den utländska myndigheten t.ex. vara närvarande när Finansinspektionen kontrollerar informationen genom en inspektion på plats hos ett företag. I den situationen medverkar emellertid inte den utländska tillsynsmyndigheten i inspektionen utan är endast observatör.

18.5 De behöriga myndigheternas upplysningsplikt

Promemorians bedömning: Det bör inte av lag framgå vilken information Finansinspektionen är skyldig att offentliggöra.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Enligt artikel 144 skall de behöriga myndigheterna offentliggöra uppgifter om följande:

a) Texterna till de lagar och andra författningar samt den allmänna vägledning som antas i deras medlemsstater på området för stabilitetstillsyn.

b) Hur de alternativ och det handlingsutrymme som ges genom gemenskapslagstiftningen utnyttjas.

c) De allmänna kriterier och metoder som de tillämpar vid den översyn och utvärdering som avses i artikel 124 (se avsnitt 18.1).

d) aggregerade statistiska uppgifter om centrala aspekter av genomförandet av tillsynsregelverket i varje medlemsstat.

Dessa upplysningar skall vara tillräckliga för att göra det möjligt att på ett meningsfullt sätt jämföra de tillvägagångssätt som de behöriga myndigheterna i de olika medlemsstaterna valt. Upplysningarna skall offentliggöras i samma format och uppdateras regelbundet. De skall finnas tillgängliga på en och samma elektroniska plats.

Enligt artikel 69.2b skall en behörig myndighet som utnyttjar möjligheten att undanta vissa dotterföretag från den gruppbaseade tillsynen offentliggöra bl.a.:

a) Vilka kriterier som används för att bestämma att det inte finns några rådande eller förutsedda materiella eller rättsliga hinder för att moderföretaget snabbt skall kunna överföra medel ur kapitalbasen eller återbetala skulder.

b) Antalet moderföretag som utnyttjar undantaget.

c) Vissa aggregerade uppgifter om kapitalbasen för de kreditinstitut som utnyttjar undantaget.

Av artiklarna 2 och 37 i kapitalkravsdirektivet framgår att artiklarna 69 och 144 i kreditinstitutsdirektivet gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians bedömning: Bestämmelser om vilken information Finansinspektionen skall tillhandahålla är inte nödvändiga att ta in i lag utan kan tas in i föreskrifter meddelade av regeringen.

19 Ingripande

19.1 Ingripanden mot kreditinstitut och värdepappersbolag

Promemorians förslag: Finansinspektionen får ålägga ett institut att ha en viss minsta storlek på sin kapitalbas som är större än vad som krävs enligt huvudregeln, om det finns brister i institutets riskhantering eller om institutet saknar erforderliga riktlinjer och instruktioner för riskhanteringen och det inte är troligt att dessa brister rättas till inom rimlig tid.

Om ett institut eller en finansiell företagsgrupp inte uppfyller de krav som ställs i den nya kapitaltäckningslagen, skall Finansinspektionen förelägga institutet eller det företag i en finansiell företagsgrupp skall upprätta den gruppbaseade redovisningen att vidta åtgärder.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll

Återkallelse av auktorisationen för ett kreditinstitut

I artikel 17 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv föreskrivs när de behöriga myndigheterna får *återkalla en auktorisation* för ett kreditinstitut. Bland de omständigheter som nämns där finns att kreditinstitutet

- inte längre uppfyller de villkor som gäller för auktorisationen,
- inte längre har en tillräcklig kapitalbas eller inte längre kan förväntas komma att fullgöra sina skyldigheter gentemot borgenärerna, särskilt då det inte längre föreligger säkerhet för anförtrodda medel, eller
- omfattas av något annat fall där det i nationell lag föreskrivs att auktorisationen skall återkallas.

Återkallelse av auktorisationen för ett värdepappersföretag

Enligt artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (MiFID) får den behöriga myndigheten återkalla den auktorisation som har beviljats ett värdepappersföretag bl.a. om värdepappersföretaget

- inte längre uppfyller de villkor på vilka auktorisationen har lämnats, t.ex. att kraven i direktiv 93/6/EEG skall uppfyllas,
- allvarligt och systematiskt har brutit mot de bestämmelser om villkor för verksamheten i värdepappersföretag som antagits i enlighet med detta direktiv,
- omfattas av något i nationell lagstiftning angivet fall utanför detta direktivs räckvidd som möjliggör återkallelse.

Andra åtgärder som kan vidtas mot ett kreditinstitut eller ett värdepappersbolag

Enligt artikel 136.1 i kreditinstitutsdirektivet skall de behöriga myndigheterna kräva att varje kreditinstitut som inte uppfyller kraven i detta direktiv på ett tidigt stadium vidtar nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med denna situation. I detta syfte skall de behöriga myndigheterna ha befogenhet till bl.a. följande åtgärder:

a. Att ålägga kreditinstitut att hålla en kapitalbas som överstiger den miniminivå som fastställs genom artikel 75.

b. Att ålägga kreditinstitut att förstärka de styrformer och strategier som genomförts för att följa artiklarna 22 och 123.

c. Att kräva att kreditinstitut i samband med kravet på kapitalbas tillämpar en särskild reserveringspolitik eller behandlar tillgångar på särskilt sätt.

d. Att införa restriktioner eller begränsningar för kreditinstitutens verksamhet, transaktioner eller nätverk.

e. Att kräva att den inneboende risken i kreditinstitutens verksamheter, produkter och system reduceras.

Sådana åtgärder skall vidtas under iakttagande av avdelning V, kapitel 1, avsnitt 2, dvs. reglerna i artiklarna 44–52 om utbyte av information och tystnadsplikt.

Av artikel 136.2 i kreditinstitutsdirektivet framgår att ett åläggande att hålla en kapitalbas som överstiger miniminivån i artikel 75 i samma direktiv skall kunna riktas mot åtminstone de kreditinstitut som inte uppfyller kraven i vissa artiklar om det inte är troligt att en tillräcklig förbättring av de arrangemang, processer, mekanismer och strategier som behandlas i dessa artiklar skulle kunna åstadkommas inom rimlig tid endast genom tillämpning av andra åtgärder. Möjligheten skall användas om instituten

– inte uppfyller kraven enligt artikel 22 i kreditinstitutsdirektivet om effektiva styrformer (se avsnitt 7),

– inte uppfyller kraven enligt artikel 109 i kreditinstitutsdirektivet om förvaltningsmetoder, redovisningsmetoder och interna kontrollrutiner för stora exponeringar (avsnitt 15),

– inte uppfyller kraven enligt artikel 123 i kreditinstitutsdirektivet om strategier och metoder för att utvärdera och upprätthålla ett tillräckligt internt kapital (se avsnitt 7), eller

– för vilka ett negativt beslut har fattats i den fråga som behandlas i artikel 124.3 i kreditinstitutsdirektivet, dvs. om styrformer, strategier, metoder och mekanismer som ett institut infört för att följa detta direktiv och den kapitalbas de förfogar över är tillräckliga för att säkerställa en sund hantering av de risker de är exponerade för (se avsnitt 7).

Av artikel 37 i kapitalkravsdirektivet framgår att dessa bestämmelser gäller även för värdepappersföretag.

Skälen för promemorians förslag

Allmänt

Det är naturligt att de bestämmelser som till följd av direktiven införs i nationell rätt kombineras med en möjlighet för tillsynsmyndigheterna att ingripa om dessa bestämmelser inte följs. Reglerna om återkallelse av auktorisation i artikel 17 i kreditinstitutsdirektivet och artikel 8 i MiFID är inte föremål för översyn inom ramen för detta lagstiftningsarbete. De frågor som behandlas i det följande gäller om de nya reglerna i artikel 136 i kreditinstitutsdirektivet kräver någon lagändring.

Institut (dvs. kreditinstitut och värdepappersbolag) står redan under individuell tillsyn och omfattas av särskilda regler om ingripande enligt sektorslagstiftningen. Utgångspunkten bör vara att Finansinspektionen skall använda sanktionerna i sektorsbestämmelserna när ett institut överträder bestämmelserna i den nya kapitaltäckningslagen. Frågan är emellertid om det är tillräckligt eller om det därutöver behövs någon särskild ingripandebestämmelse i den nya kapitaltäckningslagen.

Ingripande mot banker och kreditmarknadsföretag

Enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse skall Finansinspektionen ingripa när en bank eller ett kreditmarknadsföretag (kreditinstitut) inte driver sin rörelse i enlighet med samma lag, andra författningar som reglerar kreditinstitutets verksamhet, kreditinstitutets bolagsordning, stadgar eller reglemente eller interna instruktioner som har sin grund i lagstiftning som reglerar kreditinstituts verksamhet. Vid mindre allvarliga överträdelser får Finansinspektionen utfärda föreläggande och förbjuda verkställighet av beslut eller meddela anmärkning. För allvarliga överträdelser skall inspektionen återkalla tillståndet, eller om det är tillräckligt, meddela varning. Inspektionen får besluta att varning eller anmärkning skall förenas med en straffavgift. Inspektionen får förena förelägganden och förbud med vite. Utöver vad som nu sagts får Finansinspektionen ta ut en förseningsavgift med högst 100 000 kronor av ett kreditinstitut som inte i tid lämnar föreskrivna upplysningar om sin verksamhet.

Enligt 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall tillsynsmyndigheterna ha möjlighet att vidta åtgärder om institutet inte uppfyller de krav som ställs på det med stöd av direktivet. Enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse skall Finansinspektionen ingripa mot en bank eller ett kreditmarknadsföretag om företaget har åsidosatt sina skyldigheter enligt den lagen eller andra författningar som reglerar företagets verksamhet. I detta avseende överensstämmer alltså regleringen i kreditinstitutsdirektivet med vad som gäller enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Enligt kreditinstitutsdirektivet skall tillsynsmyndigheterna ha möjlighet att kräva att ett kreditinstitut vidtar de där angivna åtgärderna. Det som avses torde vara att myndigheterna skall kunna förelägga instituten att vidta dem. Den möjlighet Finansinspektionen har att förelägga en bank eller ett kreditmarknadsföretag som bryter mot en författning att vidta åtgärder, ger inspektionen utrymme att ålägga ett

institut att förstärka styrformer och strategier, tillämpa en särskild reserveringspolitik m.m., införa restriktioner eller begränsningar för institutets verksamhet m.m. och att reducera den inneboende risken i institutets verksamhet m.m. (artikel 136.1 b–d i kreditinstitutsdirektivet).

Enligt artikel 136.1 i kreditinstitutsdirektivet skall de behöriga myndigheterna ha befogenhet att ålägga instituten att hålla en kapitalbas som överstiger miniminivån enligt artikel 75 i samma direktiv. Medlemsstaterna behöver dock inte kunna använda denna möjlighet för alla regelöverträdelser utan det räcker om de gör det för sådana överträdelser som räknas upp i artikel 136.2 i kreditinstitutsdirektivet. Enkelt uttryckt tar artikel 136.2 sikte på sådana brister i organisationen som innebär att instituten inte kan hantera eller täcka sina risker och att det inte är troligt att det sker några förbättringar inom rimlig tid. Sådana brister ökar risknivån i instituten och det är därför rimligt att kräva en större kapitalbas än vad som följer av de vanliga kapitaltäckningsreglerna.

Här har emellertid inte identifierats några andra situationer då möjligheten att kräva ett förhöjt kapitalkrav är en lämpligare sanktion än de andra sanktioner som Finansinspektionen förfogar över enligt sektorsbestämmelserna, bl.a. möjlighet att meddela föreläggande och förbud i kombination med vite eller att besluta om anmärkning eller varning i kombination med straffavgifter. Om institutet bryter mot sina egna interna regler torde det för övrigt kunna rättas till ganska så omgående varför det knappast blir aktuellt att höja kapitalbasen. Om ett institut har för stora exponeringar eller kvalificerade innehav av aktier, är det rimligaste att institutet föreläggs att minska exponeringarna respektive innehaven, inte att höja kapitalbasen (jfr artikel 111.4 och 120.3 i kreditinstitutsdirektivet).

Mot denna bakgrund bör det i den nya kapitaltäckningslagen tas in en bestämmelse enligt vilken Finansinspektionen i ett enskilt fall får ålägga ett kreditinstitut att ha en kapitalbas som större än vad som krävs enligt kapitaltäckningsreglerna om det finns brister i institutets riskhanteringssystem eller om institutet inte har erforderliga riktlinjer och instruktioner och det inte är troligt att bristerna rättas till inom rimlig tid.

Finansinspektionens föreläggande till kreditinstitutet om att höja sin kapitalbas till en viss nivå kommer att ges formen av ett beslut. Ett sådant beslut bör kunna överklagas.

Om ett kreditinstituts kapitalbas sjunker under den nivå som Finansinspektionen beslutat finns det enligt gällande rätt inte någon möjlighet att ingripa mot institutet. För att inspektionen skall kunna ingripa krävs nämligen att institutet bryter mot en författning. Visserligen torde det i många fall kunna hävdas att ett institut som har en lägre kapitalbas än den Finansinspektionen bestämt tar för stora risker i förhållande till sin kapitalstyrka och därmed bryter mot lag (6 kap. 1 och 2 §§ lagen [2004:297] om bank- och finansieringsrörelse). Inspektionen bör dock direkt kunna ingripa mot ett institut med motiveringen att det bryter mot inspektionens beslut. I den nya kapitaltäckningslagen bör det därför föras in en bestämmelse om att kapitalbasen antingen skall uppgå till den lägsta nivån som följer av bestämmelserna i den lagen eller den nivå som Finansinspektionen beslutar i nu angivna fall. Om ett institut

går under den nivå som inspektionen har beslutat i ett enskilt fall, bryter institutet alltså mot lagen.

Ingripande mot värdepappersbolag

Enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse får Finansinspektionen, om ett svenskt värdepappersinstitut, dvs. ett värdepappersbolag eller ett kreditinstitut, har fattat beslut som strider mot den lagen eller någon annan författning som reglerar dess verksamhet, mot föreskrift som meddelats med stöd av sådan författning eller mot bolagsordningen, förbjuda verkställighet av beslutet. Om beslutet har redan verkställts får inspektionen förelägga värdepappersinstitutet att vidta rättelse om det är möjligt. Finansinspektionen får förena förelägganden och förbud med vite.

Finansinspektionen får återkalla ett tillstånd om värdepappersinstitutet genom att överträda en bestämmelse i lagen om värdepappersrörelse eller någon annan författning som reglerar värdepappersinstitutets verksamhet, en föreskrift som meddelats med stöd av sådan författning eller bolagsordningen. Detsamma gäller om värdepappersinstitutet på annat sätt visat sig olämpligt att utöva sådan rörelse som tillståndet avser. I dessa fall får Finansinspektionen, i stället för att återkalla tillståndet, meddela varning.

Lagen om värdepappersrörelse ger inspektionen möjlighet att ingripa med föreläggande eller förbud bara om ett värdepappersinstitut fattat ett beslut som strider mot en författning som reglerar dess verksamhet. Om värdepappersinstitutet bryter mot lag – utan att det har fattats något beslut i strid med lag är inspektionen emellertid hänvisad till att bara återkalla tillståndet eller meddela varning. Tillgång till uteslutande dessa ingripandemöjligheter bedöms inte tillräckliga för att uppfylla kraven i artikel 136 i kreditinstitutsdirektivet. Ingripandebestämmelserna i lagen om värdepappersrörelse bör därför kombineras med en bestämmelse i den nya kapitaltäckningslagen som gör det möjligt att ingripa mot ett institut som överträder reglerna i den lagen. Dessutom bör det även för värdepappersbolag gälla att Finansinspektionen i ett enskilt fall får ålägga ett sådant bolag att ha en kapitalbas som större än vad som krävs enligt kapitaltäckningsreglerna se vad som ovan anförts beträffande kreditinstitut.

19.2 Ingripande mot holdingföretag

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall förelägga ett finansiellt holdingföretag eller ett holdingföretag med blandad verksamhet att vidta åtgärder för att göra rättelse, om holdingföretaget inte uppfyller de krav som ställs på det enligt den nya kapitaltäckningslagen. Ett sådant föreläggande skall också riktas mot ett finansiellt holdingföretag, vars ledning inte uppfyller de krav som ställs på den.

Kreditinstitutsdirektivets innehåll: Utan att detta påverkar tillämpningen av medlemsstaternas straffrättsliga bestämmelser skall

medlemsstaterna enligt artikel 142 i kreditinstitutsdirektivet se till att sanktioner eller andra åtgärder, som syftar till att stoppa konstaterade överträdelser eller avlägsna orsakerna till sådana överträdelser, kan vidtas mot finansiella holdingföretag och holdingföretag med blandad verksamhet eller mot deras ansvariga ledning för överträdelser av lagar eller andra författningar som antagits för genomförandet av artiklarna 124–141 i samma direktiv och den förevarande artikeln.

De behöriga myndigheterna skall ha ett nära samarbete för att säkerställa att dessa sanktioner och andra åtgärder leder till önskat resultat, särskilt när den centrala förvaltningen eller den centrala ledningen i ett finansiellt holdingföretag eller ett holdingföretag med blandad verksamhet inte är placerad vid företagens huvudkontor.

Kapitalkravsdirektivet hänvisar inte till artikel 142.

Skälen för promemorians förslag: I en finansiell företagsgrupp kan det finnas ett finansiellt holdingföretag i toppen. Ett sådant holdingföretag står inte under tillsyn på individuell nivå. Det ställs dock krav på att ledningen i holdingföretaget är lämplig. Ett holdingföretag med blandad verksamhet skall ge in samlad information till Finansinspektionen.

Det bedöms rimligt att ett holdingföretag som är rapporteringsansvarigt har rutiner för att sköta rapporteringen och kontrollera de inrapporterade uppgifterna liksom en strategi för hur det skall agera i olika situationer. Finansinspektionen bör kunna vända sig till den rapporteringsansvarige om det uppstår problem i en finansiell företagsgrupp. Om detta företag inte vidtar tillräckliga åtgärder för att rätta till situationen, bör inspektionen också kunna vända sig direkt till ett institut som är dotterföretag till holdingföretaget. Detta följer emellertid redan av de befintliga rörelsereglerna.

Beträffande ingripande mot ett finansiellt holdingföretag och ett holdingföretag med blandad verksamhet bör det väljas en annan lösning än vid ingripande mot institut. Sektorsbestämmelserna innehåller olika möjligheter att ingripa mot holdingföretag. Enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse har Finansinspektionen särskilda befogenheter mot holdingföretag som ingår i samma finansiella företagsgrupp som kreditinstitutet. Inspektionen har möjlighet att meddela föreläggande, förbud eller anmärkning mot holdingföretaget. Någon motsvarande möjlighet finns inte enligt lagen om värdepappersrörelse.

Med stöd av bestämmelserna i den nya kapitaltäckningslagen bör Finansinspektionen kunna förelägga finansiellt holdingföretag och ett holdingföretag med blandad verksamhet att vidta åtgärder för att rätta till de förhållanden som brister. Ett sådant föreläggande bör förenas med vite. Ett föreläggande bör också kunna riktas mot ett finansiellt holdingföretag vars ledning inte uppfyller kraven i kapitaltäckningslagen. Att även ägarprövningsreglerna kan tillämpas om det finns brister i ett finansiellt holdingföretags ledning framgår av 14 kap. lagen om bank- och finansieringsrörelse.

19.3 Förseningsavgift

Promemorians förslag: Den nya kapitaltäckningslagen skall innehålla bestämmelser om förseningsavgift.

Promemorians förslag: Enligt bl.a. lagen om bank- och finansieringsrörelse (15 kap. 10–14 §§) och försäkringsrörelselagen (19 kap. 11 f och g §§) får en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett försäkringsbolag som inte i rätt tid lämnar upplysningar om sin verksamhet till inspektionen påföras en förseningsavgift med högst 100 000 kronor. Bestämmelserna skall ses mot bakgrund av att det inte alltför sällan inträffar att ett sådant företag inte lämnar rapporter inom föreskriven tid och att inspektionen tidigare saknat verkningsfulla medel för att beivra detta (prop. 2002/2003:139 s. 388).

För att Finansinspektionen skall kunna utföra sitt tillsynsuppdrag är det väsentligt att rapporteringen kommer in till inspektionen inom föreskriven tid. Är redovisningen försenad försämras inspektionens möjlighet att följa institutens finansiella ställning. Det är därför viktigt att inspektionen har ett effektivt motmedel att ta till när ett företag inte rapporterar i tid. Försening är i normalfallet en sorts ordningsförseelse som ofta har sin grund i en felhantering någonstans i organisationen. För sådana fall är förseningsavgift en adekvat reaktion som också ger en tydlig signal till företagsledningen. Ett system med förseningsavgifter blir administrativt mer lätthanterligt än att regelmässigt tillgripa vitesföreläggande. Om ett företag skulle motsätta sig att ge in en rapport, bör dock inspektionen kunna förelägga det vid vite att komma in med rapporten. Vid upprepade fall av försening eller bristande ansvarstagande i ett företag kan det även bli aktuellt att tillgripa andra sanktioner som finns i sektorslagbestämmelserna.

Enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse och försäkringsrörelselagen får förseningsavgiften bestämmas till högst 100 000 kronor. Samma högsta nivå för avgiften bör väljas här. En hög avgift bör tillämpas för de stora företagen, medan det för de mindre företagen bör kunna tas ut en lägre avgift. Det bör dessutom finnas en möjlighet att i enskilda fall sätta ned avgiften. Om förseningen är ursäktlig eller ringa bör inspektionen kunna jämka avgiften, vid behov ända ner till noll kronor.

20 Övergångsbestämmelser

20.1 Ikraftträdande

Promemorians förslag: Den nya kapitaltäckningslagen träder i kraft den 1 januari 2007. Den avancerade varianten av internmetoden för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker får för fordringar eller villkorade fordringar på nationella regeringar och centralbanker, institut och företag tillämpas tidigast 2008.

Internmätningssmetoden för beräkning av kapitalkravet för operativa risker får tillämpas tidigast 2008.

Skälen för promemorians förslag: Enligt artikel 157.1 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall medlemsstaterna senast den 31 december 2006 offentliggöra de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa ett antal uppräknade bestämmelser i direktivet, bl.a. bestämmelserna om riskhantering, kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker, riskreducering, värdepapperisering och stora exponeringar. Dessa regler skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2007. Bestämmelserna i artikel 87.9 som tillåter att ett institut tillämpar den avancerade internmetoden för beräkning av kapitalkravet för kreditrisker avseende exponeringsklasser som avser fordringar eller villkorade fordringar på nationella regeringar och centralbanker, institut samt företag får dock börja tillämpas tidigast den 1 januari 2008. Detsamma gäller möjligheten att tillämpa internmätningssmetoden för operativa risker enligt artikel 105.

Enligt artikel 46 i 2005 års kapitalkravsdirektiv skall medlemsstaterna senast den 31 december 2006 anta och offentliggöra de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa de bestämmelser som räknas upp. Dessa bestämmelser skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2007.

Bestämmelser motsvarande de i direktiven bör tas in i svensk rätt.

20.2 Kapitalbasens lägsta nivå under åren 2007–2009

Promemorians förslag: Ett institut som tillämpar en internmetod för kreditrisker eller för i marknadsrisker ingående motpartsrisker skall ha en kapitalbas under 2007 som motsvarar minst 95 procent av det samlade kapitalkravet enligt lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Ett institut som tillämpar en internmetod för kreditrisker eller i marknadsrisker ingående motpartsrisker eller en internmätningssmetod för operativa risker skall ha en kapitalbas som under 2008 motsvarar minst 90 procent och under 2009 motsvarar minst 80 procent av det samlade kapitalkravet.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kapitalbasen skall beräknas.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll: I de nya direktiven föreskrivs att kapitalbasen under en övergångsperiod inte får understiga vissa lägstanivåer i förhållande till befintliga

kapitalkrav. Dessa regler framgår av artiklarna 152.1–152.6 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv och artikel 44 i 2005 års kapitalkravsdirektiv. Kraven gäller för institut som använder interna metoder för att beräkna kapitalkrav för kreditrisker eller operativa risker.

De institut som använder internmetoden för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker skall under tre tolv månadersperioder efter den 31 december 2006 kunna redovisa en kapitalbas som vid varje tillfälle är minst lika med följande krav. För den första tolv månadersperioden skall kapitalbasen motsvara minst 95 procent av det kapitalkrav som institutet hade varit skyldigt att uppfylla enligt den lydelse kreditinstituts- och kapitalkravsdirektivet hade före den 31 december 2006. För de andra och tredje tolv månadersperioderna skall kapitalbasen motsvara minst 90 respektive 80 procent av det kapitalkrav institutet hade varit skyldigt att uppfylla enligt de gamla direktivreglerna.

Internmättningsmetoden får inte användas under 2007 utan först under 2008. För de institut som använder internmättningsmetoder för att beräkna kapitalkrav för operativa risker skall kapitalbasen under 2008 motsvara 90 procent och under 2009 motsvara 80 procent av det totala minimibelopp för kapitalbasen som kreditinstitutet skulle ha varit skyldigt att uppfylla enligt den lydelse kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet hade före den 31 december 2006.

Hur kapitalbasen skall beräknas med avseende på ovan angivna krav framgår av artikel 152.5 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv. Kapitalbasen skall enligt denna bestämmelse justeras för de skillnader som föreligger mellan 2000 och 2005 års direktiv avseende hanteringen av förväntade och oväntade förluster.

Enligt artikel 152.6 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår vidare att de ovan angivna bestämmelserna skall tillämpas i enlighet med artiklarna 68–73 i kreditinstitutsdirektivet. Detta innebär att de angivna kraven som huvudregel skall tillämpas både på individuell nivå och på gruppnivå.

Vidare föreskrivs i artikel 44 i kapitalkravsdirektivet att kraven i artiklarna 152.1–152.6 skall gälla även för värdepappersföretag som beräknar kapitalkrav för motpartsrisker med stöd av internmetoden för kreditrisker eller värdepappersföretag som använder internmättningsmetoder för operativa risker.

Skälen för promemorians förslag: I 2005 års direktiv ställs krav på att institut som beräknar kapitalkrav för kreditrisker eller operativa risker med stöd av internmetoden respektive internmättningsmetoden, under en övergångsperiod skall uppfylla ett sammanlagt kapitalkrav som överstiger en viss lägstanivå i förhållande till gällande regler.

När det gäller värdepappersbolag föreskriver kapitalkravsdirektivet att övergångsbestämmelsen skall tillämpas i de fall kapitalkravet för motpartsrisker beräknas med stöd av internmetoden för kreditrisker eller om kapitalkravet för operativa risker fastställs med hjälp av interna riskberäkningsmetoder. I direktiven nämns dock inte om övergångsbestämmelsen skall gälla de värdepappersbolag som beräknar kapitalkravet för kreditrisk med stöd av internmetoden. Det nämns inte heller uttryckligt att övergångsbestämmelsen skall vara tillämplig på de kreditinstitut som beräknar kapitalkrav för motpartsrisker med stöd av internmetoden. Här görs emellertid bedömningen att direktiven bör tolkas så att samma krav bör gälla för värdepappersbolag och

kreditinstitut och att övergångsbestämmelsen syftar att täcka in samtliga institut som använder sig av interna riskberäkningsmetoder.

För att kunna leva upp till kraven i övergångsbestämmelsen krävs att instituten parallellt beräknar kapitalkraven både enligt de nya och de gamla kapitaltäckningsreglerna. Syftet med övergångsregeln är att säkerställa att institutens kapitalkrav beräknat enligt de nya metoderna inte skall sjunka dramatiskt jämfört med befintliga kapitalkrav och på så sätt minska institutens motståndskraft mot finansiella störningar.

Övergångsbestämmelsen bör i lagen utformas i enlighet med de krav som föreskrivs i 2005 års direktiv. Det innebär att det sammanlagda kapitalkravet för institut som har fått tillstånd att använda interna metoder för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker och operativa risker under en övergångsperiod bör ha en kapitalbas som vid varje tillfälle överstiger en viss lägstanivå av det kapitalkrav som institutet varit skyldigt att uppfylla enligt 1994 års kapitaltäckningslag.

Under det första året den nya kapitaltäckningslagen är i kraft, dvs. 2007, skall kapitalbasen uppgå till minst 95 procent av det kapitalkrav institutet varit skyldig att uppfylla enligt 1994 års kapitaltäckningslag. Under de därpå två följande åren (2008 och 2009) skall kapitalkravet på motsvarande sätt uppgå till 90 procent respektive 80 procent. För det institut som med stöd av internmätningmetoder beräknar kapitalkravet för operativa risker är övergångsbestämmelsen inte tillämplig under 2007, eftersom denna metod inte får börja användas förrän 2008. Detsamma gäller för institut med tillstånd att använda den avancerade varianten av internmetoden.

Övergångsbestämmelsen förutsätter att berörda institut även fortsatt beräknar kapitalkraven enligt den lydelse direktiven hade före 31 december 2006. I syfte att uppfylla kraven i övergångsbestämmelsen skall kapitalbasen överstiga en viss angiven lägstanivå. Eftersom kravet innebär en tillämpning av ett tidigare direktiv uppkommer också frågan enligt vilket regelverk kapitalbasen skall beräknas, enligt 2000 års eller 2005 års direktiv. Detta har betydelse eftersom det i de nya direktiven görs vissa smärre förändringar i de regler som styr hur kapitalbasen skall beräknas, t.ex. vad gäller hanteringen av vissa värdepapperiseringspositioner samt förväntade och oväntade förluster. 2005 års direktiv ger en viss vägledning hur beräkningen skall göras. Enligt 2005 års direktiv skall kapitalbasen justeras för de skillnader som föreligger mellan de direktiven och tidigare direktiv avseende hanteringen av förväntade och oväntade förluster. Detta innebär att de justeringar av kapitalbasen som får göras för förväntade förluster enligt 2005 års direktiv inte skall beaktas vid tillämpning av övergångsbestämmelsen. I övrigt berörs inte de ytterligare justeringar av kapitalbasen som tillkommer genom de nya direktiven, exempelvis vad det gäller avräkning från kapitalbasen avseende vissa värdepapperiseringspositioner. I promemorian görs bedömning att eftersom dessa justeringsposter inte nämns torde kapitalbasen i dessa avseenden inte heller justeras såvitt avser förekommande skillnader mellan de gamla och nya direktiven. Innebörden av den tolkning som görs i denna promemoria är därför att instituten skall beräkna kapitalbasen enligt 2005 års direktiv dock med undantag för hanteringen av de förväntade förlusterna.

I avsnitt 8.2.3 föreslås att den möjlighet instituten har att justera kapitalbasen för förväntade förluster bör framgå av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Eftersom den berörda övergångsbestämmelsen uteslutande avser just hur denna post skall hanteras vid beräkning av kapitalbasen föreslås att motsvarande bestämmelse bör framgå av föreskrifter.

Enligt de nya direktiven får instituten efter godkännande av Finansinspektionen delvis (och stegvis) använda interna metoder för kreditrisker och operativa risker. Av direktivet framgår inte om de lägstanivåer som anges i övergångsbestämmelsen skall tillämpas även för de exponeringar eller delar av verksamheten där institut inte beräknar kapitalkraven enligt internmetoder. Här görs emellertid bedömningen att kraven bör gälla för samtliga institut med tillstånd att använda internmetoder oavsett om dessa metoder bara används delvis.

20.3 Möjlighet att tillämpa de nuvarande bestämmelserna

Promemorians förslag: Ett institut får under år 2007 tillämpa bestämmelserna i 1994 års kapitaltäckningslag i stället för schablonmetoden för kreditrisker enligt den nya kapitaltäckningslagen. Ett institut som utnyttjar denna möjlighet för alla exponeringar för vilka det skall beräknas ett kapitalkrav för kreditrisker, får även tillämpa bestämmelserna om stora exponeringar i 6 kap. samma lag för dessa exponeringar i stället för bestämmelserna i 7 kap. lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Om ett institut utnyttjar möjligheten skall det vid tillämpningen av övriga bestämmelser i lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar anses tillämpa schablonmetoden. Bestämmelserna om kreditriskskydd, offentliggörande av information och, om det framgår av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, bestämmelserna om värdepapperisering skall dock inte tillämpas.

För ett institut som utnyttjar möjligheten att använda den äldre metoden skall kapitalkravet för operativa risker enligt 6 kap. lagen om kapitaltäckning och stora exponeringar, minskas med den andel som motsvarar kvoten av värdet på de exponeringar för vilka institutet beräknar riskvägda exponeringsbelopp enligt första stycket och det totala värdet på instituts exponeringar.

Kreditinstitutsdirektivets och kapitalkravsdirektivets innehåll:

Artiklarna 152.7–12 a i 2005 års kreditinstitutsdirektiv innehåller en möjlighet för kreditinstitut att under en övergångsperiod beräkna kapitalkravet för kreditrisker enligt 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Av artikel 47 i 2005 års kapitalkravsdirektiv framgår att denna möjlighet skall gälla även för värdepappersföretag och i tillämpliga delar för institut som beräknar marknadsrisker.

Enligt artikel 152.7 får kreditinstitut till den 1 januari 2008 behandla de artiklar som rör schablonmetoden som om de avser artiklarna 42–46 i 2000 års kreditinstitutsdirektiv. Om ett institut väljer denna möjlighet skall 2000 års kreditinstitutsdirektiv enligt artikel 152.8 tillämpas med

vissa anpassningar till 2005 års kreditinstitutsdirektiv. Som exempel på sådana justeringar kan nämnas att med ”det riskjusterade värdet” i 2000 års kreditinstitutsdirektiv skall avses ”det riskvägda exponeringsbeloppet” (som är det begrepp som används i 2005 års kreditinstitutsdirektiv).

Enligt artiklarna 152.9–159.12 a gäller följande för exponeringar för vilka reglerna i 2000 års direktiv tillämpas:

- Reglerna om kreditriskreducering skall inte tillämpas.
- De behöriga myndigheterna får föreskriva att reglerna om hur värdepapperisering skall behandlas inte skall tillämpas.
- Vissa av reglerna om offentliggörande av information skall inte tillämpas.
- Kapitalkravet för operativa risker minskas med den procentuella andel som motsvarar kvoten av värdet på de exponeringar för vilka kreditinstitutet beräknar riskvägda exponeringsbelopp enligt 2000 års direktiv och det totala värdet på kreditinstitutets exponeringar.
- Om ett institut tillämpar den beräkningsmetod som finns i 2000 års kreditinstitutsdirektiv för alla exponeringar får även reglerna om stora exponeringar tillämpas enligt lydelsen i samma direktiv.
- Hänvisningar till artiklarna 78–83 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall läsas som hänvisningar till artiklarna 42–46 i 2000 års direktiv.
- Reglerna om institutens värderingsmetoder (artikel 123), tillsyn (artikel 124) och offentliggörande av information (artiklarna 145 och 149) skall inte tillämpas.

Skälen för promemorians förslag: Som 2005 års kreditinstitutsdirektiv förutsätter, bör ett institut under 2007 få beräkna kapitalkravet för kreditrisker enligt reglerna om kreditrisker i 3 kap. lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag (1994 års kapitaltäckningslag). Ett av skälen för detta är att instituten tidigast 2008 får använda den avancerade varianten av internmetoden, dvs. den internmetod som innebär att instituten får uppskatta samtliga ingående riskparametrar (PD, LGD och konverteringsfaktorer). Om det inte är möjligt att tillämpa bestämmelserna i 1994 års kapitaltäckningslag skulle instituten tillfälligt få använda antingen schablonmetoden eller den enkla varianten av internmetoden. Detta skulle innebära onödiga omställningskostnader för instituten. Det finns också svenska finansiella företagsgrupper som har gränsöverskridande verksamheter. Om de svenska instituten – individuellt eller på gruppnivå – inte får möjlighet att tillämpa reglerna i 1994 års kapitaltäckningslag under en övergångsperiod kan det innebära nackdelar för svenska instituten ur konkurrenssynpunkt.

Det finns ett samspel mellan bestämmelserna om kapitalkrav för kreditrisker och bestämmelserna om stora exponeringar. Ett institut som tillämpar 1994 års kapitaltäckningslag för alla exponeringar bör även – i överensstämmelse med 2005 års kreditinstitutsdirektiv – få tillämpa bestämmelserna om stora exponeringar i 1994 års kapitaltäckningslag.

Övergångsbestämmelsen innebär att det som sägs om schablonmetoden i den nya kapitaltäckningslagen i stället skall avse den beräkningsmetod som finns i 3 kap. i 1994 års kapitaltäckningslag.

På grund av de skillnader som finns mellan metoderna kan dock inte alla de regler som gäller för schablonmetoden överföras på metoden

enligt 1994 års kapitaltäckningslag. Dit hör bestämmelserna om kreditriskskydd. Eftersom kreditriskskyddet har beaktats på ett annat sätt i 1994 års kapitaltäckningslag än i den nya kapitaltäckningslagen, bör bestämmelserna i den senare lagen inte tillämpas på ett institut som valt att beräkna kapitalkravet för kreditrisker enligt de äldre bestämmelserna.

Ett institut som använder 1994 års kapitaltäckningslag behöver inte heller tillämpa bestämmelserna om offentliggörande av information. 2005 års kreditinstitutsdirektiv är visserligen inte helt tydligt med vad som gäller på den punkten. I artikel 152.9 sägs att vissa regler i bilaga XII om offentliggörande av information inte skall tillämpas på de exponeringar för vilka den äldre metoden används. Av artikel 152.12 a framgår dock att reglerna om offentliggörande av information inte skall tillämpas alls. Eftersom den sistnämnda bestämmelsen inkluderar den förstnämnda är det rimligt att den ges företräde. En bidragande orsak till att det har införts krav på offentliggörande av information är att behovet av information ökar med de nya metoderna för beräkning av kapitalkrav för kreditrisker. Informationen underlättar också jämförelsen mellan olika institut. Med hänsyn till att en stor del av de informationskrav som ställs i bilaga XII inte är aktuella att lämna eller inte utan vidare kan lämnas för ett institut som använder metoden i 1994 års kapitaltäckningslag, är det också rimligt att dessa institut inte behöver tillämpa reglerna om offentliggörande av information.

Enligt direktivet får de behöriga myndigheterna föreskriva att reglerna om värdepapperisering inte skall tillämpas. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör därför bemyndigas att meddela sådana föreskrifter.

Den beräkningsmetod som enligt 1994 års kapitaltäckningslag får användas för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker beaktar indirekt även de operativa riskerna. För att instituten inte skall behöva beakta de operativa riskerna dubbelt bör därför få reducera det kapitalkrav för operativa risker som skall beräknas enligt den nya kapitaltäckningslagen. Reduceringen bör ske enligt den metod som föreskrivs i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Enligt 2005 års direktiv gäller inte reglerna i artikel 123 om värderingsmetoder för ett institut som tillämpar beräkningsmetoden i 1994 års kapitaltäckningslag. Som framgår av avsnitt 18 anses den regeln införlivad med svensk rätt genom regler om soliditet och likviditet och om riskhantering (6 kap. 1 och 2 §§ lagen [2004:297] om bank- och finansieringsrörelse). Eftersom bestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse redan tillämpas av kreditinstitut saknas det anledning att föreskriva att bestämmelserna inte skall gälla när de använder fortsätter att tillämpa 1994 års kapitaltäckningslag. I bl.a. avsnitt 18 föreslås att det i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse skall införas uttryckliga bestämmelser motsvarande de i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Bestämmelserna torde dock redan omfattas av sundhetsregeln i 1 kap. 7 § lagen om värdepappersrörelse. Mot denna bakgrund, och för att skapa likvärdiga konkurrensförhållanden mellan kreditinstitut och värdepappersbolag, bör inte heller värdepappersbolagen undantas från att tillämpa bestämmelserna om soliditet och likviditet och om riskhantering.

2005 års kreditinstitutsdirektiv innehåller inte någon bestämmelse om hur kapitalbasen skall beräknas när kapitalkraven beräknas enligt äldre regler. Av detta följer att kapitalbasen bör beräknas enligt reglerna i det direktivet. I överensstämmelse härmed bör kapitalbasen beräknas enligt bestämmelserna i den nya kapitaltäckningslagen.

20.4 Ägarposter i försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag

Promemorians förslag: Till och med år 2012 behöver ett institut inte tillämpa de nya reglerna om avdrag från kapitalbasen för ägarposter som institutet före ikraftträdandet av 2005 års kreditinstitutsdirektiv förvärvat i det försäkringsbolag eller ett motsvarande utländskt företag, ett utländskt återförsäkringsföretag eller ett försäkringsholdingföretag. I stället får institutet dra av dessa ägarposter från summan av det primära och det supplementära kapitalet.

Kreditinstitutsdirektivets innehåll: Enligt artikel 66.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall de poster som skall dras av från kapitalbasen dras av med hälften vardera från primärt kapital och supplementärt kapital. Detta är en nyhet. Artikel 38 i 2000 års kreditinstitutsdirektiv föreskriver nämligen att posterna skall dras av från kapitalbasen utan att precisera från vilken del av den. Således kan avdraget göras antingen från primärt eller supplementärt kapital eller fördelas dem emellan i andra proportioner än med hälften var.

Enligt artikel 154.1b i 2005 års kreditinstitutsdirektiv får medlemsstaterna till den 31 december 2012 tillåta kreditinstitut att fortsätta att tillämpa artikel 38 i 2000 års kreditinstitutsdirektiv för ägarintressen i försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag som förvärvats innan kreditinstitutsdirektivet träder i kraft.

Skälen för promemorians förslag: Den valmöjlighet 2005 års direktiv tillhandahåller bör utnyttjas. Den huvudsakliga anledningen till detta är att det kan underlätta en omstrukturering av den svenska försäkringsmarknaden. Det finns institut som avser att ombilda dotterförsäkringsföretag som bedrivs enligt ömsesidiga principer till vinstutdelande bolag. En sådan kräver att institutet skjuter till kapital. Bestämmelsen i artikel 66.2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv innebär att institutet måste finansiera hälften av sitt tillskott med primärt kapital. Eftersom det primära kapitalet är mycket mer kostsamt än det supplementära kapitalet, innebär den nya avdragsregeln att en dylik ombildning fördyras eller försvåras. Det är visserligen viktigt att instituten har ett tillräckligt stort primärt kapital men samtidigt bör de nya reglerna inte onödigtvis försvåra planerade bolagsombildningar.

Bestämmelsen om avdrag av ägarintresse i försäkringsbolag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag finns redan i dagens kapitaltäckningslag. Av 2 kap. 7 § i bestämmelsens lydelse enligt den av regeringen den 6 oktober 2005 beslutade lagrådsremissen om finansiella konglomerat, framgår att ett institut från summan av det primära och

supplementära kapitalet skall räkna av det bokförda värdet av aktierna eller av vad som har skjutits till i annan form (tillskott) i ett företag som är ett försäkringsbolag eller ett motsvarande utländskt företag, ett utländskt återförsäkringsföretag eller ett försäkringsholdingföretag. Avdraget förutsätter att institutets ägarandel överstiger 5 procent av företagets kapital, eller i det fall ägarandelen är mindre än 5 procent tillskottet eller summan av tillskotten överstiger 5 procent av det egna kapitalet eller de egna fonderna i företaget eller det sammanlagda bokförda värdet av sådana tillskott överstiger 10 procent av summan av institutets primära och supplementära kapital. Den bestämmelsen, som föreslås träda i kraft den 1 juli 2006, bör gälla under den ovannämnda övergångsperioden om sådana poster har förvärvats innan ikraftträdandet av direktivet.

Mot denna bakgrund bör det införas en övergångsbestämmelse enligt vilken ett institut t.o.m. år 2012 inte behöver tillämpa de nya reglerna om avdrag från kapitalbasen för ägarposter som institutet före ikraftträdandet av 2005 års kreditinstitutdirektiv förvärvat i försäkringsföretag, återförsäkringsföretag och försäkringsholdingföretag. I stället får institutet dra av dessa ägarposter från summan av det primära och det supplementära kapitalet.

20.5 Exponeringar mot stater och centralbanker i en annan valuta än den nationella valutan

Promemorians bedömning: Det bör inte i lag tas in någon övergångsbestämmelse om vilka riskvikter som får åsättas exponeringar mot stater och centralbanker som uttrycks och refinansieras i den valuta som gäller i någon stat inom EES. En sådan bestämmelse bör i stället framgå av en regeringsförordning.

Skälen för promemorians bedömning: Enligt punkten 4 i bilaga VI, del 1 skall exponeringar mot medlemsstaters nationella regering och centralbanker som är uttryckta och refinansierade i den *nationella regeringens och centralbankens valuta* ges riskvikten noll procent. Enligt artikel 153 tredje stycket skall till den 31 december 2008 samma riskvikt tillämpas för exponeringar mot medlemsstaters nationella regeringar och centralbanker som uttrycks och refinansieras i *någon medlemsstats valuta*.

Övergångsregeln i 2005 års kreditinstitutdirektiv innebär bl.a. att ett svenskt eller utländskt institut får tillämpa riskvikten noll procent för exponeringar mot svenska staten som uttrycks och refinansieras i någon medlemsstats valuta, t.ex. obligationer i euro.

En övergångsbestämmelse motsvarande den som finns i artikel 153 i 2005 års kreditinstitutdirektiv bör tas in i svensk rätt. En sådan övergångsbestämmelse ger en lägre riskvikt för de stater som har skulder i utländsk valuta men vars kreditbetyg inte medför riskvikten noll procent och torde göra det lättare för de svenska instituten att konkurrera på lika villkor med utländska institut om utlåningen till stater. Eftersom riskvikten påverkar institutens kapitalkrav och i förlängningen deras

kapitalkostnad, är det viktigt att de svenska instituten ges möjlighet att tillämpa samma riskvikter som de utländska instituten.

I avsnitt 10.2.1 föreslås att riskvikten för stater och centralbanker inte regleras i lag utan i en förordning meddelad av regeringen. Det är därför inte aktuellt att ta in den aktuella övergångsbestämmelsen i lag. I stället bör den framgå av den nämnda regeringsförordningen.

20.6 Undantag från gränsvärdena för stora exponeringar beträffande värdepappersbolag

Promemorians förslag: Ett värdepappersbolag som tillhandahåller investeringstjänster avseende vissa finansiella instrument som anges i direktivet 2004/39/EG (MiFID) får efter tillstånd av Finansinspektionen med avseende på dessa instrument överstiga gränsvärdena för stora exponeringar.

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 45 a i 2005 års kapitalkravsdirektiv får de behöriga myndigheterna tillåta värdepappersföretag att under en övergångsperiod överskrida gränserna för stora exponeringar enligt artikel 111 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv utan att behöva beräkna ett särskilt kapitalkrav för den överskjutande delen. Övergångsperioden löper t.o.m. den 31 december 2010 eller den tidigare tidpunkt då eventuella nya exponeringsregler träder i kraft. Denna övergångsregel gäller om följande förutsättningar föreligger samtidigt

a) Värdepappersföretaget tillhandahåller sådana investeringstjänster eller investeringsverksamhet avseende de finansiella instrument som finns upptagna i punkterna 5–7 samt 9 och 10 i bilaga 1 avsnitt C i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG. (MiFID). Punkterna 5–7 behandlar råvaruderivat och punkten 9 finansiella kontrakt avseende prisdifferenser. Punkten 10 behandlar derivatkontrakt som avser klimatvariationer, fraktavgifter, utsläppsätter eller inflationstakten eller någon annan officiell ekonomisk statistik, som måste avvecklas kontant eller kan avvecklas kontant på en av parternas begäran (på grund av ett annat skäl än utebliven betalning eller någon annan händelse som leder till kontraktets upphörande), samt varje annat derivatkontrakt som avser tillgångar, rättigheter, skyldigheter, index och åtgärder om inte något annat anges i detta avsnitt C, som anses ha egenskaper som andra derivat till finansiella instrument, med utgångspunkt från bl.a. om det handlas på en reglerad marknad eller en MTF-plattform, om clearing och avveckling sker via erkända avvecklingsorganisationer, eller om det är föremål för regelmässiga marginalsäkerhetskrav.

b) Värdepappersföretaget tillhandahåller inte sådana investeringstjänster eller sådan investeringsverksamhet som anges i a till privatkunder eller för privatkunders räkning.

c) Överskridandet av gränserna uppstår i samband med exponeringar som följer av sådana avtal som är finansiella instrument som finns upptagna i punkten a eller underliggande som avses i punkten 10 bilaga 1, avsnitt C i MiFID och är beräknade i enlighet med bilagorna III och IV i 2005 års kreditinstitutsdirektiv eller avtal som avser leverans av råvaror eller utsläppsrätter.

d) Värdepappersföretaget har en dokumenterad strategi för hantering av och, särskilt, kontroll och begränsningar av risker som uppstår på grund av koncentration av exponeringar. Värdepappersföretaget skall utan dröjsmål underrätta de behöriga myndigheterna om denna strategi och om alla materiella ändringar i denna. Värdepappersföretaget skall vidare vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa en löpande översyn av låntagarnas kreditvärdighet.

Om ett värdepappersföretag överskrider de interna gränser som fastställts i enlighet med strategin, skall det utan dröjsmål underrätta den behöriga myndigheten om omfattningen och arten av överskridandet och motparten.

Skälen för promemorians förslag: Av artikeln framgår att undantaget omfattar värdepappersbolag i vars verksamhet det ingår att tillhandhålla investeringstjänster eller att driva investeringsverksamhet rörande råvaruderivat m.m. Som exempel kan nämnas bolag som handlar med elderivat etc.

Det bakomliggande motivet för bestämmelsen torde vara att reglerna om stora exponeringar i 2005 års kreditinstitutsdirektiv har ansetts lämpa sig mindre väl för denna typ av finansiella instrument.

Rådets direktiv 93/22/EEG av den 10 maj 1993 om investeringstjänster inom värdepappersområdet (investeringstjänstedirektivet) som ersätts av MiFID, omfattar emellertid inte råvaruderivat m.m. Enligt det direktivet anses företag som tillhandahåller investeringstjänster avseende råvaruderivat m.m. därför inte driva tillståndspliktig rörelse. Den svenska definitionen av finansiella instrument i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument innefattar dock råvaruderivaten och företag som tillhandahåller investeringstjänster avseende dessa instrument driver därför enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse tillståndspliktig värdepappersrörelse (värdepappersbolag). Också enligt MiFID definieras råvaruderivat m.m. som finansiella instrument, vilket för EG-rätten närmare svensk rätt. De bestämmelser som finns om stora exponeringar i 2005 års kreditinstitutsdirektiv har dock inte utformats med beaktande av den nya kategorin företag. Eftersom de svenska företag som i dag tillhandahåller investeringstjänster avseende råvaruderivat utgör värdepappersbolag tillämpar de reglerna om kapitaltäckning och stora exponeringar. Det skulle därför kunna hävdas att det saknas anledning att under en övergångstid behandla de stora exponeringar som härrör från sådan rörelse förmånligare än sådana exponeringar som härrör från annan värdepappersrörelse. De svenska värdepappersbolag som tillhandahåller investeringstjänster avseende råvaruderivat behandlas ju redan i dag strängare än motsvarande företag i andra länder. Även om det inte i alla avseende är möjligt att ha samma konkurrensvillkor i alla länder, är det emellertid eftersträvänsvärt. Det har inte identifierats några tillsynsskäl som motiverar att värdepappersbolagen måste fortsätta att beräkna ett särskilt kapitalkrav för de exponeringar i handelslagret som överskrider

gränsvärdena för stora exponeringar om de i stället vidtar de åtgärder som anges i artikel 45 a i 2005 års kapitalkravsdirektiv. Den regeln bör därför införas i svensk rätt.

20.7 Undantag från reglerna om kapitalkrav för vissa värdepappersbolag

Promemorians förslag: Till och med 2010 gäller inte bestämmelserna i den nya kapitaltäckningslagen för värdepappersbolag vars huvudsakliga verksamhet består i att tillhandahålla investeringstjänster avseende vissa finansiella instrument som anges i direktivet 2004/39/EG (MiFID).

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 145 d i 2005 års kapitalkravsdirektiv får bestämmelserna om kapitalkrav i det direktivet och i 2005 års kreditinstitutsdirektiv inte tillämpas på värdepappersföretag vars huvudverksamhet uteslutande består i att erbjuda investeringstjänster eller investeringsverksamhet avseende den finansiella instrument som avses i punkterna 5–7, 9 och 10 i bilaga 1 avsnitt C i MiFID (se avsnitt 20.6) och som inte omfattas av investeringstjänstedirektivet (93/22/EEG). Detta undantag får utnyttjas t.o.m. den 31 december 2010 eller det datum då eventuella ändringar av MiFID träder i kraft, beroende på vilket datum som infaller först. Kommissionen skall lägga fram en rapport som behandlar hur tillsynen över dessa värdepappersföretag lämpligen bör utformas, om det är önskvärt att ändra MiFID eller att ändra 2005 års kapitalkravsdirektiv eller kreditinstitutsdirektiv.

Skälen för promemorians förslag: Motiven för den föreslagna bestämmelsen torde vara att det råder tveksamhet om hur tillsynen över den angivna kategorin av företag skall utformas. Tillsynen inkluderar bestämmelserna om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Regeln i artikel 145 d i 2005 års kapitalkravsdirektiv innebär att de där angivna företagen inte behöver beräkna några kapitalkrav för kreditrisker, marknadsrisker eller operativa risker. De behöver heller inte beräkna något särskilt kapitalkrav om de överstiger gränsvärdena för stora exponeringar. I det avseendet överlappar regeln delvis den i artikel 145 a (se avsnitt 20.6).

Som har nämnts i avsnitt 20.6 anses bolag som ägnar sig åt sådan verksamhet som anges i artikel 145 d driva tillståndspliktig värdepappersrörelse. Liksom andra värdepappersbolag skall de alltså enligt 1994 års kapitaltäckningslag beräkna ett kapitalkrav. På de skäl som anförs i avsnitt 20.6 – främst konkurrensaspekten – saknas det emellertid anledning att upprätthålla denna ordning. I övergångsbestämmelsen till den nya kapitaltäckningslagen bör det därför tas in en regel som innebär att t.o.m. 2010 gäller inte bestämmelserna den nya kapitaltäckningslagen för sådana värdepappersbolag som tillhandahåller investeringstjänster avseende de finansiella instrument som anges i punkterna 5–7, 9 och 10 i MiFID.

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen undantas värdepappersbolaget även från skyldigheten att offentliggöra

information. Detta går visserligen längre än direktivet, men bedöms vara en nödvändig följd av att bolagen undantas från de övriga bestämmelserna i lagen.

20.8 Ett alternativt kapitalkrav för operativa risker för vissa värdepappersbolag

Promemorians förslag: Till och med 2011 får ett värdepappersbolag vars totala positioner i handelslagret aldrig överstiger 50 miljoner euro och som under ett räkenskapsår i genomsnitt har högst 100 anställda, efter tillstånd av Finansinspektionen, beräkna kapitalkravet för operativa risker på visst sätt som leder till lindrigare krav än annars.

Det sammanlagda kapitalkravet får dock inte understiga det kapitalkrav som gällde för värdepappersbolaget den 31 december 2006, om inte minskningen beror på att bolagets verksamhet har minskat.

Kapitalkravsdirektivets innehåll: Enligt artikel 45 b får de behöriga myndigheterna till den 31 december 2011 välja att inte tillämpa kapitalkravet i artikel 75 d (kapitalkrav för operativa risker) på värdepappersföretag för vilka artiklarna 20.2 och 20.3 i samma direktiv inte gäller och vars totala positioner i handelslagret aldrig överstiger 50 miljoner euro och vars genomsnittliga antal relevanta anställda inte under räkenskapsåret överstiger 100. I stället skall kapitalkravet vara det lägsta av

- a. kapitalkraven till följd av artikel 75 d i kreditinstitutsdirektivet, och
- b. 12/88 av det högsta av

i) summan av kapitalkraven i enligt artikel 75 a–c i kreditinstitutsdirektivet (bl.a. kreditrisker och marknadsrisker) och

ii) 25 procent av de fasta omkostnaderna under föregående år enligt artikel 21 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv.

Om punkten b ovan tillämpas skall det ske en stegvis ökning minst en gång per år.

Tillämpningen av detta undantag får inte leda till att de totala kapitalkraven för ett värdepappersföretag minskar i jämförelse med de krav som gäller per den 31 december 2006, om inte en sådan minskning beror på att värdepappersföretagets affärsverksamhet minskat.

Skälen för promemorians förslag: Som framgår av avsnitt 9.2 torde kapitalkravet för operativa risker innebära att många värdepappersföretag får en väsentlig ökning av det sammanlagda kapitalkravet. Syftet med övergångsregeln i fråga torde vara att undvika att kapitalkravet för operativa risker ökar allt för hastigt för de angivna värdepappersföretagen. Detta motiverar att en bestämmelse motsvarande den i 2005 års kapitalkravsdirektiv införs för de svenska värdepappersbolagen.

20.9 Övriga övergångsbestämmelser

Promemorians bedömning: Föreskrifter som regeringen – eller den myndighet regeringen bestämmer – meddelar med stöd av bemyndiganden i den nya kapitaltäckningslagen kan även innefatta frågor som rör övergångsbestämmelser.

Skälen för promemorians bedömning: I 2005 års kreditinstitutsdirektiv och kapitalkravsdirektiv finns det ett antal övergångsregler som rör frågor som vid införlivande av direktiven kommer att framgå av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer (artikel 153 första och andra styckena och artiklarna 154.-1–154.1 a, 154.2–6 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv samt artiklarna 45 och 45 c i 2005 års kapitalkravsdirektiv). Om en regel i direktivet införlivas med svensk rätt genom föreskrifter kan även övergångsreglerna – om de rör frågor som omfattas av bemyndigandet – införlivas genom föreskrifter. De regler som finns i de nämnda artiklarna är sådana att det bör införlivas genom föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndiganden i den nya kapitaltäckningslagen.

21 Konsekvenser

21.1 Ekonomiska konsekvenser

Allmänt

Förslaget till en ny lag om kapitaltäckning och stora exponeringar innehåller ett antal större förändringar i förhållande till gällande rätt. Det huvudsakliga syftet med de nya reglerna är att kapitalkravet på ett bättre sätt skall spegla de faktiska riskerna i institutens verksamhet, dvs. kapitalkraven skall vara mer riskkänsliga. Därmed kan institutens motståndskraft mot förluster öka vilket är till gagn för stabiliteten i det finansiella systemet. Dessutom kan ett mer riskkänsligt kapitaltäckningsregelverk bidra till en ökad ekonomisk effektivitet eftersom en mer sofistikerad prissättning av risker också innebär en mer effektiv användning av institutens kapital.

Instituten

För instituten medför de föreslagna reglerna ekonomiska konsekvenser dels i form av att kapitalkraven kan komma att förändras, dels genom att det uppkommer kostnader för att anpassa och utveckla de system och rutiner som krävs för att leva upp till kraven i lag och föreskrifter. Förslaget innebär även att institutens avgifter till tillsynsmyndigheten kan komma att öka. För det enskilda institutet kommer omfattningen av dessa konsekvenser till stor del att bero av vilka beräkningsmetoder för kapitalkraven som används.

När det gäller det individuella institutens kapitalkrav är det svårt att med någon närmare precision förutsäga regelverkets effekter. Den mängd kapital ett institut blir skyldigt att avsätta påverkas av ett antal olika faktorer. För det första innebär de mer precisa beräkningsmetoderna en ökad differentiering av kapitalkraven mellan instituten. Jämfört med befintliga regler kommer en mer riskfylld verksamhet att ge ett större utslag på kapitalkravet och vice versa.

För det andra kommer kapitalkravets storlek att bero av vilka beräkningsmetoder ett institut använder. Avsikten är att ett institut som använder interna riskberäkningsmetoder i genomsnitt skall få ett lägre kapitalkrav jämfört med om samma institut använder de metoder som bygger på schabloniserade värden. Det skall dock påpekas att det inte är givet att kapitalkraven konsekvent blir lägre om institutet använder interna riskberäkningsmodeller.

Slutligen kan konstateras att kapitalkravet för kreditrisker i genomsnitt kommer att minska. Minskningen är i genomsnitt större för de institut som använder internmetoden än för dem som använder schablonmetoden.

Reduktionen av kapitalkravet för kreditrisker kompenseras genom tillkomsten av ett särskilt kapitalkrav för operativa risker. Vid utformningen av de internationellt framtagna regler som ligger till grund för promemorians förslag har målsättningen varit att kapitalkravet för operativa risker skall öka i motsvarande omfattning som kapitalkravet för kreditrisker minskar. För det enskilda institutet behöver dock detta inte

nödvändigtvis vara fallet. Vad gäller exempelvis värdepappersbolag som i begränsad omfattning bedriver kreditverksamhet kan det sammanlagda kapitalkravet komma att öka i och med de föreslagna reglerna. Detta beror på att de minskade kapitalkraven för kreditrisk inte kommer dessa institut tillgodo, medan de samtidigt åläggs ett kapitalkrav för operativ risk. I promemorian föreslås emellertid särskilda undantagsregler för vissa av dessa institut.

De beräkningsmetoder som bygger på schabloniserade värden liknar till stor del befintliga regler. Den administrativa och kostnadsmissiga börda som följer av kraven i denna promemoria torde därför bli begränsade för de institut som väljer att tillämpa dessa metoder. Eftersom dessa metoder inte kräver tillstånd uppstår heller inte några kostnader i form av ansökningsavgifter till tillsynsmyndigheten. För de institut som i stället väljer att tillämpa interna riskberäkningsmetoder följer en betydligt mer resurskrävande anpassningsprocess till de krav som ställs i lag och föreskrifter. Dessa institut kommer också att behöva betala en avgift till Finansinspektionen för att få sina metoder prövade. De institut som väljer att utnyttja sådana metoder torde emellertid ha gjort bedömningen att de förändringar som krävs kommer att vara lönsamma, t.ex. i form av lägre kapitalkrav och ökad konkurrenskraft.

Institutens kunder

Institutens kostnader för att uppfylla kapitalkraven är en faktor som har betydelse för institutens prissättning (räntor, avgifter etc.). Även om kapitalkraven inte är den enda faktorn som styr prissättningen är det troligt att de föreslagna reglerna får viss inverkan på de priser som institutens kunder möter. Till att börja med kan konstateras att den genomsnittliga prisbilden för kunderna är beroende av i vilken mån kapitalkraven för instituten i genomsnitt kommer att öka eller minska. Ju högre kapitalkraven är för instituten desto högre priser måste sättas för att upprätthålla samma lönsamhetsnivå. Eftersom utgångspunkten har varit att kapitalkraven i genomsnitt skall ligga på samma nivå som enligt gällande regler, finns ingen anledning att vänta sig några större förändringar på den samlade prisbilden. Däremot vad gäller prissättningen gentemot enskilda kunder och av enskilda produkter kan de nya reglerna förväntas få vissa effekter. För det första innebär ett riskkänsligare regelverk att kapitalkraven kommer att vara mer differentierade än tidigare, dvs. exponeringar som har en högre risk kommer att åläggas ett högre kapitalkrav och vice versa. Därmed finns det anledning att räkna med att instituten också kommer att differentiera priserna för olika kunder i en större utsträckning än vad som i dag är fallet. För det andra kan konstateras att förslaget innebär att kapitalkravet för vissa s.k. exponeringsklasser i genomsnitt kommer att minska i förhållande till gällande regler. Detta gäller särskilt de exponeringsklasser som omfattar utlåning till företag, hushåll samt små och medelstora företag. Inom dessa exponeringsklasser torde därför de ändrade kapitalkraven kunna påverka räntorna nedåt.

Förslagen i denna promemoria ställer nya och ökade krav på tillsynen av de institut som omfattas av kapitaltäckningsreglerna. Samtidigt som de nya reglerna innebär att Finansinspektionen skall bedriva en mer aktiv tillsyn ökar också komplexiteten i tillsynsarbetet. I samband med att den nya kapitaltäckningslagen träder i kraft måste delar av tillsynen utvecklas och ersättas av nya tillsynsmetoder och en anpassad, riskbaserad tillsyn.

Förslaget innebär vidare att Finansinspektionen påförs en mer omfattande föreskriftsskyldighet än i förhållande till gällande kapitaltäckningslag. Detta medför ett visst arbete med att utfärda kompletterande föreskrifter i samband med att den nya lagen träder i kraft. Det fortlöpande arbetet med att förvalta dessa föreskrifter bedöms även bli mer omfattande än tidigare.

Till följd av de utökade uppgifter som åläggs Finansinspektionen bedöms kostnaderna för tillsyn och regelgivning öka. I vilken storleksordning inspektionens resursbehov kommer att öka är dock i dagsläget svårbedömt. Kostnaden för tillsynsverksamheten beror bl.a. av hur många institut som kommer att tillämpa egna beräkningsmetoder för att fastställa kapitalkraven. Det är dessutom först under år 2008 – då de mest avancerade metoderna får börja tillämpas – som de nya reglerna får full effekt på inspektionens tillsynsverksamhet. I budgetunderlaget för 2006–2008 redovisar Finansinspektionen att det fr.o.m. 2008 kommer att krävas utökade resurser för att möta kraven i de föreslagna reglerna. Samtidigt påpekas att det föreligger en osäkerhet kring hur stort det framtida resursbehovet kommer att vara.

Mot bakgrund av det ovanstående skall Finansinspektionen bistå regeringen med underlag för att uppskatta resursbehoven som följer av de nya reglerna. Finansieringen av inspektionens eventuella resursbehov skall hanteras inom befintliga ramar.

Promemorians förslag innebär att också Finansinspektionen skall pröva och godkänna institutens egna metoder för beräkning av kapitalkrav. För denna del av inspektionens verksamhet kan regeringen besluta om att avgifter motsvarande inspektionens kostnader får tas ut av instituten. I samband med att de nya reglerna träder i kraft kan det till följd av de krav som ställs i reglerna bli aktuellt att besluta om att införa sådana avgifter. Vad gäller prövning och granskning av institutens interna beräkningsmetoder för kreditrisk och operativ risk får inspektionen i dag ta ut sådana avgifter av de ansökande instituten (prop. 2004/05:153).

21.2 Konsekvenser för små och medelstora företag

Små- och medelstora företag

Den konsekvensstudie³³ som EU-kommissionen låtit göra med anledning av de nya kapitaltäckningsreglerna visar på att det genomsnittliga kapitalkravet för exponeringar mot små och medelstora företag minskar i

³³ European Commission, Review of the capital requirements for credit institutions and investment firms, Third Quantitative Impact study: EU results, s. 6.

och med de nya reglerna. Detta gäller oavsett vilken metod som instituten väljer att använda för beräkning av kapitalkravet för kreditrisk. I och med att instituten tillåts hålla mindre kapital för exponeringar mot små och medelstora företag torde lånekostnaderna för dessa företag i genomsnitt kunna minska.

Det finns inget som i dagsläget tyder på att de små och medelstora företagens tillgång till finansiering via instituten skulle kunna påverkas negativt av de föreslagna reglerna.

Små och medelstora institut

De föreslagna reglerna om kapitaltäckning och stora exponeringar skall, i likhet med befintliga kapitaltäckningsregler gälla för alla institut, oavsett storlek eller inriktning på verksamheten. De institut som i dag redan omfattas av kapitaltäckningsreglerna kommer således även i fortsättning att göra det.

De EU-regler som ligger till grund för promemorians förslag bygger på principen att bestämmelserna skall vara anpassade utifrån de skilda förutsättningar som råder i institut av olika storlek och inriktning på verksamheten, allt från stora fullsortiments banker till små institut med begränsad verksamhet. Av denna princip följer bl.a. den valmöjlighet instituten har avseende tillämpning av olika metoder för beräkning av kapitalkraven. Härigenom kan exempelvis små- och medelstora institut, som inte anser det vara (kostnadsmässigt) motiverat att utveckla avancerade riskberäkningsmetoder, välja att tillämpa de enklare beräkningsmetoderna. Dessa metoder bygger i stort på samma principer som gällande kapitaltäckningsregler och torde därför inte leda till någon väsentlig ökning av de små- och medelstora institutens kostnader för att leva upp till kraven i lag och föreskrifter.

Vid sidan av detta kan diskuteras vad de nya reglerna specifikt innebär för de små- och medelstora institutens kapitalkrav. Som konstateras ovan är det svårt att närmare precisera hur de enskilda institutens kapitalkrav kommer att påverkas av de nya reglerna. Detta beror på ett antal faktorer såsom exempelvis hur institutens tillgångsportfölj är sammansatt, vilka metoder för beräkning av kapitalkravet som används. Vad det gäller små- och medelstora institut kan det dock antas att dessa i mindre omfattning än större institut kommer att utnyttja möjligheten att beräkna kapitalkraven med hjälp av interna beräkningsmodeller. Av detta följer att kapitalkravet för sådana institut i genomsnitt sannolikt kommer att bli något högre. Detta måste dock anses motiverat eftersom metoder som bygger på interna riskvärderingsmodeller på ett mer precist kan återspegla institutets risker, vilket är gynnsamt ur ett stabilitetsperspektiv.

22 Författningskommentar

22.1 Förslag till lag om kapitaltäckning och stora exponeringar

1 kap. Definitioner

1 §

Paragrafen innehåller ett antal definitioner som är grundläggande för förståelsen av bestämmelserna i lagen. Definitionerna behandlas i avsnitten 6.1 och 10.2.1.

2–4 §§

I paragraferna definieras koncern och ägarintresse. Definitionerna stämmer i huvudsak överens med de som finns i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag (1994 års kapitaltäckningslag).

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 6.1.

5 §

Paragrafen, som innehåller en definition av begreppet handelslager, är delvis ny jämförd med den som finns i 4 kap. 1 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Handelslagret består enligt *första stycket* av positioner i finansiella instrument och råvaror. Begreppet finansiellt instrument definieras i 1 § 7.

Enligt *punkten 1* skall instituten inneha positionerna i handelssyfte eller för att säkra andra positioner i handelslagret. Vad som avses med handelssyfte framgår av 6 §. En position säkras genom tekniker som instituten kan använda sig av för att minska risknivån i en position eller en uppsättning av positioner, t.ex. derivatinstrument. Positioner som innehas för att säkra exponeringar utanför handelslagret kan komma att ingå i handelslagret med stöd av 7 §.

För att en position skall ingå i handelslagret får den enligt *punkten 2* inte vara förenad med villkor som begränsar möjligheten att handla med den. Om den är förenade med sådana villkor skall det vara möjligt att säkra den.

För att en position skall ingå i handelslagret skall det framgå att positionen innehas i handelssyfte (se 6 §) eller för att säkra andra positioner i handelslagret. Om ett institut menar att en position ingår i handelslagret skall det framgå av sådana riktlinjer och instruktioner som avses i 8 §

Av *andra stycket* framgår att med position avses inte bara positioner som uppkommer när institutet handlar för egen räkning utan även positioner som uppkommer när institutet handlar för kunders räkning eller i institutets egenskap av marknadsgarant.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.2.

6 §

Bestämmelsen är ny. Av den framgår när en position innehas i handelssyfte. Ett centralt begrepp i paragrafen är uttrycket ”på kort sikt”. Vad som avses med detta får överlämnas till rättstillämpningen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.2.

7 §

Av bestämmelsen, som är ny, framgår att även andra positioner än de som avses i 5 § får ingå i handelslagret om den pekats ut i föreskrifter. Av avsnitt 6.2 framgår i vilka fall denna bestämmelse kan komma att bli tillämplig.

8 §

Bestämmelsen är ny. Av *första stycket* framgår att ett institut med stöd av bestämmelserna i 5 och 7 §§ skall fastställa vilka positioner i dess rörelse som skall ingå i handelslagret. Dessutom skall institutet för de positioner som innehas i handelssyfte ha en handelsstrategi samt kunna styra handeln med positionerna och övervaka positionerna mot handelsstrategin. Styrelsen skall se till att det för dessa ändamål finns skriftliga riktlinjer och instruktioner. Innehållet i dessa dokument kommer att utgöra utgångspunkten när det bestäms om en position ingår i handelslagret eller inte.

I *andra stycket* finns en påminnelse om att det i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse finns särskilda regler om institutens riskhantering. Dessa regler är även tillämpliga på ett instituts hantering av sin marknadsrisk.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.2.

2 kap. Det sammanlagda kapitalkravet

1 §

Av paragrafens *första stycke* framgår att ett instituts kapitalbas skall vara minst lika stor som de kapitalbaser som krävs för att uppfylla summan av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker eller det särskilda kapitalkravet för vissa värdepappersbolag. Detta överensstämmer med vad som gäller enligt 2 kap. 1 § i 1994 års kapitaltäckningslag förutom att den sistnämnda bestämmelsen inte tar upp de operativa riskerna (prop. 1994/95:50 s 296 f). Enligt 2 § får Finansinspektionen i vissa fall besluta att kapitalbasen skall överstiga miniminivån i första meningen. Ett sådant beslut kan exempelvis fattas om det finns brister i institutets riskhanteringssystem. I ett sådant fall skall kapitalbasen i stället uppgå till den nivå inspektionen beslutar.

När kapitalbasens miniminivå bestäms måste instituten dock även beakta bestämmelserna om startkapitalets storlek i t.ex. 3 kap. 5–7 §§ och 9 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och 2 kap. 5 § och 5 kap. 1 § andra stycket lagen om värdepappersrörelse. Enligt dessa bestämmelser får kapitalbasen aldrig understiga det startkapital som krävdes när rörelsen påbörjades.

Om institutets kapitalbas är lägre än vad som följer av första stycket får Finansinspektionen ingripa med sanktioner.

Enligt *andra stycket* måste kapitalbasen vara så stor så att den täcker alla tre risktyperna. Samma mängd av ett instituts kapitalbas kan alltså inte användas för att samtidigt täcka kreditrisker, marknadsrisker och

operativa risker. Bara i den mån ett visst kapital inte utnyttjas för att täcka en av risktyperna får det användas för att täcka någon av de andra risktyperna.

I *tredje stycket* finns en påminnelse om att ett ytterligare kapitalkrav kan behöva beräknas enligt reglerna i 7 kap. 8 §.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.1, 15.3 och 19.

2 §

Av bestämmelsen, som är ny, framgår att Finansinspektionen i där angivna fall skall besluta att ett institut skall ha en kapitalbas som överstiger miniminivån i 1 § 1. Det kan för det första ske om institutets riskhantering inte uppfyller kraven i 6 kap. 2 § lagen om bank- och finansieringsrörelse eller 1 kap. 6 d § i lagen om värdepappersrörelse. Finansinspektionen får också besluta om ett sådant åläggande eller om det saknas skriftliga riktlinjer och instruktioner för riskhanteringen (6 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och 1 kap. 6 f § lagen om värdepappersrörelse).

För att Finansinspektionen skall kunna fatta ett beslut om en förhöjd kapitalbas skall det inte vara troligt att de brister som finns kan rättas till under överskådlig tid. Även om förutsättningarna i paragrafen är uppfyllda behöver inspektionen inte använda den angivna sanktionen. Den kan i stället använda någon av sanktionerna i sektorslagstiftningen om det bedöms lämpligare. Vid valet av sanktion bör valet falla på den sanktion som är mest verkningsfull i det enskilda fallet.

3 §

Paragrafen innehåller det grundläggande kapitalkravet för kreditrisker. Den överensstämmer i sak med 2 kap. 1 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 297).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.1.

4 §

I paragrafen behandlas det grundläggande kapitalkravet för marknadsrisker. Den överensstämmer i sak med 2 kap. 2 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 297).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.1.

5 §

Paragrafen innehåller vissa undantag från bestämmelserna om kapitalkrav för marknadsrisker. Den överensstämmer i sak med 2 kap. 4 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 297 f). Utöver vad som sägs i författningskommentaren till den bestämmelsen kan framhållas att undantaget bara gäller så länge villkoren i paragrafen är uppfyllda. Om ett institut skulle överskrida någon eller båda av de gränser som gäller enligt punkterna 1 eller 2 under mer än en kortare tid eller någon av de gränser som avses i punkten 3 får det inte längre beräkna kapitalkravet för marknadsrisker enligt de regler som gäller för kreditrisker. Institutet skall då i stället beräkna kapitalkravet enligt bestämmelserna om marknadsrisker. Av *andra stycket* framgår att ett institut som inte längre uppfyller förutsättningarna i första stycket skall underrätta Finansinspektionen om detta.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 13.2.

6 §

Bestämmelsen, som är ny, behandlar det grundläggande kapitalkravet för operativa risker.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 9.1 och 13.2.

7 §

Bestämmelsen är ny. Den behandlar värdepappersbolag i vars verksamhet det ingår handel för egen räkning som är begränsad i olika avseenden. Dessa värdepappersbolag får beräkna kapitalkravet på ett sätt som skiljer sig från vad som sagts i det föregående. Bestämmelsen innebär att kapitalkravet för operativ risk beräknad på det sätt som anges i 6 §, efter tillstånd av Finansinspektionen, ersätts med ett kapitalkrav som uppgår till 25 procent av bolagets fasta omkostnader. Hur bolagets fasta omkostnader beräknas framgår av 9 §.

Bestämmelsen har en lydelse som ligger nära regeln i artikel 20.3 i kapitalkravsdirektivet. Bestämmelsens närmare utformning kan behöva övervägas på nytt när Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (MiFID) har införlivats med svensk rätt.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.2.

8 §

Enligt bestämmelsen, som är ny, får det sammanlagda kapitalkravet för värdepappersbolag inte ägnar sig åt handel med finansiella instrument för egen räkning eller garantigivning eller annan medverkan vid emissioner av fondpapper eller erbjudanden om köp eller försäljning av finansiella instrument som är riktade till en öppen krets beräknas på ett alternativt sätt. Dessa begrepp har samma innebörd som i 1 kap. 3 § lagen om värdepappersrörelse. För ett sådant bolag skall kapitalbasen uppgå till kapitalkraven för kreditrisk och marknadsrisk eller till 25 procent av bolagets fasta omkostnader om detta belopp är högre än summan av de nämnda kapitalkraven.

I 9 § finns bestämmelser om beräkningen av de fasta omkostnaderna.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.2.

9 §

Enligt 7 och 8 §§ får kapitalkravet för vissa värdepappersbolag beräknas på ett sätt som skiljer sig från vad som gäller enligt 3–5 §§. Enligt de förstnämnda paragraferna skall vid beräkningen av kapitalkravet beaktas belopp som motsvarar 25 procent av bolagets fasta omkostnader. Av paragrafens *första stycke* framgår hur beräkningen skall gå till.

Med fasta omkostnader avses sådana kostnader som inom redovisningsområdet utgör allmänna administrationskostnader (bilaga 2 punkten 9 till lagen [1995:1559] om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag). Dit hör exempelvis personalkostnader och lokalkostnader i form av hyra.

Bestämmelser om att en verksamhetsplan skall fogas till ansökan finns i 2 kap. 8 § lagen om värdepappersrörelse.

Enligt *andra stycket* får Finansinspektionen besluta om justering av beräkningsunderlaget – dvs. höja eller sänka det – om en väsentlig ändring skett i omfattningen av bolagets verksamhet eller om verksamhetsplanen enligt inspektionens uppfattning behöver korrigeras.

Paragrafen motsvarar närmast 2 kap. 5 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 298).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.2.

3 kap. Kapitalbasen

1 §

Paragrafen överensstämmer i sak med 2 kap. 6 § första stycket i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 299).

Av *första stycket* framgår att kapitalbasen består av summan av primärt och supplementärt kapital.

Enligt *andra stycket* skall det primära kapitalet uppgå till minst hälften av kapitalbasen. Bedömningen av om detta krav är uppfyllt skall göras efter att avräkning har gjorts enligt 2 § men innan avräkning görs för tillskott i företag inom den finansiella sektorn enligt 6 och 7 §§.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 8.1.1 och 8.3

2 §

I paragrafens *första stycke* anges vilka poster i balansräkningen som får ingå i det primära kapitalet. De utgörs av eget kapital och öppet redovisade reserver av högsta kvalitet som oavkortat kan tas i anspråk för att täcka en uppkommen förlust. Institutet kan även ta upp ytterligare poster i balansräkningen som primärt kapital än de som anges i paragrafen, men det kräver tillstånd av Finansinspektionen enligt 4 §.

Bestämmelsen överensstämmer med 2 kap. 6 § andra stycket i 1994 års kapitaltäckningslag, med undantag för att kravet på att räkna av förluster uppkomna under löpande räkenskapsår från det egna kapitalet, som finns i 2 kap. 7 § första stycket, har flyttats hit. Förändringen är redaktionell och har enbart till syfte att samla de bestämmelser som rör eget kapital till samma paragraf.

Av *andra stycket* framgår att ett institut, från de poster som får ingå i det primära kapitalet, skall räkna av immateriella anläggningstillgångar enligt bilaga 1 till lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, punkten 9 under rubriken tillgångar. Stycket motsvarar närmast 2 kap. 7 § andra stycket i 1994 års kapitaltäckningslag.

Bestämmelsen har ett vidare tillämpningsområde än 2 kap. 7 § andra stycket genom att fler poster än inkrångsgoodwill omfattas. Det blir emellertid ingen förändring i förhållande till gällande rätt, eftersom de tillkommande posterna tidigare har reglerats i föreskrifter från Finansinspektionen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 8.1.1 och 8.2.1.

3 §

Bestämmelsen överensstämmer i sak med 2 kap. 6 § tredje stycket i 1994 års kapitaltäckningslag. Där sägs att värdet av efterställda skuldförbindelser som har en ursprunglig löptid på minst fem år får ingå i kapitalbasen som supplementärt kapital. Den förändring i ordalydelsen som har gjorts är endast redaktionell.

Även andra poster kan räknas in i kapitalbasen som supplementärt kapital, men det kräver tillstånd av Finansinspektionen enligt 4 §.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 8.1.1.

4 §

Av paragrafen framgår att instituten som primärt eller supplementärt kapital även får räkna värdet av förlagsinsatser samt andra efterställda skuldförbindelser, kapitaltillskott och reserver än de som nämns i 2 och 3 §§, om Finansinspektionen tillåter det. Ett exempel på kapitaltillskott som kräver sådant tillstånd är s.k. primärkapitaltillskott. Bestämmelsen överensstämmer i sak med 2 kap. 6 § fjärde stycket i 1994 års kapitaltäckningslag. Ordet medgivande har bytts ut mot tillstånd, vilket endast är en redaktionell ändring.

Vilka efterställda skuldförbindelser, kapitaltillskott och reserver, utöver de som nämns i 2 och 3 §§, som skall kunna inkluderas i kapitalbasen preciseras inte närmare utan det får prövas av Finansinspektionen i varje enskilt fall.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 8.1.1.

5 §

Paragrafen motsvarar 2 kap. 7 § tredje–sjätte styckena i 1994 års kapitaltäckningslag i dess lydelse enligt den av regeringen den 6 oktober 2005 beslutade lagrådsremissen om finansiella konglomerat (prop. 1994/95:50 s. 300 f, 1995/96:62 s. 46, 2002/03:139 s. 590 och den nämnda lagrådsremissen s. 235). De i paragrafen angivna posterna skall avräknas från kapitalbasen på det sätt som beskrivs i 6 §. Avräkningen skall göras efter att begränsningsregeln i 1 § andra stycket har tillämpats.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 8.2.2.

6 §

Av bestämmelsen, som är ny, framgår att sådana ägarandelar och tillskott som avses i 5 § skall avräknas från primärt och supplementärt kapital i lika delar. Om det supplementära kapitalet inte uppgår till hälften av det belopp som skall avräknas, skall det överskjutande beloppet i stället avräknas från det primära kapitalet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 8.2.2.

7 §

Av paragrafen framgår att instituten inte behöver räkna in aktier och tillskott som enligt föreskrifter som avses i 1 kap. 1 § 7 får ingå i handelslagret. Dit hör aktier och tillskott som instituten innehar i egenskap av marknadsgarant.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 6.2 och 8.2.2.

8 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 2 kap. 8 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 301 f).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 8.1.2.

4 kap. Kapitalkravet för kreditrisker

1 §

Paragrafen motsvarar närmast 3 kap. 1 och 2 §§ i 1994 års kapitaltäckningslag. Av *första stycket* framgår att kapitalkravet för kreditrisker beräknas bara på sådana exponeringar som inte ingår i handelslagret. Om tillgångarna ingår i handelslagret tillämpas i stället bestämmelserna om marknadsrisker. När ett institut beräknar kapitalkravet för kreditrisker behöver det dock inte räkna med tillgångar som dragits av från kapitalbasen. Med en exponering avses en tillgång som finns i balansräkningen eller som är ett åtagande utanför dess balansräkningen (se definitionen i 1 kap. 1 § 4).

Enligt *andra stycket 1* ett kapitalkrav beräknas även för sådana exponeringar som ett institut värdepapperiserat, om institutet inte genom värdepapperiseringen har överfört en betydande del av sin kreditrisk till tredje man. Bestämmelsen blir tillämplig t.ex. när exponeringar som inte ingår i handelslagret har överlåtit och därför inte längre är en exponering enligt definitionen i 1 kap. 1 §. För att ett institut skall ha anses ha överfört en betydande del av kreditrisken måste det uppfylla kraven i bilaga IX, del 2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv. Som framgår av 13 kap. 1 § 9 får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om när ett institut skall beräkna ett kapitalkrav för värdepapperiserade exponeringar.

Enligt *andra stycket 2* skall även ett institut som har gett stöd till en värdepapperisering utöver sina avtalsmässiga förpliktelser beräkna ett kapitalkrav för exponeringar som om ingen värdepapperisering skett. En motsvarande bestämmelse gäller enligt *tredje stycket* för institut som medverkar vid värdepapperisering av ett annat instituts exponeringar. Ett institut anses medverka en vid värdepapperisering, om det upprättar och förvaltar ett tillgångsbaserat certifikatprogram eller någon annan värdepapperisering som förvärvar exponeringar från tredje man (jfr artikel 4.42 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv).

Enligt *fyjärde stycket* skall ett institut som gett stöd till en värdepapperisering utöver sina avtalsmässiga förpliktelser offentliggöra att det har tillhandahållit ett sådant stöd och följderna av detta för dess kapitalkrav.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 9.1, 12.1 och 12.5.

2 §

Enligt 2 kap. 5 § får ett institut i undantagsfall beräkna kapitalkravet för positioner i handelslagret enligt bestämmelserna i detta kapitel i stället för enligt bestämmelserna i 5 kap. om marknadsrisker. I sådana fall gäller bestämmelserna i detta kapitel även för exponeringar som hör till verksamhet i handelslagret. En motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 2 § i 1994 års kapitaltäckningslag.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 9.1.

3 §

Bestämmelsen är ny. Hur exponeringarnas värde och riskvikter bestäms varierar beroende på om instituten använder schablonmetoden eller internmetoden.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.2.1 och 10.3.1.

4 §

Bestämmelsen är ny. Enligt *första stycket* skall ett institut beräkna värdet på sina riskvägda exponeringar enligt den s.k. schablonmetoden såvida det inte har fått tillstånd enligt 6 § att i stället använda en internmetod. I *andra stycket* beskrivs vad schablonmetoden innebär. Av beskrivningen framgår att vid tillämpning av schablonmetoden bestäms de enskilda exponeringarnas värden och riskvikter av författningsbestämmelser.

Vissa bestämmelser som behandlar schablonmetoden finns i lag, se t.ex. 5 §. Som framgår av 13 kap. 1 § 10 har regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigats att meddela föreskrifter om hur ett institut som använder schablonmetoden skall beräkna de riskvägda exponeringarna.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.2.1.

5 §

Enligt bestämmelsen, som är ny, bestäms riskvikten för en exponering antingen av den exponeringsklass som exponeringen tillhör eller av exponeringens kreditkvalitet. Kreditkvaliteten bestäms av kreditvärderingar som har gjorts av kreditvärderingsföretag som är godkända för detta ändamål av Finansinspektionen. Vilka krav som måste vara uppfyllda för att ett kreditvärderingsföretag skall godkännas framgår av 12 §. Med stöd av den bestämmelsen får inspektionen godkänna att kreditvärderingsföretagens kreditvärderingar får användas antingen för att bestämma riskvikter för positioner i värdepapperiseringar eller för värdepapperiserade exponeringar som är föremål för syntetisk värdepapperisering. inspektionen får även godkänna att kreditvärderingsföretagens kreditvärderingar används för att bestämma riskvikter för andra exponeringsklasser än de som rör värdepapperiseringar.

Riskvikten får också bestämmas med stöd av kreditvärderingar som utfärdas av vissa exportkreditorgan. Det gäller dock bara riskvikten för stater och centralbanker. Vilka förutsättningar som exportkreditorganens kreditvärderingar måste uppfylla för att de skall få användas för att bestämma riskvikter avses att framgå av föreskrifter meddelade med stöd av 13 kap. 1 § 11.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.2.2.2.

6 §

Bestämmelsen är ny. Enligt *dess första stycke* får ett institut använda en internmetod i stället för schablonmetoden för att beräkna sina riskvägda exponeringar. Internmetoden får dock bara användas efter tillstånd av Finansinspektionen.

Av *andra stycket* framgår att internmetoden innebär att storleken av institutets riskvägda exponeringar beräknas med stöd av institutets eget riskklassificeringssystem och enligt särskilda beräkningsmetoder.

Enligt *tredje stycket* får ett institut som använder en internmetod inom ramen för denna använda vissa särskilda metoder för att bestämma det riskvägda exponeringsbeloppet för positioner i värdepapperisering och för exponeringar som är föremål för syntetisk värdepapperisering. En av dessa metoder bygger på kreditvärderingar som är gjorda av kreditvärderingsföretag som godkänts av Finansinspektionen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 10.1, 10.3.1 och 12.1.

7 §

Det finns två olika varianter av internmetoden. Enligt den enkla varianten bestäms värdena för riskparametrarna förlust vid fallissemang (LGD) och konverteringsfaktorer av författningsbestämmelser. Den enkla metoden kan användas för exponeringar mot regeringar och centralbanker, institut och företag. Det finns också en möjlighet för instituten att enligt den andra, avancerade internmetoden, själva beräkna värdet på riskparametrarna LGD och konverteringsfaktorer. Denna variant av internmetoden skall alltid användas för exponeringar som tillhör exponeringsklassen hushållsexponeringar. Den får även användas för exponeringar mot regeringar etc. om den behöriga myndigheten gett ett tillstånd till det.

Av paragrafen framgår att Finansinspektionens tillstånd till att använda internmetoden kan avse endera av dessa varianter. För att tillstånd skall beviljas skall dock instituten uppfylla kraven i 8 och 9 §§.

Enligt *andra stycket* kan emellertid ett institut som har tillstånd att använda den enkla varianten av internmetoden senare ges tillstånd att använda den avancerade varianten. För att ett institut skall kunna ges ett sådant tillstånd skall det uppfylla kraven i 9 och 10 §§ i tillämpliga delar. Det är inte möjligt att använda den enkla varianten för hushållsexponeringar. Möjligheten att i efterhand ansöka om tillstånd att använda den avancerade metoden kan därför bara avse exponeringar mot regeringar och centralbanker, institut och företag.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.3.

8 §

Av paragrafen framgår vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att ett institut skall få tillstånd att använda internmetoden. När förutsättningarna är uppfyllda finns det inte något utrymme för Finansinspektionen att avslå en ansökan om att få använda internmetoden.

Enligt *punkten 1* i första stycket skall institutets system för hantering av kreditrisk uppfylla de krav som anges i 1 kap. 6 d och 6 f §§ lagen om värdepappersrörelse och 6 kap. 2 och 5 §§. Riskhanteringssystemet skall alltså innehålla de komponenter som anges i paragraferna och dessa skall framgå av skriftliga riktlinjer och instruktioner.

Enligt *punkten 2* skall riskklassificeringssystemet vara tillförlitligt. Riskklassificeringssystemet är tillförlitligt, om det uppfyller de normer som finns i artikel 84.1 punkterna a, c, och d i 2005 års kreditinstitutdirektiv och därtill hörande regler i bilaga VII, del 4:

Av direktivet framgår att institutets riskklassificeringssystem skall ge förutsättningar för en tillfredsställande bedömning av gäldenärer och transaktioner, lämplig riskdifferentiering samt träffsäkra och konsekventa kvantitativa skattningar av risker. Av detta följer bl.a. att institutet skall kunna visa att systemet innehåller och löpande uppdateras med tillräcklig information om motpartens kreditvärdighet för att kunna göra välgrundade bedömningar av de kreditrisker som är förenade med kreditgivningen. Systemet skall även tillhandahålla en meningsfull riskdifferentiering, vilket innebär att systemets modell för klassificering av motparter och transaktioner är tillräckligt finmaskigt för att fånga upp och klassificera relevanta skillnader i kreditrisk mellan olika motparter och mellan olika typer av transaktioner. De nämnda kriterierna kan sägas utgöra ett mått på kvaliteten i den information som fångas upp av systemet. Finansinspektionen skall emellertid också bedöma att de modeller som finns i systemet för kvantitativa uppskattningar av kreditrisken i institutet ger korrekta resultat samt att bedömningarna utförs på ett konsekvent sätt över tiden och för olika motparter och transaktioner. Systemet får inte anpassas för att på ett otillbörligt sätt gynna vissa motparter eller vissa typer av transaktioner.

För att riskklassificeringssystemet skall anses tillförlitligt skall institutet ha en enhet för kontroll av kreditrisker som ansvarar för dess riskklassificeringssystem och som har en tillfredsställande grad av oberoende och är fri från otillbörlig påverkan (artikel 84.2 c). Detta innebär att en särskild enhet i institutet skall ansvara för riskklassificeringssystemet och löpande kontrollera hur väl de beskriver och klassificerar kreditriskerna i institutet samt jämföra systemets modeller med det verkliga utfallet för att kunna vidta nödvändiga justeringar. Enheten skall vara oberoende genom att inte samtidigt vara involverad i kreditgivningsverksamheten och inte otillbörligt begränsas eller styras i sin verksamhet av institutets ledning.

Dessutom skall institutet samla in och bevara alla relevanta uppgifter som kan ge ett effektivt stöd vid dess mätning och hantering av kreditrisk (artikel 84.2 d). För att riskklassificeringssystemet skall vara tillförlitligt måste det valideras, dvs. dess giltighet skall kontrolleras (artikel 84.2 e). De uppgifter som skall samlas in och bevaras är bl.a. de som behövs för att bedöma kreditrisken hos en motpart eller för en transaktion.

En ytterligare förutsättning för att riskklassificeringssystemet skall anses tillförlitligt är att institutet har använt ett riskklassificeringssystem som i huvudsak uppfyller de krav som ställs under minst tre år innan det får tillstånd (artikel 84.3 i kreditinstitutdirektivet). Ett institut som vill använda egna skattningar av värdet för förlust vid fallissemang (LGD-värden) eller konverteringsfaktorer skall dessutom styrka att det under minst tre år har genomfört och använt egna skattningar av de parametrar det vill använda på ett sätt som i stort överensstämmer med de krav som ställs för att ett tillstånd skall kunna ges (artikel 84.4).

Enligt *punkten 2* skall riskklassificeringssystemet också vara tillräckligt integrerat med institutets verksamhet. Av detta följer bl.a. att de interna riskklassificeringar och uppskattningar av sannolikheten för fallissemang och förluster som används vid beräkningen av kapitalkrav och inom därmed sammanhängande system och förfaranden, skall vara av central betydelse för institutets riskhantering och beslutsfattande samt

för dess funktioner för godkännande av krediter, intern kapitalallokering och företagsstyrning (artikel 84.2 i kreditinstitutsdirektivet).

Av bestämmelsen följer att de riskparametrar som används för att beräkna kapitalkravet (se avsnitt 10.3.1) inte framräknas på ett sådant sätt att de används endast för att tillfredsställa ett visst kapitalkrav utan skall vara en integrerad del av driften och styrningen av institutet. Institutet skall således visa att de riskparametrar som används i riskklassificeringssystemet även aktivt används i övrig verksamhet där sådana riskparametrar kan anses vara relevanta.

Enligt *punkten 3* skall institutet dokumentera riskklassificeringssystemet samt de skäl som ligger till grund för dess utformning. Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra en utvärdering av hur väl systemet kommer att kunna bedöma kreditrisken på ett korrekt och konsekvent sätt. Syftet är också att kunna se till att systemet byggs upp enligt principer som inte är godtyckligt utvalda, eller anpassade för att ge vissa resultat, utan har valts för att på bästa möjliga sätt ge en bild av institutets kreditrisker.

Bestämmelsen i *andra stycket* är ny. Den innebär att Finansinspektionen får medge att det är tillämpligt att flera företag uppfyller villkoren gemensamt för att få ett tillstånd att använda internmetoden. Det är bara moderinstitutet och dess dotterföretag som är institut som beaktas. Ägarintressen omfattas inte av bestämmelsen. Inte heller omfattas dotterföretag som är finansiella institut eller anknutna företag eftersom dessa inte står under tillsyn på individuell nivå.

Av 13 kap. 1 § 13 framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om åtgärder ett institut skall vidta för att få tillstånd att använda internmetoden.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.3.2.

9 §

Bestämmelsen är ny.

Utgångspunkten är att internmetoden skall användas för alla exponeringar som inte hör till handelslagret. För att underlätta övergången från schablonmetoden till internmetoden får instituten enligt *första stycket* stegvis gå över från schablonmetoden till internmetoden. Ett institut får vidare gå från den enkla till den mer avancerade internmetoden. Institutet får också använda schablonmetoden för vissa exponeringsklasser, bl.a. om de är av mindre betydelse, och internmetoden för de övriga. Av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, avses framgå vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att internmetoden skall få införas stegvis eller tillämpas delvis (13 kap. 1 § 4).

Av *andra stycket* framgår att ett institut kan ges tillstånd att använda schablonmetoden för vissa exponeringar eller att stegvis gå från den enkla varianten av internmetoden till den avancerade antingen i anslutning till att de får tillstånd att använda internmetoden eller i ett senare skede. Som framgår av 11 § får emellertid ett institut som använder den avancerade varianten inte gå över till den enkla varianten.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.3.4.

10 §

Av bestämmelsen, som är ny, framgår att ett institut som inte längre uppfyller kraven i 8 § skall ge in en åtgärdsplan till Finansinspektionen. Institutet behöver dock inte upprätta någon sådan plan om bristerna är ringa. Om institutet inte ger in planen självmant, kan inspektionen enligt ingripandebestämmelserna förelägga det att ge in en sådan plan.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.3.3.

11 §

Bestämmelsen är ny.

Utgångspunkten är att ett institut som använder internmetoden inte får gå över till schablonmetoden. Ett institut får inte heller gå över från en avancerad internmetod till en enkel sådan. Detta innebär att ett institut som har fått tillstånd att använda egna uppskattningar av värden för förlust vid fallissemang (LGD-värden) eller konverteringsfaktorer, inte får upphöra att göra sådana uppskattningar.

Om ett institut kan visa att det finns godtagbara skäl för det, får Finansinspektionen emellertid medge att institutet börjar använda schablonmetoden eller en enkel variant av internmetoden. Vilka de skälen kan vara behandlas i avsnitt 10.3.3.

12 §

Bestämmelsen är ny. Av den framgår vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att Finansinspektionen skall godkänna att kreditvärderingar som gjorts av externa kreditvärderingsföretag får användas för att bestämma en exponerings riskvikt. Den närmare innebörden av rekvisiten i punkterna 1–3 i andra stycket av paragrafen framgår av bilaga VI, del 2 i 2005 års kreditinstitutsdirektiv. Som framgår av 13 kap. 1 § 15 får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om vilka krav som skall vara uppfyllda för att Finansinspektionen skall godkänna kreditvärderingsföretagen. Finansinspektionens beslut om godkännande påverkar bara de svenska institutens riskviktning.

Finansinspektionens beslut kan enligt *första stycket* avse antingen att ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar får användas enbart för att bestämma riskvikter vid värdepapperisering eller att kreditvärderingsföretagens kreditvärderingar får användas för alla andra situationer utom för värdepapperisering. Självfallet kan ett kreditvärderingsföretag godkännas för båda dessa syften.

För att ett kreditvärderingsföretag skall kunna godkännas skall det uppfylla kraven i *andra stycket* punkterna 1–3. Dessa generella krav är desamma oavsett i vilket syfte kreditvärderingarna används. Vid bedömningen av om ett kreditvärderingsföretags metod och kreditvärderingar uppfyller de angivna kraven måste hänsyn tas till det syfte för vilka de skall användas. För ett kreditvärderingsföretag vars kreditvärderingar skall användas för att bestämma riskvikter för värdepapperisering ställs det delvis andra krav än om de skall få användas för andra exponeringsklasser. De närmare krav som ställs på kreditvärderingsföretagen i de olika situationerna avses att framgå av föreskrifter som meddelas med stöd av 13 kap. 1 § 15.

Av *tredje stycket* framgår att om ett kreditvärderingsföretag har godkänts av en tillsynsmyndighet i ett annat EES-land skall Finansinspektionen utan att göra någon egen prövning godkänna att kreditvärderingsföretagets kreditvärderingar får användas vid riskviktningen.

Av *fjärde stycket* framgår att när förutsättningarna i andra eller tredje stycket inte längre är uppfyllda skall Finansinspektionen fatta ett beslut om att kreditvärderingarna inte längre får användas för att bestämma vilka riskvikter exponeringarna får ha enligt schablonmetoden.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 10.2.2.2. och 12.3.

13 §

Bestämmelsen är ny. Dess *första stycke* anger att Finansinspektionen skall dela in kreditvärderingar som gjorts av godkända kreditvärderingsföretag i kreditkvalitetssteg. Vid denna indelning skall inspektionen beakta olika aspekter, som bl.a. andelen fallissemang och kreditvärderingsföretagets definition av fallissemang. Hur indelningen i kreditkvalitetssteg skall gå till avses framgå av föreskrifter meddelade av regeringen, se 13 kap. 2 § 1.

Om en utländsk tillsynsmyndighet inom EES har delat in ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar i kreditkvalitetssteg skall Finansinspektionen enligt *andra stycket* inte göra någon egen indelning.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 10.2.2.3 och 12.3.

14 §

Frågan om hur instituten får använda kreditvärderingsföretagets riskviktningar framgår av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 10.2.2.3 och 12.3.

15 §

Bestämmelsen är ny.

Utgångspunkten är att instituten skall bestämma de riskvägda exponeringsbeloppen enligt schablonmetoden eller internmetoden. Av *första stycket* framgår dock att de får ta hänsyn till sådana kreditriskskydd som minskar risken för exponeringen. Det kan exempelvis vara fråga om garantier, säkerhet i fast egendom etc. Bara sådana kreditriskskydd som nämns i bilaga VIII, del 1 i kreditinstitutsdirektivet kan dock komma i fråga. Om kreditriskskyddet skulle ge ett högre riskvägt exponeringsbelopp får dock institutet bortse från kreditriskskyddet.

För att ett kreditriskskydd skall få beaktas måste de uppfylla vissa krav. Det skall bl.a. ha rättsverkan och kunna verkställas i alla relevanta jurisdiktioner. Vilka krav ett kreditriskskydd skall uppfylla avses framgå av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, se 13 kap. 1 § 17.

Om ett institut redan när det riskvägda exponeringsbeloppet bestäms enligt schablonmetoden eller internmetoden har beaktat en riskreducerande åtgärd, får det riskvägda exponeringsbeloppet inte reduceras. Detta framgår av *andra stycket*.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 11.

5 kap. Kapitalkravet för marknadsrisker

1 §

Av paragrafen framgår vilka risktyper som skall beaktas vid beräkningen av kapitalkravet för marknadsrisker. Risktyperna är desamma som de som beskrivs i 4 kap. i 1994 års kapitaltäckningslag.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.1 och 13.

2 §

Bestämmelsen är ny. Av *första stycket* framgår att kapitalkravet för marknadsrisker som huvudregel skall beräknas enligt schablonmetoden. Av *andra stycket* framgår att enligt schablonmetoden beräknas kapitalkravet med stöd av författningsbestämmelser. De författningsbestämmelser som avses är främst myndighetsföreskrifter. Av 13 kap. 1 § 18 framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kapitalkravet enligt denna paragraf skall beräknas.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 13.1.

3 §

Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 9 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Av bestämmelsen framgår att ett institut får ges tillstånd att använda egna riskberäkningsmodeller, om vissa närmare förutsättningar är uppfyllda.

Enligt *punkten 1* skall institutets riskhanteringssystem för marknadsrisker uppfylla de krav som ställs på sådana system enligt sektorslagstiftningen.

En annan förutsättning, som framgår av *punkten 2*, är att institutets riskberäkningsmodell ger en tillförlitlig bild av marknadsriskernas storlek. För att riskberäkningsmodellen skall ge en sådan bild skall instituten åtminstone uppfylla de krav som finns i bilaga V till kapitalkravsdirektivet

Dessutom skall riskberäkningsmodellen enligt *punkten 3* vara tillräckligt integrerad med institutets övriga verksamhet. För att detta villkor skall vara uppfyllt skall riskberäkningsmodellen åtminstone vara väl integrerad i institutets dagliga riskhanteringsprocess och utgöra grunden för rapportering om institutets riskexponering till institutets högsta ledning (*punkten 2 a* i bilaga V till kapitalkravsdirektivet).

Slutligen skall institutet enligt *punkten 4* dokumentera sin riskberäkningsmodell och motiven för dess utformning.

6 kap. Kapitalkravet för operativa risker

1 §

Enligt bestämmelsen, som är ny, skall ett institut genomgående använda en av de metoder som anges i de följande paragraferna i kapitlet för att beräkna kapitalkravet för operativa risker.

2 §

Bestämmelsen är ny. Av dess *första stycke* framgår att utgångspunkten är att ett institut skall använda basmetoden för beräkning av kapitalkravet för operativa risker. Av 3–8 §§ framgår dock att ett institut i stället får använda schablonmetoden eller internmätningssmetoden.

Enligt *andra stycket* uppgår kapitalkravet för operativa risker vid tillämpning av basmetoden till 15 procent av ett årligt genomsnitt av institutets rörelseintäkter under de tre senaste räkenskapsåren. Med rörelseintäkter avses posterna 1–8 i bilaga 2 till lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Det är emellertid inte alla företag som redovisar enligt den lagen. Sådana får dock använda ett motsvarande beräkningsunderlag som så nära som möjligt motsvarar rörelseintäkterna. Av 13 kap. 1 § 20 framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om basmetoden.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 14.1.

3 §

Bestämmelsen är ny. Av dess *första stycke* framgår att ett institut i stället för att använda basmetoden enligt 2 § får använda den s.k. schablonmetoden för att beräkna kapitalkravet för operativa risker. Ett institut som avser att använda schablonmetoden skall dock göra en anmälan till Finansinspektionen innan institutet börjar använda metoden.

Schablonmetoden beskrivs i *andra stycket*. Metoden innebär att institutet delar in verksamheten i olika affärsområden. Enligt kreditinstitutsdirektivet finns det åtta affärsområden. För beräkning av kapitalkravet åsätts varje affärsområde en viss procentsats (12–18 procent) beroende på hur riskfylld verksamheten i fråga anses vara. Procentsatsen för affärsområdet multipliceras därefter med rörelseintäkterna eller motsvarande beräkningsunderlag. Beträffande innebörden av dessa begrepp hänvisas till 2 §. Summan av kapitalkraven för de olika affärsområdena ger det totala kapitalkravet för operativa risker.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 14.1.

4 §

Bestämmelsen är ny. Den anger vilka krav ett institut som vill använda schablonmetoden måste uppfylla. Av 13 kap. 1 § 22 framgår att kraven avses preciseras genom föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Bestämmelsen i *första punkten* motsvarar närmast reglerna i bilaga X, del 2 punkten 8 i kreditinstitutsdirektivet.

Andra punkten motsvarar i generella termer kraven i bilaga X, del 2, punkten 17 i kreditinstitutsdirektivet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 14.1.

5 §

Bestämmelsen är ny. Av den framgår att ett institut i stället för att använda rörelseintäkterna eller motsvarande beräkningsunderlag får ges tillstånd att använda en annan beräkningsgrund än den som anges i 3 §.

Denna möjlighet finns enligt direktivet för affärsområdena hushållsbank och storkundsbank.

Av 13 kap. 1 § 23 framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de närmare förutsättningarna för att använda en denna alternativa beräkningsgrund.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 14.1.

6 §

Bestämmelsen är ny. Enligt dess *första stycke* får ett institut, efter tillstånd av Finansinspektionen, använda en internmättningsmetod för att mäta de operativa riskerna i verksamheten.

Enligt *andra stycket* innebär internmättningsmetoden att kapitalkravet för de operativa riskerna bestäms med stöd av institutets egna riskmätningssystem.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 14.1

7 §

Bestämmelsen är ny. Av dess *första stycke* framgår vilka villkor ett institut måste uppfylla för att få tillämpa internmättningsmetoden. Kraven är uttryckta i generella termer. Av 13 kap. 1 § 24 framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka åtgärder ett institut skall uppfylla för att få tillstånd att använda internmättningsmetoden.

Av *andra stycket* framgår att om samma internmättningsmetod används av en finansiell företagsgrupp, får företagen betraktas som en enhet vid bedömningen av om kraven i första stycket är uppfyllda.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 14.1.

8 §

Enligt 1 § är huvudregeln att ett institut inte får använda olika metoder för olika delar av verksamheten. Enligt *första stycket* får det emellertid, efter tillstånd av Finansinspektionen, använda en kombination av dem.

Enligt *andra stycket* får dock ett institut använda en kombination av basmetoden och schablonmetoden bara om det finns särskilda skäl. Som exempel på särskilda skäl kan nämnas att ett institut förvärvar en ny verksamhet och det inte är möjligt att omedelbart tillämpa schablonmetoden på hela verksamheten. För att institutet skall få använda basmetoden för den nya delen av verksamheten krävs dessutom att det åtar sig övergå till att använda schablonmetoden för hela verksamheten enligt en i förväg upprättad tidsplan.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 14.2.

9 §

Huvudregeln är att ett institut som använder schablonmetoden eller internmättningsmetoden inte får gå över till att använda en enklare metod. Ett institut som använder schablonmetoden får alltså inte byta till basmetoden och ett institut som använder internmättningsmetoden får inte byta till basmetoden eller schablonmetoden. En möjlighet att kombinera metoderna finns dock enligt 8 §. I förevarande paragraf ges möjlighet att efter tillstånd av Finansinspektionen trots allt gå över till en enklare metod.

Enligt *andra stycket* får ett institut, efter tillstånd av Finansinspektionen, byta från en mer avancerad metod till en enklare metod. Ett sådant tillstånd får ges om det finns särskilda skäl. Vad som kan utgöra särskilda skäl får bedömas i varje enskilt fall.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 14.3.

7 kap. Stora exponeringar

1 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 5 kap. 7 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:59 s. 315).

2 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 5 kap. 5 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 315)

Bestämmelser om beräkning av kapitalbasen finns i 3 kap. Vid bestämmandet av ett instituts exponering i handelslagret kan den utvidgade kapitalbasen användas (3 kap. 8 §). Detta är dock inte möjligt vid bestämmande av exponeringar i verksamheten utanför handelslagret.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 8.1.2 och 15.3.

3 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 5 kap. 1 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:59 s. 313 f och 2002/03:139 s. 590).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 15.1.

4 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 5 kap. 2 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 314).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 15.1.

5 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 5 kap. 3 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 314 f).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 15.1.

6 §

Paragrafens innehåll motsvarar närmast det i 5 kap. 4 § och 6 kap. 10 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 314 f, 1995/96:62 s. 46 och 1999/2000:94 s. 64).

Av paragrafen framgår vilka exponeringar instituten inte behöver räkna in när de beräknar storleken på sina exponeringar. Av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer avses det att närmare anges vilka exponeringar som får undantas.

Bestämmelsen behandlas i avsnitten 15.1 och 15.2.

7 §

Bestämmelsen är ny. Av 13 kap. 1 § 28 framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förutsättningarna för att använda de angivna metoderna.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 15.2.

8 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 5 kap. 6 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1999/2000:94 s. 64 f).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 15.3.

8 kap. Offentliggörande av information

1 §

Av bestämmelsen, som är ny, framgår vilka institut som är skyldiga att offentliggöra information enligt detta kapitel. Denna skyldighet har bara sådana institut som inte ingår i en finansiell företagsgrupp eller en motsvarande utländsk grupp enligt en offentlig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet. Bestämmelser för finansiella företagsgrupper finns i 9 kap. i denna lag och behandlas utförligt i avsnitt 17.

2 §

Bestämmelsen är ny. Av *första stycket* framgår att ett institut skall offentliggöra sådan information som rör dess kapitaltäckning och riskhanteringssystem. Sådan information innefattar t.ex. ekonomisk information om institutets kapitalbas och dess olika beståndsdelar, samt information om hur olika kapitalkrav uppfylls. Även annan information som t.ex. mål och riktlinjer för institutens riskhantering, riskhanteringsfunktionens struktur och organisation samt riskrapporteringens och mätsystemens omfattning och karaktär bör emellertid omfattas. Likaså bör Finansinspektionens godkännande av ett instituts metod för beräkning av kreditrisk enligt internmetoden omfattas samt en förklaring och översikt av olika komponenter i denna metod som t.ex. ratingsystemets struktur och användningen av interna skattningar m.m. vara information som skall offentliggöras. Bestämmelsen är en rambestämmelse vars närmare innebörd avses preciseras i föreskrifter som meddelas av regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer.

Ett institut behöver inte offentliggöra information som är oväsentlig, utgör en företagshemlighet eller är konfidentiell. Dessa rekvisit skall ges samma innebörd som i bilaga XII, del 1 punkterna 2–4 i kreditinstitutsdirektivet. Informationen är *väsentlig* om ett utelämnande eller en förvrängning av den skulle kunna förändra eller påverka en användares bedömning eller beslut om denne förlitar sig på informationen för att fatta ekonomiska beslut. Informationen är en *företagshemlighet* om det skulle undergräva institutets konkurrensställning om informationen spreds till allmänheten. Det kan gälla upplysningar om produkter eller system som, om de spreds till konkurrenterna, skulle göra att institutets investeringar i dem blir mindre värdefulla. Informationen är *konfidentiell* om det finns förpliktelser

gentemot kunder eller andra motpartsförbindelser som gör att institutet måste behandla upplysningarna konfidentiellt. Som exempel på konfidentiell information kan nämnas sådan som omfattas av banksekretessbestämmelsen i 1 kap. 10 § lagen om bank- och finansieringsrörelse och motsvarande bestämmelse i 1 kap. 8 § lagen om värdepappersrörelse.

Enligt *andra stycket* skall ett institut, om det inte offentliggör information med motiveringen att den utgör en företagshemlighet eller är konfidentiell, ange skälet till det samt i stället offentliggöra mer allmänna upplysningar om det som informationskravet gäller. Om det är möjligt skall det även offentliggöra mer allmänna upplysningar om det som informationskravet gäller. Det preciseras inte vad som avses med mer allmänna upplysningar utan detta får avgöras från fall till fall. Kravet omfattar inte undantag på grund av att informationen bedöms som oväsentlig enligt *andra stycket*.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 16.2.

3 §

Bestämmelsen är ny. Enligt den skall styrelsen i ett institut se till att det utfärdas skriftliga riktlinjer och instruktioner för hur man skall uppfylla kraven på offentliggörande av information enligt 2 § och för hur man skall utvärdera om den offentliggjorda informationen är tillfredsställande, vilket skall inkludera hur informationen kontrolleras samt med vilken frekvens den offentliggörs.

Med riktlinjer menas en övergripande plan för inriktningen på institutets informationsgivning avseende denna lag. Syftet med en sådan bestämmelse är att institutet skall förmås att ange på vilket sätt och med vilka medel man avser att uppfylla kraven enligt denna lag. I instruktioner skall sedan anges hur riktlinjerna skall verkställas. I en sådan instruktion skall det slå fast hur institutets organisation skall utvärdera och säkerställa att dess informationsgivning enligt denna lag är tillfredsställande. I detta ligger att ange hur informationen på ett lämpligt sätt kan kontrolleras och med vilken frekvens den skall publiceras.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 16.4.

9 kap. Finansiella företagsgrupper

1 §

Paragrafens *första stycket* motsvarar 6 kap. 1 § första stycket i 1994 års kapitaltäckningslag i dess lydelse enligt den av regeringen den 6 oktober 2005 beslutade lagrådsremissen om finansiella konglomerat. Av 3 § framgår vilka företag i den finansiella företagsgruppen som skall uppfylla de gruppbaseade kraven.

Av *andra stycket*, som motsvarar 6 kap. 1 § andra stycket i 1994 års kapitaltäckningslag, framgår att när det finns en finansiell företagsgrupp skall även ett anknutet företag som är dotterföretag eller som det finns ägarintresse i ingå i gruppen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.1.

2 §

Paragrafen motsvarar 6 kap. 2 § i 1994 års kapitaltäckningslag i dess lydelse enligt den av regeringen den 6 oktober 2005 beslutade lagrådsremissen om finansiella konglomerat. Av 3 § framgår vilka företag i den finansiella företagsgruppen som skall uppfylla de gruppbaseade kraven.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.1.

3 §

Definitionerna av finansiell företagsgrupp i 1 och 2 §§ är tämligen vida. De omfattar alla företagsgrupper, såväl på övergripande nivå som undergrupper, som uppfyller de angivna kraven. Av den förevarande paragrafen framgår dock att det bara är vissa institut i en finansiell företagsgrupp som ansvarar för att det gruppbaseade kravet uppfylls. Det är antingen fråga om

1. ett institut som inte är dotterföretag till ett institut eller ett svenskt finansiellt holdingföretag, eller

2. ett institut vars moderföretag är ett svenskt finansiellt holdingföretag som inte är dotterföretag till ett institut eller ett annat svenskt holdingföretag.

Av 10 kap. 2–4 §§ framgår när Finansinspektionen skall utöva tillsynen över en finansiell företagsgrupp. Ett institut som är dotterföretag till ett holdingföretag som anges i andra punkten behöver bara uppfylla det gruppbaseade kravet på grundval av det finansiella holdingföretagets gruppbaseade ställning när Finansinspektionen är ansvarig för tillsynen. Om ansvaret för tillsynen i ett sådant fall åvilar en utländsk behörig myndighet kan dock Finansinspektionen utöva tillsynen över institutet enligt första punkten, dvs. på grundval av institutets finansiella ställning tillsammans med de övriga företagen i gruppen.

Som framgår av 5 § är det som huvudregel de institut som nämns i första stycket som ansvarar för att kraven på grupp-nivån är uppfyllda. Enligt 6 och 7 §§ skall dock även vissa andra institut uppfylla särskilda krav på undergruppsnivå.

Av *andra stycket*, som är nytt, framgår att om ett finansiellt holdingföretag är moderföretag både till ett kreditinstitut och ett värdepappersbolag är det kreditinstitutet som ansvarar för att det gruppbaseade kravet uppfylls.

Om ett finansiellt holdingföretag är moderföretag till flera kreditinstitut eller till flera värdepappersbolag, skall enligt *tredje stycket* ansvarar det kreditinstitut respektive det värdepappersbolag som har den största balansomslutningen för att de gruppbaseade kraven uppfylls.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.1.

4 §

Som regel skall kapitalkraven och reglerna om stora exponeringar uppfyllas individuellt, dvs. av varje institut. Av paragrafen framgår att Finansinspektionen får ge ett institut tillstånd att vid beräkningen av kapitalkraven och gränsvärdena för stora exponeringar räkna in även dotterföretag.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.7

5 §

Paragrafens *första stycke* motsvarar 6 kap. 3 och 4 §§ i 1994 års kapitaltäckningslag. Punkten 5 är dock ny. Enligt bestämmelsen i den punkten skall ett institut som avses i 3 § på gruppnivå uppfylla kraven om soliditet i 6 kap. 1 § lagen om bank- och finansieringsrörelse respektive 1 kap. 6 c lagen om värdepappersrörelse.

Av paragrafens *andra stycke* framgår att en finansiell företagsgrupp skall ha fungerande riskhanteringssystem som uppfyller kraven i lagen om bank- och finansieringsrörelse eller lagen om värdepappersrörelse.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 17.1.

6 §

Av bestämmelsen, som är ny, framgår att viss tillsyn skall ske på s.k. undergruppsnivå. Paragrafen är tillämplig bl.a. på institut och deras dotterföretag eller ägarintressen som är utländska institut, finansiella institut eller förvaltningsbolag i ett land utanför EES. När det finns flera institut på olika nivåer i en finansiell företagsgrupp är det institutet som finns närmast över de utländska företagen i ägarkedjan som skall uppfylla kraven på undergruppsnivå.

Om ett finansiellt holdingföretag har dotterföretag eller ägarintresse som är utländska institut, finansiella institut eller förvaltningsbolag i ett land utanför EES, skall även de dotterföretag till holdingföretaget som är institut omfattas av tillsynen på undergruppsnivån. I det aktuella fallet omfattar tillsynen bara institut som ägs direkt av holdingföretaget.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.

7 §

Bestämmelsen är ny. Av *första stycket* framgår vilka institut som är skyldiga att offentliggöra information om den finansiella företagsgruppens finansiella ställning. Denna information behöver som huvudregel bara offentliggöras av ett institut som inte är undergrupp till någon utländsk finansiell företagsgrupp. Institutet skall alltså inte vara dotterföretag till något utländskt institut hemmahörande inom EES eller till något finansiellt holdingföretag som är etablerat i något annat land inom EES.

Om ett sådant moderinstitut inom EES har ett betydande dotterföretag skall dock även dotterföretaget offentliggöra viss information. Av 2005 års kreditinstitutsdirektiv framgår inte vad som avses med ”betydande dotterföretag”. Ett rimligt antagande är dock att begreppet omfattar institut som är viktiga på grund av sin storlek eller annars på grund av sin betydelse för den finansiella stabiliteten. Den närmare innebörden av ”betydande dotterföretag” får dock överlämnas till rättstillämpningen.

Enligt *andra stycket* får Finansinspektionen besluta att ett institut som anges i första stycket inte behöver offentliggöra information. En förutsättning för ett sådant beslut är dock att ett moderföretag utanför EES offentliggör information som innefattar institutet och att den information som offentliggörs är likvärdig med den information som skall offentliggöras enligt denna lag.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.1

8 §

Bestämmelsen är ny. Av den framgår att för en finansiell företagsgrupp som inte innehåller något kreditinstitut och alla institut i gruppen är sådana värdepappersbolag som anges i 2 kap. 7 eller 8 § eller motsvarande utländska företag, får företagsgruppen enligt *första stycket* undantas från de gruppbaseade krav som ställs i 5 § första stycket 1. Gruppen skall dock inte undantas från att beräkna ett gruppbaseat kapitalkrav. I stället skall den beräkna kapitalkravet på ett sätt som anpassas till vilka företag som ingår i gruppen.

Beroende på om gruppen bara består av värdepappersföretag som avses i 2 kap. 7 § eller om det även ingår sådana företag som avses i 2 kap. 8 § skall kapitalkraven bestämmas på olika sätt. Om det ingår företag som tillhör båda dess kategorier skall kapitalkravet enligt *andra stycket* beräknas enligt samma metod som i 2 kap. 7 §. Om det bara ingår sådana företag som avses i 2 kap. 8 § skall det gruppbaseade kapitalkravet enligt *tredje stycket* beräknas på samma sätt som det individuella kravet för dessa bolag.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.1.

9 §

Paragrafen motsvarar 6 kap. 5 § i 1994 års kapitaltäckningslag.

10 §

Paragrafen motsvarar i allt väsentligt 6 kap. 6–9 §§ i 1994 års kapitaltäckningslag i paragrafernas lydelse enligt den av regeringen den 6 oktober 2005 beslutade lagrådsremissen om finansiella konglomerat.

Bestämmelsen i *första punkten* överensstämmer med den i 6 kap. 6 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Bestämmelsen i *andra punkten* motsvarar den i 6 kap. 7 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Enligt bestämmelsen i *tredje punkten* skall konsolideringen i andra fall än de som framgår av första och andra punkterna ske på det sätt som framgår av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Detta skiljer sig delvis från bestämmelsen i 6 kap. 8 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Enligt den bestämmelsen får Finansinspektionen medge att konsolidering skall ske med tillämpning av klyvningsmetoden eller kapitalandelsmetoden. Vilken av dessa metoder som skall användas kommer nu i stället att framgå av föreskrifter.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.2.

11 §

Paragrafen motsvarar 6 kap. 9 § första stycket i 1994 års kapitaltäckningslag.

12 §

Paragrafen motsvarar i sak 6 kap. 9 § andra stycket. Den anger vilka bestämmelser som är tillämpliga vid beräkningen av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker, operativa risker och stora exponeringar.

13 §

Paragrafen, som beskriver de krav som ställs på ledningen i ett finansiellt holdingföretag, behandlas i avsnitt 17.9.

14 §

Paragrafen, som behandlar undantag från den gruppbaseade tillsynen för dotterföretag och företag som det finns ägarintressen, motsvarar 7 kap. 8 § i 1994 års kapitaltäckningslag.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.3.

10 kap. Tillsyn.

1 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § i 1994 års kapitaltäckningslag (prop. 1994/95:50 s. 321).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 18.1.

2 §

Av paragrafen framgår när Finansinspektionen är ansvarig för tillsynen över en finansiell företagsgrupp enligt 9 kap. 1 och 2 §§.

Enligt *första stycket första punkten* ansvarar Finansinspektionen för tillsynen om det företag som finns i toppen av företagsgruppen är ett institut.

Enligt *andra punkten* ansvarar Finansinspektionen för tillsynen om det finansiella holdingföretaget bara är moderföretag till institutet och inte också till ett utländskt institut. Det finansiella holdingföretaget kan dock vara antingen svenskt eller utländskt.

Tredje punkten behandlar den situationen att holdingföretaget är moderföretag både till ett institut och till ett utländskt institut. Enligt bestämmelsen utövar Finansinspektionen tillsynen om holdingföretaget är svenskt.

Enligt *fjärde punkten* finns det – liksom i punkten tre – ett svenskt finansiellt holdingföretag som är moderföretag till ett institut. Det finns emellertid ytterligare minst ett utländskt holdingföretag och ett utländskt institut hemmahörande i samma land inom EES som det holdingföretaget. I den situationen ansvarar Finansinspektionen för tillsynen om institutet har den största balansomslutningen av de berörda instituten.

Av *femte punkten* framgår att om det finansiella holdingföretaget inte har något direktägt dotterföretag i det land där det är etablerat är Finansinspektionen ansvarig för tillsynen om ett institut är det dotterföretag som har den största balansomslutningen.

Av *andra stycket* framgår att Finansinspektionen även ansvarar för tillsynen i andra fall än de som nyss nämnts om inspektionen kommer överens om det med de övriga berörda behöriga myndigheterna (se 4 §).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.2.

3 §

Enligt paragrafens *första stycke* får Finansinspektionen när den ansvarar för tillsynen enligt 2 § första stycket 3–5 komma överens med de andra berörda behöriga myndigheterna om att en annan behörig myndighet skall ansvara för tillsynen i stället. Finansinspektionen får ingå en sådan överenskommelse om det är olämpligt att inspektionen ansvarar för

tillsynen med hänsyn till de institut det gäller och den relativa betydelsen av deras verksamheter i de olika länderna.

Enligt *andra stycket* skall de berörda behöriga myndigheterna ge något av de där angivna instituten eller det finansiella holdingföretaget tillfälle att yttra sig innan de ingår överenskommelsen. När myndigheterna har ingått överenskommelsen skall de underrätta kommissionen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.2.

4 §

I andra fall än de som nämns i 2 § skall som huvudregel en annan behörig myndighet än Finansinspektionen ansvara för tillsynen. Även i ett sådant fall kan det emellertid finnas anledning att låta en annan behörig myndighet utöva tillsynen än den som enligt huvudreglerna i 2005 års kreditinstitutsdirektiv skall göra det. Finansinspektionen kan i den situationen behöva komma överens med övriga behöriga myndigheter om vilken myndighet som skall utses i stället. Som framgår av 2 § andra stycket kan Finansinspektionen komma att utses till ansvarig för tillsynen i ett sådant fall. Av paragrafen framgår vidare att det är möjligt för Finansinspektionen att ingå en överenskommelse om att en annan behörig myndighet än inspektionen skall vara ansvarig för tillsynen.

Av *andra stycket* framgår att de berörda behöriga myndigheterna skall ge något av de där angivna instituten eller det finansiella holdingföretaget tillfälle att yttra sig innan de ingår överenskommelsen. När myndigheterna har ingått överenskommelsen skall de underrätta kommissionen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 18.2.

5 §

Av förevarande paragrafen framgår att ansökan om tillstånd från moderinstitut inom EES och dotterföretag till finansiella holdingföretag inom EES i vissa fall skall ges in till de myndigheter som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen över instituten. Så är fallet om ansökan om tillstånd från moder- och dotterföretag om att tillämpa internmetoden för kreditrisker, egna modeller för marknadsrisker eller internberäkningsmetoden för operativa risker skall ges in till den behöriga myndighet som ansvarar för den gruppbaseade tillsynen på EU-nivå. Bestämmelsen är tillämplig både på den ansökan om att tillämpa internmetoden som ges in i anslutning till att instituten vill gå över från schablonmetoden och eventuella senare ansökningar om att gå över till den avancerade varianten av internmetoden. Den omfattar även ansökningar om tillstånd att använda internmetoden för vissa exponeringar eller att gå över från schablonmetoden till internmetoden stegvis oavsett i vilket skede ansökningarna ges in. Detsamma gäller motsvarande ansökningar i fråga om att använda egna riskberäkningsmodeller för att beräkna kapitalkravet för operativa risker.

6 §

Enligt *första stycket* skall de berörda behöriga myndigheterna inom sex månader från det att en komplett ansökan enligt 5 getts in komma överens om vilket beslut som bör fattas med anledning av ansökan.

Myndigheterna kan härvid, som ett led i att komma överens, besluta om att internmetoden skall införas stegvis enligt artikel 85. Den överenskommelse som myndigheterna träffar och skälen för den skall redovisas skriftligen. Om Finansinspektionen är ansvarig för den gruppbaseade tillsynen på EU-nivån skall Finansinspektionen fatta ett beslut i enlighet med överenskommelsen och sända över det till sökandena. Om en annan behörig myndighet är ansvarig för tillsynen på EU-nivån är det emellertid denna myndighet som skall omsätta överenskommelsen till ett nationellt beslut.

Om myndigheterna inte kan komma överens inom sex månader, skall enligt *andra stycket* ansökan prövas av den myndighet till vilken den ingavs, se 5 §.

Ett beslut som fattas av en utländsk myndighet enligt första eller andra stycket gäller enligt *tredje stycket* i Sverige. På motsvarande sätt gäller – enligt kreditinstitutsdirektivet – ett beslut som fattas av Finansinspektionen i de övriga medlemsstaterna. Det är emellertid inte möjligt att överklaga en utländsk myndighets beslut i Sverige. Ett sådant beslut får i stället överklagas i den utländska myndighetens hemland.

Det är de behöriga myndigheterna där de enskilda instituten är auktoriserade som utövar den individuella tillsynen över instituten. De ansvarar också för tillsynen över de finansiella företagsgrupper som finns i medlemsstaterna. Det kan finnas fall – särskilt när tillsynsmyndigheterna inte har kunnat enas om ett beslut och beslutet fattas av en myndighet ensam – då beslutet innehåller eller saknar krav som ställs upp i svensk rätt. Det kan exempelvis bero på att direktiven ger medlemsstaterna eller de behöriga myndigheterna möjlighet att i vissa fall välja om de vill införa en direktivregel eller inte i nationell rätt. Dessutom är direktivet i denna del ett minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna får införa strängare regler än de som framgår av direktivet.

Den tillsyn som utövas av Finansinspektionen skall ske med utgångspunkt från svensk rätt. Om beslutet i något avseende skiljer sig från svensk rätt gäller i det avseendet i stället beslutet. Det är också Finansinspektionen som beslutar om sanktioner mot kreditinstituten och värdepappersbolagen.

7 §

Finansinspektionen kan med stöd av bestämmelsen i *första stycket* begära in uppgifter från de företag som räknas upp i det stycket. Informationen kan inhämtas för inspektionens eget behov eller på begäran av en utländsk behörig myndighet. Den informationen kan sedan lämnas vidare till den ansvariga myndigheten.

Om företaget inte lämnar begärda upplysningar till Finansinspektionen, får inspektionen enligt *andra stycket* förelägga företaget att göra det. Ett sådant föreläggande kan förenas med vite.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 18.4.

8 §

Bestämmelsen är ny. Av kreditinstitutsdirektivet och kapitalkravsdirektivet framgår att det skall ske ett ingående samarbete och informationsutbyte mellan myndigheter som har tillsyn över

kreditinstitut och värdepappersföretag. Ett samarbete skall även ske med myndigheter som har tillsyn över försäkringsföretag. Av denna paragraf framgår att Finansinspektionen får samarbeta med andra behöriga myndigheter hemmahörande inom EES och myndigheter inom EES som ansvarar för tillsynen över försäkringsföretag. Bestämmelsen är tillämplig även på sådant samarbete som indirekt följer av direktivet, t.ex. på sådana ordningar för samordning och samarbete som avses i artikel 131 i kreditinstitutsdirektivet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 18.2.

9 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 7 kap. 4 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Finansinspektionen kan efter en begäran från en utländsk behörig myndighet behöva kontrollera information från ett företag beläget i Sverige och som omfattas av tillsynen över finansiella företagsgrupper. Av paragrafen följer att inspektionen, i den omfattning som är möjlig enligt gällande lagar och förordningar, skall bistå den utländska myndigheten med dessa uppgifter. Paragrafen ger även den utländska myndigheten en rätt att delta i en kontroll som utförs av Finansinspektionen. Till skillnad från bestämmelsen i gällande rätt får dock inte den utländska myndigheten själv utföra kontrollen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 18.4.

10 §

Bestämmelsen är ny. Enligt 4 kap. 12 § skall Finansinspektionen under där angivna förutsättningar godkänna att ett kreditvärderingsföretags kreditvärderingar får användas för att bestämma riskvikter. För att kontrollera att förutsättningarna fortsätter att vara uppfyllda kan inspektionen behöva uppdatera sin information om kreditvärderingsföretaget. Av förevarande paragraf framgår att kreditvärderingsföretag skall lämna inspektionen de uppgifter den behöver för att göra en sådan kontroll.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.2.2.2.

11 och 12 §§

Paragraferna innehåller bestämmelser motsvarande de i 7 kap. 5 och 6 §§ i 1994 års kapitaltäckningslag.

13 §

Paragrafens *första stycke* innehåller en bestämmelse motsvarande den i 7 kap. 7 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Av *andra stycket* framgår att första stycket gäller även ett svenskt företag i förhållande till ett sådant företag inom EES som skall upprätta och ge in en rapport eller samlad information enligt offentlig reglering som bygger på kreditinstitutsdirektivet eller kapitalkravsdirektivet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 18.3.

14 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse som närmast motsvarar den i 7 kap. 9 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Till skillnad från den

bestämmelsen är den förevarande bestämmelsen tillämplig även på finansiella holdingföretag och holdingföretag med blandad verksamhet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 17.5.

15 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 7 kap. 11 § i 1994 års kapitaltäckningslag.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 15.1.

16 –18 §§

Paragraferna innehåller bestämmelser motsvarande de i 7 kap. 13–13 b §§ i 1994 års kapitaltäckningslag.

19 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 7 kap. 14 § i 1994 års kapitaltäckningslag.

11 kap. Moderföretag utanför EES

1 och 2 §§

Paragraferna behandlar den situation där tillsynen över en finansiell företagsgrupp skall utövas av en tillsynsmyndighet utanför EES.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 17.10.

12 kap. Ingripande och ansvarsbestämmelse

1 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse som närmast motsvarar den i 7 kap. 12 § i 1994 års kapitaltäckningslag. Av paragrafen framgår att om ett institut eller en finansiell företagsgrupp inte uppfyller kraven i denna lag skall Finansinspektionen förelägga institutet eller det företag som skall upprätta den gruppbaseade redovisningen att vidta åtgärder. Självfallet kan Finansinspektionen ingripa även mot det institut i den finansiella företagsgruppen som ansvarar för att det gruppbaseade kravet är uppfyllt.

Sanktionen i denna paragraf kan användas parallellt med de sanktioner som finns i sektorsbestämmelserna. Inspektionen bör välja den sanktion som är lämpligast i det enskilda fallet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 19.

2 §

Ett föreläggande enligt paragrafen får förenas med vite, se 3 §.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 19.

3 §

Av paragrafen framgår att Finansinspektionen får förena förelägganden enligt denna lag med vite.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 19.

4 §

Det ligger på Finansinspektionen att avgöra om en försenad rapportering skall medföra förseningsavgift med maximalt belopp eller om förseningen är av sådan karaktär att avgiften bör bestämmas till ett lägre belopp eller efterges. Allmänt kan sägas att en längre försening i regel är allvarligare än en försening med bara någon dag. Å andra sidan kan även mindre förseningar vid upprepade tillfällen vara allvarliga. När storleken på avgiften bestäms skall hänsyn också tas till företagets storlek.

Om ett företag skulle motsätta sig att ge in en rapport, har inspektionen möjlighet att förelägga företaget vid vite att komma in med den.

Vid upprepade fall av underlåtenhet eller försenad rapportering kan inspektionen använda sig av ingripandemöjligheterna i sektorsbestämmelserna.

Motsvarande bestämmelser om förseningsavgift finns i 19 kap. 11 f § försäkringsrörelselagen och 15 kap. 10 § lagen om bank- och finansieringsrörelse (se prop. 2002/03:139 s. 387 f och 553).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 19.2.

5–8 §§

Av paragraferna framgår vad som gäller för verkställighet av beslut om förseningsavgift.

Av 3 kap. 1 § utsökningsbalken följer att en förvaltningsmyndighets beslut får verkställas enligt den lagen om det finns en särskild föreskrift om detta. Av 6 § framgår att Finansinspektionens beslut om förseningsavgift skall utgöra en exekutionstitel som kan verkställas utan domstolsförfarande. Av den paragrafen framgår också att inspektionens beslut att påföra förseningsavgift får verkställas om den är obetald och förfallen till betalning. Av 5 § framgår att förseningsavgiften skall betalas till inspektionen inom 30 dagar efter det att beslutet om den vunnit laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet. Om förseningsavgiften inte betalas i rätt tid skall enligt 7 § inspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Den paragrafen klargör också att mål om uttagande av fordran handläggs som allmänt mål hos Kronofogdemyndigheten.

Enligt 8 § faller en förseningsavgift som påförts ett institut bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att domen vann laga kraft.

Motsvarande bestämmelser finns i 19 kap. 11 g § försäkringsrörelselagen och 15 kap. 11–14 §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse (prop. 2002/03:139 s. 553 f).

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 19.2.

9 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse motsvarande den i 7 kap. 13 c § i 1994 års kapitaltäckningslag.

13 kap. Bemyndiganden

Kapitlet innehåller bemyndiganden.

14 kap Överklaganden

1 §

Av *första stycket* framgår att Finansinspektionens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut enligt 20 § 5 förvaltningslagen (1986:223), dvs. beslut om föreskrifter enligt 8 kap. regeringsformen. Sådana föreskrifter får, när de kan överklagas, överklagas till regeringen med stöd av 35 § verksförordningen (1995:1322)

Enligt *andra stycket* krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Av *tredje stycket* framgår att Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande skall gälla omedelbart.

22.2 Förslag till lag om införande av lagen (2006:000) om kapitaltäckning och stora exponeringar

1 §

Enligt *första stycket* träder den nya kapitaltäckningslagen och denna lag i kraft den 1 januari 2007. Ett institut som vill använda den avancerade internmetoden för exponeringsklasserna fordringar och villkorade fordringar mot nationella regeringar och centralbanker, institut eller företag (artikel 86.1 punkterna a–c i 2005 års direktiv) får dock enligt *andra stycket* vänta till 2008 med att beräkna kapitalkravet för kreditrisker enligt denna metod. Ett institut får dock redan från lagens ikraftträdande tillämpa den avancerade varianten av intermetoden för exponeringsklassen fordringar och villkorade fordringar mot hushåll (artikel 86.1 punkten d i samma direktiv). Ett institut inte heller använda internmätningmetoden för att beräkna kapitalkravet för operativa risker förrän tidigast under år 2008.

Bestämmelsen hindrar inte att ett institut före år 2008 får en ansökan om tillstånd att använda någon av de nämnda metoderna prövad.

2 §

Av paragrafen framgår att 1994 års kapitaltäckningslag upphävs när den nya kapitaltäckningslagen träder i kraft.

3 §

Ett institut som före den nya kapitaltäckningslagens ikraftträdande har fått ett medgivande av Finansinspektionen att använda egna riskberäkningsmodeller behöver inte något nytt tillstånd enligt 5 kap. 3 § i den nya kapitaltäckningslagen.

4 §

Enligt 1994 års kapitaltäckningslag kan ett institut få medgivande att beräkna kapitalkravet för vissa marknadsrisker enligt de regler som gäller för kreditrisker (2 kap. 4 §), att räkna in poster i kapitalbasen (2 kap. 6 § fjärde stycket) och att överskrida gränsvärdena för stora exponeringar (5 kap. 6 §). Motsvarande bestämmelser finns i den nya kapitaltäckningslagen (2 kap. 5 §, 3 kap. 4 § och 7 kap. 8 §) men där har

ordet medgivande ersatts med tillstånd. Av den förevarande paragrafen framgår att medgivande som lämnats enligt 1994 års kapitaltäckningslag skall fortsätta att gälla och att de efter den nya kapitaltäckningslagens ikraftträdande skall betraktas som tillstånd enligt den lagen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 20.1.

5 §

Av bestämmelsens *första stycke* följer att instituten som använder internmetoden för kreditrisker eller motpartsrisker under åren 2007–2009 måste fortsätta att beräkna kapitalkraven enligt 1994 års kapitaltäckningslag. Under dessa år skall nämligen institutens kapitalbas uppgå till 95, 90 respektive 80 procent av kapitalkraven beräknade enligt 1994 års lag. Av *andra stycket* framgår vidare att även ett institut som använder en internmättningsmetod för operativa risker skall ha en kapitalbas som skall uppgå till nämnda nivåer. Internmättningsmetoden får dock inte börja användas förrän år 2008, se 1 §.

Den kapitalbas som kapitalkravet skall jämföras med skall beräknas på det sätt som framgår av föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 20.2.

6 §

Av paragrafens *första stycke* framgår att instituten under 2007 kan välja att beräkna kapitalkravet för kreditrisker enligt den metod som anges i 1994 års kapitaltäckningslag i stället för enligt schablonmetoden i den nya kapitaltäckningslagen. Om ett institut använder metoden i 1994 års kapitaltäckningslag för alla sina exponeringar för kreditrisker får det även tillämpa bestämmelserna om stora exponeringar i den gamla lagen.

När ett institut använder metoden i 1994 års kapitaltäckningslag skall hänvisningarna till schablonmetoden i den nya kapitaltäckningslagen behandlas som om de avsåg den äldre metoden. Detta framgår av *andra stycket*. Bestämmelserna om riskreducering och offentliggörande av information skall dock inte tillämpas. Vidare får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer föreskriva att inte heller bestämmelserna om värdepapperisering skall tillämpas.

Den beräkningsmetod som enligt 1994 års kapitaltäckningslag används för att beräkna kapitalkravet för kreditrisker innehåller också ett implicit kapitalkrav för operativ risk. Ett institut som använder den äldre metoden får därför justera ned kapitalkravet för operativ risk enligt den beräkningsmetod som anges i *tredje stycket*.

7 §

Enligt 3 kap. 5 § i den nya kapitaltäckningslagen skall bl.a. ägarposter och tillskott i försäkringsföretag och vissa andra företag inom försäkringssektorn dras av från kapitalbasen. Enligt 3 kap. 6 § i samma lag skall avdraget ske med hälften vardera från det primära kapitalet och det supplementära kapitalet. Enligt den förevarande paragrafen får ett institut som innan 2005 års kreditinstitutsdirektiv träder kraft har innehav som uppgår till den storleken som anges i 3 kap. 5 § andra stycket i den nya kapitaltäckningslagen göra avdrag från summan av det primära och det supplementära kapitalet till och med år 2012.

Kreditinstitutsdirektivet träder i kraft den 20 dagen efter det att det har offentliggjorts i Europeiska unionens tidning.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 20.4

8 §

Av paragrafen framgår att värdepappersbolag som tillhandahåller sådana tjänster som anges i paragrafen, efter tillstånd av Finansinspektionen får överstiga gränsvärdena för stora exponeringar i handelslagret utan att behöva beräkna något särskilt kapitalkrav för det (jfr 7 kap. 8 § i den nya kapitaltäckningslagen). För att få ett sådant tillstånd måste emellertid bolaget uppfylla de ytterligare krav som framgår av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG, (MiFID) är ännu inte införlivat med svensk rätt. När det har skett får den redaktionella utformningen av paragrafen övervägas på nytt.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 20.6.

9 §

I paragrafen undantas vissa värdepappersbolag från den nya kapitaltäckningslagen tillämpningsområde till och med år 2010. Liksom 9 § kan paragrafens redaktionella utformning behöva ses över när MiFID har införlivats med svensk rätt.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 20.7.

10 §

Av paragrafen framgår att vissa värdepappersbolag under en övergångsperiod får beräkna ett särskilt kapitalkrav för operativa risker.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 20.8.

22.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

1 kap.

6 c–6 f §§

Paragraferna är nya. De har samma innehåll som motsvarande bestämmelser i 6 kap. 1–3 och 5 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. Beträffande den närmare innebörden av bestämmelsen hänvisas till avsnitt 7 och prop. 2002/03:139.

22.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

5 kap.

7 §

Enligt 8 kap. i den nya kapitaltäckningslagen är företagen skyldig att lämna information som rör bolagets ställning. Informationen kommer delvis att framgå av kapitaltäckningsanalysen enligt 6 kap. 3 §. All information skall om möjligt offentliggöras på ett enda ställe. Om inte alla uppgifter finns i årsredovisningen skall det emellertid av denna framgå var informationen tillhandahålls.

22.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder)

4 kap.

11 §

Bestämmelsen i 4 kap. 6 § i 1994 års kapitaltäckningslag har upphävts och har inte ersatts med någon ny liknande bestämmelse. Den nuvarande uppräknningen av emittenter som har riskvikten noll procent har därför ersatts med en hänvisning till emittenter som får riskvikten noll procent med stöd av schablonmetoden för kreditrisker enligt 4 kap. 4 § i den nya kapitaltäckningslagen.

22.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1223) om utgivning av säkerställda obligationer

Ändringarna i paragraferna innebär att hänvisningarna till de bestämmelser i 1994 års kapitaltäckningslag som upphävs ersätts med en uppräknning av de motparter (1 kap. 2 §), låntagare (3 kap. 1 §) och tillgångar (3 kap. 2 §) som anges i de upphävda bestämmelserna. Dessutom får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om vilka motparter, låntagare och tillgångar som avses (6 kap. 3 §).

De ändringar som görs i paragraferna ändrar inte deras sakliga innebörd.

22.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

1 kap.

5 §

I paragrafen har införts två nya definitioner. Den närmare innebörden av ändringen av definitionen av finansiellt institut framgår av avsnitt 6.1. Ändringen av definitionen av kapitalbas är endast redaktionell.

6 kap.

2 §

I bestämmelsens *första stycke* har det gjorts ett tillägg som innebär att ett kreditinstitut skall rapportera sina risker.

Andra stycket preciserar några av de beståndsdelar som skall ingå för att ett kreditinstitut skall uppfylla riskhanteringskravet i första stycket. Enligt den nya andra punkten skall ett fungerande riskhanteringssystem även innehålla tillfredsställande rutiner för intern kontroll.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.1.

13 kap.

6 a §

Av paragrafen framgår att Finansinspektionen skall samarbeta och utbyta information med andra de tillsynsmyndigheter inom EES som har tillsyn över kreditinstitut. Samarbetet och informationsutbytet skall ske omfattning framgår av EG-rätten, t.ex. kreditinstitutsdirektivet. Bestämmelsen ger Finansinspektionen stöd t.ex. för att lämna ut sådan information som enligt detta direktiv skall lämnas ut till andra behöriga myndigheter.

22.8 Övriga lagändringar

De övriga lagändringarna är redaktionella.